

**T.C.
STANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI**

DOKTORA TEZİ

**TÜRK YE'DE GİRİMCİLİKLERİNİN
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK
BİR ARAŞTIRMA**

NİHUNDOĞAN

2502080125

DANIŞMAN

PROF. DR. SEDAT MURAT

STANBUL 2013

DOKTORA

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı

:NİLHUN DOĞAN

Numarası : 2502080125

Anabilim/Bilim Dalı

:ÇALIŞMA EKO.VE END.İLİŞK

Danışman : PROF.DR.SEDAT MURAT

Tez Savunma Tarihi

:19.06.2013

Saati

:14.00

Tez Başlığı

:TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE

YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 35. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR.SEDAT MURAT		Kabul
2- PROF.DR.GÜLDEN ÜLGEN		Kabul
3- PROF.DR.SÜLEYMAN ÖZDEMİR		Kabul
4-PROF.DR.MUSTAFA DELİCAN		Kabul
5-DOÇ.DR.AYHAN AYTAÇ		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR.SADİ UZUNOĞLU		
2-PROF.DR.HALİS YUNUS ERSÖZ		

TÜRK YE'DE G R M C L K E L M : Ü N V E R S T E Ö R E N C L E R N E Y Ö N E L K B R A R A T I R M A

N L H U N D O A N

Ö Z

Giri imci, ekonomik de erleri yaratan ve toplumsal refahı sa layan en önemli üretim faktörüdür. Bu bakımdan, toplumda özellikle de gençler arasında giri imcilerin gerek nitelik gerekse nicelik olarak dinamik bir güce ula masında giri imcilik e iliminin arttırılması temel rol oynamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de üniversite gençli inin gerek ki ilik ve aile yoluyla kazandıkları özellikler gerekse üniversitede elde edebildikleri bilgi birikimi sonucunda mevcut giri imcilik e ilimlerine ili kin ara tırmalar önem kazanmı tır.

Bu çalı mayla, seçilmi üniversitelerin ktisat/ ktisadi ve dari Bilimler Fakültesi son sınıf ö rencilerinin giri imcilik e ilimlerini etkileyen faktörleri tespit etmek ve öne çıkan demografik özelliklerin bu faktörlere etkisini ara tırmak amaçlanmı tır. Ara tırma kapsamında, yüz yüze anket yöntemi uygulanmı tır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda; güvenilir ve sorumluluk sahipli i, risk alma ve yaratıcılık, dı a açıklık, ele tiriye açıklık, muhafazakârlık ve uysallık, duygusallık ve hayâlcilik, gergin ve kestirmecilik faktörlerinin giri imcilik e ilimine etki eden özelliklere etki etti i; azimli ve rekabetçi olma, yeni i kurma güçlü ü, yenilik yaratma, riskten kaçınma, kendi i ini kurma ve çalı ma, aile deste i, hümanizm faktörlerinin giri imcilik e ilimine ili kin ifadelerle etki etti i tespit edilmi tir. Ayrıca, giri imcilik e ilimine ili kin ifadeler kapsamında; cinsiyet, ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olması, fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınması durumuna ili kin hipotezler olu turulup test edilmi ve sonuçları de erlendirilmi tir.

Anahtar Kelimeler: Giri imcilik, Ki ilik, Giri imcilik E ilimi.

ENTREPRENEURSHIP TENDENCY IN TURKEY: A UNIVERSITY STUDENTS ORIENTED RESEARCH

N LHUN DO AN

ABSTRACT

Entrepreneur is the most important production factor that created the economic values and provided social welfare. Therefore, for entrepreneurs' achieving a dynamic force in terms of quality and quantity in society, especially among young people, increasing tendency of entrepreneurship plays a vital role. Hence, current researches on entrepreneurship tendency of university youth in Turkey as a result of either features they gained through personality and family or knowledge accumulation they had in university has gained importance.

The aim of this study is to determine the factors that affect entrepreneurship tendency of final year students at Faculty of Economics/Faculty of Economics&Administrative Sciences of selected universities and to search for the effect of prominent demographic characteristics on these factors. Within the context of research, face to face questionnaire has been used. As a result of the statistical analysis of the data it is determined that such factors as trustworthiness and assuming responsibility, risk taking and creativity, extraversion, openness to criticism, conservatism and amenableness, sentimentality and dreaminess, nervousness and predictive; purposefulness and competitiveness, difficulty in starting a new business, creating innovation, risk aversion, establishing and running their own business, family support, humanism affect entrepreneurship tendency. Additionally, within the context of the expressions for the entrepreneurship tendency, hypothesis about gender, having a close relative established his or her own business, taking courses related to entrepreneurship and small businesses during the education in university were established and tested and the results have been evaluated.

Key Words: Entrepreneurship, Personality, Entrepreneurship Tendency.

ÖNSÖZ

1980'lerle birlikte önemi daha çok fark edilen girişimcilik, bugün artık ekonomik gelişme sürecinde iş yaratma ve işsizliğin önleme, yeni ürün ve hizmetler sunma, rekabet yoluyla kaliteyi artırma, toplumsal refahı sağlama gibi önemli roller üstlenmiştir. Ekonomik hayatın yanı sıra siyasal ve sosyo-kültürel yaşamın da dinamik bir gücü olan girişimcilik, bu önemi sayesinde desteklenmesi gereken bir durumdadır.

Toplumda özellikle de gençler arasında girişimcilik eğitimi, girişimcilik potansiyelini etkin ve etkili kılmada önemli bir gösterge durumundadır. Bu çalışmada, kapsama alınan üniversite gençliğinin hem kişisel ve aile yoluyla kazandıkları özellikler hem de üniversitede elde edebildikleri bilgi birikimi açısından girişimcilik eğitiminin değerlendirilmesi, Türkiye'deki mevcut durumun analizi açısından önemli bir katkı sağlamıştır.

Çalışma süresince değerli desteklerinden dolayı Danışmanım Prof. Dr. Sedat MURAT'a ve her zaman desteğini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ç İNDEK İLER

Sayfa No.

ÖZ.....	iii
ABSTARCT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLO L İTES	ix
EK L L İTES	xvi
GRAF K L İTES	xvii
KISALTMALAR L İTES	xviii
G R	1
1. G R MC L K VE G R MC L KE L M	4
1.1. G R MC L K: TANIMI VE KAPSAMI.....	4
1.1.1. Giri im Kavramı.....	4
1.1.2. Giri imci Kavramı.....	5
1.1.3. Giri imcilik Kavramı.....	8
1.1.4. Giri imci Kavramının Benzer Kavramlarla li kisi.....	9
1.2. G R MC L N KURAMSAL VE DÜ ÜNSEL TEMELLER	14
1.3. G R MC L K TÜRLER VE BAZI SINIFLANDIRMALAR.....	26
1.4. G R MC L K SÜREC VE G R MC L ETK İLEYEN FAKTÖRLER.....	39
1.4.1. Giri imcilik Süreci.....	39
1.4.2. Giri imcili i Etkileyen Faktörler.....	41
1.5. G R MC L N FONKS YONLARI, AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI.....	43
1.5.1. Giri imcili in Fonksiyonları.....	43
1.5.2. Giri imcili in Avantaj ve Dezavantajları.....	44
1.6. G R MC L N ÖNEM , EKONOM K VE SOSYAL GEL İMEDEK ROLÜ.....	46
1.7. G R MC L KE L M	50
1.7.1. Giri imcilik E ilimi: Niyet-Giri imcilik Davranı ı li kisi.....	50
1.7.2. Niyet-Giri imcilik Davranı ı le İgili Bazı Modeller.....	52

1.7.2.1. Girişimsel Eylem Modeli.....	53
1.7.2.2. Nedenli Eylem Teorisi.....	54
1.7.2.3. Plânlı Davranış Teorisi.....	55
2. KİMLİK VE GİRİŞİMÇİLİK.....	61
2.1. KİMLİK: TANIMI VE KAPSAMI.....	61
2.1.1. Kimliğin Tanımı.....	61
2.1.2. Kimlik ile İlgili Kavramlar.....	63
2.1.3. Kimliğin Temel Özellikleri ve Kimsel Farklılıkları Doğuran Nedenler.....	63
2.1.4. Kimliği Oluşturan Faktörler.....	65
2.2. KİMLİKİN AÇIKLANMASINDA ÖNE ÇIKAN BAZI KURAMSAL YAKLAŞIMLAR VE TEORİLER.....	70
2.3. GİRİŞİMÇİLİK: TANIMI VE KAPSAMI.....	80
2.3.1. Girişimci Kimliğin Tanımı.....	80
2.3.2. Girişimci Kimliğin Özellikleri.....	80
2.3.3. Girişimcilikte Beceri Tipleri.....	91
2.4. GİRİŞİMÇİLİK NOLU MASINDAKİ ETKENLER.....	92
2.4.1. Çocukluk ve Aile Çevresi.....	92
2.4.1.1. Bireyin Dünyaya Geliş Sırası.....	93
2.4.1.2. Ebeveynlerin Meslekleri ve Sosyal Statüsü.....	93
2.4.1.3. Ebeveynlerle İlişkinin Rolü.....	94
2.4.2. Kimsel Özellikler.....	94
2.4.3. Cinsiyet.....	94
2.4.4. Yaş.....	96
2.4.5. Girişimcilikten Önceki Tecrübesi.....	97
2.4.6. Eğitim.....	98
2.4.7. Rol Modeller.....	103
2.4.8. Sosyal Ortamın Etkisi.....	104
2.4.9. Kimsel Değerler.....	104
2.4.10. Motivasyon.....	104
2.4.11. Kültür.....	105

3. TÜRK YE'DE G R MC L K VE E L M	106
3.1. TÜRK YE'DE G R MC L N TAR HSEL GEL M	106
3.1.1. Osmanlı Devleti Dönemi.....	106
3.1.2. 1923-1950 Dönemi.....	109
3.1.3. 1950-1980 Dönemi.....	112
3.1.4. 1980 ve Sonrası Dönem.....	114
3.2. TÜRK YE'DE G R MC L N GEL MES NE KATKI SA LAYAN BAZI KURUM VE KURULU LAR.....	117
3.3. TÜRK YE'DE G R MC L KE L M	125
3.3.1. Türkiye'de Giri imcilik E ilimine li kin Ara tırmalar ve Bulguları.....	125
3.3.2. Türkiye'de Giri imcilik E iliminin Görünümü.....	137
4. TÜRK YE'DE ÜN VERS TE Ö RENC LER N NG R MC L K E L M ÜZER NE B R ARA TIRMA.....	156
4.1. ARA TIRMANIN AMACI VE KAPSAMI.....	156
4.2. ARA TIRMANIN YÖNTEM VE KISITLARI.....	156
4.3. ANAKÜTLE VE ÖRNEKLEM.....	157
4.4. ANAL ZLER VE BULGULAR.....	159
4.4.1. Üniversite Ö rencilerinin Demografik Özelliklerine li kin Frekans Tabloları.....	159
4.4.2. Faktör Analizi.....	181
4.4.2.1. Faktör Analizi Tanımı ve Genel Amaçları.....	181
4.4.2.2. Faktör Analizi Türleri ve A amaları.....	181
4.4.2.3. Faktör Döndürülmesi (Rotasyon).....	182
4.4.3. Analiz Sonuçları.....	183
4.4.4. Hipotez Testleri.....	189
SONUÇ.....	221
KAYNAKÇA.....	228
EKLER.....	259
EK 1) ANKET FORMU.....	260
EK 2) ANKET Z N YAZISI.....	265
ÖZGEÇM	266

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Girişimcilik Teorisi ve Girişimci Teriminin Gelişimi.....	6
Tablo 2: Girişimciliği Tanımlamaya Yönelik Yaklaşımların Özeti.....	16
Tablo 3: Sanayi Toplumunda Ortaya Çıkan Girişimcilik Türleri.....	27
Tablo 4: Nitelikler Boyutuyla Girişimcilik Türleri.....	29
Tablo 5: Büyüklük ve İnanç Mülkiyeti Boyutuyla Girişimcilik Türleri.....	30
Tablo 6: Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Engeller.....	37
Tablo 7: Girişimciliğin Avantaj ve Dezavantajları.....	45
Tablo 8: Girişimciliğin Öneminin Öne Çıktığı Bazı Hususlar.....	48
Tablo 9: Kişiliğin Temel Özellikleri.....	64
Tablo 10: Kişisel Farklılıkları Doğuran Bazı Nedensel Özellikler.....	65
Tablo 11: Freud'a Göre Kişiliğin Üç Bölümü.....	71
Tablo 12: İnsan Yaşam Döngüsünde Sekiz Evre.....	75
Tablo 13: Girişimcilerin Özellikleri.....	88
Tablo 14: Bir Girişimcide Bulunması Gereken En Temel Bazı Özellikler.....	90
Tablo 15: Erkek ve Kadın Girişimciler Arasında Kıyaslama.....	96
Tablo 16: Öğrencilerde Niyet ve Etkilim Üzerine Bulgular.....	100
Tablo 17: I. Türkiye İktisat Kongresi Kararları.....	110
Tablo 18: Türkiye'de Girişimcilik Etkilimi ile İlgili Araştırmalar.....	126
Tablo 19: 2006 yılı Seçili Ülkelerde Girişimsel Faaliyet Yaygınlık Oranları (18-64 Yaş Aralığındaki Nüfus Yüzdeleriyle).....	141
Tablo 20: 2007 Yılı Seçili Ülkelerde Girişimsel Faaliyetlerin ve Sahipleri- Yöneticilerin Yaygınlık Oranları (18-64 Yaş Aralığındaki Nüfus Yüzdeleriyle).....	142

Tablo 21: Ekonomik Geli me Evreleriyle 2008 yılı Seçili Ülkelerde Giri imsel Faaliyetlerin ve Sahipleri-Yöneticilerin Yaygınlık Oranları (18-64 Ya Yüzdeleriyle).....	143
Tablo 22: Ekonomik Geli me Evreleriyle 2010 yılı Seçili Ülkelerde Giri imci Tutum ve Algılamaları.....	144
Tablo 23: Ekonomik Geli me Evreleriyle 2010 yılı Seçili Ülkelerde Giri imcilik Faaliyeti.....	145
Tablo 24: Ekonomik Geli me Evreleri ile Birlikte 2011 Yılı Seçili Ülkelerde Giri imci Tutum ve Algılamaları, (18-64 Ya Nüfusun Yüzdesi).....	146
Tablo 25: Ekonomik Geli me Evreleri ile Birlikte 2011 Yılı Seçili Ülkelerde Giri imsel Faaliyetlerin A amaları.....	147
Tablo 26: Co rafi Bölgeye Göre 2012 Yılı Seçili Ülkelerde Giri imsel Tutumlar ve Algılamalar.....	149
Tablo 27: Co rafi Bölgeye Göre 2012 Yılı Seçili Ülkelerde Giri imsel Faaliyet...151	
Tablo 28: 2011-2012 E itim-Ö retim Dönemi stanbul Üniversitesi ktisat Fakültesi Örgün Ö retim Dördüncü Sınıf Ö renci Sayıları.....	157
Tablo 29: 2011-2012 E itim-Ö retim Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga ktisadi ve dari Bilimler Fakültesi Örgün Ö retim Dördüncü Sınıf Ö renci Sayıları.....	157
Tablo 30: 2011-2012 E itim-Ö retim Cumhuriyet Üniversitesi ktisadi ve dari Bilimler Fakültesi Örgün Ö retim Dördüncü Son Sınıf Ö renci Sayıları.....	157
Tablo 31: Anket Geri Dönü Oranı.....	158
Tablo 32: Üniversitelere Göre Cinsiyet Da ılımı	159
Tablo 33: Üniversitelere Göre Ya Da ılımı	160
Tablo 34: Üniversitelere Göre Yabancı Dil Da ılımı	161
Tablo 35: Üniversitelere Göre Yabancı Dil Bilgisi Seviyesi Da ılımı	162
Tablo 36: Üniversitelere Göre Kaç Karde Olma Durumu Da ılımı.....	163
Tablo 37: Üniversitelere Göre Kaçınıcı Karde Oldu u Durumunun Da ılımı.....	164

Tablo 38: Üniversitelere Göre Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumu Dağılımı.....	165
Tablo 39: Üniversitelere Göre Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Alanlarının Dağılımı.....	166
Tablo 40: Üniversitelere Göre Öğrencilerin Annelerinin Çalıştığı Pozisyona Göre Dağılımı.....	168
Tablo 41: Üniversitelere Göre Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumu Dağılımı.....	169
Tablo 42: Öğrencilerin Babalarının Çalışma Alanlarının Üniversitelere Göre Dağılımı.....	170
Tablo 43: Öğrencilerin Babalarının Çalıştığı Pozisyonun Üniversitelere Göre Dağılımı.....	171
Tablo 44: Üniversitelere Göre Aile Gelir Dağılımı.....	173
Tablo 45: Üniversitelere Ailede Kendi İni Kuran 1.Derecede Yakını Olma Durumuna Göre Dağılım.....	174
Tablo 46: Üniversitelere Göre Girişimcilik veya Küçük İşletmelerle İlgili Bir Ders Alma Durumunun Dağılımı.....	175
Tablo 47: Üniversitelere Göre Burs Alma Durumu Dağılımı.....	176
Tablo 48: Üniversitelere Göre Fakülte Eğitimi Süresince Bir Yerde Çalışma Durumunun Dağılımı.....	177
Tablo 49: Üniversitelere Göre Fakültede Aldığınız Eğitimin Kendi İni Kurmada Belirleyici Olduğunu Düşünme/Düşünmeme Durumunun Dağılımı....	178
Tablo 50: Üniversitelere Göre Fakültede Aldığınız Eğitimin Kendi İni Kurmada Belirleyici Olduğunu Düşünenlerin Etki Seviyesi Durumunun Dağılımı.....	179
Tablo 51: Üniversitelere Göre Kariyer Hedefi Olarak Okulu Bitirdikten Sonra Yapılması Düşünülen İş Durumunun Dağılımı.....	180
Tablo 52: Girişimcilik Eğitimi Etki Eden Özelliklerin Faktör Analizi Sonuçları.....	184
Tablo 52 devamı: Girişimcilik Eğitimi Etki Eden Özelliklerin Faktör Analizi Sonuçları.....	185

Tablo 53: Giri imcilik E ilimine li kin fadelerin Faktör Analiz Sonuçları	187
Tablo 53 devamı: Giri imcilik E ilimine li kin fadelerin Faktör Analiz Sonuçları.....	188
Tablo 54: Azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri	190
Tablo 55: Azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin t testi sonuçları	191
Tablo 56: Azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri.....	192
Tablo 57: Azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları.....	193
Tablo 58: Azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri	194
Tablo 59: Azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları	195
Tablo 60: Giri imcilik e ilimini etkileyen “yeni i kurma güçlü ü” faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri.....	196
Tablo 61: Giri imcilik e ilimini etkileyen “yeni i kurma güçlü ü” faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin t test sonuçları.....	196
Tablo 62: Giri imcilik e ilimini etkileyen “yeni i kurma güçlü ü” faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri	197
Tablo 63: Giri imcilik e ilimini etkileyen “yeni i kurma güçlü ü” faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları.....	198
Tablo 64: Yeni i kurma güçlü ü faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri.....	199

Tablo 65: Yeni i kurma güçlü ü faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları.....	199
Tablo 66: Yenilik yaratma faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri.....	200
Tablo 67: Yenilik yaratma faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin t test sonuçları.....	201
Tablo 68: Yenilik yaratma faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri.....	202
Tablo 69: Yenilik yaratma faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları.....	202
Tablo 70: Yenilik yaratma faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri.....	203
Tablo 71: Yenilik yaratma faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları.....	203
Tablo 72: Riskten kaçınma faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri.....	204
Tablo 73: Riskten kaçınma faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin t test sonuçları.....	205
Tablo 74: Riskten kaçınma faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri.....	206
Tablo 75: Riskten kaçınma faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları.....	206
Tablo 76: Riskten kaçınma faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri.....	207
Tablo 77: Riskten kaçınma faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları.....	208

Tablo 78: Kendi i ini kurma ve çalı ma faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri	209
Tablo 79: Kendi i ini kurma ve çalı ma faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin t test sonuçları	210
Tablo 80: Kendi i ini kurma ve çalı ma faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri	211
Tablo 81: Kendi i ini kurma ve çalı ma faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları	212
Tablo 82: Kendi i ini kurma ve çalı ma faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri	213
Tablo 83: Kendi i ini kurma ve çalı ma faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları	214
Tablo 84: Aile deste i faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri	215
Tablo 85: Aile deste i faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin t test sonuçları	215
Tablo 86: Aile deste i faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri	216
Tablo 87: Aile deste i faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları	216
Tablo 88: Aile deste i faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri	217
Tablo 89: Aile deste i faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları	217
Tablo 90: Hümanizm faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri	218

Tablo 91: Hümanizm faktörünü temsil eden de i kenler açısından cinsiyetin etkisinin t test sonuçları.....	218
Tablo 92: Hümanizm faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri.....	219
Tablo 93: Hümanizm faktörünü temsil eden de i kenler açısından ailede kendi i ini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları.....	219
Tablo 94: Hümanizm faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri.....	220
Tablo 95: Hümanizm faktörünü temsil eden de i kenler açısından Fakülte e itimi süresince giri imcilik ya da küçük i letmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları.....	220

EK L L STES

	Sayfa No.
ekil 1: Girişimsel Motivasyon ve Girişimcilik Süreci Modeli.....	40
ekil 2: Girişimciliği Etkileyen Faktörler.....	42
ekil 3: Plânlı Davranış Teorisi.....	56
ekil 4: Nedenli Eylem ve Plânlı Davranış Teorileri.....	59
ekil 5: Maslow'un ihtiyaçlar Hiyerarşisi.....	76
ekil 6: Kişiliğin Hiyerarşik Düzeni (Büyük Be Faktör modeli).....	79
ekil 7: Girişimcilikte Gerekli Beceri Tipleri.....	91

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa No.

Grafik 1: Türkiye’de Erken Evre Girişimcilik Faaliyeti Oranları (%) 2010-2012.....	153
Grafik 2: Türkiye’de Algılanan Fırsatların Oranları (%) 2010-2012.....	154
Grafik 3: Türkiye’de Algılanan Yeteneklerin Oranları (%) 2010-2012.....	155

KISALTMALAR

A.e.	Aynı eser
a.g.e.	adı geçen eser
a.y.	aynı yer
B LGEM	Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi
BTE	Bilişim Teknolojileri Enstitüsü
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
Ed.	Editör
et al.	et alii (ve diğ. lerleri)
FORUM	Fuarçılık ve Geliştirme A.Ş.
GAP-G DEM	GAP Bölgesi Girişim Destekleme ve Yönlendirme Merkezi
GEM	Global Entrepreneurship Monitor
GEME	İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi
KAG DER	Türkiye Kadın Girişimciler Derneği
KGF	Kredi Garanti Fonu
KOB	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KÜSGET	Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı
LBS	London Business School
MAM	Marmara Araştırma Merkezi
MEKSA	Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı

MÜS AD	Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
No.	Numara
p.	page
pp.	pages
S.	Sayı
s.	sayfa
T.D.K.	Türk Dil Kurumu
TEYDEB	Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği,
TOSYÖV	Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TSKB	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
TÜB TAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜS AD	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
UEKAE	Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Araştırma Enstitüsü
v.d.	ve diğerleri
Vol.	Volume
Y.	Yıl
Z GEM	Zonguldak Geliştirme Merkezi

GİRİŞ

Toplumların gelişmesinde hemen her dönemde girişimcilik faktörü önemli bir yere sahip olmuştur. Günümüzde ise girişimci ve girişimciliğin önemi daha da artmış ve sosyal gelişmenin, ekonomik kalkınmanın ve özellikle de istihdam yaratmanın temel unsuru olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

Birçok disiplin tarafından da ele alınan ve interdisipliner bir konu haline gelen girişimciliğin önem kazanmasıyla birlikte, günümüzde girişimcilik eğilimi konusu da oldukça önemli hale gelmiştir. Bu kapsamda; girişimcinin kişiliği ve girişimci kişiliğin oluşmasına etki eden demografik ve kişisel faktörler de oldukça önemlidir. Bu faktörler; bireyin çocukluğu ve aile çevresi, ailede girişimci olup olmaması, rol modeller, kişisel özellikler, yaş, eğitim, cinsiyet, iş deneyimi şeklinde ifade edilebilir. Bunlardan özellikle cinsiyet, eğitim ve ailede girişimci olup olmaması gibi durumlar yapılan çalışmalarda öne çıkan faktörler olmaktadır.

Bununla birlikte, girişimcilik literatüründe birçok araştırmacının üzerinde çalışma yaptığı ve önemi gittikçe artmaya başlayan bir diğer konu da niyet konusu olmaktadır. Girişimcilik niyeti ile ilgili çalışmalarda da çoğunlukla kişilik faktörleriyle girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan davranışsal niyet modellerinden yararlanıldığı görülmektedir. Girişimcilik niyetini etkileyen kişisel özellikler, çevresel faktörler ve demografik faktörler, aynı zamanda üniversite öğrencilerinin de girişimci niyetlerini etkileyen önemli faktörler olmaktadır.

Ülkemizde nüfusun önemli parçasını gençler oluşturmaktadır. Dolayısıyla, gençler girişimci potansiyelinde büyük önem arz etmektedir. Gelişme yolunda gençlerin girişimcilik eğilimleri arttıkça büyüme ve çağı yakalama düzeyi de yüksek olacaktır. Genç girişimcilerin oranı arttıkça ülkenin gelişmişlik düzeyi de doğru orantılı olarak artacaktır. Bu kapsamda, üniversiteye adım atan bir öğrenciye girişimci adayı gözüyle de bakılabilmelidir.

Bu çalışmayla da üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini etkileyen faktörleri tespit etmek ve öne çıkan demografik özelliklerin bu faktörlere etkisini araştırmak amaçlanmıştır. Bu araştırma kapsamında, Türkiye’de seçilmiş üniversitelerin iktisat/iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin ortak bölümlerinde yer alan son sınıf öğrencilerine yönelik olarak, yüz yüze yapılan anket çalışmasının istatistikî metotlarla analiz edildiği ve elde edilen bulguların yorumlanarak değerlendirildiği bu çalışma, dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, girişimciliğin tanımı ve kapsamı, girişimciliğin kuramsal ve düşünsel temelleri, girişimcilik türleri ve bazı sınıflandırmalar, girişimcilik süreci ve girişimciliği etkileyen faktörler, girişimciliğin fonksiyonları, avantajları ve dezavantajları, girişimciliğin önemi, ekonomik ve sosyal gelişmedeki rolü ve girişimcilik eğilimi: niyet-girişimcilik davranışı ilişkisi, niyet-girişimcilik davranışı ile ilgili bazı modeller incelenmiştir.

İkinci bölümde, kişiliğin tanımı ve ilgili kavramlar, kişiliğin temel özellikleri ve kişisel farklılıkları doğuran nedenler, kişiliği oluşturan faktörler, kişiliğin açıklanmasında öne çıkan bazı kuramsal yaklaşımlar ve teorisyenler, girişimci kişiliğin tanımı ve özellikleri, girişimcilikte beceri tipleri, girişimci kişiliğin oluşmasındaki etkenler ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, Türkiye’de girişimciliğin tarihsel gelişimi, Türkiye’de girişimciliğin gelişmesine katkı sağlayan bazı kurum ve kuruluşlar ve Türkiye’de girişimcilik eğilimi kapsamında Türkiye’de girişimcilik eğilimine ilişkin araştırmalar ve bulgular ve Türkiye’de girişimcilik eğiliminin genel görünümü incelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise, Türkiye’de üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimi üzerine bir araştırma yapılmıştır. Bu kapsamda, Türkiye’de üç üniversitenin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/İktisat Fakültesi son sınıf öğrencilerine yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda; girişimcilik eğilimine etki eden özelliklere ve girişimcilik eğilimine ilişkin ifadelerle etki eden faktörler tespit edilmiş ve

girişimcilik eğilimine ilişkin ifadeler kapsamında hipotezler oluşturulup test edilmiş ve sonuçları değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

1.1. GİRİŞİMCİLİK: TANIMI VE KAPSAMI

1.1.1. Girişim Kavramı

Girişim kavramı, Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre, “*bir işe girişme, teşebbüs*” şeklinde tanımlanmaktadır¹. Bu kavram, birçok bilim adamı tarafından da farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bazılarına göre girişim, doğa, sermaye ve emeğin bir araya getirilmesinden oluşan bir bütün şeklinde tanımlanmıştır. Bazılarına göre de girişim, başkalarının ihtiyaçlarını sürekli kılarak karşılamak üzere, pazarı olan ve pazarda fiyatı oluşan iktisadî mal ve hizmetleri ortaya çıkarmak ve sahibine (girişimciye) kâr sağlama amacı taşıyan bir işletme veya girişimcilerin ticarî faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla kurmuş oldukları ekonomik birim şeklinde tanımlanmıştır². Kısacası girişim, girişimcilerin ticarî faaliyetlerini geliştirmek amacıyla kurdukları belirli bir örgütsel, ekonomik, yasal ve finansal özelliğe sahip ekonomik birimlerdir³.

Girişim ve işletme kavramları, genellikle birbiriyle karıştırılmaktadır. Teşebbüs ya da girişim ile işletme, bazen birbirinden farklı anlamlarda kullanılmakta bazen de birbirlerinin yerine kullanılmaktadır⁴. Teşebbüs ile işletme arasında bir ayırım yapıldığında, teşebbüsün işletmeye göre daha geniş bir örgüt olduğu düşünülmektedir. Buna göre, işletme “teknik” bir birimdir. Teşebbüs ise, iktisadî, malî ve hukukî bir birim olmakla birlikte, bir ya da birden çok işletme kurup işleten bir örgüttür⁵. Bu tanımlara göre, her girişim bir işletmedir; ancak, her işletme bir

¹ Türk Dil Kurumu (TDK), (Çevrimiçi) <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 11 Ekim 2011.

² Mehmet Soydan, “Girişimcilik Üzerine Temel Kavramlar”, **Girişimcilik ve Kobiler Teori ve Uygulama**, Ed. B. Zafer Erdoğan, 1.Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, 2008, s.4.

³ İbrahim Öztürk, **İGIAD 2008 Girişimcilik Raporu**, İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği, Yayın No.8, Raporlar:1, İstanbul, 2008, s.21.

⁴ Soydan, **a.g.e.**, s.4.

⁵ Ekodialog-Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi, “Temel Kavramlar”, (Çevrimiçi) http://www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/temel_kavramlar.html, 11 Ekim 2011.

girişim değildir. Bir birimin işletme olabilmesi için, insan ihtiyaçlarını karşılayıcı mal ve hizmet üretmek amacıyla üretim faktörlerinin bir araya getirilmesi ve faaliyette bulunulması yeterlidir. Bir işletmeye girişim diyebilmek için, bu iki özelliğin yanı sıra, sürekli faaliyette bulunması, üretilen ekonomik mal ve hizmetlerin başkalarının ihtiyacını karşılaması ve bunların da bir fiyatı olması gereklidir⁶.

1.1.2. Girişimci Kavramı

Girişimci kavramı ise, köken olarak Latince “*intare*” kökünden gelmektedir. İngilizce’de “*enter*”-giriş ve “*pre*”-ilk, “*entrepre-neur*”-ilk girişen, anlamını taşıyan girişimci kavramı⁷, Fransızca’da girişmek, yüklenmek şeklinde ifade bulan “*entreprende*” kelimesinden gelmektedir. Bu kavrama tekabül eden kelime İngiliz dili ve edebiyatında kaybolmuştur. Bununla birlikte, “*undertaker* (spekülatör)” sözcüğünün Fransa’da yaşayan İngilizler tarafından “girişimci”, “uzman”, “yönetici”, “memur (işçi)”, “tüccar”, “girişim”, “proje sahibi” vb. şeklinde çevrildiği; ancak, hiçbirinin “*entrepreneur*” yani girişimci kelimesinin anlamını vermediği de öne sürülmektedir⁸. Aynı etimoloji ile girişimciliğin diğer birçok dile çevirisini yaparak tam şekli verilebilir. Örneğin, kavram İtalyanca’da “*intraprendere*” veya Almanca’da “*unternehmen*” olarak geçmektedir⁹. TDK’ya göre ise girişimci, “*üretim için bir işe girişen, kalkışan kimse, müteşebbis*” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁰.

⁶ Soydan, a.g.e., s.4,5.

⁷ Sema Güney ve Arman Nurmakhmatuly, “Kültürün Girişimciliğe Etkisi: Kazakistan ve Türkiye Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Kültürlerarası Araştırma”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.10, S.18, 2007, s.63.

⁸ G. Tamizharasi and N. Panchanatham, “An Empirical Study of Demographic Variables on Entrepreneurial Attitudes”, **International Journal of Trade, Economics and Finance**, Vol.1, No.2, 2010, p.215.

⁹ European Commission Implementation of Education&Training 2010 Work Programme, “Entrepreneurship Education and Learning”, **Working Group B-Key Competences**, November 2004, (Çevrimiçi) <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/basicpaper2004.pdf>, 15 Ekim 2011, p.3.

¹⁰ TDK, a.g.e.

Çeşitli araştırmacılar tarafından yapılmış olan girişimci tanımları, Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Girişimcilik Teorisi ve Girişimci Teriminin Gelişimi

Dönem	Araştırmacı	Tanım-Görüşler
Orta Çağ	-	Büyük ölçekli üretim projelerinden sorumlu kişi.
17. yüzyıl	-	Hükümet ile yapılan sabit-fiyat sözleşmesine göre kâr veya zarar riskini üstlenen kişi.
1725	Richard Cantillon	Tedarik edilen sermayeden farklı olarak risk alan kişi.
1797	Beaudeau	Risk alan, planlayan, denetleyen, örgütleyen ve sahip olan kişi.
1803	Jean Baptiste Say	Girişimcinin kazancı, sermayenin getirisinden ayrılmıştır.
1876	Francis Walker	Fon elde edip kazanç sağlayanlarla yönetsel yeteneklerinden kâr sağlayanları birbirinden ayırır.
1934	Joseph Schumpeter	Girişimci yenilikçidir ve denenmemiş teknolojileri geliştirir.
1961	David McClelland	Girişimci enerjik ve orta derecede risk alan kişidir.
1964	Peter Drucker	Girişimci fırsatları maksimize eden kişidir.
1975	Albert Shapero	Girişimci inisiyatif alır, bazı sosyal ve ekonomik mekanizmaları organize eden, başarısızlık riskini kabul eden kişidir.
1980	Karl Vesper	Girişimci, ekonomistler, psikologlar, iş adamları ve politikacılar tarafından farklı gözle görülür.
1983	Gifford Pinchot	Mevcut kurulu bir örgütün içerisinde yer alan girişimci iç girişimcidir.
1985	Robert Hisrich	Girişimcilik farklı değerde bir şeyler yaratma sürecinde, gerekli zaman ve gayret sarf edip, bununla birlikte yaşanabilecek finansal, psikolojik ve sosyal riskleri varsayarak, parasal ve kişisel tatmin kazancı elde etmektir.

Kaynak: Robert D.Hisrich and Michael P.Peters, **Entrepreneurship: Starting, Developing and Managing A New Enterprise**, 2nd Edition, U.S.A., Irwin Inc., 1989, p.6.

Girişimci kavramını tek bir cümle ile tanımlamak basit değildir; ama hemen herkesin hem fikir olduğu belirleyici üç önemli nokta bu kavramın içinde yer alır. Bunlar: kendi hayat tarzını değiştirme inisiyatifini kendi eline alabilme cesareti; kendisinin ya da çevresindeki kaynak ve yetenekleri organize/yeniden organize ederek, sosyal, ekonomik ve bireysel çerçevede farklı, değer yaratan, anlamlı ve son

olarak da hayal gücünü kullanarak, problemleri çözerek tüm bunların karşılığında maddi-manevi ödülü ve başarısızlığı göze alabilme şeklindedir¹¹.

Hemen hemen bütün girişimcilik tanımlarında, davranış çeşitliliğinden söz edilmektedir. Bu davranış çeşitleri ise; (1) inisiyatif alma, (2) kaynakları ve durumları elverişli (uygulanabilir) bir değere dönüştürmek için sosyal ve ekonomik mekanizmaları organize etme/yeniden organize etme, (3) risk veya başarısızlığın kabulü şeklindedir. Bir ekonomist'e göre; girişimci, kaynakları, emeği, materyalleri ve diğer varlıkları öncekinden daha büyük bir değer yaratmak için bir araya getiren ve ayrıca değişimleri, yenilikleri ve yeni bir düzen ortaya koyan kişidir. Bir psikoloğa göre; genellikle birşeyleri elde etme veya kazanma ihtiyacı, tecrübe etmek, başarmak veya belki de diğerlerinin otoritesinden kaçma gibi belirli güçlerin yönlendirdiği kişidir. Bir iş adamına göre; girişimci, bir tehdit, agresif bir rekabetçi gibi ortaya çıkar, oysa, bir başka iş adamına göre aynı girişimci müttefik, tedarik kaynağı, müşteri veya diğerleri için refah yaratan (kaynakları kullanmanın en iyi yolunu bulan, israfı azaltan ve diğerleri için iş imkânı yaratan kişi gibi) kişidir¹².

Bununla birlikte, girişimci kelimesi ile bazen mülkiyet sahibi yöneticiler kastedilmektedir. Bu yaklaşımın dayanağı, genellikle girişimcilik ruhunun küçük işletmelerle ve küçük işletme sahipliği ile özdeşleştirilmesiyle ilgilidir. Genellikle küçük ve orta ölçekli firmalarda işletme sahibi, girişimci ve yönetici aynı kişidir. Yani, girişimcilik ruhu küçük işletmelerde daha belirginse ve bu işletmelerde genellikle sahip-yönetici-girişimci kavramları aynı kişide bütünleşiyorsa, mülkiyet sahibi yönetici olarak girişimcinin tanımlanması bu olgunun doğal sonucudur¹³. Ancak böyle bir durum, küçük ve orta ölçekli işletmeler için temel bir sorun olarak da görülebilmektedir.

¹¹ Seyfi Top, **Girişimcilik-Keşif Süreci**, 1. Baskı, İstanbul, Beta Basım, 2006, s.6.

¹² Robert D.Hisrich and Michael P.Peters, **Entrepreneurship: Starting, Developingand Managing A New Enterprise**, 2nd Edition, U.S.A., Irwin Inc., 1989, p.9.

¹³ Ali Kemal Gürbüz, "Analitik Yaklaşımın Teori Üretme Kapasitesi: Girişimcilik ve Refah Teorisi Örneği", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.10, S.2, 2009, s.114.

Girişimci kelimesi ile bazen de sermaye, emek ve toprağın yanı sıra dördüncü bir üretim faktörü kastedilmiştir. Bu yaklaşım özellikle neo-klâsik iktisat teorisi içerisinde geçerli olmuştur. Bu yaklaşımın dayanağını, mülk ile yeteneğin aynı kişide bulunmayabileceği gerçeği oluşturmaktadır. Girişimciyi ayrı bir üretim faktörü olarak öne süren olgulardan biri, beşeri sermayeye ve organizasyona yapılan yatırımın, etkinlikte en az diğer üretim faktörleri kadar rol oynaması, diğeri de fırsat maliyeti kavramıdır. Bir kişi, hem emek hem sermaye sahibi olup hem de girişimci ise, girişimden kazandığının tümü, girişimciliğin ödülü olarak görülemez. Teşebbüse girmeden emeğini ve sermayesini başkasına kiraladığı zaman ne kadar gelir elde edecekse, teşebbüse girmekle mahrum kaldığı gelir miktarı girişimciliğin fırsat maliyetini oluşturmaktadır. Kazanılan gelir içerisinde bu tarz bir maliyetin de bulunması, girişimciliği ayrı bir üretim faktörü olarak görülmesinin temel nedenlerinden birisini oluşturmaktadır¹⁴.

1.1.3. Girişimcilik Kavramı

TDK'nın "*girişimci olma durumu*" olarak tanımladığı girişimcilik¹⁵, tarihsel açıdan en eski faaliyetlerden biridir. Yeni iş imkânlarını keşfetmek ya da tanımlamak ve bu imkânları ekonomik bir kazanç amacıyla yeni girişimlerde kullanmak, bireyin yaşamında daima önemli olmuştur. Girişimci ve girişimcilik kavramları birbirinden farklı; ancak, birbiriyle ilişkili olgulardır. Kavram olarak girişimcilik, bir süreci ifade etmektedir. Girişimci ise, o süreçte rol alan baş aktörü ifade etmektedir¹⁶.

Girişimcilik, "*bir fırsatı izlemek amacıyla kaynakların eşsiz bir bileşimini bir araya getirme süreci*" şeklinde tanımlanan çok yönlü bir olgudur. Girişimsel sürecin ise, insan iradesinin hareketiyle başladığı kabul edilmektedir¹⁷.

¹⁴ Gürbüz, **a.g.e.**, s. 114,115.

¹⁵ TDK, **a.g.e.**

¹⁶ Gökhan Özkul ve Murat Ali Dulupçu, "Kişisel Gelişimin Girişimci Tipleri Üzerine Etkisi: Antalya-Isparta İllerinde Bir İnceleme", **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.2, S.2, Aralık 2007, s.68,69.

¹⁷ Pınar Süral Özer ve Tayfun Topaloğlu, "Girişimci ve Yöneticilerin Öğrenilmiş Gereksinimleri İle Kontrol Odaklarının Kıyaslanmasına Yönelik Bir Araştırma", **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.16, S.2, 2007, s.440.

Girişimcilik, düşünce, yetenek, bilgi ve sermayenin birleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu süreç belirsiz, riskli ve bazen de gelişigüzel olabilir. Ancak, her zaman dinamiktir. Tarihsel süreç içerisinde girişimcilik tanımıyla ilgili çok farklı bakış çeşitliliği söz konusudur¹⁸. Girişimciliğin tanımlanmasındaki temel zorluk, girişimcilik olgusunun çok yönlü olması ve çok sayıda disiplini içine alan farklı girişimcilik çalışmalarının, farklı kuramsal perspektifleri, metodolojileri ve analiz birimlerini benimsemesinden kaynaklanmaktadır¹⁹. Esasen bu zorluk girişimciliğin dinamik özelliğine de işaret etmektedir.

Girişimcilik kavramının ne kastettiğine yönelik olarak, girişimciliği açıklayan iki okul söz konusudur. Bunlar: Ekonomi Okulu ve Eğitim Okulu'dur. Ekonomi Okulu; girişimcilerin işletmeler kurduklarını, yeni meslekler ortaya çıkardıklarını ve bu şekilde ekonomiye katkıda bulunarak refah yarattıklarını öne sürmektedir. Eğitim Okulu ise, girişimciliğin genel bir anlam ve uygulamaya sahip olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte, kişilerin girişimci anlayışla davranmalarının birçok motive edici gerekçelere bağlı olduğunu belirtmektedir²⁰.

1.1.4. Girişimci Kavramının Benzer Kavramlarla İlişkisi

Bir bireyin girişimci olabilmesi için yeniliklere açık olma, risk ve sorumluluk üstlenebilme, büyüme tutkusu, dinamik bir kişilik gibi belli niteliklere sahip olması gerekmektedir. Bu niteliklere sahip olmayanlar işletme sahibi olsa da girişimci değildir. Bununla birlikte, bu niteliklere sahip biri yeterli sermayeye sahip olmadığı için veya yeterli sermayeyi bir araya getiremediği için fiili olarak girişimci olmayabilir; ancak, potansiyel bir girişimcidir. Yeterli sermayeye sahip olduğu zaman kendi işletmesini kuracak ve girişimcilik sıfatı, işletme sahipliğiyle

¹⁸ Ercan Taşkın, "Girişimcilik ve Özgüven", **Girişimcilik ve Kobiler-Teori ve Uygulama**, Ed. B.Zafer Erdoğan, Bursa, Ekin Yayınevi, 2008, s.40.

¹⁹ Özer ve Topaloğlu, **a.y.**

²⁰ Taşkın, **a.g.e.**, s.41.

tamamlanmış olacaktır. Kişi, yeterli sermayeye sahip olmayıp gerekli fonu çeşitli yollarla bir araya getirdiği zaman da yine fiili girişimci durumuna geçmiş olacaktır²¹.

Girişimci kavramı ile işveren, sermayedar, patron, lider, teknisyen ve yönetici gibi kavramlar birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Ancak, açık ve kesin tanımları yeterince bilinmediğinden, kavramların birini diğerinden ayırmak zorlaşmaktadır²². Bu kavramlar kısaca şu şekilde açıklanabilir:

• **Yönetici:** Yönetici ve girişimci farklı kişiler olabileceği gibi aynı kişi de olabilmektedir. Ancak, yönetici kavramı girişimciden farklı bir şekilde ele alınmalıdır²³. Yönetici en basit haliyle, “başkalarına iş gördüren kişi” şeklinde tanımlanmaktadır²⁴.

Henry Mintzberg’e göre, yöneticinin yerine getirmekle görevli olduğu üç tür örgütsel rolü vardır. Bu rollerden ilki; yöneticinin *kişilerarası rolü* denilen, doğrudan yöneticinin formel otoritesinden kaynaklanan ve örgüt üyeleriyle diğer kurumlar arasındaki ilişkileri düzenlemeyi kapsayan rollerdir. İkincisi ise; *bilgi rolü*dür. Yöneticinin bilgi rolü, iş etkinliği sağlayacak bilgileri toplama ve bunların sonuç üretecek biçimde işlenmesini sağlamaktır. Son olarak; *karar verme rolünü* de oynayan kişi yöneticidir. Yöneticiler karar veren bireylerdir ve onların karar rolleri bilgi ve sonuçlara ulaşma süreçlerini içermektedir. Yöneticilerin oynadıkları karar rollerinden ilki; *girişimciliktir*. İkincisi; örgütte ortaya çıkan *karışıklıkları gidermektir*. Diğer rolleri ise, *kaynakların tahsisini sağlamak ve müzakerecilik yapmaktır*²⁵.

²¹ M.Tamer Müftüoğlu ve Tülin Durukan, **Girişimcilik ve KOBİ’ler**, Ankara, Gazi Kitabevi, 2004, s.15.

²² **A.e.**, s.12.

²³ Mehmet Öztürk, **Fonksiyonları Açısından İşletme ve Yönetim**, 1.Basım, İstanbul, Papatya Yayıncılık, 2003, s.127.

²⁴ Müftüoğlu ve Durukan, **a.g.e.**, s.12.

²⁵ Nurullah Genç, **Yönetim ve Organizasyon-Çağdaş Sistemler ve Yaklaşımlar**, 2.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s.22.

Yönetici kişilik pragmatiktir. Yönetici olmadan planlama, düzen ya da öngörü olmaz. Yönetici ile girişimci arasındaki farklar şu şekilde sıralanabilir²⁶:

- Yönetici, geçmişte yaşarken; girişimci gelecekte yaşar.
- Yönetici bir ev yapıp, sonuna kadar orada yaşarken; girişimci evi yapar ve anında bir sonrakini planlamaya başlar.
- Yönetici tam anlamıyla statükoya bağlı kalırken; girişimci değişikliklerle başarı sağlar.
- Yöneticinin işleri özenli ve düzgün olurken; girişimci yöneticinin sıraya sokacağı şeyleri yaratır.
- Yönetici düzen delisidir; girişimci ise kontrole çılgın bir tutku duyar.
- Yönetici, girişimcinin arkasından ortalığı toparlayan kişidir; girişimci yoksa temizlenecek bir şey de olmaz.
- Yönetici hep problemleri görürken; girişimci olaylardaki fırsatları hemen yakalar.
- Yönetici olmazsa toplum ve işler yürümez; girişimci olmazsa da yenilik olmaz.

• **Lider:** İçeriği bakımından liderliğin geniş bir alana yayılması, bir lidere bağlanma ya da lider olma gereksinimin herkesin içinde var olması, bu konu üzerinde sayısız araştırma yapılmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, her ne kadar açık ve kesin bir tanımını yapmak zor olsa da, birçok bilim dalı liderliği kendi

²⁶ Michael E. Gerber, **Girişimcilik Tutkusu**, Çev.Tayfur Keskin, İstanbul, Sistem Yayıncılık, 2008, s.25,26.

açısından tanımlamaya çalışmıştır²⁷. Lider, “insanları bir araya toplayan onları hedefe ulaşmak için motive eden kişi”dir. Lideri, “grup üyelerini tespit edilen amaçlar doğrultusunda başarılı kılmaya yönelten, onların çalışmalarını koordine ve kontrol eden, bu çabaları gerçekleştirmek için yeterli özellik ve yeteneklere sahip olan kişi” şeklinde tanımlamak da mümkündür²⁸.

Yönetici ve lider kavramları da sıkça karıştırılan kavramlardır. Her ne kadar yöneticilik ve liderliği eş anlamlı olarak gören bilim adamları olsa da, liderlik ve yöneticilik birçok açıdan birbirinden farklı iki olgudur. Bu ayrım şu şekilde yapılabilir²⁹:

- Yöneticilerin ve liderlerin amaçlara yönelik tavır ve davranışlarında farklılıklar bulunmaktadır. Yöneticiler tavır olarak daha şahsi ve çekingendir. Liderler ise, daha dinamik ve yeni fikirleri uygulamaktan ziyade, yeni fikirler ortaya çıkarırlar.

- Yöneticiler, dikkatlerini “işlerin nasıl yapılacağı” üzerinde yoğunlaştırır. Liderler ise, “sonuçlar” üzerinde yani, hangi hedeflerin gerçekleştirileceği, hangi yenilik ve değişim için ne tür kararların verileceği üzerinde yoğunlaşırlar.

- Yöneticiler, “süreçlere teslim” olurken; liderler, “süreçlere hâkim” olurlar.

-Yöneticiler, yapılar ve sistemler üzerinde yoğunlaşır; liderler, insanlar üzerinde yoğunlaşır.

- Yöneticiler, dar görüşlüdür; liderler ise, geniş bir perspektife sahiptir.

- Yöneticiler, bir kopyadır; liderler ise, orijinaldir.

²⁷ Hasan Gül ve Kübra Şahin, “Bilgi Toplumunda Yeni Bir Liderlik Yaklaşımı Olarak Transformasyonel Liderlik ve Kamu Çalışanlarının Transformasyonel Liderlik Algısı” **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 25, 2011, s.239.

²⁸ İlhan Erdoğan, **İşletmelerde Davranış**, 7.Baskı, İstanbul, MİAD (Malatyalı İşadamları Derneği) Yönetim Yayınları Dizisi 1, 2007, s. 487.

²⁹ Genç, **a.g.e.**, s.25.

- Yöneticiler, işi doğru yapar; liderler ise, doğru işler yapar.
- Yöneticiler, muhafazakârdır; liderler ise, yenilikçidir.
- Yöneticilerin her zaman gözü kâr/zarar çizgisindedir; liderlerin gözleri daha geniş bir perspektifle ufukları tarar.
- Yöneticiler, kontrole güvenir; liderler ise, güven ilham eder.
- Yöneticiler, kendi isteklerini zorla yerine getirmeye çalışırken; liderler, kendi isteklerini başkalarının isteği haline getirir.

• **İşveren:** İşveren, işletme, ekonomi ve sosyal politika literatüründe “*işçi veya işgören istihdam eden, işgücü kiralayan ve bu sıfatla işgücü sahiplerine karşı sorumlu kişi*” şeklinde tanımlanmaktadır³⁰. İş Kanunu’nun 2.maddesine göre işveren, *bir iş sözleşmesine dayanarak... işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar* olarak da tanımlanmaktadır³¹.

• **Sermayedar:** Sermayedar, bir işletme kurmak adına gerekli olan sermayeye (mal ve hizmet üretmek için gerekli olan üretim araçlarına) sahip kişi olarak tanımlanmaktadır. Toplumdaki bir ihtiyacı sezen ve bunu karşılamak üzere sermayesini yatırıma dönüştüren kişi olarak tanımlanan sermaye sahibi kişi, mutlaka girişimcilik özelliklerine sahip olacaktır diye bir zorunluluk yoktur. Hiçbir girişimcilik özelliği ve becerisi olmayan bazı sermayedarlar, ellerindeki sermayeyi borç olarak girişimcilik niteliklerine sahip bireylere vererek, onlarla ortaklık kurarak, girişimi harekete geçirme yolunu tercih edebilirler³².

³⁰ Müftüoğlu ve Durukan, **a.g.e.**, s.13.

³¹ 4857 Sayılı İş Kanunu, (Çevrimiçi) <http://www.iskanunu.com/images/dokuman/4857-sayili-is-kanunu-guncel-tam-metin-2012.pdf>, 14 Aralık 2012.

³² Semra Güney, **Girişimcilik-Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular**, Genişletilmiş 3.Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2008, s.67.

• **Patron:** Patron ya da işletme sahipliği, girişimci kavramında olduğu gibi bireye bir sürü sorumluluklar yükleyen bir kavram değildir. Bir işletmenin mülkiyetine sahip olmak, işletme sahibi olmanın tek şartıdır. Bir işletmenin tamamına ya da belirli bir miktar hissesine sahip olan herkes patron olabilmektedir³³. Ana sermayedarı olduğu kurumun aktiflerinin geliştirilmesini temin etmek, patronun esas görevlerindedir. Yönetim kurulunda üye olması ya da yönetim kurulu başkanı olması gerekmez³⁴. Risk ve sorumluluk almaktan kaçınan, gelişmeye açık, yenilikçi ve dinamik olmayan bir işletme sahibi, girişimci olarak nitelendirilemez. Bu nedenle girişimcilik, işletme mülkiyeti gibi el değiştirebilen, mülkiyete dayalı bir kavram değildir³⁵.

• **Teknisyen:** Teknisyenin ilkesi, “Bir şeyin doğru yapılmasını istiyorsan, kendin yap” şeklindedir. Her zaman mümkün ya da gerekli olandan daha fazlasını yapmaya çalıştığından, adına çalıştığı kişilere güvenmez. Teknisyen, yönetici gibi geçmişte, girişimci gibi gelecekte yaşamaz; günümüzde yaşamaktadır. Bununla birlikte, girişimci hayal ederken, yönetici onu süsler, teknisyen ise gerçekleştirir³⁶.

1.2. GİRİŞİMCİLİĞİN KURAMSAL VE DÜŞÜNSEL TEMELLERİ

Disiplinler üstü bir kavram olmasından dolayı farklı bilim insanlarının ilgi odağı olan girişimciliğin, genel kabul görmüş bir teorisi bulunmamaktadır³⁷. Bununla birlikte, girişimcilik araştırmasının bilgi tabanı, üç kurucu disiplin tarafından meydana gelmiştir. Bunlar: psikoloji, ekonomi ve sosyoloji bilimi şeklindedir. Bu disiplinlerin her biri, farklı sorular sormakta, farklı meta-teoriler kullanmakta ve incelemenin farklı seviyelerine odaklanmaktadır³⁸. Ayrıca, girişimcilik nosyonunu, temelde farklı perspektiflerden inceleyen birkaç düşünce okulu bulunmaktadır. Bu okullar kategorize edilirken, her bir okulun ilgi duyduğu alanlar (kişisel özellikler,

³³ Selma Akpınar, **Girişimciliğin Temel Bilgileri**, 1.Basım, Kocaeli, Umuttepe Yayınları, 2009, s.27.

³⁴ Müftüoğlu ve Durukan, **a.g.e.**, s.14.

³⁵ Akpınar, **a.y.**

³⁶ Gerber, **a.g.e.**, s.26,27.

³⁷ Özkul ve Dulupçu, **a.g.e.**, s.69.

³⁸ Patricia H. Thornton, “The Sociology of Entrepreneurship”, **Annual Review of Sociology**, Vol.25, 1999, pp.33,34.

fırsatlar, yönetim veya mevcut girişime adapte olma ihtiyacı) baz alınmıştır. Söz konusu okullar şunlardır: “Mükemmel İnsan” Okulu (The “Great Person” School of Entrepreneurship), Psikolojik Özellikler Okulu (The Psychological Characteristics School of Entrepreneurship), Klâsik Okul (The Classical School of Entrepreneurship), Yönetim Okulu (The Management School of Entrepreneurship), Liderlik Okulu (The Leadership School of Entrepreneurship), İç Girişimcilik Okulu (The Intrapreneurship School of Entrepreneurship). Bir girişimin başlaması, büyüme ve olgunlaşmasının farklı girişimsel durumları farklı davranış ve yeteneklere ihtiyaç duyabilir³⁹. Farklı düşünce okullarının davranışları ve yetenekleri Tablo 2’de gösterilmektedir. Buna göre; davranışlar ve yetenekler açısından girişimci tanımında; Mükemmel İnsan Okulu’nda sezgi, kuvvet, enerji, inatçılık ve öz saygı; Psikolojik Özellikler Okulu’nda kişisel değerler, risk alma, başarıma ihtiyacı; Klâsik Okulda yenilik, yaratıcılık ve keşif; Yönetim Okulu’nda üretim planlama, insanları organize etme, aktifleştirme ve bütçeleme; Liderlik Okulu’nda motive etme, yönlendirme ve liderlik etme; İç Girişimcilik Okulu’nda da fırsatlara uyanıklık, kârları maksimize etme öne çıkmaktadır.

Girişimci, görünüşte en çok merak uyandıran ve en zor bulunan karakterlerden biridir. Her ne kadar girişimci, açıkça tanımlanmış bir formu ve fonksiyonu olmadan, gölge bir varlık olarak kalsa da, klâsik iktisat yazılarında görünümü yaygındır⁴⁰. Bununla birlikte, 1948 yılında Harvard’da Girişimcilik Tarihi Araştırma Merkezi’nin (Research Center in Entrepreneurial History) kurulmasıyla, iktisat tarihinde girişimci yerini almıştır⁴¹.

³⁹ J. Barton Cunningham and Joe Lischeron, “Defining Entrepreneurship”, **Journal of Small Business Management**, 29, 1, January 1991, pp.45,46.

⁴⁰ William J. Baumol, “Entrepreneurship in Economic Theory”, **The American Economic Review**, Vol.58, No.2, Papers and Proceedings of the Eightieth Annual Meeting of the American Economic Association (May, 1968), p.64.

⁴¹ James H. Soltow, “The Entrepreneur in Economic History”, **The American Economic Review**, Vol.58, No.2, Papers and Proceedings of the Eightieth Annual Meeting of the American Economic Association (May, 1968), p.85.

Tablo 2: Girişimciliği Tanımlamaya Yönelik Yaklaşımların Özeti

Girişimsel Model	Temel Odak Noktası veya Amaç	Varsayım	Davranışlar ve Yetenekler	Durum
“Mükemmel İnsan” Okulu	Girişimci sezgisel bir yeteneğe sahiptir -altıncı his- ve girişimci özellikleri ve içgüdüleriyle doğarlar.	“Doğuştan” sezgisi olmadan birey, geri kalanlarımız gibi ölümlü (gereksiz) olurdu.	Sezgi, kuvvet, enerji, inatçılık ve öz saygı	Başlangıç
Psikolojik Özellikler Okulu	Girişimcilerin, onları güdüleyen benzersiz değerleri, tutumları ve ihtiyaçları vardır.	İnsanlar, değerlerine uyarak davranırlar; deneyimlerden ihtiyaçlarını tatmin etmeye yönelik davranış sonuçları.	Kişisel değerler, risk alma, başarıma ihtiyacı ve diğerleri	Başlangıç
Klâsik Okul	Girişimsel davranışın belli başlı özelliği yeniliktir.	Girişimciliğin kritik tarafı, sahiplenmeden ziyade yapma süreci olmasıdır.	Yenilik, yaratıcılık ve keşif	Başlangıç ve Erken Büyüme
Yönetim Okulu	Girişimciler, iktisadi girişim organizatörleridir. Girişimciler, organize eden, sahip olan, yöneten ve risk üstlenen insanlardır.	Girişimciler, yönetimin tekniksel fonksiyonlarında gelişebilir veya eğitilebilir.	Üretim planlama, insanları organize etme, aktifleştirme ve bütçeleme	Erken Büyüme ve Olgunluk
Liderlik Okulu	Girişimciler, insanların liderleridir. İnsanların ihtiyaçlarına kendi tarzını uyarlayabilme yeteneğine sahiptir.	Girişimci tek başına hedeflerini başaramaz; ama, diğerlerine güvenerek başarabilir.	Motive etme, yönlendirme ve liderlik etme	Erken Büyüme ve Olgunluk
İç Girişimcilik Okulu	Girişimsel yetenekler, kompleks örgütlerde kullanışlı olabilir. İç girişimcilik, pazar yaratma ve hizmetleri büyütme amacıyla bağımsız birimlerin gelişmesidir.	Örgütler, hayatta kalmak için adapte etme ihtiyacı duyarlar; girişimsel faaliyeti örgütsel yapıya yönlendirmek ve girişimciler yönetici hale gelirler.	Fırsatlara uyanıklık, kârları maksimize etme	Olgunluk ve Değişim

Kaynak: J. Barton Cunningham and Joe Lischeron, “Defining Entrepreneurship”, **Journal of Small Business Management**, 29, 1, January 1991, p.47.

Tarihsel süreçte girişimciliği açıklayan temel kuramlar ve kuramcılar kısaca şu şekilde sıralanmaktadır:

Richard Cantillon (1680-1734): Londra’da yerleşmiş Fransız bir bankacı olan, William S. Jevons tarafından meşhur edilen⁴² ve “*Modern İktisadın Babası*” olarak takdir gören Richard Cantillon⁴³, girişimciye önem verdiğini bildiğimiz erken dönem bilim adamıdır. “Girişimci” kavramını çok tanıtan ve ekonomik sistem içerisinde girişimsel fonksiyonun olduğunu kabul eden ilk kişidir⁴⁴. En ünlü çalışması olan “*Essay on the Nature of Commerce in General*” veya “*Essai sur la Nature du Commerce en General*”, Fransızca olarak 1730’ların öncesinde yazılmış; ancak, 1755 yılına kadar yayınlanmamıştır. Ölümünün ardından yayınlanabilen bu eser, Frederick A. Hayek tarafından karakterize edilen üç ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar: Zenginlik veya Üretim, Mübadele, Uluslararası Ticaret şeklindedir. Eserin ilk bölümünde de, bilinen ilk kaynak olarak “Girişimci” kavramına rastlanılmıştır⁴⁵.

Yine yayınlamış olduğu “*Essai sur la Nature du Commerce en General*” adlı eserinde, girişimciler, toplumda ekonomik değer katan kişiler olarak, iktisat teorisinde ortaya çıkmıştır. Cantillon, kendi ekonomik sisteminde, üç tip temsilci olduğunu belirtmektedir. Bunlar: (i) toprak sahipleri (kapitalistler), (ii) girişimciler (komisyoncular), (iii) ücretliler (ücretli çalışanlar) şeklindedir. Girişimci bu sistemde, merkezi role sahiptir. Çünkü ekonomideki tüm mübadele ve dolaşımdan o sorumludur. Girişimciler sınıfı, arz ve talebe denge getirmektedir. Özetle Cantillon, “girişimci” kavramına iktisadi anlam yükleyen ilk kişi olmuştur. Fonksiyonel olarak girişimci, komisyoncu olarak tanımlanmaktadır. Arbitraj ve riskten kaçınma ile ilgili

⁴² Burhan Ulutan, **İktisadi Doktrinler Tarihi**, Kültür Serisi 17, Yayın No.125, İstanbul, Ötügen Neşriyat, 1978, s.221.

⁴³ Richard Cantillon School 2010-A Pioneer in Modern Economic&Entrepreneurial Thinking, “Entrepreneur”, (Çevrimiçi) <http://www.richardcantillon.com/index.htm>, 05 Ağustos 2012.

⁴⁴ C. Mirjam Van Praag, “Some Classic Views on Entrepreneurship”, **De Economist**, 147, No.3, 1999, p.313.

⁴⁵ Richard Cantillon School 2010-A Pioneer in Modern Economic&Entrepreneurial Thinking, **a.g.e.**

olarak girişimsel sınıfın ekonomik sistem içerisinde dengeleyici bir fonksiyonu bulunmaktadır⁴⁶.

Nicholas Baudeau (1730-1792): Girişimcilik teorisini geliştiren yazarlardan biri olan Nicholas Baudeau, Fizyokratlar olarak bilinen Fransız İktisatçılar Okulu'nun üyelerinden birisidir. Baudeau, girişimcilikle ilgili analizinde yeteneğin önemini vurgulamış ve bunu açıklamıştır. Zekânın, girişimcinin bilgiyi ve enformasyonu toplama ve işlemeye geçirme yeteneğinin önemini altını çizmiştir. Zekâ-bilgi ve hareket etme kabiliyeti, girişimciye kontrol ölçme imkânı vermektedir⁴⁷.

Jean-Baptiste Say (1767-1832): “*A Treatise on Political Economy or the Production, Distribution and Consumption of Wealth (1803-1971)*” adlı çalışmada Jean-Baptiste Say, girişimci, hem üretimde hem dağıtımda merkezi bir koordine etme rolü üstlenmiş kişidir. Firma içerisinde de, koordinatör ve hatta modern lider ve yöneticidir. Say, girişimcinin bu yönetsel rolüne vurgu yapan ilk ekonomisttir. Diğer klâsik iktisatçılarla kıyaslandığında Say, tüm üretim ve tüketim sistemi içinde girişimciye yüksek bir mevki vermektedir. Ayrıca, Cantillon tarafından da belirtilen girişimsel fonksiyonu genişletmiştir. Özetle, Say'ın üretim, mübadele ve tüketim teorisinde girişimci kilit rol oynamaktadır. Hem piyasa düzeyinde hem de firma düzeyinde koordinatördür. Kendi firmasında ise, modern bir lider ve yöneticidir. Başarılı girişimci, niteliklerin ve deneyimlerin olağanüstü kombinasyonuna ihtiyaç duymaktadır⁴⁸.

Bununla birlikte Say, Sanayi Devrimi'nin İngiltere'de yapmış olduğu değişikliği görmüş ve bu yöntemlerini Pas de Calais'de kurmuş olduğu pamuk ipliği fabrikasında uygulayarak, sanayiyi ön plana almıştır⁴⁹. *Girişimci faktörünün doğuşu* Say ile başlamaktadır. A. Smith ve diğerleri, girişimci ile kapitalist (sermayedar)

⁴⁶ Praag, a.g.e., pp.313,314.

⁴⁷ Robert F. Hebert and Albert N. Link, “The Entrepreneur as Innovator”, **Journal of Technology Transfer**, 31, 2006, p.590.

⁴⁸ Praag, a.g.e., pp.314,316.

⁴⁹ Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi, “İyimser Klasik Fransız Okulu”, (Çevrimiçi) http://www.ekodialog.com/Konular/iktisatçılar/iyimser_klasik_fransiz_okulu.html, 01 Eylül 2012.

arasında bir ayırım yapmamışlardı⁵⁰. Say'a göre girişimci, ekonomide merkezi bir rol elde etmiştir. Girişimci, hayati öneme sahip bir kişi, mülk sahibi olmayı ve kapitalist olmayı bir arada tutan, usta ve işçi, üretici ve tüketici kişidir. Üretimi organize eden, ilişkiler ağının merkezi olan ve bilgisinden kâr elde edebilecek kişidir⁵¹.

Bunun dışında, önceleri iç içe geçen faiz ile kâr, girişimcinin iktisat bilimine girmesiyle birbirinden ayrılmıştır. Buna göre, girişimcinin milli gelirden aldığı pay “kâr” adını alacak ve bu sayede, üretim faktörlerinin millî gelirdeki payları da birbirinden ayrılmış olacaktır. Girişimci, önce prodüktif hizmetler piyasasında alıcı, ardından mal ve hizmet piyasasında satıcı rolüne girmektedir. Bu şekilde, kâr elde etmeye çalışan girişimci, tüketici ile üretim faktörleri arasında köprü görevi görmektedir. Girişimci faktörü Say'ı, Schumpeter'in öncüsü yapacaktır⁵².

J. H. Von Thiinen (1785-1850): Yönetim ve girişimcilik arasındaki farkı açıkça değerlendiren J. H. Von Thiinen, her birinin bilgisi ve yeteneği aynı olsa bile, kendi hesabına çalışan girişimcinin çabası ile ücretli çalışan (yönetici) biri arasındaki farkı öne sürmüştür⁵³.

François Quesnay (1694-1774): Fizyokratların lideri olarak bilinen François Quesnay, 1758 yılında “*Ekonomik Tablo*”yu ardından 1765 yılında da “*Doğal Haklar*” adlı çalışmalarını yayınlamıştır⁵⁴. “*Tableau Économique*” veya “*Economic Table*” adlı eseri, Fizyokratların fikirlerini ve çalışmalarını tanımlamaya teşebbüs eden muhtemel ilk çalışmadır. Bu eser, ekonomik düşünceye yapılan önemli katkılardan biri olarak da değerlendirilebilir⁵⁵.

⁵⁰ Ali Özgüven, **İktisadi Düşünceler-Doktrinler ve Teoriler**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005, s.113.

⁵¹ G. Koolman, “Say’s Conception of the Role of the Entrepreneur”, **Economica**, New Series, Vol.38, No.151, 1971, p.273.

⁵² Özgüven, **a.y.**.

⁵³ Hebert and Link, **a.g.e.**, p.592.

⁵⁴ Ulutan, **a.g.e.**, s.225.

⁵⁵ Wikipedia, “François Quesnay”, (Çevrimiçi) http://en.wikipedia.org/wiki/Fran%C3%A7ois_Quesnay, 05 Ağustos 2012.

Karl Marx (1818-1883): Karl Marx, girişimcileri görmezden gelmiştir. Çünkü Marx'a göre girişimciler, tüm iktisadi gerçeklik içerisinde yer alan, burjuvazi ve proletaryanın, "kapitalistler" ve "işçiler" olarak yapmış olduğu bölünme içerisinde hakkıyla yerini alamamıştır⁵⁶. Dolayısıyla Marx, Sanayi Devrimi boyunca yaşamasına ve çalışmasını geliştirmesine rağmen, bu dönem, kapitalizmde yer alan girişimcinin rolünün reddedildiği kendi iktisadi analizindeki derin sosyal ve ekonomik dönüşümlerle karakterize edilmektedir⁵⁷.

Lèon Walras (1834-1910): "Salt Politik İktisadın Unsurları (*Eléments d'économie politique pure*)" ve "Uygulamalı Politik İktisat Çalışmaları (*Études d'économie politique appliquée*)" adlı eserleri ile tanınan Leon Walras⁵⁸, üretimin en büyük faktörlerinden biri olarak girişimciye çok önemli bir rol vermiş ve girişimcinin fonksiyonunu kapitalistin fonksiyonundan dikkatlice ayırmıştır⁵⁹.

Gustav Schmoller (1838-1917): Gustav Schmoller, Alman tarihçilerin ikinci jenerasyonu olarak temsil edilmektedir. Gerçek iktisadi davranışı incelemek için çok sayıda tarihsel veri toplamıştır. Bu verilerden elde ettiği tetkikler sonucunda tüm ekonomik faaliyet içerisinde tek bir merkezi faktörün olduğunu keşfetmiştir. Bu faktör de "girişimci karakter"dir. Schmoller'in girişimcisi, yeni projeler başlatan ve yenilik yapan yaratıcı organizatör ve yöneticidir. Ayrıca, hayal gücüne sahip ve gözü pektir⁶⁰.

Adam Smith (1723-1790): Adam Smith, bugünkü deyimle İngiliz (İskoçyalı) bir toplumsal bilimcidir⁶¹. 1759 yılında ilk eseri olan "*The Theory of*

⁵⁶ Robert L. Formaini, "The Engine of Capitalist Process: Entrepreneurs in Economic Theory", **Economic and Financial Review**, Fourth Quarter 2001, Federal Reserve Bank of Dallas, (Çevrimiçi) <http://www.dallasfed.org/assets/documents/research/efr/2001/efr0104a.pdf>, 05.08.2012, p.4.

⁵⁷ Pilar Valencia-DeLara and Natividad Araque-Hontangas, "An Analysis of the Entrepreneur Figure in the Pre-Classical and Classical Economy", **American Journal of Scientific Research**, Iss.33, 2011, p.104.

⁵⁸ İktisat ve Dünya Hakkında, "Leon Walras (1834-1910)", (Çevrimiçi) <http://www.keynesyen.com/2012/08/leon-walras-1834-1910.html#!/2012/08/leon-walras-1834-1910.html>, 03 Ocak 2013.

⁵⁹ Formaini, **a.g.e.**, p.6.

⁶⁰ Hebert and Link, **a.g.e.**, p.593.

⁶¹ Gülten Kazgan, **İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi**, 3.Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1984, s.62.

Moral Sentiments” adlı çalışmasını yayınlamış ve 1776 yılında ise⁶², muazzam şekilde etkili olan ve emsal niteliği taşıyan “*An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*” adlı eseri, politik iktisadın, İngiliz klâsik ekolüne giriş kaynağı olarak görülmektedir⁶³.

Carl Menger (1840-1921): Carl Menger, Avusturya Okulunun kurucusudur⁶⁴. Menger’e göre, tüm insani teşebbüslerin doğasında bulunan belirsizlikten ötürü girişimciler, bilgi elde ederler, iktisadi hesaplamalar yaparlar, üretimi denetler ve risklere katlanırlar⁶⁵.

Alfred Marshall (1842-1924): Esasen erken dönem Neo-Klâsik İktisatçılar olarak temsil edilen Alfred Marshall, F.Y.Edgeworth ve A.C.Pigou, girişimcilik teorisine büyük ilgi göstermişlerdir. Marshall’ın gelecekteki gelişmelere temel oluşturan ve ilk 1890 yılında yayınlanmış olan “*Principles of Economics*” adlı eserinde, Neo-Klâsik düşüncede girişimcinin önemli olduğunu göstermiştir⁶⁶.

Marshall’ın tahliline göre başarılı girişimci, tüccar gibi üretim organizatörü olarak, piyasa için üreten kişidir. Girişimci; (i) tüketici tercihlerinde ve üretimdeki değişimleri tahmin etme, (ii) yeni mal ve hizmetlerin tedarik edilmesinde yeni fırsatları görme yeteneğine sahiptir⁶⁷. Kısacası, Marshall’cı piyasa ekonomisi, girişimci sınıfın üzerine kuruludur. Girişimciler, üretim ve dağıtım süreçlerini yürütmekte, firmadaki kapital ve emeği ve piyasadaki arz ve talebi düzenlemektedir. Üretimle ilişkilendirilen tüm riskleri üstlenmektedir. Kendi firmalarını yönetirler ve liderlik ederler⁶⁸.

⁶² Ulutan, **a.g.e.**, s.239.

⁶³ Formaini, **a.g.e.**, p.4.

⁶⁴ Ulutan, **a.g.e.**, s.442.

⁶⁵ Formaini, **a.g.e.**, p.6.

⁶⁶ Praag, **a.g.e.**, pp.316,317.

⁶⁷ Ahmet Tiryaki, “Theories of Entrepreneurship: A Critical Overview”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.13, Aralık 2005, (Çevrimiçi) <http://sbe.dpu.edu.tr/13/31-42.pdf>, 10 Ekim 2012.

⁶⁸ Praag, **a.g.e.**, p.319.

Friedrich von Wieser (1851-1926): Avusturya ekolünün diğer temsilcisi Friedrich von Wieser ise, “etraflarını saran fırsatlara karşı uyanık olma” şeklinde bir özelliği girişimcilere ilave etmiştir⁶⁹.

Werner Sombart (1863-1941) ve Max Weber (1864-1920): Gustav Schmoller’in düşünceleri, üçüncü jenerasyon Alman tarihçiler Werner Sombart ve Max Weber tarafından genişletilmiştir. Sombart, yaratıcı yeniliklerle tüm ekonomik sisteme hayat veren yeni bir lider sunmuştur. Bu kişi, finansçı, imâlatçı veya tüccar olsa da, Sombart girişimciyi “*kârı maksimize eden kişi*” olarak tasvir etmiştir⁷⁰. Weber ise, 20. yüzyılın başlarında kültürün girişimcilik üzerindeki etkisini ilk vurgulayan kişidir. Buna göre, dinin kişinin temel değerleri ve inançlarını belirlediğinden beri, kültür, din tarafından büyük ölçüde etkilenmektedir⁷¹.

Joseph Alois Schumpeter (1883-1950): Joseph Alois Schumpeter girişimciyi, “yeni kombinasyonlar” yaratmak fonksiyonunu yenilikçilik faaliyetleriyle yürüten, yani bütün kaynak ve güçlerin arasından “*değişik ya da aynı şeyleri farklı metotlarla üreten*” bir birey şeklinde tanımlamıştır⁷².

Schumpeter, girişimcilik teorisine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Fikirlerinin çoğu, 1911’de ilk defa basılan “*The Theory of Economic Development*” adlı kitabında yer almaktadır. Teorisi ilk defa, içsel bir süreç olarak yeniliği ele almıştır. Firma yönetimi olarak, girişimciliğin hâkim paradigmasını geri çevirmiştir ve bunu bir başka alternatifle şu şekilde yer değiştirtmiştir: Firmanın lideri olarak girişimci (modern işletme yönetimi dilinde) ve yenilikçi ve ayrıca iktisadi sistemin

⁶⁹ Formaini, a.y..

⁷⁰ Hebert and Link, a.y..

⁷¹ Henry M. Bwisa and Johnson Muthoka Ndolo, “Culture as a Factor in Entrepreneurship Development: A Case Study of the Kamba Culture of Kenya”, Centre for Promotion of Multidisciplinary Research (CPMR), **Opinion-Journal of Business Management**, Vol.1, Issue.1, December 2011, (Çevrimiçi) <http://www.cpmr.org.in/opinion/vol1/issue1/Articles/4.pdf>, 22 Kasım 2012, pp.20,21.

⁷² Ahmet Murat Fiş ve S. Arzu Wasti, “Örgüt Kültürü ve Girişimcilik Yönelimi İlişkisi”, **ODTÜ Gelişme Dergisi**, 35 (Özel Sayı), 2009, s.130.

ana kuvveti (baş saik). Schumpeter, girişimciyi yenilikçi olarak tanımlayarak, işletme ve teknoloji dinamiklerini bütünleştirmiştir⁷³.

Schumpeter'e göre girişimcilik, ekonomideki, temel ekonomik yapıları "yaratıcı ve yok eden"dir. "*Capitalism, Socialism, and Democracy*" adlı eserinde Schumpeter girişimciliği, piyasa kapitalizminin itici gücü olan ve "*ekonomik yapı içerisinde sürekli devrim yapan, devamlı eski olanı yok eden, devamlı yeni bir şey yaratan*" olarak tanımlamaktadır⁷⁴. Schumpeter, akla ilk gelen cümlesi "yaratıcı yıkım" ile girişimcilik kavramına çok daha incelikli bir açıklama getirilmiştir⁷⁵.

Schumpeter, girişimcinin ekonomiye katkısını tanımlarken, teorisine dünyayı mukabele ederek başlamaktadır: İlk girişimsiz dünya, "dairesel akış". Bu statik dünyada her gün, bir öncekinin tekrarı şeklindedir. Belirsizliğin ve değişimin olmadığı bir dünya şeklindedir. Ardından, sahneye girişimci çıkar ve kâr için fırsatlar arar. Bu hedefe ulaşmak adına yeni kombinasyonlar veya yenilikler öne sürer. Schumpeter tarafından girişimcinin yenilikçi yaratımı olarak görülen bu durum, ekonomik sistemdeki değişimin (gelişimin) içsel nedenidir. Yeni girişimsel kombinasyonlar, ekonomideki dengeyi (dairesel akış) yok eder ve yeni bir denge yaratır. Gelişmekte olan yenilik, bundan dolayı sürekli değişim ve sürekli dengesizlik gerektirmektedir⁷⁶.

Schumpeter'in iktisadi düşünce tarihinde ayrı bir konumu olduğu ve zaman içerisinde düşüncelerine duyulan ilginin arttığı vurgulanmalıdır. Schumpeter, mücadele iktisadı olarak adlandırılan ve eleştirilen iktisat teorisinin ihmal etme eğilimi gösterdiği bir boyutunu, üretimi ve insan tipolojisini vurgulayarak önemli bir özgünlüğe imza atmıştır. Bu bağlamda, Schumpeter'e göre girişimci, "*sermayesini*

⁷³ Praag, a.y..

⁷⁴ Francis T. Hannafey, "Entrepreneurship and Ethics: A Literature Review", **Journal of Business Ethics**, 46, 2003, p.101.

⁷⁵ Formaini, a.g.e., p.5.

⁷⁶ Praag, a.g.e., p.320.

*riske eden bir kapitalist değil, üretim alanında yeniliklerin gerçekleşmesini sağlayan bir insan tipi”dir*⁷⁷.

Sonuç olarak, Schumpeter’in girişimcisi yenilikçi ve liderdir. Ama ne risk hamili ne de yönetici veya kapitalist. Yenilikçi (öncü kişi), iktisadi büyümenin motorudur. Ekonomiyi, kendi denge pozisyonundan alıp, daha yüksek bir denge pozisyonuna itelemekte öncülük eder. Yenilikler, dinamik ekonomik sistemde içsel gelişmelerdir. Girişimsel aktivite ve tahakkuk eden kârlar kalıcı değildir. Girişimcilik, her bir kişi için, yenilikler devam etmediği sürece geçici bir durumdur⁷⁸.

Frank Knight (1885-1972): Frank Knight’ın girişimcilik teorisine yaptığı en büyük katkı, 1921 yılında ilk kez yayınlanan “*Risk, Uncertainty and Profit*” adlı doktora çalışmasında yer almaktadır. Bu çalışmasıyla, girişimcilik teorisinin modern hatlarını dikkatlice başarıyla çizmiştir⁷⁹. Doğrudan risk ve belirsizlik arasındaki farkı belirten ilk kişidir. Girişimcinin ekonomik fonksiyonu, gerçek belirsizliği üstlenmektir. Knight, Cantillon’un girişimcilik teorisini genelleştirmektedir. Girişimci, belirsizliği üstlenir. Bundan başka, Knight, başarılı bir girişimci olmak için gereken motivasyon ve özelliklerin ayrıntılı bir analizi ile katkıda bulunmuştur: Başarılı bir belirsizlik üstlenici ve yargılayıcı karar verici⁸⁰.

Israel M. Kirzner (1930-...): 1930 yılında Londra’da doğan ve Avusturya Okulu’nun önde gelen ekonomistlerinden birisi olan Israel M. Kirzner⁸¹, piyasa sürecinde girişimciye kilit bir pozisyon vermektedir. Girişimci ile ilgili düşüncelerinin çoğu, “*Competiton and Entrepreneurship*” adlı yayınında bulunmaktadır. Kirzner’in girişimcilik teorisine göre; girişimciler, ekonomideki kâr fırsatlarını keşfetmeye ve yararlanmaya yönelik olarak uyarıcı kişilerdir. Kirzner’a

⁷⁷ Ertuğrul Kızılkaya, “Friedrich Nietzsche’nin Joseph A.Schumpeter’in İktisat Düşüncesi Üzerindeki Etkisine Dair Bir Not”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 5(2), 2004, s.197.

⁷⁸ Praag, *a.g.e.*, p.322.

⁷⁹ Formaini, *a.g.e.*, p.6.

⁸⁰ Praag, *a.y.*

⁸¹ Short Biographies, “Biography of Israel Kirzner-Economist”, (Çevrimiçi) <http://www.short-biographies.com/biographies/IsraelKirzner.html>, 03 Ocak 2013.

göre onlar, piyasa sürecindeki dengeleyici güçlerdir. Kirzner'in girişimcisi, fonksiyonunu gerçekleştirirken özel bir yeteneğe veya kişiliğe ihtiyaç duymaz⁸².

Mark Casson (1945-...): 1945 doğumlu Mark Casson'un araştırma alanları girişimcilik, uluslararası işletme, işletme ve ekonomi tarihi ve ekonomi kültürü şeklindedir⁸³. Mark Casson, çok uzun süredir, girişimciliği araştırmalarının temel taşlarından birisi yapmıştır. Ona göre girişimci, "yargısal kararlar verme" konusunda uzmanlaşmış biri şeklinde tanımlanmaktadır⁸⁴.

Harvey Leibenstein (1922-1994): Harvey Leibenstein, 1922-1994 yılları arasında yaşamış, Ukrayna doğumlu Amerikalı ekonomisttir⁸⁵. Leibenstein, girişimsel aktivitenin iki esaslı türü arasında ayırım yapmıştır: Rutin girişimcilik ve Schumpeteryan veya "yenilikçi" girişimcilik. Leibenstein'a göre, kalkınmada girişimcilerin rolleri boşluk doldurma ve girdi tamamlayıcısı şeklindedir. Leibenstein tam olarak, geleneksel sistemin noksanlarını ve ekonomik gelişmede girişimcinin rolünü belirtmektedir⁸⁶.

David McClelland (1917-1998): 1917 doğumlu Amerikalı psikolog kuramcı David McClelland⁸⁷, girişimciliğin gelişimini, psikolojik değişkenin - *başarma ihtiyacı* - gücüne bağlı olduğunu belirtmektedir⁸⁸. Yüksek başarıma ihtiyacının girişimcilerin genel kişilik özelliği olduğunu ele alan McClelland ile

⁸² Praag, **a.g.e.**, p.325.

⁸³ Wikipedia, "Mark Casson", (Çevrimiçi) http://en.wikipedia.org/wiki/Mark_Casson, 03 Ocak 2013.

⁸⁴ Jason Cope, Sarah Jack and Mary B. Rose, "Social Capital and Entrepreneurship: An Introduction", **International Small Business Journal**, Vol.25(3), 2007, p.215.

⁸⁵ Wikipedia, "Harvey Leibenstein", (Çevrimiçi) http://en.wikipedia.org/wiki/Harvey_Leibenstein, 01 Eylül 2012.

⁸⁶ Eduardo G. Manuel, Entrepreneurship and Economics, **MPRA (Munich Personal RePEc Archive)**, Paper No.2136, November 2007, (Çevrimiçi) http://mpra.ub.uni-muenchen.de/2136/1/MPRA_paper_2136.pdf, 01 Eylül 2012, p.9.

⁸⁷ Wikipedia, "David McClelland", (Çevrimiçi) http://en.wikipedia.org/wiki/David_McClelland, 03 Ocak 2013.

⁸⁸ Gustav F. Papanek, "The Development of Entrepreneurship", **The American Economic Review**, Vol.52, No.2, Papers and Proceedings of the Seventy-Fourth Annual Meeting of the American Economic Association (May, 1962), p.47.

başlayan araştırmaların büyük bir bölümü, girişimcilerin özellikleri üzerinde odaklanmıştır⁸⁹.

1.3. GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ VE BAZI SINIFLANDIRMALAR

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişte önem kazanan olgulardan biri olan girişimcilik, üretim faktörleri arasında yer almakta ve “*düşünsel emeğin değere dönüşmesi*” şeklinde tanımlanmaktadır⁹⁰. Girişimci ise, sanayi toplumunda, “*kendi bilgi ve yetenekleriyle birlikte emek, sermaye, doğal kaynak ve hammaddeyi bir araya getirerek üretim ve dağıtım süreçlerini gerçekleştirip yöneten özel ve tüzel kişiler*” şeklinde tanımlanmıştır. Sanayi Devrimiyle beraber ortaya çıkan girişimcilik üç aşama geçirmiştir. Bunlar: Kişisel Girişimcilik, Yatırımcı Girişimcilik ve Manager Tipi Girişimcilik şeklindedir⁹¹.

Bu girişimcilik türleri aşağıda yer alan Tablo 3’de kısaca açıklanmaktadır. Buna göre, sanayileşmenin başlarında görülen kişisel girişimcilik türünde işletmenin gerek yöneticisi gerekse sahibi konumundaki kişi; yatırımcı girişimcilik türünde uzun dönemli stratejik kararların alınması görevini üstlenmiştir. Eğitilmiş yöneticilerin yetismeye başlamasıyla da yönetici tipi girişimciler öne çıkmış ve işletme yönetimini tek bir kişi yerine bir grup üstlenmiştir.

⁸⁹ Gerry Segal, Dan Borgia and Jerry Schoenfeld, “The Motivation To Become An Entrepreneur”, **International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research**, Vol.11, No.1, 2005, p.43.

⁹⁰ Mehmet Başar ve B. Tuğberk Tosunoğlu, “Değer Yaratımında İç Girişimciliğin Değişen Boyutu: Bilgi Girişimcilerinin Rolü”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Dr. H. İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.1, S.1, Haziran 2006, s.124.

⁹¹ Hüsnü Erkan, **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2.Baskı, Doğu Matbaacılık, 1994, s.177, 178.

Tablo 3: Sanayi Toplumunda Ortaya Çıkan Girişimcilik Türleri

Sanayi Toplumunda Ortaya Çıkan Girişimcilik Türleri	
•	Kişisel Girişimcilik
	Sanayileşmenin başlarında görülen ve karar yetkisinin tek kişinin elinde olduğu girişimcilik türüdür. Bu kişi, işletmenin gerek yöneticisi, gerekse sahibi konumundadır.
•	Yatırımcı Girişimcilik
	Sanayileşmenin gelişmesiyle işletme içinde uzmanlaşma ve iş bölümü artmış ve üretim, araştırma, finansman, pazarlama v.s. gibi yeni görevler ortaya çıkmıştır. Girişimci ise, alt dallara yönelik yetki ve görevlerin büyük bölümünü daha alt yöneticilere bırakmakta ve özellikle başta yatırım kararlarının alınması olmak üzere uzun dönemli stratejik kararların alınması görevini kendisi üstlenmiştir.
•	Manager Tipi Girişimcilik
	Yatırıma dayalı girişimcilikte, deneyime dayalı yöneticilik bilgisi yeterli gelmekteydi. Ancak, işletme yönetim ve sorunlarının bilimin konusu olması ile birlikte, eğitilmiş yöneticiler yetişmeye başlamıştır. Bu nedenle, girişimcilik bilgisine sahip olmayan sermayedar, uzman bilgiye ihtiyaç duyulan işletmede, yerini manager tipi yöneticilere bırakmak zorunda kalmıştır. Kısacası, işletme yönetimini tek bir kişi değil, bir grup üstlenmiş olmaktadır.

Kaynak: Hüsnü Erkan, **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Doğu Matbaacılık, 2.Baskı, 1994, s.177, 178'den yararlanılarak düzenlenmiştir.

Bununla birlikte son zamanlarda, bilginin öneminin artması, bilgiye olan ulaşımın kolaylaşması ve üretim süreçlerinde kullanılması, iletişim ve bilgi işlem teknolojilerinin ucuzlaması ve yaygınlaşması, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin temelini oluşturmuştur⁹². Dolayısıyla, bilgi toplumuna geçişle beraber girişimcilik hızlı bir gelişme sürecine girmiş ve 21.yüzyıl girişimcisi, bilişim devriminin ürünü olan “bilişimci girişimci” olarak ortaya çıkmıştır. Buna göre, bilişimci girişimci üç unsurdan oluşmaktadır. Bunlar: - Yetenek: Gerek çevresel faktörlerin gerekse kalıtımsal faktörlerin girişimcilik yeteneğinin ortaya çıkmasında etkin olduğu kabul edilmektedir. – Bilişim: Bilişim, “*girişimcilikte, karar ve yönetim için gerekli olan bilginin toplanması, işlenmesi, değerlendirilmesi, dağıtımı ve kullanımı*” şeklinde tanımlanmakta ve eğitim, deneyim, iletişim ve bilgi-işlem unsurlarından oluşmaktadır. – Güdülenme: Amaçların gerçekleştirilmesinde başarılı olma, bilgi toplumunda temel güdü olacaktır. Başarı ise, “*insanın kendini kanıtlanması ve belirlenmiş amaçların gerçekleşmesi*”dir⁹³.

⁹² Orhan Koçak, “Bilgi Teknolojilerini Kullanan Yeni Girişimcilik Modelinin İş Yaratma Etkisi”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S.57, 2009, s.383.

⁹³ Erkan, a.g.e., s.176,178,179.

Kııacası, en önemli rolün girişimciye düştüğü bilgi toplumu, teknoloji ve girişimci üçgeninde, girişimci, teknolojik gelişmelerin yaratmış olduğu fırsatları üretime, ticari süreçlere uygulayarak, gelişmelerin daha çok yayılmasına ve bir taraftan da bilgi toplumunun gelişmesine katkı sağlamaktadır⁹⁴.

Girişimcilik türleri ile ilgili olarak çeşitli sayıda sınıflandırmalar yapılmakla beraber, temel sayılabilecek bazı girişimcilik türleri, aşağda yer alan Tablo 4 ve Tablo 5’de gösterilmektedir. Buna göre, nitelikler boyutuyla girişimcilik türleri dikkate alındığında; durgun bürokratik girişimcilik, egemen girişimcilik, tepkisel girişimcilik, girişimci girişimcilik, pozitif girişimcilik ve yenilikçi girişimcilik öne çıkmaktadır. Büyüklük ve işin mülkiyeti boyutuyla girişimcilik türleri kapsamında ise, büyüklük boyutunda büyük girişimciler ile orta ve küçük girişimciler; işin mülkiyeti boyutunda ise, kamu girişimcileri, piyasa ekonomisi içindeki girişimciler öne çıkmaktadır. Piyasa ekonomisi içinde yer alan girişimcilik olarak, “olağan ve olağandışı koşullarda kaynaklarını kullanarak detayları düşünebilen, planlayan, yürüten ve sonuç alan kişi” şeklinde tanımlanan yaratıcı girişimcilik ile “geleceğe ait öngörülerde bulunarak, kârlı olabilecek alanlara yatırım yapan kişi” olarak tanımlanan fırsat girişimciliği yer almaktadır.

⁹⁴ Koçak, a.g.e., s.392,393.

Tablo 4: Nitelikler Boyutuyla Girişimcilik Türleri

NİTELİKLER BOYUTUYLA GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ	
• Durgun Bürokratik Girişimcilik	<i>“Faaliyette bulunulan alanda dengeli şekilde gelişmenin sürdürülmesi ve yeni alanlara girerek riskin artırılmasından kaçınılması”</i> şeklinde tanım yapılabilir. Pazar paylarının sürekliliği nedeniyle, bu girişimcilik türünün egemen olduğu işletmeler, değişime ve yeniliğe pek duyarlılık göstermezler. Örneğin; pazarlama problemi olmayan özel sektör işletmeleri ve KİT’ler gibi.
• Egemen Girişimcilik	Yer aldıkları sektördeki yerleri çok güçlü olması ve piyasada kontrol edici olmaları sebebiyle bu tarz girişimlerin pazar payları da yüksek olmaktadır. Bu girişimciler, riske fazla girmez ve yeniliklere kısmen açıktır.
• Tepkisel Girişimcilik	İşletmesi ile ilgili yenilik ve değişimleri yaratmaktan ziyade, başka girişimcilerin yapmış oldukları yeniliklere göre işletmesini değiştiren bireylerdir. Bütün yetki tepe yöneticisindedir; ama, çevre analizi etkin olarak yapılmamaktadır. Bu nedenle, çevresel tepkileri baskı olduğu zaman verdikleri söylenebilir. Risk almada isteksizdirler. Rekabette ise, yetersizdirler.
• Girişimci Girişimcilik	Bu tür girişimcilik, <i>“dinamik olmayan çevrelerde faaliyet gösteren girişimlerde, sürekli olarak birleşmeler yoluyla büyüme”</i> şeklinde tezahür etmektedir. Girişimci ekonomiler, farklılık ve yenilik yaratma eğilimi egemen olan ekonomilerdir. Değişim doğaldır. Buna göre, ekonomik ve toplumsal bir olgu olan girişimcilik, değişimi arayan ve fırsat olarak gören bir yaklaşımdır.
• Pozitif Girişimcilik	Dinamik girişimcilik, <i>“yeni pazarlar, tedarik ve finansman kaynakları bulmak, yeni üretim ve organizasyon şekilleri geliştirerek ekonomik gelişmenin öncülüğünü yapmaktır”</i> . Olağan girişimcilik ise, <i>“dinamik girişimciliğin açtığı yolu izleyip ekonomik gelişmenin boyutlarını geliştirmektir”</i> . Bu iki kavramın ışığında ortaya çıkan kavram ise, <i>Pozitif Girişimcilik</i> ’tir. Pozitif Girişimci; rekabet ortamında, yenilikçi, cesur, dinamik yaratıcı, eğitilmiş, rasyonel, çalışkan ve sorumluluk sahibi olan aksiyon insanıdır. Pozitif girişimci, pazardaki fırsatları yenilikçi, yaratıcı, saldırgan bir politika ile değerlendirir ve piyasa şartlarında uzun dönemli faaliyet gösterir.
• Yenilikçi Girişimcilik	Bu tür girişimcilik, <i>“yaratıcı özelliklere sahip girişimcilerin yönettikleri örgütlere yüksek amaçlara yönelik yenilikler getirme çabalarının bir fonksiyonudur”</i> . Bu fonksiyonun işlemesi açısından en önemli olay, doğru fırsatı yakalayabilmek olduğundan, kaynaklar uygun ortam olduğunda en yüksek verimi sağlayacak biçimde kullanılır. Yenilikçi girişimcilik P. Drucker tarafından; en iyi fırsatın yakalanması, başarısız olma riski ve gereken çabayla harcamalardan oluşan üç faktöre bağlanmaktadır.

Kaynak: Erkan T.Demirel ve Nihat Akbıyık, “Girişimcilik Kavramı ve Ortaya Çıkışı”, **Girişimcilik ve Küçük İşletmeler**, Ed. Mehmet Tikici ve Ali Aksoy, 1.Basım, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2009, s.19,20’den yararlanılarak düzenlenmiştir.

Tablo 5: Büyüklük ve İşin Mülkiyeti Boyutuyla Girişimcilik Türleri

BÜYÜKLÜK BOYUTUYLA GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ	
•	Büyük Girişimciler
	Büyük girişimcilerin genel özelliklerini, yaratıcılık, küçük detaylara önem verme, yenilikçilik, çalışkanlık, tasarrufçu, tecrübelerden yararlanabilen, hedefleri belirlemiş, kurumsallaşmaya önem veren, zekilik, ikna kabiliyeti olan, hırslılık, ısrarlı olma, fırsatçılık, gruba önem veren, gelişmeleri takip eden, plancı ve kolay pes etmeme oluşturmaktadır.
•	Orta ve Küçük Girişimciler
	Türkiye’de çok rastlanılan orta ve küçük girişimcilerin özellikleri birbirine çok yakındır. İş sahipliği, girişimcilik ve yöneticilik sıfatlarının üçünü birden taşıyan orta ve küçük girişimcilerin aralarındaki fark ise şu şekildedir: Küçük girişimciler, kendi hesaplarına hareket ederek riski üstlenirler. Orta girişimciler ise; dışa daha fazla açıktır, işletme dışındaki dünya ile daha fazla ilgilidir, ileri teknolojiyi kullanırlar ve rekâbet güçleri fazladır.
İŞİN MÜLKİYETİ BOYUTUYLA GİRİŞİMCİLİK TÜRLERİ	
•	Kamu Girişimcileri
	Siyasi otoriteye bağlı olarak, sıkı bir bütçe disiplini içinde çalışan kamu girişimcileri, bazen ekonomik sınırlamaların ağırlıkta olduğu alanlarda dış kaynaklı dürtülerle, bazen de kendi oluşturmuş olduğu kaynakları değil de, hazır kaynakları ya da kamunun ürettiği kaynakları kullanan bireylerdir. Dar anlamda, bütçe kısıtlamaları kamu girişimcilerine bürokrat denilmesine de yol açmıştır.
•	Piyasa Ekonomisi İçindeki Girişimciler
	- Yaratıcı Girişimcilik
	TÜSİAD’ın çalışmasında yaratıcı girişimci, “ <i>olağan ve olağandışı koşullarda kaynaklarını kullanarak detayları düşünebilen, planlayan, yürüten ve sonuç alan kişi</i> ” şeklinde açıklanmaktadır. Girişimcilik kavramının esas içeriği de bu kategoride yer almaktadır.
	- Fırsat Girişimciliği
	Fırsatçı girişimci, “ <i>geleceğe ait öngörülerde bulunarak, kârlı olabilecek alanlara yatırım yapan kişi</i> ” şeklinde tanımlanabilir. Buna göre girişimci, doğabilecek fırsatları kollar ve kâr edebileceği konularda yatırımlar yapar. Bu bakış açısına göre fırsat girişimciliği, pazardaki fırsatları görerek veya sezinleyerek mevcut ürün veya hizmeti pazara sunmak şeklinde açıklanabilir. Fırsat girişimciliği, fırsatları değerlendirebilecek görüş açısına ve kaynakları yönlendirebilme yeteneğine sahip olmayı gerektirmektedir.

Kaynak: Orhan Küçük, **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi**, 5.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011, s.37; Erkan T.Demirel ve Nihat Akbıyık, “Girişimcilik Kavramı ve Ortaya Çıkışı”, **Girişimcilik ve Küçük İşletmeler**, Ed. Mehmet Tikici ve Ali Aksoy, 1.Basım, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2009, s.17,18’den yararlanılarak düzenlenmiştir.

Literatürde öne çıkan diğer bazı girişimcilik türleri de kısaca şu şekildedir:

Stratejik Girişimcilik: Bugünün dünyasında, hızla değişen ve günden güne daha karmaşık hale gelen iş çevresine ve örgütler veya firmalar adapte olmak durumundadırlar. Bugünün karmaşık iş çevresi şu kelimelerle tanımlanabilir: Hiper rekabet gücü, uyarlanabilirlik, esneklik, hız, saldırganlık ve yenilikçilik. Bu

kelimeler, aynı zamanda girişimciliğin alanını da yansıtmaktadır. Bugünün rekabetçi veya hiper rekabetçi iş dünyası, tüketicilerinin ve paydaşlarının taleplerine en iyi şekilde cevap verecek örgütlere veya firmalara ihtiyaç duyarlar. Bugünün firmaları girişimsel, esnek ve stratejik olma durumundadırlar⁹⁵.

Yeni rekabetçi görünüm içerisinde girişimsel stratejiler, hem yeni kurulan hem de kurulu işletmeler için gittikçe daha önemli hale gelmektedir. Artan çevresel dinamikleri ve küresel rekabeti kuvvetlendirmek gibi örneklerden dolayı, yaşları ya da boyutu ne olursa olsun, girişimler, rekabet edebilmek ve hayatta kalabilmek için daha çok girişimsel stratejiler inşa etmeye zorlanmaktadır. Bu girişimsel stratejilerin, daha iyi bir şirket performansı ile ilgili olduğu söylenebilir. Fırsatların belirlenmesi üzerine inşa etmeyi ve bunları rekabet avantajına yönelik olarak geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu nokta, girişimcilik ve stratejik yönetim alanlarının kesiştiği yer olmaktadır. Her iki akademik alan, fırsatlardan yararlanma ve değişime adapte olma sürecine odaklanmaktadır⁹⁶.

Stratejik girişimcilik, yönetim veya işletme literatürü için yeni bir alandır. Stratejik girişimcilik, girişimcilik ve stratejik yönetimin bütünleştirilmesidir. Buna göre: “*Stratejik girişimcilik, zenginlik yaratan girişimsel stratejileri tasarlamaya ve uygulamaya yönelik, girişimsel (fırsat arama faaliyetleri) ve stratejik (avantaj arama faaliyetleri) perspektiflerin bütünleşmesidir. Stratejik girişimcilik, stratejik bir perspektifle ele alınan girişimsel bir faaliyettir*”. Fırsat arama faaliyetleri ve avantaj arama faaliyetleri, stratejik girişimciliğin temel özelliklerinin yansımalarıdır⁹⁷.

Kısacası, stratejik girişimciliğin merkezinde yer alan düşünce, fırsat arama ve avantaj arama (girişimcilik alanının geçmiş belli başlı konusu ve stratejik yönetim

⁹⁵ Kurtuluş Yılmaz Genç, “The Response of The Entrepreneurship to The Changing Business Environment: Strategic Entrepreneurship”, **International Journal of Economic and Administrative Studies**, No:9, Year:5, Summer 2012, p.72.

⁹⁶ Sascha Kraus and Ilkka Kauranen, “Strategic Management and Entrepreneurship: Friends or Foes?”, **International Journal of Business Science and Applied Management**, Vol.4, Issue.1, 2009, p.38.

⁹⁷ Kurtuluş Yılmaz Genç, **a.g.e.**, p.73.

alanının yeni belli başlı konusu) birlikte düşünülmesine ihtiyaç duyulan süreçlerdir⁹⁸. Girişimcilik ve stratejik yönetim arasındaki en belirgin bağlantılardan biri olan fırsatlar; hem girişimciliğin kalbinde hem de stratejik yönetimin SWOT (Strengths-Güçlü, Weaknesses-Zayıf, Opportunities-Fırsatlar, Threats-Tehditler) analizinin bir bölümünde yer almaktadır. Şirketler, dış çevrelerinde yer alan fırsatları belirleyerek değer yaratır ve sonrasında onlardan faydalanmak üzere rekabet avantajlarını geliştirirler⁹⁹.

Sosyal Girişimcilik: Son yıllarda, bilim adamları tarafından önemli görülen, girişimcilik alanının bir alt disiplini olan¹⁰⁰; ancak, henüz tanımı konusunda üzerinde uzlaşa sağlanamayan sosyal girişimcilik ve sosyal girişimci kavramları her geçen gün farklı disiplinler tarafından sorgulanmaya çalışılan ve gelişmekte olan kavramlardır. Sosyal girişimciliğe yönelik yapılan bu farklı tanımların altında, literatürde farklı yaklaşımların da yer aldığı görülmektedir. Buna göre, sosyal girişimcilik bu yaklaşımlarda, hem özel hem kamu hem de sivil sektör kapsamında farklı şekillerde algılanmakta ve tartışılmaktadır¹⁰¹.

Piyasa odaklı bir yaklaşımla temel hedefi sosyal bir sorunun çözümüne katkıda bulunmak olan sosyal girişimcilik, girişimci dürtüsü ile yenilikçiliğin peşinden gidilmesini, paydaşlarına sağladığı yararlar ölçeğinin büyütülebilmesini ve tekrarlanabilen farklı bir iş modeli oluşturulabilmesini içermektedir. Sistematik bir yaklaşımla sürdürülebilir bir sosyal değişimin gerçekleşmesini sağlayan sosyal girişimciler, öncelikle hem çevresel ya da sosyal bir sorunun çözümüne odaklanmakta hem de finansal açıdan değer yaratılmasını sağlamaktadır. Sosyal

⁹⁸ Nicolai J.Foss and Jacob Lyngsie, "The Emerging Strategic Entrepreneurship Field: Origins, Key Tenets and Research Gaps", Department of Strategic Management and Globalization Copenhagen Business School, **Working Paper**, No: 7/2011, January 2011, (Çevrimiçi) http://openarchive.cbs.dk/bitstream/handle/10398/8249/SMG%20WP%207_2011.pdf?sequence=1, 13 Eylül 2012, p.1.

⁹⁹ Kraus and Kauranen, **a.g.e.**, p.41.

¹⁰⁰ S. Trevis Certo and Toyah Miller, "Social Entrepreneurship: Key Issues and Concepts", **Business Horizons**, 51, 2008, p.267.

¹⁰¹ Senem Besler, "Sosyal Girişimcilik", **Sosyal Girişimcilik**, Ed. Senem Besler, 1.Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2010, s.9.

girişimlerin ortak paydaları; piyasadan ve paydaşlarından aldıkları geri bildirimler ile öğrenme ve iş modelinin sürekli iyileştirilmesi ve yenilikçilik olarak gösterilebilir¹⁰².

Bununla birlikte, sosyal girişimcilik; sosyal değeri yaratacak fırsatları görme, sosyal değer yaratma, yenilikçi olma ve kaynak yaratma-sürdürülebilir olma gibi en önemli ve ortak görülen bileşenlerden oluşan çok bileşenli bir kavramdır¹⁰³. Sosyal girişimcilik, bu bileşenler doğrultusunda, hemen her sektörde, sosyal ihtiyaçları karşılamak ve/veya sosyal değişim ya da sosyal değer yaratmak için fırsatların arkasından gidildiği, bu fırsatları kullanmak için belli ölçüde risk alındığı, kaynakların yaratıcı biçimde kullanıldığı, yenilikçi, sosyal ve sürdürülebilir bir süreç şeklinde tanımlanmıştır¹⁰⁴. Genel olarak sosyal girişimler, pozitif sosyal değişimin üretilmesi ve sürdürülmesi ile sosyal, yapısal ve siyasal sistemdeki dengesizliği tersine çevirmeye yönelmektedirler¹⁰⁵.

Kısacası, 1980’li yıllardan sonra yaşanan küreselleşme, iletişim ve bilgi teknolojilerindeki değişim, yoğunlaşan rekâbet ortamı ve bunların getirisi olan ulusal ekonomilerde yaşanan yavaşlama, işsizlik ve tüm bunların neden olduğu sosyal sorunlar, toplumsal duyarlılığı arttırmıştır. Bununla birlikte, sadece ticari bir yaklaşımla ele alınan girişimcilik konusuna sosyal girişimciliğin de dâhil edilmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla, günümüz iş dünyasında başarı için bir girişimcinin ticari yönünün olduğu gibi sosyal girişimcilik yönünün de güçlü olmasının gereği önem kazanmıştır. Bu da göstermektedir ki, ekonomik ve sosyal perspektiften yoksun bir girişimcilik anlayışının günümüz rekâbet ortamında başarı şansı oldukça düşüktür¹⁰⁶.

İç Girişimcilik: Firmaların canlandırılmasında ve performansı üzerindeki yararlı etkisinden ötürü, 1980’li yılların başlarından itibaren bilim adamları ve

¹⁰² Yılmaz Argüden, “Sosyal Girişimcilik”, (Çevrimiçi) <http://www.arguden.net/makale.aspx?id=522>, 01 Eylül 2012.

¹⁰³ Besler, **a.g.e.**, s.11.

¹⁰⁴ **A.e.**, s.20,21.

¹⁰⁵ Chitvan Trivedi and Daniel Stokols, “Social Enterprises and Corporate Enterprises: Fundamental Differences and Defining Features”, **Journal of Entrepreneurship**, 20(1), 2011, p.4.

¹⁰⁶ Besler, **a.g.e.**, s.20.

uygulayıcıların ilgi göstermiş olduğu kavram olarak¹⁰⁷ iç girişimcilik, kısaca, “*faaliyet halindeki organizasyonlardaki girişimcilik*” olarak ele alınmaktadır¹⁰⁸. İlk olarak, Giffort Pinchot tarafından tanımlanan iç girişimcilik kavramı¹⁰⁹, örgütsel ve genel ekonomik gelişmede çok önemli bir dinamik unsur olarak değerlendirilmektedir. Daha çok, orta ve büyük ölçekli organizasyonlar içerisindeki girişimcilik eğilim ve davranışlarını açıklamak için kullanılan iç girişimcilik kavramı ile aynı anlamda ya da ilgili kavramlar olarak; kurum girişimciliği (corporate entrepreneurship), iç girişimcilik (intrapreneurship), sürekli girişimcilik (continued entrepreneurship), şirket girişimciliği (corporate venturing), firma seviyeli girişimcilik eğilimi (firm-level entrepreneurial orientation) ve kurum içi girişimcilik (internal corporate entrepreneurship) kavramlarının kullanıldığı görülmektedir. Bu kavramların tümü, genel olarak, büyüklüğü ne olursa olsun mevcut, faaliyet halindeki organizasyonlardaki girişimcilik eğilimini ya da iç girişimcilik olgusunu açıklamaktadır¹¹⁰.

80’li yıllardan bu yana hem akademisyenler tarafından hem de uygulamacılar tarafından iç girişimciliğe gösterilen ilginin temelinde, iç girişimciliğin hem ekonomik büyüme hem de kârlılık açısından yeniden canlandırılması ve performanslarını iyileştirmesi yatmaktadır¹¹¹. Dolayısıyla, birçok işletmenin iç girişimciliğin artan önemini fark etmelerinin en önemli nedenleri; geleneksel işletme yönetimi yöntemlerinin yetersiz kalması, artan uluslararası rekabet, sayısı hızla artan rakipler, yetenekli çalışanların işletmelerden ayrılarak küçük ölçekli girişimciler haline gelmesi, etkinlik ve verimliliğin artırılmasına yönelik yapılan çalışmalar şeklinde sıralamak mümkündür. Bu bakımdan, hem uluslar arası hem ulusal faaliyet gösteren işletmeler değişime uyum sağlamaya ve

¹⁰⁷ Bostjan Antoncic and Robert D. Hisrich, “Intrapreneurship: Construct Refinement and Cross-Cultural Validation”, **Journal of Business Venturing**, 16, 2001, p.496.

¹⁰⁸ Veysel Ağca ve Mustafa Kurt, “İç Girişimcilik ve Temel Belirleyicileri: Kavramsal Bir Çerçeve”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.29, 2007, s.86.

¹⁰⁹ Serpil Döm, **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği**, 2.Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık, 2008, s.52.

¹¹⁰ Ağca ve Kurt, **a.g.e.**, s.86,87.

¹¹¹ Veysel Ağca ve Durmuş Yörük, “Bağımsız Girişimcilik ve İç Girişimcilik Arasındaki Farklar: Kavramsal Bir Çerçeve”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, C.VIII, S.2, 2006, s.162,163.

yenilikçi olmaya zorlanmaktadırlar. Bu gelişmelerin neticesinde, modern işletmeler iç girişimciliği geliştirecek yollar aramaya başlarken, bu arayışa girmeyen işletmelerin durgunluk, gerileme ve personel kaybı gibi sonuçlarla karşı karşıya kalacağı anlaşılmaktadır¹¹².

İç girişimcilik faaliyetleri, işletmenin stratejilerini ve vizyonunu değiştirmek şeklinde ya da yeni süreçlerin, prosedürlerin ve kültürün etkisinde yapılan kısmi yenilikler şeklinde gerçekleşebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, üst yönetimin desteğinin iç girişimciliğin teşvik edilmesinde çok önemli olduğu da söylenebilir. Bu amaçla yapılan bazı uygulamalar şu şekilde sıralanabilir: Çalışanların yapmak istedikleri araştırmalar için finansal kaynak sağlamak, ücretleri düzenli ödemek, çalışanlara yenilik ile ilgili fikir geliştirmeleri için boş zaman vermek, prim ve ikramiye vermek, terfi vermek, çalışanların sorumluluklarını arttırmak, kârden pay vermek ve iş güvencesi sağlamak¹¹³.

Kadın Girişimciliği: Kadınlar, bağımsız ve yalnız olarak girişimciliği gerçekleştirdiğinde, bu durum kadın girişimciliği olarak adlandırılmaktadır¹¹⁴. Bununla birlikte, kadın girişimciliği ile ilgili literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, tanımlar açısından bazı ortak noktaların olduğu söylenebilir. Bunlar: *“Ev dışı bir mekânda, kendi adına kurduğu bir işletmesi olan, bir işletmede tek başına veya çalıştırdığı diğer kişilerle birlikte çalışan veya sahibi olması sıfatıyla ortaklık kuran, iş ile ilgili olarak çeşitli kamu ve özel kuruluşlarla temaslara geçen, işletmenin geleceği ile ilgili plânlar yapan, işletmeden elde ettiği kazancı, yatırım ve kullanım alanları üzerinde söz sahibi olan, işletmesi adına tüm riski üstlenen kadın”* şeklindedir. Dolayısıyla, kendi mesleğini icra eden kadınlar, eğitimini aldıkları

¹¹² Meltem Onay ve Selin Çavuşoğlu, “İşletmelerde Girişimcilik Özelliğini Etkileyen Faktörler: İç Girişimcilik”, **Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi**, C.17, S.1, 2010, s.51.

¹¹³ Meryem Akoğlan Kozak ve Esra Gül Yılmaz, “Otel Yöneticilerinin İç Girişimcilik Algılamaları: Frigya Bölgesi Örneği”, **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, C.21, S.1, 2010, s.87.

¹¹⁴ Mehrdad Goudarzvand Chegini and Behnaz Khoshtinat, “Study of Relationship between Entrepreneurial Skills and Organizational Entrepreneurship”, **Australian Journal of Basic and Applied Sciences**, 5(4), 2011, p.166.

alanlarda herhangi bir riske girmeden çalışmalarından dolayı girişimci olarak kabul edilmemektedirler¹¹⁵.

“İtme ve Çekme” faktörleri çerçevesinde kadınların iş kurma nedenleri ele alınabilir. İten faktörler; kadınlara uygun olmayan iş koşulları, özellikle ücretli işlerde kadınların cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmaları ve ülkenin ekonomik koşullarından kaynaklanan işsizlik sorunları şeklinde sıralanabilir. Bazı araştırmacılar kadınların ekonomik zorunluluklar nedeniyle girişimci olduklarını; işçi azaltımı ve esnek istihdam politikalarının, kadınları küçük işyeri sahibi olmaya ittiğini belirtmiştir. Bunun dışında kadınları iş yaşamına çeken faktörler; aile ve iş sorumluluğu arasındaki dengeyi kurma isteği, bağımsızlık isteği, kendi işinin patronu olma ve kendini gerçekleştirme isteği şeklinde sıralanabilir¹¹⁶.

1970’li yıllarda yeni kullanılmaya başlayan bir sözcük olan kadın girişimciliği, 1980’li yıllarda “kadın girişimciliğinin on yılı” şeklinde adlandırılmıştır. Kendi işini kurmadaki temel güdü, kadının yüksek ya da düşük gelir grubunda olmasına göre farklılık göstermektedir. Ek gelir kaynağı yaratmak, yeterli maddi imkânlara sahip olmayan kadın için işin kurulmasındaki birincil neden olmaktadır. Buna karşın, “kayda değer bir şey yaratma” ya da “kendini gerçekleştirme” ise, maddi durumu daha iyi olan kadınlar için geçerli neden olabilmektedir¹¹⁷.

Kadın girişimciliğinin gelişimi, çok sayıda karışık faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörler, toplumda hâkim olan ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik faktörleri içermektedir. Kadın girişimciliği, cesaretlendirilme ihtiyacı

¹¹⁵ Abdullah Soysal, “Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.65, S.1, 2010, s.90.

¹¹⁶ Nalan Yetim, “Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği”, **Ege Üniversitesi Ege Akademik Bakış, Ekonomi, İşletme, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Dergisi**, C.2, S.2, 2002, s.81.

¹¹⁷ Müslüme Narin, Akın Marşap ve Mehmet Ali Gürol, “Global Kadın Girişimciliğinin Maksimizasyonunu Hedefleme: Uluslar arası Arenada Örgütlenme ve Ağ Oluşturma”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.8, S.1, 2006, s.69.

duymaktadır¹¹⁸. Bununla birlikte, kadın girişimcilerin toplumda karşılaştıkları engeller aşağıdaki Tablo 6’da kısaca şu şekilde yer almaktadır:

Tablo 6: Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Engeller

Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Engeller	
•	Cinsiyetten Kaynaklanan Engeller
	Cinsel ve duygusal taciz
	Cam tavan engeli
	Cinsiyete dayalı rol ayrımcılığı
	Toplumun geleneksel inanç ve baskısı
	Sosyal pozisyon ve iletişim eksikliği
	Sermaye eksikliği
	Basmakalıp yargılar (güvensizlik, tecrübe eksikliği ve başarısızlık beklentisi)
	Yasalardan kaynaklanan engeller
	Sağlık ve psikolojik sorunlar
	Sosyal sorunlar
	Rol çatışması
	Eğitim düzeyinin düşük olması
	Zaman darlığı
	Girişimcilikte rol modellerinin eksik olması
•	Örgüt ve Çevresel Şartlardan Kaynaklanan Engeller
	Örgüt iklimi ve kültürü
	Kurumsal çeşitlilik ve koordinasyon zorlukları
	Politika geliştirme ve uygulama ile ilgili engeller
	Bütüncül bakışın sağlanamaması ve örgütlenememe
	Liderlik

Kaynak: Abdullah Soysal, “Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 65-1, s.98-106’ dan yararlanılarak düzenlenmiştir.

Birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede olduğu gibi, 1980’li yıllardan itibaren Türkiye’de de kadın girişimcilerinin karşılaştıkları sorunları konu alan birçok çalışma ve araştırma yapılmıştır. Araştırmaların ortak noktası, kadınların genelde girişimcilerin karşılaştıkları sorunların yanı sıra ayrıca kadın olmalarından dolayı erkeklerden farklı bir takım sorunlar yaşadıkları şeklindedir¹¹⁹.

¹¹⁸ Poonam Parihar et al., “Impact of Motivational Factors and Role Stress on Women Entrepreneurs in Jammu”, **Indian Research Journal of Extension Education**, 8 (2&3), May&September 2008, p.73.

¹¹⁹ Narin, Marşap ve Gürol, **a.g.e.**, s.71.

*Eko-Girişimcilik: “Ecological (eco)” ve “entrepreneurship” kelimelerinin birleşmesiyle “Ecopreneurship” oluşmuştur*¹²⁰. 1970’lerde bu konu üzerine bazı çalışmalar başlamasına rağmen, eko-girişimcilik akademik çalışma alanında oldukça yenidir¹²¹. Eko-girişimcilik, “*mal ve hizmet üretirken pozitif çevresel çıktılar elde etme faaliyetleri*” şeklinde tanımlanmaktadır¹²². Eko-girişimci ise, kurduğu işletme hangi amaç taşısın, ekonomik, çevresel ve sosyal değerlerin dengede tutulduğu iş ortamı yaratarak, gerek sürdürülebilirlik sağlamakta gerekse çıkar gruplarını tatmin etmektedir¹²³.

Chicken Modeli: John C. Chicken’a göre, “*girişimcilik kavramı basittir; bir faaliyeti ya da işletmeyi kâr amacıyla kullanmak*” anlamına gelmektedir. Genellikle, kârın parasal terimlerle ölçüldüğü düşünülürken, karı parayla tam olarak, net bir şekilde ölçmenin mümkün olmadığı durumlarla (tıbbi tedavinin sağladığı fayda, silahlı kuvvetlerin sağladığı fayda ve sosyal hizmetlerin değeri) karşılaşılmaktadır. Buradan hareketle; üç önemli girişimcilik türü karşımıza çıkmaktadır. Birinci tür: Bütün faaliyetler bir açık pazarda gerçekleştirilir. İkinci tür: Bazı faaliyetler hükümetten alınan fonlar ile ya da sübvansiyonlar ile gerçekleştirilir. Üçüncü tür: Bütün faaliyetlerin fonu hükümet tarafından sağlanmakta ve bu fonlar, politik kararların konusu olmaktadır¹²⁴.

¹²⁰ Stefan Schaltegger, “A Framework for Ecopreneurship Leading Bioneers and Environmental Managers to Ecopreneurship”, **GMI 38**, Summer 2002, (Çevrimiçi) <http://www.greenprof.org/wp-content/uploads/2010/06/A-Framework-for-Ecopreneurship.pdf>, 03 Ekim 2012, p.47.

¹²¹ Michael Schaper, “Understanding the Green Entrepreneur”, (Çevrimiçi) <http://ic.ucsc.edu/~rlipsch/EE80S/Ecopreneur.pdf>, 03.10.2012.

¹²² Fatma İnce Ballı, “Girişimciliğe Ekolojik Yaklaşım: Eko-Girişimcilik Teorik Çerçeve”, **Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.1, S.1, 2011, s.190.

¹²³ **A.e.**, s.188.

¹²⁴ John C. Chicken, **Yönetim ve Girişimcilik**, Çev. Beyhan Kurt, 1.Baskı, Epsilon Yayıncılık, 2002, s.33.

1.4. GİRİŞİMCİLİK SÜRECİ VE GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1.4.1. Girişimcilik Süreci

Girişimcilik, “*girişimcilerin yeni iş planlama, kurma ve varlık yaratma işlevlerini açıklayan bir süreçtir*” ve bu süreç, var olması gereken, birbiriyle bağımlı; ancak, sonsuz şekillerde birleştirilebilecek olan fırsat, girişimci, kaynaklar ve örgüt unsurlarını içermektedir. Bu süreci başlatan en önemli neden ise, bir alandaki eksikliğin ya da ilgili alanda farklı bakış açısının yakalanmasıdır. Süreci başlatan nedenler ise şu şekilde sıralanabilir¹²⁵: - Kâr elde etme isteği, - Bağımsız olma isteği, - Kişisel tatmin sağlama isteği. Bununla birlikte, yeni işletmelerin yaratılması ekonomik büyüme, istihdam ve yenilik üzerinde önemli bir etkiye sahiptir¹²⁶.

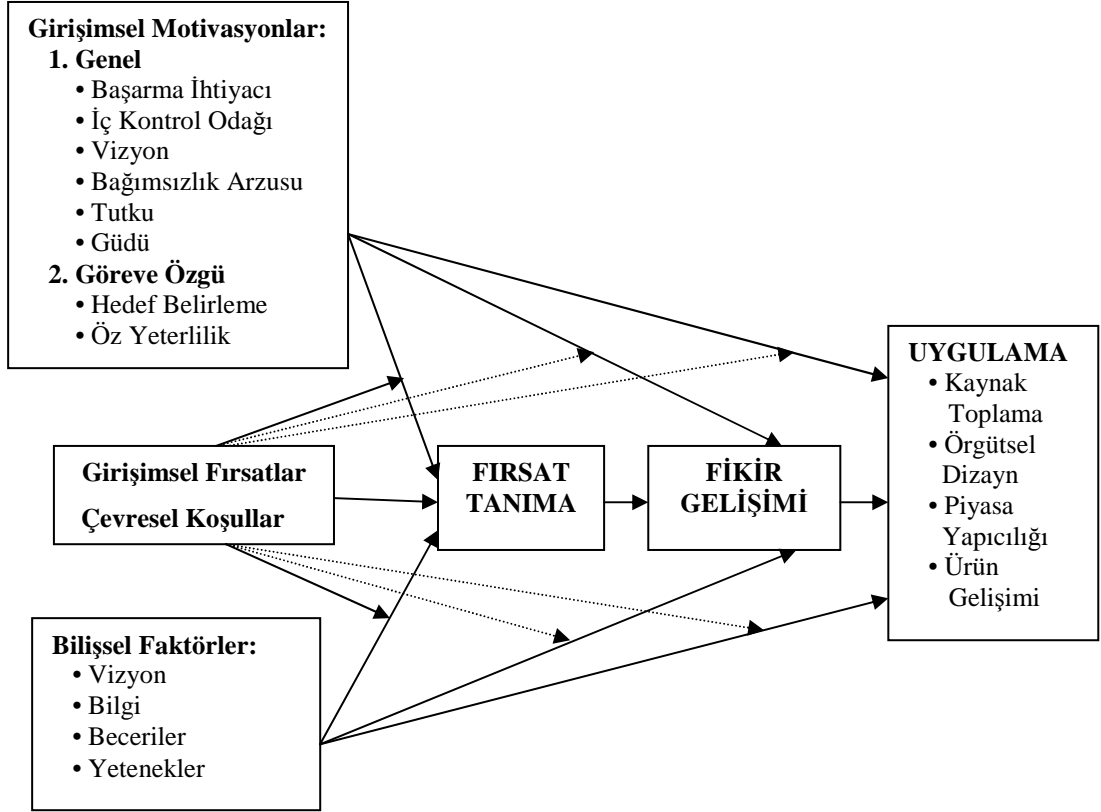
Girişimcilik faaliyetleri için motivasyon sahibi olmak, yeni bir iş kurmada anahtar bir özelliktir¹²⁷. Bununla birlikte, psikologlar tarafından birçok açıdan insan davranışını etkileyen motivasyonlar öne sürülmüştür. Girişimsel sürecin motivasyondan nasıl etkilendiğinin resmedildiği Şekil 1’de görüldüğü üzere, bu motivasyonlar, özellikle başarıya ihtiyacı, iç kontrol odağı, vizyon, bağımsızlık arzusu, tutku ve güdü şeklindedir. Girişimcilik, girişimsel fırsatı tanıma ile başlamakta ve bir fikrin gelişimi (fırsatın peşinden nasıl gidileceği, fırsatın fizibilitesinin analizi, müşterilere sunulacak ürünün/hizmetin gelişimi, beşeri ve finansal kaynakları toplama, örgütsel dizayn ve müşteri arama ile ilgili) ile de takip edilen bir süreçtir. Bu örnekte, motivasyon, bu sürecin geçişlerini etkileyen tek şey değildir. Bilgi, beceri ve yeteneği içeren bilişsel faktörler de kesinlikle önemlidir. Tüm bu faaliyet, biliş ve motivasyonun kombinasyonunun ya da bütünleşmesinin

¹²⁵ Çetin Bektaş ve Mehmet Ali Köseoğlu, “Aile İşletmecilik Kültürünün Girişimcilik Eğilimine Etkileri ve Bir Alan Araştırması”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Y.9, S.13, Aralık 2007, s.302,303.

¹²⁶ Maribel Guerrero, Josep Rialp and David Urbano, “The Impact of Desirability and Feasibility on Entrepreneurial Intentions: A Structural Equation Model”, **International Entrepreneurship and Management Journal**, Vol.4, Issue.1, March 2008, p.35.

¹²⁷ A. Tuğba Karabulut, “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini ve Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, C. XXVI, S.1, 2009, s.333.

sonucudur. İlk olarak, girişimcilerin bilgiye ihtiyaçları vardır. İkinci olarak, girişimci beceri sahibi olmalıdır. Üçüncüsü, girişimci gerekli yeteneklere sahip olma ihtiyacı duyarlar. Son olarak, fırsatların kendisi ve çevresel koşullar oldukça önemli yer tutmaktadır. Derece olarak, özellikle geçiş noktalarını etkileyen motivasyon diğer faktörlerden daha çok ya da daha az güçlü olabilmektedir¹²⁸. Girişimcilik süreci modelinde, fırsat tanıma ve fikir gelişimi yoluyla uygulama aşamasına geçilirken; girişimsel motivasyonlar ve bilişsel faktörler, girişimsel fırsatlar ve çevresel koşulların da etkisiyle uygulama aşamasına doğrudan etki edebilmektedir.

Şekil 1: Girişimsel Motivasyon ve Girişimcilik Süreci Modeli

Kaynak: Scott Shane, Edwin A. Locke, Christopher J. Collins, “Entrepreneurial Motivation”, **Human Resource Management Review**, 13, 2003, p.274.

¹²⁸ Scott Shane, Edwin A. Locke and Christopher J. Collins, “Entrepreneurial Motivation”, **Human Resource Management Review**, 13, 2003, pp.274-276.

1.4.2. Girişimciliği Etkileyen Faktörler

Literatürde, girişimciliği etkileyen faktörler farklı başlıklar altında tanımlanmış ve farklı kriterler altında gruplandırılmış olduğu görülmektedir. Bu kapsamda girişimciliğin de kişisel, toplumsal, kültürel ve ekonomik faktörlerden etkilendiği söylenebilmektedir¹²⁹.

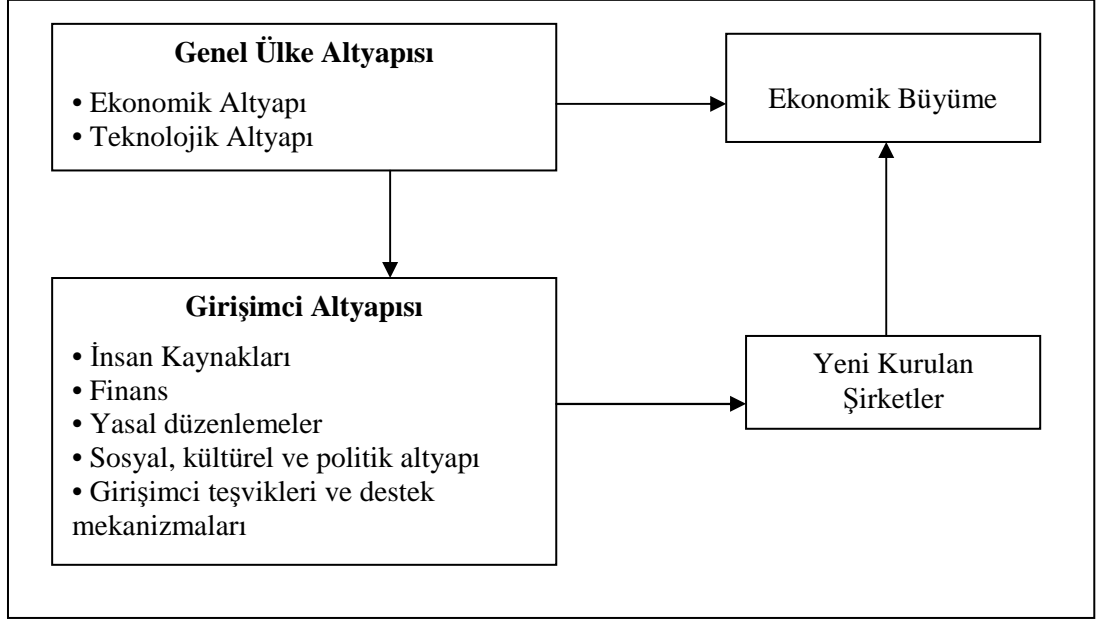
Bununla birlikte, her ülkenin tarihsel gelişimindeki farklılıklardan ötürü meydana gelen sosyal, ekonomik, teknolojik ve politik yapılar gibi farklılıklar nedeni ile bir ülkede girişimciliği açıklayan faktörler diğer ülkeler için geçerli olmayabilir. Ayrıca, bazı ülkelerde girişimciliği geliştiren ve destekleyen bazı koşullar ve/veya uygulamalar diğer ülkelerde başarısız olabilmektedir. Dolayısıyla, önemleri ülkeden ülkeye farklılıklar içerebilen faktörler olsa da girişimciliği etkileyen bazı temel faktörlerden söz edilebilir¹³⁰.

Bu kapsamda, makro bakış açısının hâkim olduğu ve kişilik yerine çevrenin girişimciliğe etkisi üzerinde duran model, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD)'nin yaptırmış olduğu çalışmada ortaya konulmuştur¹³¹. Bu model Şekil 2'de şu şekilde gösterilmektedir:

¹²⁹ Deniz Börü, **Girişimcilik Eğilimi-Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma**, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayın No.733, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayın No.21, 2006, s.13.

¹³⁰ Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), **Türkiye'de Girişimcilik**, Yayın No. TÜSİAD-T/2002-12/340), Aralık 2002, s.47.

¹³¹ Nihat Erdoğan, **Aile İşletmeleri: İkinci Kuşanın Yetiştirilmesi**, İGİAD Yayınları:1, Girişim Kitapları:1, İstanbul, 2004, (Çevrimiçi) http://www.igiad.com/assets/content/files/aileisletmel_file_8838_20121594724.pdf, 22 Kasım 2012, s.21.

Şekil 2: Girişimciliği Etkileyen Faktörler

Kaynak: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), **Türkiye’de Girişimcilik**, Yayın No. TÜSİAD-T/2002-12/340), Aralık 2002, s.48.

Buna göre; genel ülke ve girişimcilik altyapısı girişimciliğin temelini oluşturan en önemli unsurlar olarak yer almakta ve ayrıca, girişimci teşvikleri ve destek mekanizmaları da girişimci altyapısı kapsamında bulunan önemli bir unsur olmaktadır. Girişimciliği geliştirmeye yönelik politikaların merkezinde, bireylerin motive edilerek ve gerekli-uygun yetenekler ile donatılmaları ve toplumsal desteğin sağlanmasının yanında girişimcilerin teşvik ve destek mekanizmaları yer almaktadır. Dolayısıyla girişimciler aracılığıyla kurulan işletmelerin gelişimlerini sağlayabilmeleri ve mevcudiyetini koruyabilmeleri amacıyla, destekleyici ve özendirici koşulların oluşturulmasının gereği açıktır¹³².

Girişimciliğin teşvik edilmesinde girişimcilik kültürünün ayrıca kritik bir öneme sahip olması ile birlikte, girişimcilik kültürünün oluşmasında aile yapısının etkisi bulunmakta ve bireyin aile içinde aldığı eğitim ve görgü hayatı boyunca etkili

¹³² Seyhun Doğan, **Avrupa Birliği’nin Girişimcilik Politikası -KOBİ Yaklaşımı ve Türkiye-**, Avrupa Birliği Araştırmaları Yayın No.2010-80, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2010, s.41.

olabilmektedir. Araştırmalar neticesinde, kişinin doğumundan itibaren en çok ailesinde yer alan kişilerden etkilendiği ne sürülmüş ve kişide girişimcilik kültürünün oluşabilmesi, kişinin yaşadığı ve yetişmiş olduğu çevrenin koşullarına, aile yapısına ve sahip olduğu teknolojik imkânlara da bağlı olmaktadır¹³³.

1.5. GİRİŞİMCİLİĞİN FONKSİYONLARI, AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI

1.5.1. Girişimciliğin Fonksiyonları

Hem ekonomik yaşamın canlanması hem de toplum yaşamının gelişimi açısından girişimcilik, önemli bir fonksiyona sahiptir. Çağdaş toplumlarda girişimcinin temel fonksiyonu, ardı arkası kesilmeyen yenilikleri gerçekleştirmek Şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, girişimciye atfedilen “yenilikçi” nitelemesi; yeni hammadde veya ayrı mamul madde kaynağının bulunması, piyasaya yeni ürünlerin sunulması, yeni pazarlar elde etme, yeni bir üretim tekniğinden yararlanma ve yeni bir organizasyon biçiminin gerçekleştirilmesi hususlarını kapsamaktadır. Çağdaş bir girişimciden beklenen fonksiyonlar Şu Şekilde sıralanabilir¹³⁴:

- Yeni mal ve hizmet üretmek ya da bilinen mal ve hizmetlerin nitelik ve kalitelerini yükseltmek.

- Yeni pazarlara ulaşmak.

- Yeni retim yöntemleri geliştirme ve uygulayabilme yeteneğine sahip olmak.

- Endüstride yeni organizasyonlar kurmak.

¹³³ Erdoğmuş, **a.g.e.**, s.22,24.

¹³⁴ Güney, **a.g.e.**, s.72,73.

- Hammaddelerin ve benzeri maddelerin sağlanabileceği yeni kaynaklar bulmak.

1.5.2. Girişimciliğin Avantaj ve Dezavantajları

Zor ve uzun soluklu bir süreç olan girişimciliğin avantajları olduğu gibi dezavantajları da mevcuttur¹³⁵. Tablo 7’de girişimciliğin avantaj ve dezavantajları sıralanmıştır. Buna göre; Kişisel gelişime katkı, başarıma hissi, kâr elde etme, bağımsızlık, saygı görme ve toplumsal fayda girişimciliğin avantajlarını oluştururken; finansal sorunlar, kişisel özveri, ailesine yeterince zaman ayıramama, belirsizliklerle baş etmek, zarara katlanma zorunluluğu ve sorumluluk yükü girişimciliğin dezavantajları olarak ortaya çıkmaktadır.

¹³⁵ Akpınar, **a.g.e.**, s.33,34.

Tablo 7: Girişimciliğin Avantaj ve Dezavantajları

Girişimciliğin Avantajları	
•	Kişisel Gelişime Katkı: Girişimci, işletmenin çeşitli faaliyetlerinde görev aldıkça, kendi potansiyelini geliştirme ve becerilerini kullanma olanağına sahip olacaktır.
•	Başarma Hissi: Bir iş oluşturma fikrini, kârlılığa dönüştürmek ve bunun da tek sorumlusunun kendisi olduğunu bilmek, girişimciye başarı hissini vermektedir.
•	Kâr elde etme: Girişimci, işletme kâr ettikçe, gelirini arttıracaktır. Ancak, girişimciler için her zaman en öncelikli amaç, kâr elde etmek olmamalıdır. En doğal amaç olan kâr elde etme amacı için, etik kurallarına uymamak girişimcilik adına yapılacak en olumsuz davranıştır.
•	Bağımsızlık: Karar verme özgürlüğü ve bağımsızlık ihtiyacı girişimcilerin en temel amaçlarından olmakla birlikte, özellikle ekonomik bağımsızlık, kendi işini kurmanın en önemli gereğini oluşturmaktadır.
•	Saygı Görme: Girişimci için kamuoyunun saygınlığını kazanmak, tatmin edici bir duygu olmaktadır.
•	Toplumsal Fayda: İnsanlara iş yaratma, gelişmelerine katkıda bulunma ve toplumsal gelişmeye katkı yapma vb. olumlu sonuçlar girişimciyi memnun eden ve onun motivasyonunu arttıran unsurlardır.
Girişimciliğin Dezavantajları	
•	Finansal Sorunlar: Uzun gayretler neticesinde başarısız olmak, gerek finansal ve gerek psikolojik anlamda girişimci için çok yıpratıcı bir süreç olmaktadır. Bu nedenle çoğu zaman girişimciler beklentilerini yapmak istedikleri ve hayal ettikleri büyük projelere imza atmaktan vazgeçmek zorunda kalmaktadırlar.
•	Kişisel Özveri: Girişimci bireyin mesai saati yoktur. Uzun süren çalışma saatleri girişimcinin bütün enerjisini tüketmektedir. Kişisel uğraşlara ve hobilere zaman ayıramayan girişimci birey, özel hayatına ait zamanlarından fedakârlık etmek zorunda kalır.
•	Ailesine Yeterince Zaman Ayıramama: Girişimcinin uzun ve yoğun çalışma temposu, genellikle aile ve sosyal hayatını olumsuz etkilemekte ve özellikle aile ilişkilerinde gerilimler ve yüksek seviyede stres ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla işletme kurulurken, girişimci birey işletmesini kurmak için ne kadar özveride bulunabileceğini kestirmelidir.
•	Belirsizliklerle Baş Etmek: Risk, her bireye göre farklı şekilde tanımlanırken, belirsizlik, “birey tarafından yeterli veri olmadığı için tam olarak yapılandırılmayan veya kategorize edilemeyen durum” şeklinde tanımlanmaktadır. Belirsizlikle baş etmek ise, “belirsiz durumlara, olumlu tepki verebilme yeteneği”dir. Buna göre, birey, belirsiz bir çevrede daha fazla bilgiye ihtiyaç duymadan aldığı karara güvenebiliyorsa, belirsizlik ile baş edebiliyor demektir.
•	Zarara Katlanma Zorunluluğu: Girişimcinin amacı her ne kadar kâr elde etmek olsa da, bazen bu amaca ulaşamayarak, zarara katlanmak zorunda kalırlar. Kâr marjı çok düşük olan yerleşim alanlarında işyeri açmak veya fazla talep edilmeyen ürünler üretmek gibi. Zarar ettiği zaman, bu zarara katlanabilecek ve yaşamını sürdürmeye devam edebilecek olanaklara sahip olması gerekliliği nedeniyle, girişimci, yüksek seviyede iş stresi altında kalmaktadır.
•	Sorumluluk Yükü: Girişimci bireyin sorumlulukları ağırdır. Kendi işinin patronu olarak gözükmekle birlikte zaman zaman kamu otoritesinin, ortakların ve müşterilerin baskısı altında kalmaktadırlar. Bununla birlikte, zamanında vergi yükümlülüklerini ve işle ilgili yasal işlemleri yerine getirme vb. sorumlulukları vardır. Bunun dışında, çalışanlar spesifik bir alanda uzmanlaşırken, girişimciler işletmenin tüm fonksiyonlarını yönetmek zorunda kalmaktadır.

Kaynak: Selma Akpınar, **Girişimciliğin Temel Bilgileri**, 1.Basım, Kocaeli, Umuttepe Yayınları, 2009, s.33-36’den yararlanılarak yapılmıştır.

1.6. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ, EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞMEDEKİ ROLÜ

Günümüz dünyasında rekabetin gittikçe küreselleşmesi ve artması, teknolojinin hızla gelişmesi ekonomik yapıda bir takım değişiklikleri mecburi hale getirmiş ve bu küresel yapılanma süreci girişimcilere ayrı bir boyut kazandırmıştır. Çünkü, günümüzdeki bu değişimin, yeniliğin ve gelişimin gerçek özü ve tetikleyicisinin girişimciler olduğu kabul edilmektedir¹³⁶.

Girişimci, bir ülkenin gelişme hızını belirleyen en etkili sosyal aktörlerden birisidir. Bir ülkede girişimci sayısındaki artış, ekonomik gelişme ve sosyal refah anlamına gelmektedir. Bu aynı zamanda, gelecek için istikrar ve umut demektir. Araştırmalar, girişimciliğin ekonomik büyümeye pozitif katkısı olduğunu göstermektedir. Ekonominin büyümesiyle ilgili yaklaşımlar, ülkenin gelişimi için girişimciliğin her zaman kullanılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Diğer yandan, işsizlik oranının artması, potansiyel girişimcilik üzerinde pozitif etki yaratır ve eğer bir ülkede girişimcilerin sayısı artarsa, çok sayıda istihdam/iş fırsatı çoğalır. Eğer, piyasaya yeni şirketler katılırsa, artan işsizlik oranı düşer ve ülkede çok sayıda, fırsatlar/yeni işler artar¹³⁷.

Günümüzde ekonomistlerin, diğer davranış bilimleri uygulayıcılarının ve buna ek olarak politikacıların çoğu, girişimcinin toplumdaki rolünün önemini kabul etmektedirler. Girişimciler, yenilikçi fikirleri tanıtarak ve uygulayarak ekonomik gelişmeden sorumlu tutulmaktadırlar. Bu fikirler; ürün yeniliği, süreç yeniliği, piyasa yeniliği ve örgütsel yeniliği kapsamaktadır. Girişimciler tarafından başlatılan (başarılı) uygulamada, bu yeni fikirler, firmaların kuruluşlarını ve (yeni) tüketici isteklerinin tatminini arttırmaktadır. Yaratılan firmalar, ekonomik büyümeye ve çalışan nüfus için iş tedarik etmeye neden olmaktadır. Bundan ötürü, hem ürün hem

¹³⁶ Özkul ve Dulupçu, **a.g.e.**, s.68.

¹³⁷ Hasan İbicioğlu, Hatice Baysal ve Ahmet Sait Özkul, "The Role of High Education in Entrepreneurship Training in Respect of Transition Economies Albania Sample", **Epoka University-Center for European Studies**, (Çevrimiçi) http://ces.epoka.edu.al/icme/Role_High_Education_Entrepreneurship_Albania_HI_HB_ASO.pdf, 26 Ekim 2011, p.93.

de emek piyasasını uyararak, girişimcilere, ekonomiye yapmış oldukları önemli katkıdan dolayı itibar verilebilir¹³⁸.

Girişimcilik; emek, sermaye ve iş yapabilme bilgisini bir araya getiren, yaratıcı ve dinamik bir süreçtir. Büyüme, yenilik ve iş yaratmada önemli bir itici unsur olarak girişimcilik, varlığını daha da kabul ettirir hale gelmiş¹³⁹ ve 1980’li ve 1990’lı yıllar boyunca, çok sayıda yazar tarafından iktisadi gelişmenin birincil gücü olarak üzerinde çalışılan bir konu olmuştur. Bununla birlikte girişimciler toplum hayatında önemli rol oynamaktadırlar. Maddi refahı geliştirmek amacıyla, istihdamı arttırmak, yeni örgütler yaratmak, yeni üretim süreçlerini açığa çıkartmak ve diğer iş aktivitelerini yerine getirmek gibi ekonomik görevleri yerine getirmektedirler¹⁴⁰.

Girişimciliğin önemini ortaya koyan bazı hususlar Tablo 8’de kısaca gösterilmektedir. Buna göre; özelleştirme, kaynakların etkin kullanılması, teknolojik gelişmelerin hayata yansımaları, sosyal istihdamın önlenmesi, gelir artışının sağlanması, işsizliğin önlenmesi, istihdam hacminin yükselmesi, toplumsal hareketliliğin hızlanması, refah düzeyinin ve sosyal gelişme düzeyinin gelişmesi hususlar girişimciliğin önemini ortaya koymada ön planda yer almaktadır.

¹³⁸ Praag, **a.g.e.**, p.312.

¹³⁹ Henrik Berglund and Karl Wennberg, “Creativity Among Entrepreneurship Students: Comparing Engineering and Business Education”, **International Journal of Continuing Engineering Education and Lifelong Learning**, Vol.16, No.5, 2006, p.367.

¹⁴⁰ Hannafey, **a.y.**.

Tablo 8: Girişimciliğin Öneminin Öne Çıktığı Bazı Hususlar

Girişimciliğin Öneminin Öne Çıktığı Bazı Hususlar	
•	Özelleştirmede: Özelleştirme, ancak girişimciliğin başarısı ve etkinliğine bağlı olarak yapılabilir. Özel teşebbüsten ziyade kamu teşebbüsü tarafından yapılan mal ve hizmet üretimi, verimliliği ve rekabeti ortadan kaldırmaktadır.
•	Kaynakların etkin kullanılmasında: Ülke kalkınmasının temelinde yer alan unsurlar; yerel kaynakların değerlendirilmesi ve etkin kullanılmasıdır. Girişimcilik sayesinde, bu potansiyel kaynakların verimli şekilde kullanılması mümkün olabilmektedir.
•	Teknolojik gelişmelerin hayata yansımada: Teknolojik gelişmeleri takip etmek ve bunların hayata geçirilmesini sağlamak, ekonomik kalkınmanın temelinde yer almaktadır. Üniversiteler, Ar-Ge kurumları ve diğer araştırma kurumları ne kadar üretken olursa olsun, geliştirilen ve icat edilen teknolojiler, girişimciler sayesinde hayata geçirilmektedir.
•	Sosyal istihdamın önlenmesinde: Kamu kesiminde aşırı istihdamın önüne geçilebilmesi, girişimciliğin artmasıyla mümkün olabilecektir.
•	Gelir artışının sağlanmasında: İşsizlik, bireylerin gelir seviyelerinin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, gelir artışının sağlanmasında da en önemli araçların başında girişimcilik ve girişimcilik faaliyetlerinin yaygınlaşması gelmektedir.
•	İşsizliğin önlenmesinde: Bireyler, kendi işlerini kurarak, bu işyerlerinde işsiz insanları istihdam ederek, işsizlik oranını düşürebilirler. Özellikle, ülkemiz için de önemli bir güç olan genç nüfusun istihdam imkânına kavuşması ve ekonomik bir güç haline gelebilmesi girişimcilikle mümkün olacaktır.
•	İstihdam hacminin yükselmesinde: Girişimciliğin doğası gereği, küçük sermayeyle de iş kurma olanağı vermesi, toplumun geniş bir kesiminin iş kurmaya yönelmesine imkân sağlamaktadır. Toplumun bu kesiminin kamuda çalışmaktan ziyade, kendi işini kurması, ilk olarak devletten iş talebinde bulunma yoğunluğunu azaltmaktadır. Dolayısıyla, bu durum, hem devletin ana işveren olmaktan çıkmasına zemin hazırlamakta hem de genel istihdam hacminin yükselmesine neden olmakla birlikte, yatırım ve üretim etkinliğinin belli merkezlerde yoğunlaşmasını önleyerek, bu etkinliğin yerel ölçekte de gerçekleştirilmesine imkân vermektedir. İstihdamın yerel ölçekte artması, iş bulmak için merkezi kentsel alanlara yönelik göçün önlenmesini sağlamaktadır. İstihdamı artırıcı rolü ve göçü önleyici bir fonksiyonu olan girişimciliğin, işsizlik ve göçten dolayı kaynaklanan kentleşme sorunları yaşayan ülkelerde özendirilmesi oldukça önemlidir.
•	Toplumsal hareketliliğin hızlanmasında: Toplumsal mobilitenin işleyiş kanallarının açılmasında, toplumsal konumlararası geçişin kolaylaşmasında ve hızlanmasında, girişimciliğin geliştirilmesi ve kurumsal temellere oturtulması oldukça önemli bir unsur olmaktadır. Küçük birikimler ile iş kurmanın kolaylaşmış olması, kişilerde iş kurarak ekonomik kazanç sağlamak suretiyle toplumsal konumlarını değiştirme güdüsü oluşturmaktadır. Dolayısıyla, kişilerin üst toplumsal konumları elde etme gayretine girmeleri de toplumsal hareketliliğin hızlanmasına neden olmaktadır.
•	Refah düzeyinin ve sosyal gelişme düzeyinin gelişmesinde: Dünyada sosyal gelişme seviyesi ileri olan ve yüksek üretim kapasitesine sahip tüm toplumlarda girişimciliğin gelişmiş olması ve teşvik görmeye devam etmesi, girişimciliğin sosyal gelişmedeki rolünü de öne çıkarmaktadır. Bu gibi toplumlarda, gelişmemiş toplumlara kıyasla refah dağılımının daha eşit olduğu, refah seviyesinin yüksek olduğu, önemli düzeyde işsizlik probleminin olmadığı, toplumsal problemlerin çözümünde kurumsal mekanizmaların olduğu ve sosyal güvenlik kurumlarının gelişmiş olduğu gözlemlenmektedir.

Kaynak: Selma Akpınar, **Girişimciliğin Temel Bilgileri**, 1.Basım, Kocaeli, Umuttepe Yayınları, 2009, s.18,19; Süleyman İlhan, “Girişimcilik ve Sosyo-Ekonomik Süreçteki Rolü”, **Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları**, 2004, s.72’den yararlanılarak düzenlenmiştir.

Uzun bir süredir ekonomik büyüme sürecinin hayati bir bileşeni olduğu kabul edilen girişimsel fonksiyon¹⁴¹, toplumun ve işletmeciliğin yapısında bir değişim başlatıp geliştirmekte ve bu değişimle de üretimi ve büyümeyi arttırmaktadır. Bu değişimi ve gelişmeyi kolaylaştıran anahtar etken de yenilikçiliktir. Yenilikçilik; pazar için yeni mal ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlamakta ve ayrıca kurulacak yeni işletmelere yatırım ilgisini tetiklemektedir. Girişimci ise, yeni düşüncelerin oluşturulması, yayılması ve uygulamasını hızlandırmakta ve ayrıca, hem yeni teknolojileri kullanan sektörlerde verimliliği arttırmakta, hem de hızlı bir şekilde büyüyen sektörler üzerinden ekonomik büyümeyi hızlandırmaktadır. Bu nedenle, başta ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesi olmak üzere, istihdam oluşturulmasında ve üretim faaliyetlerinde girişimci anahtar bir unsurdur. Bunun dışında, girişimci, üretim kaynaklarını yeni bir tarzda birleştirerek kullanılmayan üretim faktörlerinin kullanılmasını sağladığı için, ekonomik kaynakların düşük üretkenlik alanlarından yüksek alanlara aktarılmasında baş aktör durumundadır. Dolayısıyla, sosyal fayda oluşturmanın temel alanı olarak girişimcilik öne çıkmaktadır¹⁴².

Küreselleşme ve bilgi toplumu süreçlerinin etkisi neticesinde yaşanan değişimin sonucu olarak, ülkelerin kalkınmışlık seviyesini belirleyen önemli etkenlerden biri olan girişimcilik¹⁴³, sosyo-ekonomik yapıda yerine getirdiği fonksiyonlar (özellikle istihdam hacminin artırılmasında, refah düzeyinin artırılarak nesnel kriterlere uygun şekilde mobilize edilmesinde, sosyal hareketliliğin hız kazanmasında oynadığı rol gibi) itibarıyla, çok boyutlu bir görünüm sergilemektedir. Yerine getirmiş olduğu bu çoklu işlevler dizisi de sosyal gelişme ve ekonomik kalkınma açısından girişimciliği önemli kılmaktadır. Sosyo-ekonomik süreçte yerine getirdiği fonksiyonlar dikkate alındığında, girişimciliğin durumsal kazançlardan ziyade, kalıcı bir ekonomik değer üretmenin temel belirleyenlerinden olduğu söylenebilir. Atıl kaynakların ekonomiye kazandırılması, küçük birikimlerin sermayeye dönüşmesi, emeğin üretkenliğinin artırılması ve ekonomi alanındaki

¹⁴¹ Baumol, a.g.e., p.65.

¹⁴² İbrahim Öztürk, a.g.e., s.22.

¹⁴³ Münire Çiftçi, "Girişimci Üniversite ve Üçüncü Kuşak Üniversiteler", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.27, Ağustos 2010, s.345.

etkin ve hızlı mobilizasyonu, katma değeri yüksek ürün üretimi, uluslararası alandaki genel üretim ve tüketim trendlerinin izlenerek üretim alanının buna uygun şekilde sürekli yeniden organize edilmesi, esnek örgütlenme biçimini örnekleyen “özel girişimcilik” ile mümkün olmaktadır. Dolayısıyla, girişimciliğin “*genel ekonomik büyümenin operasyonel bir mekanizması*” olduğu söylenebilir¹⁴⁴. Bununla ilgili olarak örnek vermek gerekirse, P. Drucker’ın da belirttiği üzere, Almanya, II. Dünya Savaşı’nın ardından küllerinden doğmasını, yüzlerce yepyeni veya silik küçük dükkânları dünya klasmanında imalâtçılar ve endüstri liderleri haline getiren girişimcilik patlamasına borçludur¹⁴⁵.

Bununla birlikte, sosyo-ekonomik süreçte hayati fonksiyonlar yerine getiren girişimciliğin ortaya çıkması ve gelişmesi, çeşitli faktörlerin –bunlar arasında bizzat girişimci ve devletin ayrı önemi vardır- rol oynadığı karmaşık bir süreçte gerçekleşmektedir. Özellikle, girişimciliğin gelişmiş ülkelerdeki oluşma ve kurumsallaşma sürecinde devletin önemli bir misyonu olduğu görülmektedir. Devlet, girişimciliğin sosyo-kültürel/politik kanallarını açarak ekonomik yapıyı girişimcilik temelinde reorganize etmiştir. Bunu da ilk olarak, kendini özel girişimciliğin önünü açacak şekilde kurgulayarak çeşitli düzenlemeler yapmakla gerçekleştirmiştir¹⁴⁶. Bu durum, özellikle Türkiye gibi gelişen ekonomilerde girişimciliğin destek ve teşvik mekanizmalarıyla öne çıkarılmasında devlete önemli görevler yükleyeceği açıktır.

1.7. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

1.7.1. Girişimcilik Eğilimi: Niyet-Girişimcilik Davranışı İlişkisi

Girişimcilik literatüründe, çok sayıda bilim adamı “niyet” konusu üzerine odaklanmıştır. Özellikle davranışın, nadir ve gözlemlenmesi zor ya da tahmin edilemez olduğu zaman aralıklarında yer aldığı, niyetlerin bireysel davranışların

¹⁴⁴ Süleyman İlhan, “Girişimcilik ve Sosyo-Ekonomik Süreçteki Rolü”, **Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları**, 2004, s.70-72.

¹⁴⁵ Peter F. Drucker, **Geleceğin Toplumunda Yönetim**, Çev. Mehmet Zaman, 1.Baskı, İstanbul, Hayat Yayıncılık, 2003, s.88.

¹⁴⁶ İlhan, **a.g.e.**, s.73.

en iyi öngörücüsü olduğu ispatlanmıştır¹⁴⁷. Son yıllarda geniş ölçüde araştırılan ve birçok ülke açısından gelişiminin önemli olmasından ötürü “girişimcilik niyeti”, araştırmacıların ilgisini çekmeye devam etmektedir. Girişimcilik niyeti ile ilgili literatür, girişimcilik niyetini etkileyen demografik profil, bağlamsal faktörler ve kişilik özellikleri gibi faktörleri inceleyen bir dizi konuyu tetkik etmektedir¹⁴⁸.

Bununla birlikte, girişimcilik davranışı ya da yeni bir örgütün yaratılması, fırsatların algılanması ile ilgili de olabilmektedir. Fırsatların algılanması da niyetler ile ilgili bir durum olabileceği gibi, niyetler; yeni fırsatların görülmesini hem sağlayabilmekte hem de engelleyebilmektedir. Çoğu yazara göre, plânlı olmasından ötürü yeni bir örgütün yaratılması, niyetler ile ilgili bir davranıştır. Dolayısıyla niyet, “girişimcilik davranışının güçlü bir belirleyicisi” olarak öne çıkmaktadır¹⁴⁹. Ayrıca, “*bir bireyin kendi işini kurma yönünde girişimci gayretler gösterme yönündeki eylemlere bağlılığı*” şeklinde tanımlanabilen girişimcilik niyeti, aynı zamanda “*girişimci bireyin iş planını geliştirmesini ve uygulamasını yönlendiren zihinsel bir süreç*” de olabilmektedir¹⁵⁰.

Girişimcilik niyeti üzerine yapılan çalışmalarda çoğu zaman kişilik faktörleri ve girişimcilik niyeti arasındaki bağlantıyı açıklamaya yönelik olarak davranışsal niyet modelleri kullanılmaktadır¹⁵¹. Niyet odaklı modellerden, girişimcilerin nasıl harekete geçtiklerini ve karar aldıklarını anlamaya yönelik olarak faydalanılabilir¹⁵².

¹⁴⁷ Riccardo Fini et al., “The Foundation of Entrepreneurial Intention”, **DRUID**, Summer Conference, Denmark, June 17-19, 2009, (Çevrimiçi) <http://www2.druid.dk/conferences/viewpaper.php?id=5955&cf=32>, 13 Kasım 2012, p.1.

¹⁴⁸ Zahariah Mohd Zain, Amalina Mohd Akram and Erlane K. Ghani, “Entrepreneurship Intention Among Malaysian Business Students”, **Canadian Social Science**, Vol.6, No.3, 2010, p.35.

¹⁴⁹ Aytül Ayşe Özdemir, “Sosyal Girişimcilik Niyeti ve Girişimcilik-Davranış İlişkisi”, **Sosyal Girişimcilik**, Ed. Senem Besler, 1. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2010, s.140.

¹⁵⁰ Harun Şeşen ve H. Nejat Basım, “Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, **Ege Akademik Bakış**, C.12, Özel Sayı, 2012, s.22.

¹⁵¹ Zain, Akram and Ghani, **a.g.e.**, p.36.

¹⁵² Özdemir, **a.g.e.**, s.141.

Niyet modelleri ortaya çıkmadan önce, araştırmacılar iki yaklaşımı takip etmişlerdir. Buna göre; ilk yaklaşım, başarılı ve başarısız girişimcileri birbirinden ayırmaya yarayan, psikolojik özellikler, genel huylar ve kişilik özellikleri üzerine odaklanmıştır. Diğer yaklaşım ise, cinsiyet, yaş ya da etnik gruplar gibi demografik faktörler üzerine odaklanmıştır. Her iki yaklaşım da belirli özellikler ve demografik faktörler arasındaki ilişkiyi belirlemeye yardımcı olmuş; ancak, yöntemsel ve kavramsal problemler ve açıklayıcı bir kapasiteye sahip olmamasından dolayı eleştirilmiştir. Niyet tabanlı modellerin bireysel değişkenlere dayalı modeller üzerindeki üstünlüğü ispatlanmıştır. Bu modellerde niyetler, merkezi bir adım oluşturmaktadır. Bunlar; motivasyonel faktörler, sosyal çevre ve kişisel yeterliliklerin algılarıyla şekillenmektedir¹⁵³.

1.7.2. Niyet-Girişimcilik Davranışı İle İlgili Bazı Modeller

Genellikle kişinin arzu ve isteğine bağlı olarak ortaya çıkan girişimcilik faaliyeti, niyet edilerek yapılan plânlanmış bir davranış olmaktadır¹⁵⁴. Niyet modellerinin gelişimi araştırmacılara girişimci davranışlarını açıklamada ve öngörmede daha kapsamlı çerçeveler önermiştir. Girişimcilik niyet modelleri, sosyal psikoloji alanında temellenmiştir¹⁵⁵. Dolayısıyla, niyet-girişimcilik davranışı ile ilgili literatür incelendiğinde, kişinin girişimcilik niyetini açıklamaya yönelik olarak bazı önemli teorilerin ya da modellerin dikkate alındığı görülmektedir¹⁵⁶. Özellikle 80'li ve 90'lı yıllarda, bu alanda önemli görülen bir takım temel modeller geliştirilmiştir¹⁵⁷.

¹⁵³ Susan Müller, Encouraging Future Entrepreneurs: The Effect of Entrepreneurship Course Characteristics on Entrepreneurial Intention, DISSERTATION of the University of St. Gallen, Graduate School of Business Administration, Economics, Law and Social Sciences (HSG) to obtain the title of Doctor Oeconomiae, Dissertation no.3550, Irchel, Zurich 2008, (Çevrimiçi) <http://www1.unisg.ch/www/edis.nsf/SysLkpByIdentifier/3550/SFILE/dis3550.pdf>, 12 Kasım 2012, p.50.

¹⁵⁴ Atılhan Naktiyok ve M. Kürşat Timuroğlu, “Öğrencilerin Motivasyonel Değerlerinin Girişimcilik Niyetleri Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.23, S.3, 2009, s.85.

¹⁵⁵ Judy Drennan, Jessica Kennedy and Patty Renfrow, “Impact of Childhood Experiences on The Developmental of Entrepreneurial Intentions”, **International Journal of Entrepreneurship and Innovation**, Vol.6, Issue.4, 2005, p.232.

¹⁵⁶ Şeşen ve Basım, **a.y.**.

¹⁵⁷ Guerrero, Rialp and Urbano, **a.g.e.**, p.36.

Bu modeller içerisinde yer alan, literatürde en çok karşılaşılan ve üzerinde en çok durulan üç model bulunmaktadır. Bunlar: Girişimsel Eylem Modeli, Nedenli Eylem Teorisi ve Plânlı Davranış Teorisi'dir. Bu modeller, kısaca şu şekilde açıklanabilir:

1.7.2.1. Girişimsel Eylem Modeli

Albert Shapero ve Lisa Sokol Girişimsel Eylem Modeli (Entrepreneurial Event Model)'ni geliştirmiştir. Modelin çerçevesini şu unsurlar oluşturmaktadır: - Durum (Situation), - Algılanan Arzu Edilebilirlik (Perception of Desirability), - Algılanan Uygulanabilirlik (Perception of Feasibility)¹⁵⁸. Buna göre, algılanan arzu edilebilirlik, “*bireyin iş kurmayı çekici bulma derecesi*”; algılanan uygulanabilirlik, “*bireyin iş kurmaya ne kadar yetenekli olduğunu algılama derecesi*” olarak tanımlanmaktadır¹⁵⁹.

Algılanan arzu edilebilirlik ve uygulanabilirlik kültürel ve sosyal çevrenin ürünleridir: Eğer sosyal çevre, risk alma, yenilik ve yeni girişimlerin oluşumuna önem verirse, bireyler bu alternatifi ciddi bir şekilde değerlendireceklerdir. Girişimsel eylem üzerinde etkisi olan algılanan arzu edilebilirlik ise sosyal sisteme, aileye, çalışma arkadaşlarına ve eğitime bağlıdır. Shapero ve Sokol'a göre algılanan uygulanabilirlik ise, finansal desteğe ve ortaklara bağlıdır¹⁶⁰. Bununla birlikte, herhangi bir başka kişi ya da durum faktörü bireyin girişimsel niyetini sadece dolaylı olarak etkileyebilir¹⁶¹.

¹⁵⁸ Tuija-Liisa Pohja, “Searching for The Entrepreneur-The Role of Social Norms Among Entrepreneurs”, Universitat Autònoma de Barcelona, European Doctoral Programme in Entrepreneurship and Small&Medium Business Management (EDP), 4th EDP Workshop, Barcelona, April 2-3, 2009, (Çevrimiçi) <http://webs2002.uab.es/edp/workshop09/Papers%20Workshop/9Pohja.pdf>, 22 Ocak 2013, p.7.

¹⁵⁹ Özdemir, **a.g.e.**, s.144.

¹⁶⁰ Pohja, **a.g.e.**, p.8.

¹⁶¹ Doan Winkel, Jeff Vanevenhoven and Kyle Ehrhardt, “An Organizing Framework For Entrepreneurial Intentions Research: An Integration And Extension of Dominant Intent-Based Models Using Social Cognitive Career Theory”, University of Central Arkansas Small Business Advancement national Center, USASBE (United States Association for Small Business and Entrepreneurship) Proceedings, 2011, (Çevrimiçi) <http://sbaer.uca.edu/research/USASBE/2011/PaperID72.pdf>, 20 Şubat 2013, p. 1167.

1.7.2.2. Nedenli Eylem Teorisi

Tutum ve davranış ile ilgili temel teoriler arasında yer alan ve Icek Ajzen ve Martin Fishbein tarafından geliştirilen Nedenli Eylem Teorisi (Theory of Reasoned Action), tutum-davranış literatüründe baskın bir teorik çerçeve sunmaktadır¹⁶². Tutum düşüncesi sosyal bilim literatürüne girdiği günden beri sosyal psikologlar tutumlar ve davranışlar arasındaki ilişkiye ilgi duymuşlardır. Bunun sonucu olarak da tutumların davranışı ne zaman ve nasıl öngöreceğini belirlemeye yönelik olarak geniş çaplı bir teoriksel ve ampirik araştırmaya başvurulmuştur. Nedenli eylem teorisi, tutum-davranış ilişkisini tanımlayan en etkili teorilerden biridir¹⁶³.

Kavramsal olarak incelendiğinde, Türkçe olarak “tutum”, Latince “aptitudo” ve İngilizce “attitude” kelimesinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Buna göre tutum, “*bir durum, olay, nesne veya kişi karşısında belli bir tavır ortaya koyma*”, “*davranış göstermeye hazır olma durumu*” olarak tanımlanabilir. Tutumlar insan davranışlarının arkasındaki nedensel faktördür. Dolayısıyla tutum, kişinin tepkisini yönlendirici bir faktör olarak onun davranış biçimini belirlemektedir¹⁶⁴. Nedenli Eylem Teorisi’ne göre, davranışsal niyetler “bireyin tutumları” ve “bireyin sosyal baskı algısı (öznel norm)” tarafından belirlenmektedir. Buna göre, tutumlar bir kişinin belirli bir davranışın değerlendirilmesi niteliğindedir. Sosyal normlar ise, sosyal ve kültürel baskı kaynaklarını belirtmektedir. Eğer baskı varsa, birey davranışı gerçekleştirilmede kısıtlı kalacaktır¹⁶⁵.

Bazı araştırmacılar, davranışsal niyet ya da öznel norm ne olursa olsun tutumların doğrudan davranışı etkileyebileceği görüşü üzerinde tartışmaktadırlar. Icek Ajzen ise, “algılanan kontrol”ün modelde göz önünde bulundurulması

¹⁶² Bradley R. Entner Wright, “Behavioral Intentions and Opportunities among Homeless Individuals: A Reinterpretation of the Theory of Reasoned Action”, **Social Psychology Quarterly**, Vol.61, No.4, 1998, p.271.

¹⁶³ P. Wesley Schultz and Stuart Oskamp, “Effort as a Moderator of the Attitude-Behaviour Relationship: General Environmental Concern and Recycling”, **Social Psychology Quarterly**, Vol.59, No.4, 1996, p.375.

¹⁶⁴ Hasan Tutar, **Sosyal Psikoloji Kavramlar ve Kuramlar**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı, 2012, s.189,190.

¹⁶⁵ Wright, a.y..

gerektiğini düşünmektedir¹⁶⁶. Bunun üzerine nedenli eylem teorisi'ne “algılanan davranışsal kontrol” kavramının ilave edilmesi ile teori plânlı davranış teorisi olarak yeniden adlandırılmıştır¹⁶⁷. Plânlı davranış teorisi'nde algılanan kontrol, tutum ve davranış arasındaki bağlantının bir parçası olarak yer almaktadır¹⁶⁸.

1.7.2.3. Plânlı Davranış Teorisi

Nedenli Eylem Teorisi'nin tüm unsurlarını kapsayan ve algılanan kontrol kavramının ilave edilmesiyle Nedenli Eylem Teorisi'nin geliştirilmiş bir formu olan¹⁶⁹ Icek Ajzen'in Plânlı Davranış Teorisi (Theory of Planned Behaviour)'ne göre, bireylerin toplumsal davranışları belirli unsurların kontrolü altında olup belirli sebeplerden kaynaklanmakta ve plânlanmış bir şekilde ortaya çıkmaktadır¹⁷⁰. Kısacası, bir davranışın gerçekleşebilmesi için o davranışa yönelik niyetin oluşması gerekmektedir. Davranışa ilişkin niyet ne kadar güçlü olursa davranışın ortaya çıkma olasılığı da o kadar artmaktadır¹⁷¹.

Girişimsel niyetlerin araştırılmasında geniş çaplı bir uygulama alanı bulan modele göre, niyetler sırasıyla; davranışa ilişkin tutum (attitudes toward the behaviour-ATB), subjektif/öznel normlar (subjective norms-SN) ve algılanan davranış kontrolü (perceived behavioral control-PBC) tarafından belirlenirken, bireyler, davranış üstü kontrol algıları ve niyetleri ile uyumlu olarak hareket etmektedirler¹⁷².

¹⁶⁶ Schultz and Oskamp, **a.y.**.

¹⁶⁷ Wright, **a.g.e.**, p.272.

¹⁶⁸ Schultz and Oskamp, **a.y.**.

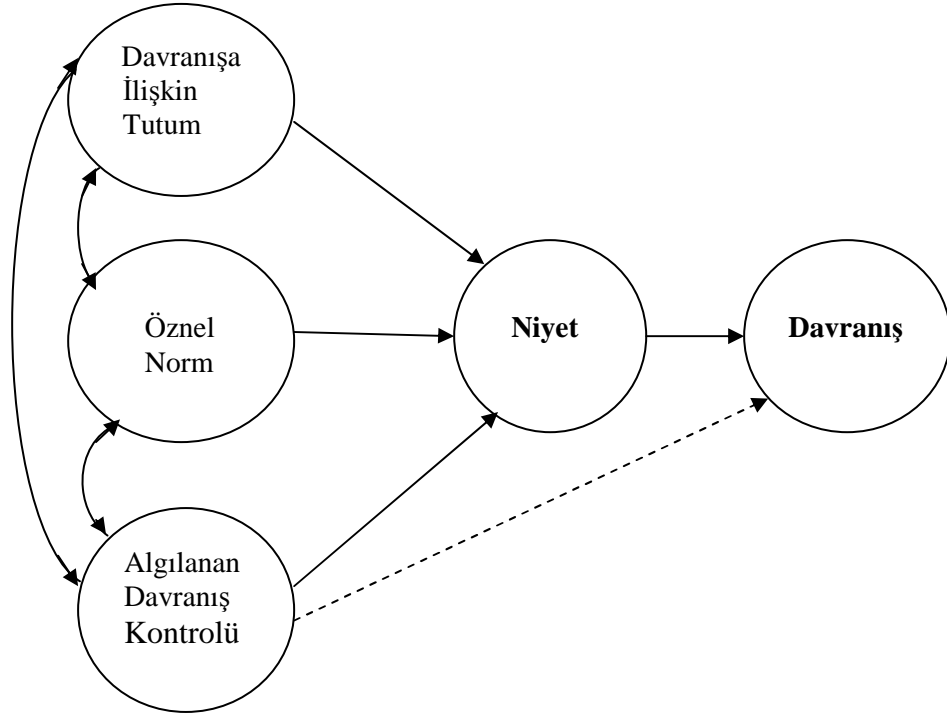
¹⁶⁹ Yasin Bulduklı, “Televizyonda Yayınlanan Sağlık Programları ve İzleyicileri”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 24, 2010, s.78.

¹⁷⁰ Sinan Erten, “Kız ve Erkek Öğrencilerin Evde Enerji Tasarrufu Yapma Davranış Amaçlarının Plânlanmış Davranış Teorisi Yardımıyla Araştırılması”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 22, 2002, s.68.

¹⁷¹ Sevilay Dervişoğlu ve Dilek Sultan Kılıç, “Plânlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde Geliştirilen Su Tasarrufu Davranışı Anketi”, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi, X.Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, 27-30 Haziran 2012, (Çevrimiçi) http://kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/dosyalar/tam_metin/pdf/2272-24_05_2012-14_00_39.pdf, 27 Şubat 2013.

¹⁷² Dirk Dohse and Sascha G. Walter, “The Role of Entrepreneurship Education and Regional Context in Forming Entrepreneurial Intentions”, IEB-Institut d'Economia de Barcelona, **Document de treball de l'IEB 2010/18**, (Çevrimiçi) <http://eventosempresariales.com/aplicacio/fitxers/2010/5/Doc2010-18.pdf>, 23 Kasım 2012, pp.4,5.

Yani teoriye göre davranış niyeti, davranışın en güçlü göstergesi olmakta ve üç değişkenin yani, davranışa ilişkin tutum, öznel norm (beklentiler) ve algılanan davranış kontrolünün (davranışı gerçekleştirme konusunda şartların uygunluğu) etkisi altındadır¹⁷³.

Şekil 3: Plânlı Davranış Teorisi

Kaynak: Icek Ajzen, “The Theory of Planned Behavior”, **Organizational Behavior and Human Decision Processes**, 50, 1991, p.182.

Şekil 7’de görüldüğü üzere, davranışa ilişkin tutum, kişinin davranışı olumsuz mu veya olumlu mu değerlendirdiği ile alâkalıdır. Kişi, olayların sonuçlarını olumsuz algıladığında “tehdit”; olumlu algıladığında ve kontrol edilebilir olduğunda ise “fırsat” olarak kategorileştirmektedir¹⁷⁴. Öznel norm, davranışı yapacak birey için önemli olan referans kişilerin, kurum ya da kuruluşların belirli bir davranışın

¹⁷³ Dilek Sultan Kılıç, “Biyoloji Öğretmen Adaylarının Evrim Öğretimi Niyetleri”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.42, 2012, s.251.

¹⁷⁴ Özdemir, a.g.e., s.142,143.

gerçekleşmesinin/gerçekleşmemesinin beklentisi içerisinde olduklarını ifade etmektedir. Algılanan davranış kontrolü ise, davranışı gösterecek bireyin söz konusu davranışı gösterebilmesinin ne kadar zor ya da kolay olacağı inancıdır¹⁷⁵. Algılanan davranış kontrolü, gerek niyeti ve gerekse davranışı etkileyerek, davranış üzerinde direkt ve endirekt etkisi bulunmaktadır¹⁷⁶. Algılanan davranış kontrolü, “*herhangi bir davranışı gerçekleştirmenin kendi kontrolünde olup olmadığı yönünde bireylerin yetenekleri ve imkânlarıyla ilgili algulamalarını*” ifade etmektedir. Algılanan davranış kontrolü, davranışın performansını kolaylaştıran ya da baskı altında tutan unsurlara bağlı olarak şekillenmekle birlikte, plânlı davranış teorisi’nin de bel kemiğini oluşturmaktadır¹⁷⁷.

Genel olarak, davranışa ilişkin tutum ne kadar olumluysa, öznel norm ne kadar kabul edilebilirse ve algılanan davranış kontrolü ise ne kadar güçlüyse, yani davranışlar üzerinde kontrol ne kadar yeterli derecedeysen, bireyin söz konusu davranışı yerine getirme amacının da o kadar kuvvetli olacağı söylenebilir¹⁷⁸.

Plânlı davranış teorisi, girişimsel kariyer seçimlerinin açıklanmasında güçlü bir ampirik destek almıştır. Fakat geniş çaplı uygulanabilir yapısına rağmen teori, çeşitli kişi veya durum değişkenlerini içermemektedir. Bu değişkenler; ampirik olarak girişimsel niyetlerle ilişkilendirilen kişilik özellikleri, aile geçmişi, serbest çalışma deneyimi ya da cinsiyet vs. şeklindedir¹⁷⁹. Ancak, tahmine dayalı doğruluğu arttırmak amacıyla girişimcilik âlimleri, orijinal plânlı davranış teorisi çerçevesi içerisine, niyetler üzerinde doğrudan bir etkisinden ziyade dolaylı etkisi olduğuna inanılan egzogen (dışsal) etkileri dâhil etmişlerdir. Örnek olarak; aile geçmişi, cinsiyet ve geçmiş deneyimin, niyetleri dolaylı olarak etkilediği bulunmuştur.

¹⁷⁵ Sinan Erten, “Plânlı Davranış Teorisi ile Uygulamalı Öğretim Metodu”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi**, C.19, S.2, 2002, s.222.

¹⁷⁶ Özdemir, **a.g.e.**, s.143.

¹⁷⁷ Elif Kocagöz ve Yunus Dursun, “Algılanan Davranışsal Kontrol, Ajzen’in Teorisinde Nasıl Konumlanır? Alternatif Model Analizleri”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 12 (19), 2010, s.141.

¹⁷⁸ Erten, **a.y.**.

¹⁷⁹ Dohse and Walter, **a.g.e.**, p.5.

Araştırmacılar, diğ er bir anahtar etki olarak özellikle girişimcilik eğitimini de önermektedirler¹⁸⁰.

Bununla birlikte Ajzen ve Fishbein yakın zamanda yeni öncüllerle, normatif ve davranışsal inançlarla plânlı davranış teorisi'nde değışiklik yapmışlardır¹⁸¹. Şekilde görüldüğü üzere, nedenli eylem ve plânlı davranış teorisi bir arada ele alınmıştır.

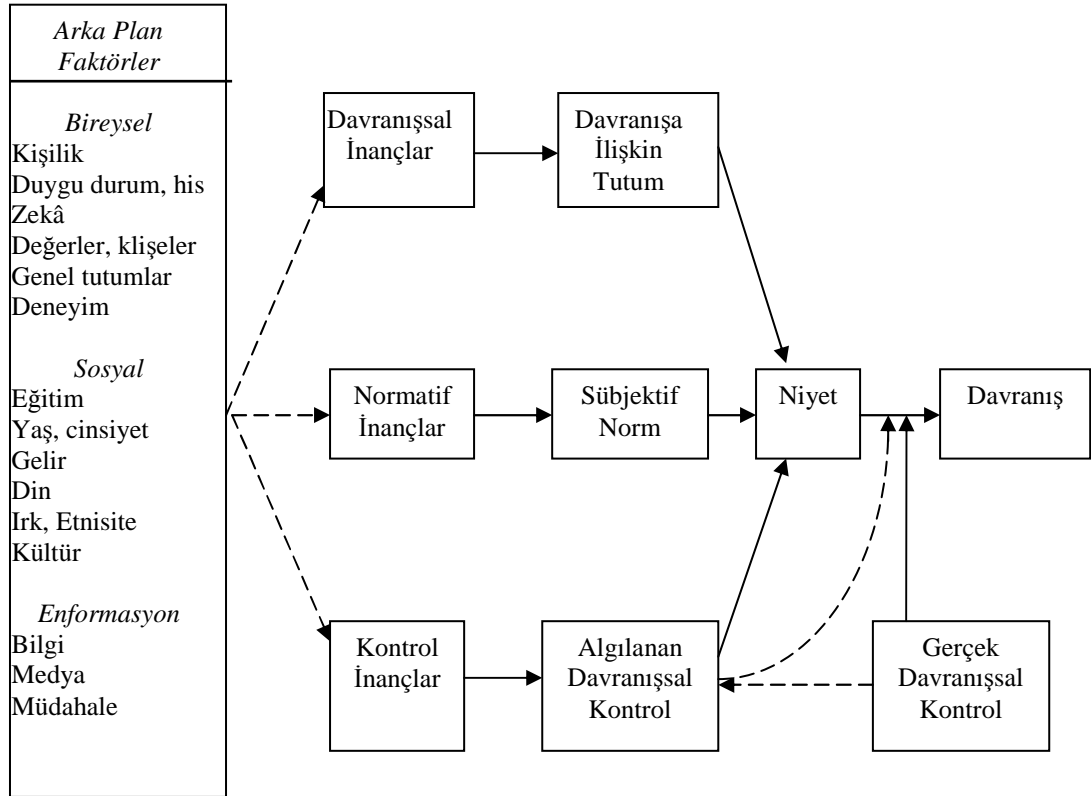
Şekilde inançlar boyutu olarak, davranışsal inançlar, normatif inançlar ve kontrol inançlarından söz edilmektedir. Davranışsal inançlar “*davranışın birey için önemli olası sonuçları*”, normatif inançlar “*bireyin değıer verdiği kişilerin davranışa yönelik beklentileri*”, kontrol inançları ise “*bireyin davranışı gerçekleştirmesini kolaylaştıran veya zorlaştıran durumlar*” olarak tanımlanabilmektedir¹⁸². Buna göre, bireylerin belirli bir davranış performansına yönelik davranışsal, normatif ve kontrol inançları, çok çeşitli kültürel, kişisel ve durumsal faktörlerden etkilenmektedir. Bu nedenle, erkek ve kadın, genç ve yaşlı, siyahî ve beyaz, eğitimli ve eğitimsiz, zengin ve fakir, dominant ve uysal, utangaç ve sempatik kişiler arasında ve bireyci bireyler ve kolektivist bir yönetime sahip olan bireyler arasında inançlar açısından farklılıklar görülebilir. Buna ek olarak fiziksel çevre ve sosyal çevreden de etkilenebilirler¹⁸³.

¹⁸⁰ Dohse and Walter, **a.y.**.

¹⁸¹ Pohja, **a.g.e.**, p.11.

¹⁸² Kılıç, **a.y.**.

¹⁸³ Icek Ajzen and Martin Fishbein, “The Influence of Attitudes on Behaviour”, University of Toronto Department of Psychology, **Required Readings Psychology 320**, Fall 2005, (Çevrimiçi) http://web.psych.utoronto.ca/psy320/Required%20readings_files/4-1.pdf, 20 Şubat 2013, p.194.

Şekil 4: Nedenli Eylem ve Plânlı Davranış Teorileri

Kaynak: Icek Ajzen and Martin Fishbein, “The Influence of Attitudes on Behaviour”, University of Toronto Department of Psychology, **Required Readings Psychology 320**, Fall 2005, (Çevrimiçi) http://web.psych.utoronto.ca/psy320/Required%20readings_files/4-1.pdf, 20 Şubat 2013, p.194.

Şekil 4’de niyet ve davranış öncülleri resmedilmeye çalışılmıştır. Bu modele göre, bazı temel varsayımlar şunlardır: - Niyet gerçek davranışın öncülü durumundadır. – Niyet sırasıyla davranışa ilişkin tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol tarafından belirlenmektedir. - Bu determinantların kendisi sırasıyla davranışsal, normatif ve kontrol inançlarının bir fonksiyondur. - Davranışsal, normatif ve kontrol inançları arka plan faktörlerinin bir fonksiyonu olarak çeşitlilik gösterebilir. Ayrıca gerçek kontrolden niyet-davranış bağlantısını gösteren kesiksiz ok, niyet-davranış ilişkisini yumuşatmayı amaçlayan iradî kontrolü göstermektedir. Örneğin, gerçek kontrol yüksek olduğunda niyetin davranış üzerindeki etkisi güçlü olacaktır. Burada algılanan davranışsal kontrol gerçek kontrol için vekâlet edebilir ve davranışın tahmininde kullanılabilir. Bu olasılık, kesikli

oklarla belirtilen gerçek kontrolden algılanan kontrol bağlantısını ve algılanan kontrolden niyet-davranış bağlantısını göstermektedir. Bununla birlikte model basit bir şekilde ifade edilmek istendiğinden, birçok önemli ilişkiler de şekilde gösterilememiştir¹⁸⁴.

Yapılan araştırmalar neticesinde, girişimcilik niyetini etkileyen faktörlerin; kişisel özellikler, çevresel faktörler ve demografik faktörler olmak üzere üç ana kategoride toplandığı görülmektedir. Bu kapsamda, kişisel özellikler ve demografik faktörler özellikle üniversite öğrencilerinin girişimci niyetlerini etkileyen önemli boyutlar olarak öne çıkmaktadır¹⁸⁵. Bu durum, çalışmanın araştırma kısmına temel teşkil etmiştir.

¹⁸⁴ Ajzen and Fishbein, **a.g.e.**, pp.194,195.

¹⁸⁵ Şeşen ve Basım, **a.y.**.

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİLİK VE GİRİŞİMCİ KİŞİLİK

2.1. KİŞİLİK: TANIMI VE KAPSAMI

2.1.1. Kişiliğin Tanımı

Kişilik konusu, araştırmacıların ilgisini çeken ve bu yönde yapılan çalışmaların gittikçe fazlalaştığı bir alan olmaktadır. Tüm araştırmacılar tarafından kabul edilmiş tek bir kişilik tanımı olmadığı gibi, konunun farklı bilim dallarınca ele alınması, literatürde çok sayıda kişilik tanımının yer almasına neden olmaktadır. Her ne kadar çalışmaların sayısında artış olsa da, çalışma sonuçlarında çoğu zaman temel kişilik teorisi ve kuramlarının ötesine geçilememiştir¹⁸⁶.

İnsanın sosyal hayatının bir parçası olarak yüzyıllar boyunca ilgi görmesine rağmen kişilik kavramı, bilimsel gelişimine 1930'lu yıllarda kişilik psikolojisinin diğer sosyal bilim alanlarından ayrı, bilimsel bir disiplin olarak ortaya çıkmasıyla başlamıştır¹⁸⁷. Psikoloji içerisinde geniş bir yer tutan kişilik (personality) kavramı kaynağını¹⁸⁸, “*persona*” kelimesinden (eski Yunan tiyatrolarında drama oyuncularının kullanmış olduğu maskelerin adı) almıştır. O dönemde, maskenin arkasında yer alanın gerçek kişiliğini değil oynadığı tiplere temsil eden “*Persona*”, zaman içerisinde kişinin gerçekte yansıtmış olduğu tavır ve davranışlarını bir bütün olarak anlatmak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır¹⁸⁹.

Geçmiş zamandan bu yana, kişilik özelliklerini ve insan kişiliğini anlama amaçlı belli bir takım tanımlar yapılmıştır. Bunlardan en eskisi Sümerlere ait

¹⁸⁶ Ö. Devrim Günel, “İşletmelerde Yıldırma Olgusu ve Yıldırma Mağdurlarının Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.12, S.3, 2010, s.44.

¹⁸⁷ Atilla Yelboğa, “Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, “**İş, Güç**” **Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, C.8, S.2, 2006, s.198.

¹⁸⁸ Arkun Tatar, “Beş Faktör Kişilik Modeline Dayalı Olarak Sporcu Kadın ve Erkeklerin Kişilik Profillerinin Karşılaştırılması”, **Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi**, C.20, S.2, 2009, s.71.

¹⁸⁹ Selçuk Aslan, “Kişilik, Huy ve Psikopatoloji”, **RCHP (Reviews, Cases and Hypotheses in Psychiatry)**, Y.2, S.1-2, 2008, s.8.

Gılgamış destanında yer alan asi yürekli, cesaretli, kibirli şekilde tanımlamalardır¹⁹⁰. Kişilik, çoğu davranış araştırmacısı ve psikolog için, “*bireylerin karakteristik özelliklerinin ve bu özellikler arasındaki ilişkilerin; kişinin bulunduğu sosyal ve fiziki ortama uyum gösterme yollarının incelenmesini kapsayan bir kavram*” olarak düşünülmektedir¹⁹¹. Kısacası, “*bireyi diğer bireylerden farklılaştıran özellikler bütünü*” olarak kişilik, insanın tüm hayatına etki etmektedir¹⁹².

Her bireyin karmaşık bir sistem olması nedeniyle, tam anlamıyla bir insanı tanımak ve anlamak oldukça uzun ve de zor bir süreci kapsamaktadır. Kişiye ait olan tüm özellikler, o bireyi anlamaya yardımcı olmaktadır. Bu noktada kişilik kavramı ve kişilik özellikleri önemli bir unsur olarak ele alınmaktadır. Bireyler, fiziksel özelliklerinde olduğu kadar, karar vermeleri, davranışları, alışkanlıkları, algulamaları, düşünce yapıları ve istekleri vb. özellikleriyle de birbirlerinden farklıdır¹⁹³. Bu bağlamda kişiliğin başlıca özellikleri şu şekilde sıralanabilir¹⁹⁴:

- Kişilik, *doğuştan var olan ve sonradan edinilen eğilimlerin bütününden* meydana gelmiştir.
- Kişilik, kazanılan *bu eğilimlerin düzenlenmesidir*. Bu şekilde, eğilimlerin oluşturmuş olduğu bir yapıdan söz edilebilir.
- Her kişiliğin *doğuştan kazanılmış bir tek karakteri* vardır. Karakter, kişiliğin *vazgeçilmez* bir unsurudur.
- Kişilik, *bireylerin eğilimlerini çevreye uydurur*.

¹⁹⁰ İbrahim Taymur ve M. Hakan Türkçapar, “Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi”, **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 4(2), 2012, s.156.

¹⁹¹ Erdoğan, **a.g.e.**, s.334.

¹⁹² Sebahattin Yıldız, İlknur Taştan Boz ve Bahadır Fatih Yıldırım, “Kişilik Tipi İle Olumlu Sosyal Davranış Arasındaki İlişki: Marmara Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.26, S.1, 2012, s.216.

¹⁹³ Günel, **a.y.**

¹⁹⁴ Erol Eren, **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**, 12. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2010, s.84,85.

- Her insanın kişisel özelliğini *diğerlerinden ayıran bazı farklılıklar mevcuttur.*

2.1.2. Kişilik ile İlgili Kavramlar

Kişilik kavramıyla ilişkili olup çoğu zaman birbiriyle karıştırılan kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramlardan ilki, “karakter”dir. Karakter, “*çoğu kez insanın kişiliğinde bulunan doğuştan var olan ve çevrenin tesiri ile kuvvetli olarak ortaya çıkan eğilimlerin tümü*”dür¹⁹⁵.

Yunanca “oyarak şekil verme” anlamına gelen karakter, huyun üzerine oyarak işlenen yapıyı anlatmakta ve kişinin ayırıcı özelliklerini anlatmak amacıyla kullanılan bir kavram olmaktadır. Diğer bir kavram ise “huy”dur. Huy ise, “*kişiliğin üzerinde geliştiği kaba biyolojik zemin*” olarak kabul edilmektedir. Kısacası, huy biyolojik, karakter ise sosyal ve kültürel katkıları içermektedir. Dolayısıyla kişilik, huy ve karakterin dinamik etkileşiminin bir sonucu olmaktadır¹⁹⁶.

2.1.3. Kişiliğin Temel Özellikleri ve Kişisel Farklılıkları Doğuran Nedenler

Günlük hayatta, kişilerarası ilişkide bireyin sergilediği her davranışı kişiliğinin bir parçası olarak görmek doğru olmayacağı gibi, bir davranışın kişiliğe bağlı olarak gerçekleşmesi için, davranış ya da davranışların bütünü bazı özellikleri taşıması gerekmektedir¹⁹⁷. Tablo 9’da yer alan bu özellikler; kişiliğin özellikli davranışların toplamı, bireysel dengenin ve özel çevrenin ürünü olmasının yanı sıra davranışlara yön verme ve zamanla değişme şeklinde sıralanmaktadır.

¹⁹⁵ Eren, **a.g.e.**, s.84.

¹⁹⁶ Aslan, **a.g.e.**, s.9.

¹⁹⁷ Erdoğan, **a.g.e.**, s.364-366.

Tablo 9: Kişiliğin Temel Özellikleri

Kişiliğin Temel Özellikleri	
•	Kişilik, özellikli davranışların toplamıdır.
	Öğrenme ve kavrama şeklindeki önemli davranışsal süreçlerle elde edilen davranışların toplamı, kişiliği oluşturmaktadır. Kişilik, esasında sosyal davranışların bir sonucu, aynı zamanda da bir nedenidir. Kişiliği şekillendiren davranışlar toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Bir toplumun doğrusu diğer toplumun yanlışı olabileceğine göre, kişiliği oluşturan davranışlar, kişiliğin yansımaları da toplumdan topluma farklılıklar gösterecektir. Bir davranışı tek başına kişilik yansıması olarak yorumlamak doğru değildir.
•	Kişilik, bireysel dengenin ürünüdür.
	Kişilik, bireyin normal zihinsel dengesinin bir sonucudur. Birey ne ölçüde zihinsel dengeye sahipse, o ölçüde normal bir kişilik oluşturacak ya da normal bir kişiliğe sahip olacaktır. Geçici süre denge dışı sergilenen davranışları (örnek olarak; aşırı yorgunluk, sinirlenme durumu vb.) kişilik davranışı olarak görmek doğru değildir.
•	Kişilik, özel çevrenin ürünüdür.
	Bireyin kişiliği ve dışı yansıması, içinde bulunduğu çevre ile yakından ilgilidir. Çevre, temel davranış kalıplarını oluşturur ve idealleri kazandırır. Bir yerin doğrusu, diğer yerin yanlışı olacaktır. Yine, yapılan iş ve içinde bulunulan iş grubu da kişiliği biçimlendirmektedir. Örneğin; mesleği dolandırıcılık olan birinin “doğrusu”, polis olarak çalışan birinin “yanlışı”dır.
•	Kişilik, davranışlara yön verir ve zamanla değişir.
	Kişiliğin bir diliminde değişmezlik görülse de prensip olarak kişilik değişir. Yaşam sonucu kazanılan tecrübeler, eğitim, hastalık ve kazalar kişiliğin değişimindeki temel etkenler olmaktadır. Kişilik, davranışların yönlendiricisidir. Ulaşmış olduğu kişilik yapısına göre birey, davranışlarını biçimlendirecektir. Aynı şekilde, kişiliğindeki farklılaşmaya göre de davranış değişimi ortaya koyacaktır. Bununla birlikte, kişiliğe dönük davranışlarda süreklilik vardır. Kişilik, birden bire ortaya çıkan ve yok olan davranışlardan oluşmamakla birlikte, geçmişte kazanılan, mevcut zaman içinde uygulanan ve geleceğin bir sonucudur.

Kaynak: İlhan Erdoğan, **İşletmelerde Davranış**, 7. Baskı, İstanbul, MİAD Yayınları, 2007, s.364-366’dan yararlanılarak düzenlenmiştir.

Kişisel farklılıkları doğuran bazı nedensel özellikler de kısaca Tablo 10’da görülmektedir. Buna göre, kişisel farklılıkları doğuran söz konusu nedensel özellikler, olayların gerçeğine dayanma, hırslı olma, girişim ruhu ve toplumculuk kapsamında ele alınmıştır. Özellikle girişim ruhu; başkalarıyla olan ilişkilerde, teşebbüsü ele alma ve duruma hâkim olma eğilimi şeklinde ifade edilmiştir. Girişimde bulunmak, kişisel farklılıkların ortaya koyduğu bir olay olmanın yanı sıra yaşanan olaylarda bireyin daha aktif ve girişimci olup olmamasına sebep olabilmektedir.

Burada, özellikle yönetsel davranışlarda kişiliğin oynadığı rolü belirlemek açısından, bu nedensel özellikler üzerinde de durmak gerekmektedir¹⁹⁸.

Tablo 10: Kişisel Farklılıkları Doğuran Bazı Nedensel Özellikler

Kişisel Farklılıkları Doğuran Bazı Nedensel Özellikler	
Olayların Gerçeğine Dayanma	Nesnel (objektif) nedenlere dayanmayan davranışlar, çoğu durumda tatminsizliklerden ya da bunalımdan ileri gelmektedir. İsteklerinin gerçekleşmesine engel olunan veya içinden çıkılmaz bir sorun karşısında bırakılarak bunalıma maruz kalan ve baskı altında tutulan kişiler, normal kişiliklerinin gerektirdiği davranışlarından uzaklaşarak ussal olmayan davranışlarda bulunmaktadırlar. Dolayısıyla, ortaya normal kişiden bambaşka bir tip çıkmış olur. Nesnel olmayan davranışlar, kişilerin faydalı birçok yeteneklerinin ortadan kalkmasına ve normal kişiliklerinin farklılaşmasına neden olduğu gibi, örgütün verimliliği ve gayeleri de olumsuz olarak etkilenmiş olur.
Hırslı Olma	Hırslı bir bireyin zihni, her zaman kişisel mevki, örgüt içinde yükselme tutkularıyla meşguldür. Örgütlerde personel özendirme için kullanılan usul ve yöntemler hırslı yaradılışlı kişileri harekete geçirmeye (güdülemeye) daha elverişlidir. Hırslılık duygusunun içermiş olduğu bir başka husus da karar alma sürecinde görülmektedir. Çabuk karar almak, erken ve iyi düşünmeden karar almanın sakıncalarını içermektedir. Her ne kadar alınması gereken kararları geciktirmek iyi olmasa da acelecilik de tutarsız kararların alınmasına neden olur. Genellikle bu durum, bir kişilik özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.
Girişim Ruhu	Girişim ruhu, “başkalarıyla olan ilişkilerde, teşebbüsü ele alma ve duruma hâkim olma eğilimi” anlamına gelmektedir. Örnek olarak; bütçelerini arttırmak ya da ilave faaliyetlerde bulunmak için mali kaynaklar araştırarak girişimlerde bulunan bazı yöneticiler ile sadece normal usul ve işlemlerini sürdüren ya da mevcut durumun yürütülmesiyle meşgul olan yöneticiler arasında belirli kişilik farkından söz edilebilir. Girişimde bulunmak, hem kişisel farklılıkların ortaya koymuş olduğu bir olay olduğu gibi hem de yaşanan olaylarda bir kişinin daha aktif ve girişimci olmasına ya da olmamasına neden olabilmektedir.
Toplumculuk	Toplumculuk, “kişinin ilişkili olduğu kişilerin tutum ve arzularına karşı olan duyarlılığı” ifade etmektedir. Toplumculuğu yüksek olan bir birey, kendisini gruptan ayrı hissedemez. Bu özelliğe sahip bir kişi disiplinlidir. Ayrıca, kişiliğini kolayca grup yasalarına ve düzenine uydurabilir. Bu özelliğe sahip olmayan bir birey, kendisi dışında hiçbir gücü ve otoriteyi tanımaz, karakter ve kişiliğin kurbanı olur. Örgütte ise, örgüt düzenini ve kurallarını kendi kişisel özelliklerine uydurmaya çalışır ve disiplinsizdir.

Kaynak: Erol Eren, **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**, 12. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2010, s.93-96’den yararlanılarak düzenlenmiştir.

2.1.4. Kişiliği Oluşturan Faktörler

Sürekli olarak, içten ve dıştan gelen uyarıcıların etkisi altında olan kişilik, kişinin psikolojik ve biyolojik isteklerini, güdülerini, alışkanlıklarını, kalıtsal ve

¹⁹⁸ Eren, a.g.e., s.94.

edinilmiş bütün yeteneklerini, duygularını ve bütün davranışlarını içine almaktadır. Dolayısıyla, kişiliğin oluşmasında hem insanın doğuştan gelen özelliklerinin hem de içinde bulunduğu çevrenin etkisini bir arada görmek mümkündür¹⁹⁹.

Kişilik gelişimi, psikolojideki bazı kuramlara göre önemli ölçüde, ergenlik döneminin sonunda tamamlanmaktadır. Ancak, yaşamın sonraki dönemlerinde de gelişmenin ve değişikliklerin meydana çıkması olasıdır. Yetişkinlik döneminde de tamamen aynı kalması ya da tamamen değişmesi söz konusu değildir. Bu yapı; aile, eğitim, genetik unsurlar ve sosyal çevre gibi etkenlerle ve bunların birbiri ile etkileşimleriyle oluşmaktadır. Kişinin yaşam süresince diğer insanlarla ilişkileri, deneyimleri, yaşantılarına yönelik kararları ve yorumları kişiliğin oluşumunu etkileyen unsurlardır. Kişilik, sadece bedensel özelliklere ya da çevredeki ortak kalıp ve sosyal olaylara bağlı değildir. Kişilik, bütün bu olguların doğurmuş olduğu bireysel ayrılıklardır²⁰⁰.

Kişiliği oluşturan birçok faktör mevcuttur. Bu değişkenlerin sayısı ve önemi de değişik kuramcılara göre farklılaşmaktadır. Buna karşın, kişilik kuramıyla ilgilenen bilim adamlarının benimsedikleri bazı ortak faktörler bulunmaktadır²⁰¹. Bu faktörler kısaca şu şekildedir:

- *Gensel ve Bedensel Faktörler*: Kalıtım veya soyaçekim (irsiyet), çevre etkisiyle köklü olarak değişmeyen özelliklerin anne ve babanın kromozomlarıyla kuşaktan kuşağa geçmesi ile birlikte, insanın tüm yaşamına biçim veren önemli bir etken olmaktadır²⁰². Kişiliğin gelişimi, gerek çevre gerekse kalımdan etkilenirken, birçok yönü de her ikisinden etkilenmektedir. Dolayısıyla, anne ve babadan geçen özellikler ile çevresel etmenler etkili olmaktadır²⁰³.

¹⁹⁹ Yelboğa, a.y..

²⁰⁰ Abdullah Soysal, "Çalışma Yaşamında Kişilik Tipleri: Bir Literatür Taraması", **Çimento İşveren Dergisi**, C.22, S.1, 2008, s.7.

²⁰¹ Erdoğan, a.g.e., s.338-343.

²⁰² Soysal, a.y..

²⁰³ Osman Özdemir v.d., "Kişilik Gelişimi", **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 4(4), 2012, s.567.

Kişilik ve kalıtım arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar, genetik etkenlerin kişiliğin oluşmasında önemli bir unsur olduğunu göstermiştir²⁰⁴. Kalıtım yaklaşımı, kromozomlarda bulunan mevcut genlerin moleküler yapısının bireyin kişiliğini belirlediğini iddia etmektedir. Bu iddianın ispatı için çeşitli araştırmalar yapılmıştır. İlk olarak küçük çocuklar üzerinde yapılan araştırmada, kalıtımın gücü ortaya konmuş olmakla birlikte, özellikle saldırganlık, korku ve utangaçlık gibi davranışların izlerinin kalıtsal genetik özelliklerde bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bir başka araştırma ise, doğumdan sonra ayrılan ve ayrı yerlerde büyümüş yüzden fazla tek yumurta ikizleri üzerinde yapılmış ve araştırma sonunda, ikizlerin çok sayıda ortak yönleri olduğu görülmüştür. Buna göre; araştırmacılar, şayet kişilik üzerinde kalıtım önemli bir rol oynamıyorsa, bu ikizlerin ortak noktalarının olmaması gerektiği şeklinde düşünmüşlerdir²⁰⁵.

• *Aile Faktörü*: Normal şartlarda aile, insanların karşılaşmış olduğu ilk sosyal grup olmaktadır. Dolayısıyla, fertlerin sosyo-kültürel değerleri ilk öğrenmeye başladıkları yer aile ortamıdır²⁰⁶. Bu nedenle, kişinin yetiştiği aile ortamı ve aile bireyleriyle olan ilişkileri de kişiliğin oluşmasında çok önemli bir role sahiptir²⁰⁷.

Bireyin hayatında yer alan en önemli kişilerin annesi ve babası olduğu; ayrıca, anne-baba ile olan iyi ilişkinin erişkin ve genç ruhunun sağlığı açısından belirleyici rol oynadığı, birçok araştırmacı tarafından belirtilmektedir. Bununla birlikte, anne ve babanın çocuklarına uyguladıkları tutumlar üç başlıkta sınıflandırılabilir. Bunlar kısaca şu şekilde açıklanabilir: - Otoriter Tutum: Burada anne ve baba, çocuğun kişilik özelliklerini, isteklerini ve gelişim seviyesini dikkate almaz. Buna karşın, çocuktan kendilerinin uygun gördüğü biçimde davranmalarını istemektedirler. Bu tutum, çocuklarda bağımsız kişilik gelişimini engellemektedir. Özellikle de erkek çocuklarda, benlik saygısı seviyesini düşürdüğü ve saldırganlık seviyesini arttırdığı görülmektedir. – Koruyucu tutum: Bu tutumda anne ve baba, çocuğunu aşırı korumakta ve denetlemektedir. Bununla birlikte, anne ve babanın her

²⁰⁴ Erdoğan, a.g.e., s.340.

²⁰⁵ Tutar, a.g.e., s.90,91.

²⁰⁶ Soysal, a.g.e., s.7,8.

²⁰⁷ Erdoğan, a.g.e., s.342.

konuda haddinden fazla müdahale etmesi, çocuğun kendine güvenmesine ve kendine yeter hale gelmesine engel olmaktadır. – Demokratik tutum: Bu tutumu uygulayan anne ve baba, çocuğunu denetlemekte ve de onların ihtiyaçlarının karşılanmasına imkân tanımaktadır. Çocuğun bazı davranışları yapmasına belli sınırlar dâhilinde izin verilmektedir. Bu sayede, çocuğun sorumluluk duygusunun gelişmesine en uygun ortam hazırlanmış olmaktadır²⁰⁸.

• *Kültürel ve Sosyal Yapı Faktörleri*: Her topluma ait kişilerin çeşitli özellikleri kalıtsal ve doğal koşullardan ortaya çıkabileceği gibi, ortak toplumsal hayatlardan ve kültürden de çeşitli özellikler doğmaktadır²⁰⁹. Bu nedenle öne çıkan bir diğer değişken de “kültürel ve sosyal yapı faktörleri” olmaktadır. Kültürel kalıplar, arkadaş grubu davranışları ve aile ilişkileri, kültürel faktörlerin içerisinde yer almaktadır. Doğumundan itibaren belirli bir kültürel yapı içinde bulunacak olan birey, bu yapıdan hayatı boyunca etkilenecektir. Dış ortamda bireyin ilgilendiği olgular ve ilginin sonucu da kültürel yapıya göre değerlendirilecektir. Kültürel yapının şekillendireceği olan bireyin idealleri ve ilgileri de kişiliğin oluşumunda önemli bir etkidir. Kişiliği meydana getiren kalıtıma bağlı faktörler bireyin potansiyelini belirleyebilir. Bu potansiyelin nasıl kullanılacağı, kişiliği hangi yönde şekillendireceği kültürel faktörlere bağlıdır²¹⁰.

Bununla birlikte, belirli bir kültürel yapı içinde farklı alt kültürlerin olması ve değişik sosyal grupların bulunması dolayısıyla, bu alt kültürel özelliklerin ayrı ayrı kişilik tipleri meydana getireceği kabul edilmektedir. Her kişi, belirli bir sosyal yapı içinde eğitim ve benzeri gelişme faktörleri açısından benzer şansa sahip olmayabilmektedir. Dolayısıyla, kişilik farklılığının ortaya çıkmasında bu farklılık önemli bir etken olmakta ve bireylerin kişiliklerinin şekillenmesinde bağlı oldukları sosyal gruplara bağlılık dereceleri de etken olmaktadır. Kısacası, bireyin yaptığı iş, eğitim düzeyi, gelir yapısı, hâkim olarak etkilendiği görev dilimi ve içinde

²⁰⁸ Özdemir v.d., a.g.e., s.569.

²⁰⁹ Zafer İlbars, “Kişiliğin Oluşmasındaki Kültürel Etmenler”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, C.31, S.1-2, 1987, s.203.

²¹⁰ Erdoğan, a.g.e., s.341.

bulunduğu muhit, kişiliğini yani onun temel davranışlarını oluşturmada etken olacaktır²¹¹.

• *Coğrafi ve Fiziki Faktörler:* İnsan, yaşadığı coğrafyaya özgü bir kişilik geliştirebilir. Başta İbni Haldun olmak üzere bir takım beşeri coğrafyacılar, her bir bölgenin kendine ait insan karakterlerinden söz ederek, coğrafi ve fiziksel koşulların kendi insan tiplerini meydana getirdiği üzerinde durmuşlardır. Örnek olarak, Karadeniz bölgesinin kendine özgü insan tipi ya da kişilik yapısından bahsedilebilmektedir. Bunun, coğrafi ve fiziksel koşulların kişilik yapıları üzerindeki etkisinden dolayı olduğu söylenebilir²¹².

• *Diğer Faktörler:* Kişiliğin oluşumunda önemli bir paya sahip olan başka etkenler de bulunmaktadır. Bunlardan ilk olarak “kitle yayın araçları”, kişiliğin şekillenmesinde belirgin bir role sahiptir. Bununla birlikte, bireyler bazı davranışlarını düzenlerken ya da ideallerini belirlerken, dâhil olduğu grupta benimsenen, model alınan yetişkin üyelerinden bazılarını kendilerine örnek olarak belirleyeceklerdir. Dolayısıyla “örnek kişiler” de, kişiliğin oluşumunda önemli bir etken olmaktadır²¹³. Ayrıca, “zekâ düzeyi” de kişilik üzerinde etkili faktörlerdendir. Kişinin gündelik hayatındaki olumsuz ve olumlu bütün davranışları zekâsı ile direkt olarak ilgili olmaktadır. “Anne ve baba tutumları” da önemli bir etkidir. Örneğin, anne ve babanın aşırı koruyucu tavrı, bireyin yeni beceriler kazanmasını, benlik saygısının gelişimini, kendi yeteneklerini geliştirmesini vb. olumsuz etkileyebilmektedir. Son olarak, “ailenin ekonomik durumu” ve “beslenme” ile ilgili faktörler de oldukça önemli görülmektedir. Buna göre; ailesinin ekonomik durumunu “iyi” olarak algılayan çocuğun, ailesinin ekonomik durumunu “yetersiz” olarak algılayan çocuğun göre benlik saygısı ve özgüveni daha farklı olmaktadır. Ayrıca, yetersiz beslenme/beslenme bozuklukları da insan kişiliği üzerinde etkili olmaktadır.

²¹¹ A.e., s.342,343.

²¹² Tutar, a.g.e., s.94.

²¹³ Erdoğan, a.g.e., s.343.

Yetersiz beslenen çocuklarda; başarısızlık, sosyal içe kapanıklık, zekâ geriliği, kayıtsızlık vb. durumlara sık rastlanılabilmektedir²¹⁴.

2.2. KİŞİLİĞİN AÇIKLANMASINDA ÖNE ÇIKAN BAZI KURAMSAL YAKLAŞIMLAR VE TEORİSYENLER

İnsanlığın varoluşundan itibaren, kişilik üzerinde çeşitli görüş ve düşünceler öne sürülmüştür. Buna göre, insan davranışlarını açıklayan kuramların temelde üç ana grupta toplandığı görülmektedir. Bunlardan ilk grup, davranışların içsel belirleyicilerini açıklayan “Psikanalitik Ekol”dür. İkinci grup, davranışların dışsal belirleyicilerini açıklamayı amaçlayan “Davranışçı Ekol”dür. Üçüncü grup ise, “İnsancı Psikoloji ya da Psikolojide İnsancı Akım” olarak adlandırılmaktadır. Psikolojide insancı akım olarak adlandırılan bu grubu Abraham H. Maslow, “üçüncü kuvvet” olarak nitelendirmekte ve bu gruba ait psikologlar, insanı insan yapan özellikleri yani insanın emel ve arzularını, yaşantılarını, değerlerini, tutumlarını ve inançlarını incelemeye çalışmaktadırlar²¹⁵. Tüm bunların ışığında, öne çıkan temel kuramlar ve teorisyenler kısaca şu şekilde açıklanabilir:

• Sigmund Freud’un Kişilik Kuramı

Kişiliğin doğası ile ilgili olarak yıllarca fikir yürütülse de 1800’lü yılların sonlarına doğru bilinen ilk kişilik kuramcısı ortaya çıkmış ve o yıllarda Avusturyalı bir nörolog olan Sigmund Freud, eleştirilere rağmen görüşlerini geliştirmeye ve savunmaya devam etmiştir. Öldüğü yıl olan 1939’a kadar önemli bir zihinsel hareketin öncüsü olan Sigmund Freud²¹⁶, modern psikolojinin kurucusu olarak kabul edilmiştir. Freud, geçirdiği depresyon döneminde kendini analiz etmeye çalışarak duygularıyla davranışları arasında ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Bu analiz esnasında, “*zihinsel yapının psikolojik bir olgu olarak dış dünyaya yansıtıldığını,*

²¹⁴ Tutar, a.g.e., s.95,96.

²¹⁵ Yıldız Kuzgun, “Psikolojide İnsancı Yaklaşım”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C.18, S.1, 1985, s.1.

²¹⁶ Jerry M. Burger, **Kişilik**, Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, 1.Basım, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2006, s.71,72.

toplumun koyduğu kurallarla sınırlanan psikolojik davranış amaçlarının bir kişilik ürünü olarak gözlenebilir duruma geldiğini” öne sürmüştür²¹⁷. Zihni, buzdağına benzeterek “buzdağının ucu (tip of the iceberg)” teorisini öne süren Freud, bazen psikodinamik kuramcı olarak da adlandırılmaktadır²¹⁸. Buna göre Freud, insan kişiliğini “bilinç, bilinç öncesi ve bilinçaltı” olarak ele almıştır. Ancak, bu modelin insan kişiliğini açıklamada sınırlı kaldığını fark edince, yapısal bir model geliştirmiş ve buna göre kişilik; “üst-benlik (süper-ego)”, “benlik (ego)” ve “alt-benlik (id)” şeklinde üç bölüme ayrılmıştır²¹⁹.

Bu üç bileşen Tablo 11’de açıklanmaktadır. Buna göre; kişiliğin üç bölümü alt-benlik, benlik ve üst-benlik olarak belirlenmiştir. Özellikle ebeveynler başta olmak üzere, toplumun standartları ve değer yargıları üst-benlik tarafından temsil edilmektedir.

Tablo 11: Freud’a Göre Kişiliğin Üç Bölümü

Kişiliğin Üç Bölümü	
• Alt- Benlik (İd)	Bencil kısmımızı oluşturan alt-benlik, sadece kişisel isteklerimizi tatmin etmeye çalışır. Haz ilkesine göre hareket eden alt-benlik sadece kişisel tatmin sağlayacak şeylerle ilgilenmekte, toplumsal ve fiziksel sınırlamaları dikkate almaktadır.
• Benlik (Ego)	Gerçeklik ilkesine göre hareket eden benliğin ilk görevi, içinde bulunulan durumun gerçeklerini dikkate alarak alt-benliğin dürtülerini tatmin etmektir. Bu sırada söz konusu hareketin sonuçlarını da göz önünde bulundurmaktadır.
• Üst -Benlik (Süper-ego)	Neyi yapabileceğimiz ve yapamayacağımız konusunda daha çok kısıtlamalar getiren üst-benlik, özellikle ebeveynler başta olmak üzere toplumun standartlarını ve değer yargılarını temsil etmektedir.

Kaynak: Jerry M. Burger, **Kişilik**, Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, 1.Basım, İstanbul, Kaknüs Yayınları, s.78,79’ dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Ayrıca, bu psikolojik süreçler birbiri ile çatışabilir; ama genellikle bu üçü, takım olarak egonun yönetici liderliği altında çalışmaktadır²²⁰.

²¹⁷ Erdoğan, a.g.e., s.349.

²¹⁸ Linda D. Henman, “Theories of Personality: Questions and Controversies”, (Çevrimiç) <http://www.henmanperformancegroup.com/articles/THEORIES-OF-PERSONALITY.pdf>, 12 Ağustos 2012, p.2.

²¹⁹ Burger, a.g.e., s.77,78.

²²⁰ Henman, a.g.e., p.3.

• Carl Gustav Jung Kişilik Kuramı

Carl Gustav Jung, psikoanalitik teorinin gelişiminde ve bilinçdışı çalışmasında Freud'a katılmıştır. Bununla birlikte, uzun vadede Jung, Freud'un birçok görüşünü reddetmiş ve kendi psikanaliz versiyonunu ve psikoterapi metodunu yaratmıştır. Freud, kişiliği şekillendiren, kalımsal olan içgüdüsel güçlere vurgu yaparken, Jung sosyal ve çevresel faktörlere vurgu yapmıştır²²¹. Ayrıca, "*ırk bilinçdışı kavramını*" geliştiren Jung, bunun kişilerin atalarından gelen kalımsal davranış biçimleriyle ilgili olmakla birlikte, ırktan ırka ve soydan soya geçen kalımsal bir davranış özelliği olduğunu öne sürmektedir. Her ne kadar genlerin uzun yıllar karışmasından ötürü bilimsel açıdan bu iddiayı kabul etmek zor olsa da, sosyolojik açıdan bu düşünce, bazı örf, adet ve yaşama biçimleriyle iş ahlâkı ve davranışları açısından mantıklı olabilmektedir. Jung'a göre, bireyin davranışları geçmişten etkilenmekle birlikte, geleceğe dönük bir şekilde yapılmaktadır. Bu şekilde insan, gelecekte amaçladığı bir şekilde hareket etmektedir²²².

Jung'a göre, her bir bireyin tanımlanabilir ve kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Buna göre, Jung, bireyleri temelde iki tip olarak "içedönük ve dışa dönük" şeklinde ayırmıştır. İçedönük tiplerin, yer aldıkları ortama uyum sağlamaları güçtür. Dışadönük tipler ise, yer aldıkları ortamın değerlerine ve kurallarına çabuk ve kolay uyum sağlarlar. Bununla birlikte Jung, bu tipleri kullanarak dört farklı özellik belirleyerek onaltı farklı tip ortaya çıkarmıştır²²³.

• Alfred Adler'in Kişilik Kuramı

Alfred Adler, Jung'un görüşlerini tamamlamaktadır. Ancak Adler, Freud ve Jung'dan biyolojik kişisel özelliklerden ziyade toplumsal özelliklere ve sosyal ilişkilere önem vermiş olması nedeniyle ayrılmaktadır. Kişinin benzersiz ve yaratıcı olduğu bir alanda yenilgiye uğrayınca başka alanda gücünü kabul ettirme ve

²²¹ A.e..

²²² Eren, a.g.e., s.88.

²²³ Yıldız, Boz ve Yıldırım, a.y..

yenilgiyi telafi ettirecek sosyal ilişkileri kurmaya yönelik görüşü, Adler'i modern kişilik kuramcılarından birisi yapmıştır²²⁴.

Adler, yetişkin kişiliğinin oluşumunda hayatımızın ilk birkaç yılının ve dolayısıyla, bu süreçteki anne ve babanın etkisini vurgulamıştır. Ayrıca, kişilik gelişiminde “doğum sırasının” önemini vurgulayan ilk psikolog da Adler'dir. Buna göre, ilk dünyaya gelen çocuk ortanca çocuktan, ortanca çocuk da sonrasında doğanlardan farklı özellikler geliştirmektedir²²⁵. Adler'in araştırmasına göre, doğumdaki sıra, bireyin yetenek ve zekâ seviyesini etkilemektedir. Bu teoriye göre ilk doğan çocuk daha yetenekli, daha zeki ve daha kolay sosyal bağlar kurabilen kişi olacaktır. Bu yöndeki çalışmalarda; ailedeki çocuk sayısı arttıkça, ilk çocuk ile son çocuk arasında önemli zekâ seviyesi ve ilişki kurma yeteneği farkı olduğu görülmüştür²²⁶.

Ancak, yapılan araştırmalar Adler'in tahminlerini yüzde yüz desteklememiş ve bir araştırmada bulunan sonuç diğer bir araştırmada doğrulanamamıştır. Dolayısıyla, bu kuram çok sayıda araştırmaya neden olmuşsa da, doğum sırasının zihinsel ve kişilik gelişimindeki etkisi Adler'in tahmininden çok daha karmaşık bir olgudur²²⁷.

• Karen Horney'in Kişilik Kuramı

Karen Horney, psikoanalitik teoriden oldukça etkilenmiş; ancak, teorinin sınırlamalarıyla ilgili olarak bir eleştirmen haline gelmiştir. Freud, kişiliğin biyolojik unsurları üzerine odaklanırken; Horney, sosyokültürel koşullanmayı vurgulamıştır. Bulunduğu dönemin birkaç kadın kuramcılarının birisi olarak Horney, bazı erkek egemen görüşlerin üzerine farklı perspektif ekleme yeteneği ve cinsiyet nedeninden dolayı ayrı durmuştur. Horney, genellikle psikoanalitik veya sosyal psikolojik perspektifle bağdaştırılmış; ama insani büyüme ve kendini kanıtlama hakkındaki

²²⁴ Eren, **a.g.e.**, s.89.

²²⁵ Burger, **a.g.e.**, s.153,154.

²²⁶ Erdoğan, **a.g.e.**, s.343.

²²⁷ Burger, **a.g.e.**, s.155.

teorileri, onu, insancı psikoloji hareketinin önemli bir öncüsü olarak göstermektedir²²⁸.

Horney'e göre, kişiliğin temel elemanı korku ve endişedir. Kişiler, kendilerini korkuya düşüren, endişelendiren şeylerle baş edebilmek için bir takım davranış kalıpları geliştirirler. Taktik olarak da adlandırabileceğimiz bu davranış kalıpları, kişiyi sinirsel gerilimlerden kurtarmayı amaçlamakta ve sosyal ilişkilerini yönlendirmektedir. Horney, on adet taktik belirlemiş; ancak, bunlar üç temel gruba ayrılabilir. Birinci grup, insanlara karışmamak, onlardan uzak durmak ve bağımsız olarak hareket ederek korku ve endişelerinden sıyrılma taktikleridir. İkinci grup, insanlara sevgi ve yakınlık duymak, onlara yaklaşarak korku ve endişeleri gideren taktiklerdir. Üçüncü grup ise, insanlarla mücadeleye girmek, onlara karşı gelmek ve güçlü olduğunu diğerlerine kabul ettirmek suretiyle korku ve endişelerden sıyrılma taktikleri şeklindedir²²⁹.

• Erik Erikson'un Kişilik Kuramı

1902 yılında Frankfurt'ta dünyaya gelen ve Freud ile psikanaliz öğrenimi gören Erik Erikson²³⁰, insani gelişimde egonun rolüne özel bir dikkat veren erken dönem psikoanalitik psikologların çalışmasına devam eden, Alman bir psikoanalitik ego psikoloğudur. Erikson'un konumu, Freud'un ego ile ilgili görüşlerinin serbestleştirmesini ve uzantısını temsil etmektedir²³¹.

Erikson, psikoanalitik kurama Freud'un katkısını görmezlikten gelmeden yenilikler katmayı başarmış biridir. Erikson, insan yaşam döngüsünde sekiz evre belirlemiştir²³². Buna göre; Erikson, bireyin kişilik gelişiminin hayatı boyunca devam ettiğini ve herkesin geçmiş olduğu bu evrelerin kişilik gelişiminde hayati öneme

²²⁸ Henman, **a.g.e.**, p.4.

²²⁹ Eren, **a.y.**.

²³⁰ Richard Cloutier, "Ergenlik Psikolojisinde Kuramlar", Çev. Bekir Onur, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C.27, S.2, 1994, s.887.

²³¹ Henman, **a.y.**.

²³² David Elkind, "Erik Erikson: İnsanda Gelişimin Sekiz Evresi", Çev. Ali Dönmez, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C.12, S.1, 1979, s.28,31.

sahip olduğunu belirtmiştir²³³. Tablo 12’de kısaca belirtilen bu sekiz evre; bebeklik, yürümeye başlama, erken çocukluk, ilkokul çağı, ergenlik, genç yetişkinlik, yetişkinlik ve yaşlılık olarak sıralanmaktadır. İnsanın temel çabalarını tamamlamak üzere olduğu ve ciddi düşüncelere zaman ayırabildiği evre, yaşlılık evresi olarak ifade edilmektedir.

Tablo 12: İnsan Yaşam Döngüsünde Sekiz Evre

İnsan Yaşam Döngüsü’nde Sekiz Evre		
<i>1. Evre</i> <i>Bebeklik</i>	<i>Güvene Karşı Güvensizlik</i>	Genellikle klâsik psikoanalitik kuramda, yaşamın ilk yılını kapsayan oral evrenin karşılığı olan evredir.
<i>2. Evre</i> <i>Yürümeye Başlama</i>	<i>Özerkliğe Karşı Utanma ve Şüphencilik</i>	Freud taraftarlarının anal evre dedikleri ve yaşamın ikinci ve üçüncü yılını kapsayan evredir.
<i>3. Evre</i> <i>Erken Çocukluk</i>	<i>Girişkenliğe Karşı Suçluluk Duygusu</i>	Genellikle dördüncü ve beşinci yaşları kapsayan okul öncesi evredir.
<i>4. Evre</i> <i>İlkokul Çağı</i>	<i>Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu</i>	Yaş itibarıyla altıdan onbire kadar olan ilkokul yıllarını kapsayan ve klâsik psikoanalistlerin örtülü dönem diye adlandırdıkları evredir.
<i>5. Evre</i> <i>Ergenlik</i>	<i>Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası</i>	Çocuğun ergenliğe girmiş olduğu, yaklaşık oniki ve onsekiz yaşları kapsayan evredir.
<i>6. Evre</i> <i>Genç Yetişkinlik</i>	<i>Yakınlık Kurmaya Karşı Soyutlanma</i>	Ergenlik sonundan orta yaşlara kadar uzanan genç yetişkinlik evresidir.
<i>7. Evre</i> <i>Yetişkinlik</i>	<i>Üretkenliğe Karşı Durgunluk</i>	Orta yaş veya yaklaşık olarak çocukların ergenliğe ulaştıkları ve ebeveynlerin iş ve mesleklerinde yerleşmiş oldukları evredir.
<i>8. Evre</i> <i>Yaşlılık</i>	<i>Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk</i>	Yaklaşık olarak, bireyin temel çabalarını tamamlamak üzere olduğu ve ciddi düşüncelere zaman ayırabildiği son evredir.

Kaynak: David Elkind, “Erik Erikson: İnsanda Gelişimin Sekiz Evresi”, Çev. Ali Dönmez, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C.12, S.1, 1979, s.31-37; Jerry M. Burger, **Kişilik**, Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, 1.Basım, İstanbul, Kaknüs Yayınları, s.165.’den yararlanılarak düzenlenmiştir.

Kısacası, Erikson’un bireyin çocukluktan yetişkinliğe kadarki geçirmiş olduğu her evre, bireyin kimliğini tamamen koruyarak, çevreye uyum sağlayarak aşmak zorunda olduğu gerilimler ve çatışmalarla belirlenmiştir²³⁴. Ayrıca Erikson,

²³³ Burger, a.g.e., s.164.

²³⁴ Cloutier, a.g.e., s.887.

gelişimin her döneminin zayıf ve güçlü yanlarının olduğunu ve herhangi bir evredeki başarısızlıkların sonraki evrelerde sağlanacak başarılarla düzeltilebileceğini göstermektedir²³⁵.

• Abraham H. Maslow'un Kişilik Kuramı

İnsancıl yaklaşımın önemli temsilcisinden olan Maslow'un öne sürmüş olduğu kuramın iki temel varsayımı bulunmaktadır. Bu varsayımlardan ilkinine göre, kişinin sahip olduğu her davranışı "ihtiyaçları" tarafından güdülenmekte ve bu nedenle de ihtiyaçlar, davranışı belirleyen temel unsurlar olmaktadır. Diğer varsayım ise; "ihtiyaçların sırası" ile yani hiyerarşi ile ilgilidir²³⁶.

Şekil 5: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Kaynak: Richard L. Daft, **Management**, 6th Edition, U.S.A., Thomson, South-Western West, 2003, p.550.

²³⁵ Elkind, a.g.e., s.37.

²³⁶ Tutar, a.g.e., s.99.

Şekil 5’de de görüldüğü üzere Maslow, ihtiyaçları öncelik sırasına göre beş temel kategoriye ayırarak, ihtiyaçlar hiyerarşisini oluşturmuştur.

İhtiyaçlar listesini yapmaktan ziyade, ihtiyaçlar hiyerarşisini geliştiren Maslow’da üst seviyedeki ihtiyaçlar, alt seviyedeki ihtiyaçlar belli ölçüde doyurulduğunda ortaya çıkabilmekte ve doyurulmaktadır²³⁷.

• Gordon W. Allport’un Kişilik Kuramı

Gordon W. Allport’a göre; kişiliğin yapısını oluşturan en önemli temel birimler, kişisel yatkinlıklar olarak adlandırılan, kişiyi bireysel özellikleri bakımından tanımlanmasına izin veren, bireye özgü özellikler olmaktadır. Ayrıca Allport’a göre, insanın davranışları kendine özgüdür. İnsanların nasıl davrandıklarını ve birbirlerinden nasıl ayrıldıklarını incelemekte en geçerli birim ise, “ayırıcı özellik (trait)” kavramıdır²³⁸.

Özellik kuramına göre; kişilik, “bireyin sahip olduğu özellikler tarafından belirlenen bir yapıdır”. Buna göre; bireyin temel özellikleri bilindiği takdirde, kişiliği de öğrenilebilir. Özellik kuramının varsayımı, bazı kişilik özelliklerinin kişilik testleri ile ölçülebileceği şeklindedir. Bu noktada yapılması gereken şey, amaca uygun olarak “en doğru” özelliklerin seçimidir²³⁹. Bu yaklaşımı benimseyenler, davranışların tek tek birbirleri ile tutarsız olabileceğini; ancak, bütünde ve genelde tek tek davranışların tutarlılık göstereceğini öne sürmüşlerdir. Bununla birlikte, belli bir durumdaki davranışın tek bir özellik değil, birçok özellik tarafından yönlendirildiğini ve tüm benzer durumlarda da bireylerin aynı davranışı göstermediklerini ifade etmişlerdir²⁴⁰.

²³⁷ Banu Yazgan İnanç ve Eşef Ercüment Yerlikaya, **Kişilik Kuramları**, 6.Baskı, Ankara, Pegem Akademi, 2012, s.316.

²³⁸ **A.e.**, s.251.

²³⁹ Arzu Deniz ve Aysel Erciş, “Kişilik Özellikleri, Hedonik ve Rasyonel Fayda, Marka Duygusu ve Marka Bağlılığı Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.24, S.2, 2010, s.143.

²⁴⁰ Tatar, **a.y.**.

Araştırmacıların kişilik özelliklerini sınıflandırma çalışmaları sonucunda, beş ayrı sınıflama veya beş ayrı faktör elde etmelerinden dolayı literatürde sıkça karşılaşılan haliyle “Beş Faktör (Five Factor)” veya “Büyük Beş (Big Five)” kavramı; bu beş faktör ile temsil edilen kişilik özellikleri sınıflandırma modeli olarak da “Beş Faktör Modeli-BFM/5FM (Five Factor Model-FFM/5FM)” ortaya konulmuştur. Kuramsal temelleri 20. yüzyılın başlarına kadar dayanan modelin asıl gelişimi, 1980’li yıllardan sonra olmuřtur²⁴¹.

Bu modeli günümüzdeki kullanım şekliyle ortaya çıkaran Warren Norman’dır. Norman, 1963 yılında yapmış olduğu çalışmada 20 özellikli dereceleme leğine faktör analizi uygulayarak 5 faktör (yeniliklere açık olma, dışa dönüklük, duygusal denge, sorumluluk, uyumluluk) elde etmiştir. 1980’li yılların sonlarına doğru psikologlar, kişilik literatrindeki karmaşık bulguların düzenlenmesi amacıyla kullanışlı ve anlamlı bir sınıflandırma sağlayabilen “Beş Faktör Modeli” üzerinde anlamaya varmıřlardır²⁴². Bu model, halen geniş çaplı kişilik özellikleri için kullanılan en geniş sınıflandırma sistemidir²⁴³.

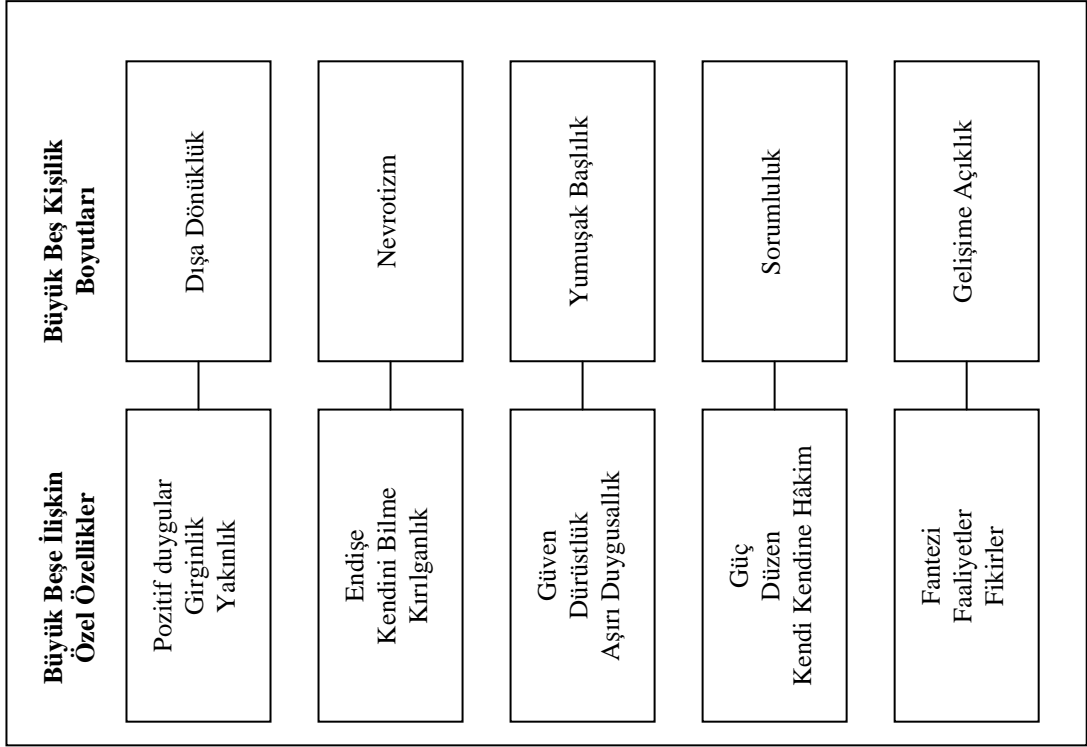
Dünya bilim otoriteleri tarafından da kabul edilen Büyük Beş Faktör Modeli, artık evrensel bir kişilik değerlendirme modeli olmuştur. Modelin geçerliliği araştırılmış ve modeli destekleyici sonuçlara da ulařılmıřtır²⁴⁴. Bu model Şekil 6’da özetlenmektedir. Buna göre, Büyük Beş Kişilik Boyutları; dışa dönüklük, nevrotizm, yumuşak başlılık, sorumluluk ve gelişime açıklık olarak belirlenirken; Büyük Beşe İlişkin zel özellikler sırasıyla pozitif duygular, girginlik, yakınlık; endişe, kendini bilme, kırılgnalık; güven, dürüstlük, aşırı duygusallık; g, düzen, kendi kendine hâkim; fantezi, faaliyetler, fikirler olarak sıralanmıştır.

²⁴¹ A.e..

²⁴² Deniz ve Erciş, a.y..

²⁴³ Jon Anderson et al. “Toward the Integration of Personality Theory and Decision Theory in the Explanation of Economic Behaviour”, University of Minnesota, Center for Cognitive Sciences, (evrimii) http://www.cogsci.umn.edu/colloquia/colloquia_S11/Aldo%20Rustichini.pdf, 19 Ocak 2012, p.3.

²⁴⁴ Günel, a.g.e., s.47.

Şekil 6: Kişiliğin Hiyerarşik Düzeni
(Büyük Beş Faktör Modeli)

Kaynak: Jennifer M. George and Gareth R. Jones, **Understanding and Managing Organizational Behaviour**, 4th Edition, New Jersey, Pearson Education Inc., 2005, p.43.

Araştırmacılar, kişiliğin tanımlanmasındaki en önemli yollardan biri olarak “özellikler” açısından kişiliği tanımlama yolunu bulmuşlardır. Özellik, kişinin hissetmek, düşünmek ve eyleme geçmek gibi süregelen belirli eğilimlerini (utangaç veya sempatik, eleştirici veya kabul eden, zorlayıcı veya rahat tavırlar gibi) tanımlayan, kişiliğin özel bir bileşenidir. Araştırmacılar, birçok kişilik özelliği belirlemişlerdir ve psikologların çoğu, özelliklerin (kişinin kişiliğini meydana getiren) bir hiyerarşide düzenlenebileceği üzerinde hem fikir olmuşlardır²⁴⁵.

Her ne kadar kullanım alanı oldukça geniş olsa da, çoğu zaman modele yönelik yoğun eleştiriler de yapılmaktadır. Eleştirilerin ilki, karmaşık bir yapı olan

²⁴⁵ Jennifer M. George and Gareth R. Jones, **Understanding and Managing Organizational Behaviour**, 4th Edition, New Jersey, Pearson Education Inc., 2005, p.43.

kişiliğin basit beş faktörle açıklanmasının doğru olmadığı şeklindedir. Yine, modelde yer alan faktörlere ait alt faktörlerin kimilerinde halen bir uzlaşmanın sağlanamamış olması, diğer bir eleştiri konusu olmaktadır. Ancak, eleştirilere rağmen yıllardır farklı dillerde yapılan analizler ve araştırmalar doğrultusunda, kişilik psikologları tarafından da kabul edilen görüş, beş faktör modelinin bireyin kişilik özelliklerini açıklamada yeterli olduğu yönündedir²⁴⁶.

2.3. GİRİŞİMCİ KİŞİLİK: TANIMI VE KAPSAMI

2.3.1. Girişimci Kişiliğin Tanımı

Çalışma alanlarına göre, girişimciliğe yönelik bakış açısı farklılaşmaktadır. İşletme bilimi, girişimciyi yönetim yaklaşımı açısından değerlendirirken; girişimciliğin fonksiyonu üzerinde durup talep yönlü açıklamalarda bulunan iktisat biliminden farklı olarak, girişimciye daha çok arz yönünden yaklaşan psikoloji, belli kişilik özelliklerinin girişimcilik üzerindeki önemini vurgulamaktadır. Girişimciliği, kişilik özellikleri yaklaşımıyla anlamaya çalışanların genel yargısı, birçok açıdan girişimcilerin toplumun diğer kesiminden farklı özelliklere sahip olduğu yönündedir. Bu yaklaşımı benimseyenler, belirli kişilik özellikleri üzerine odaklanmanın, kimin girişimci olma potansiyeline sahip olduğunun, kimin daha başarılı bir girişimci olabileceğinin anlaşılabilirliğini iddia etmektedirler²⁴⁷.

2.3.2. Girişimci Kişiliğin Özellikleri

Girişimcinin söz konusu özelliklerini kısaca şu şekilde açıklamak mümkündür:

²⁴⁶ Günel, a.g.e., s.47,48.

²⁴⁷ Burcu Kümbül Güler, **Sosyal Girişimcilik**, 1.Basım, Ankara, Elif Yayınevi, 2010, s.8,9.

• **Vizyon:** Vizyon, “geleceğe yönelik gerçekleştirilebilir amaç ve hedefleri” ifade etmektedir²⁴⁸. Bu kapsamda; girişimcilerin yapacakları işler, genel düşünceleriyle ya da vizyonlarıyla başlar ve ardından girişimciler, tutkuyla bu vizyonlarını gerçekleştirmeye çalışırlar²⁴⁹.

• **Yaratıcılık:** Etimolojik olarak, Latince *creare*; İbranice *bero*; Yunanca *ktidzo*; Sanskritçe *kriya* anlamlarına gelen yaratmak (*to create*) fiili, fiziksel anlamda *yapmak, üretmek* anlamına gelmektedir. Yine aynı kökten gelerek, *bir şey meydana getirmek, doğurmak* anlamına da gelmektedir. Yaratıcılık ise, bir şey yapma sürecidir. Ancak, bir şey yapma süreci olarak yaratıcılık, sadece etimoloji üzerine değil, deneyim ve mantığa da dayanmaktadır²⁵⁰. Girişimciler ise, genellikle mal ve hizmet için yeni fikirler hayâl ederler ve zor problemlerin ve durumların üstesinden gelmek için yenilikçi yollar tasarlarlar²⁵¹. Bu kapsamda; yaratıcılık özellikleri, girişimcilerin yeni müşteri gruplarına yeni ürün ve hizmetler geliştirmelerini ve yeni pazarlara girmelerini kolaylaştırmaktadır²⁵².

• **İçsel (İç) Kontrol Odağı:** Bireylerin geleceklerinin kendi kontrollerinde olduğu ve dış güçlerin çok az etkisinin olduğu inancıdır. Girişimciler için geleceğe ulaşmak, bireyin ellerinde olarak görülür. Dış kontrol odağı ise, bireylerin geleceklerinin kendi kontrollerinde olmadığına, daha ziyade dış güçler tarafından etkilendiğine yönelik bir inanıştır²⁵³.

• **Belirsizlikle Yaşama Becerisi ve Orta Düzeyde Risk Alma:** Başarılı girişimciler, yaygın düşünülen aksine, büyük risklere girmezler ve işletmenin

²⁴⁸ Coşkun Can Aktan, “Stratejik Yönetim ve Stratejik Planlama”, **Çimento İşveren Dergisi**, Temmuz-Ağustos 2008, (Çevrimiçi) <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale132.pdf>, 03 Ocak 2012, s.5.

²⁴⁹ Louis E.Boone and David L.Kurtz, **Contemporary Business 2000**, U.S.A., Harcourt Inc., 2000, p.210.

²⁵⁰ Ignacio L. Götz, “On Defining Creativity”, **The Journal of Aesthetics and Art Criticism**, Vol.39, No.3, 1981, pp.298,299.

²⁵¹ Boone and Kurtz, **a.g.e.**, p.211.

²⁵² Karabulut, **a.g.e.**, s.335.

²⁵³ Richard L.Daft, **Management**, , 6th Edition, U.S.A., Thomson-South Western, 2003, p.176.

geleceğini tehdit edecek büyük risklere girmekten ve bu yönde kararlar almaktan kaçınırlar. Dolayısıyla, başarılı girişimci orta düzeyde risk alan bir bireydir²⁵⁴.

- **Hayal:** Girişimciliğin odak noktasını, girişimcilerin çocukluk dönemlerinde başlayan ve yaşamları süresince devam eden hayâllerini somutlaştırma çabaları oluşturmaktadır. Hayâl mühendisliği kavramı çerçevesinde, girişimcilerin hayâl özellikleri açıklanmaktadır. Hayâl mühendisliği, *“her türlü düşünceye olumlu perspektif kazandırmaya yönelik geleceğin belirsizliklerini öngörebilme temeline oturmuş, her zaman ulaşılabilenden daha fazlasını kapsayan, özgün ve yalın fikir üretme tarzı”* şeklinde tanımlanabilir. Hayâl mühendisliği, hayâlleri sınırlamaz. Hayâllerin gerçeğe dönüşmesini kolaylaştıran etmenleri taşımaktadır²⁵⁵.

- **Sezgi Gücüne Sahip Olma:** Kullanılması öğrenildiğinde sezgi, yeni fikirlerin güçlü bir kaynağı olabilir. Araştırmalar, karar vermede düzenli olarak sezginin kullanıldığını göstermektedir²⁵⁶. Bazı bilinmeyen olayları önceden sezdiklerinin öne sürüldüğü girişimciler de, ortamı sezgileriyle çok iyi yorumlayıp uzun vadede gereksinim duyulacak ürün ve hizmetleri üretmek amacıyla gerekli görülen kaynakları bir araya getirmektedir²⁵⁷.

- **Geri Bildirim İhtiyacı:** Geri bildirim, girişimcilerin gereken düzeltmeleri yapmalarına ve geleceğe yönelik strateji ve plânlarına alt yapı sağlamaktadır. Bu nedenle, yaptıkları işlere ve performanslarına yönelik olarak elde ettikleri sonuçların iyi ya da kötü solmalarını önemsemeden, girişimciler, hemen geri bildirim almak isterler²⁵⁸.

²⁵⁴ Serpil Döm, **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği**, 2.Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık, 2008, s.28.

²⁵⁵ Erkan T. Demirel ve Nihat Akbıyık, “Girişimcilik Kavramı ve Ortaya Çıkışı”, **Girişimcilik ve Küçük İşletmeler**, Ed. Mehmet Tikici ve Ali Aksoy, 1.Basım, Ankara, Nobel Yayınları, 2009, s.33.

²⁵⁶ Hafız Ullah, Muhammad Azam Farooq, Zulqarnain Muhammad Ahmad, “A Study of Psychological and Non Psychological Factors of Owner Influencing Entrepreneurial Orientation: Evidence from Khyber Pakhtunkhwa-Pakistan”, **Management Science and Engineering**, Vol.6, No.1, 2012, p.46.

²⁵⁷ Ömer Aytaç, “Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.15, 2006, s.143.

²⁵⁸ Döm, a.g.e., s.29.

• **Yüksek Enerji Seviyesi:** Girişimciler, istekli olarak vizyonlarını gerçekleştirmek için çok çalışırlar. Bir işletmenin kurulması ise, muazzam miktarda uzun saatlere ve çok çalışmaya ihtiyaç duyar²⁵⁹.

• **Plânlama:** “Bir veya birden fazla amaç saptayarak bunlara ulaşmak için gerekli araç ve yolların önceden tayin ve tespiti” şeklinde tanımlanan planlama sayesinde, girişimciler kaynaklarını etkin şekilde bir araya getirebilirler. Ayrıca, pazarda karşılıklarına çıkan fırsatları en iyi biçimde değerlendirebilirler²⁶⁰.

• **İş ve Görevlere Bağlanma:** Girişimciler başladıkları işi yarım bırakmaz, yarım kalan projelerden de hoşnut olmazlar. Girişimciler, büyük başarıların kolay ve çabuk elde edilemeyeceğini bildikleri için, işlerini şansa bırakmadan başarılı şekilde projelerini tamamlayıncaya kadar büyük çaba gösterirler²⁶¹.

• **Kendine Güven ve İyimserlik:** Girişimciler, içlerindeki başarıya ulaşma becerisine inanırlar ve diğerlerine iyimserliklerini telkin ederler²⁶².

• **Objektif Olma:** Girişimciler işlerini yürütürken ve organize ederken, kararlarını objektif olarak alırlar. Girişimci işletmelerin, genellikle aile işletmeleri olduğu bilinmekte ve bu tarz şirketlerde güven ön planda olurken, yönetim kadrolarını da aile bireyleri oluşturmaktadır. Ancak, işleyişte ve uzmanlık gerektiren işlerde, gerçek girişimciler objektif davranmakta, işi uzmanlarına bırakmayı tercih etmektedirler²⁶³.

• **Yönetim Becerisi:** Girişimciler, işletmelerinin yönetiminden de sorumlu olabilir veya bu görevlerini profesyonellere bırakabilirler. Girişimciler, işletmenin stratejilerini ve uzun dönem hedeflerini belirleme konumunda olan bireylerdir.

²⁵⁹ Boone and Kurtz, **a.g.e.**, p.210.

²⁶⁰ Demirel ve Akbıyık, **a.g.e.**, s.41.

²⁶¹ Döm, **a.g.e.**, s.28.

²⁶² Boone and Kurtz, **a.y.**.

²⁶³ Döm, **a.g.e.**, s.29.

Dolayısıyla, yönetim becerilerine sahip olmaları ve işletme içerisinde amaçların gerçekleştirilmesini kolaylaştıracak ortamı oluşturmaları gerekmektedir²⁶⁴.

- **Başarma İhtiyacı:** Başarma ihtiyacı, girişimcilikle yakından bağlantılı diğer bir beşeri özelliktir. Yüksek başarma ihtiyacına sahip insanlar, kendi hedeflerini belirlemeyi severler²⁶⁵ ve kendi problemlerini kendileri çözmek isterler. Literatürde, başarma ihtiyacı ve girişimsel yönelim arasında güçlü bir ilişkinin olduğu bulgusu yer almaktadır²⁶⁶.

- **Öğrenme Azmi:** Girişimcilerin öğrenmek için azimli olmaları, gerek deneyim elde ettikleri alanlarda gerekse yeterince bilgi sahibi olmadıkları iş alanlarında, kendilerini geliştirebilmeleri için gereklidir²⁶⁷.

- **Proaktif Yönetim:** Geleneksel yöneticilerden farklı olarak, başarılı girişimciler proaktif yönetim anlayışıyla çalışmaktadır. Proaktif olarak çalışan girişimciler, atacağı bir sonraki adımı şimdiden bilir. Dolayısıyla, karşılaştıkları problemleri veya sorunları çözerken tepkisel bir yaklaşım yerine, önleyici (sorunlar ortaya çıkmadan) bir yaklaşımı benimserler²⁶⁸.

- **İnsani İlişkiler:** Girişimci, ilişkileri sağlam olan, insanlarla iyi geçinebilen bir tutum içinde olmalıdır. İnsani ilişkiler, yani iletişim kurma becerisi, personeli iyi şekilde motive etme, yönlendirme ve etkili iletişim, girişim sürecinde önemli ve gereklidir²⁶⁹.

- **Başarısızlığa Tolerans:** Girişimciler, aksilikleri ve başarısızlıkları öğrenilmiş bir deneyim olarak kabul ederler. İşleri plânladıkları gibi gitmediğinde, kolayca hayâl kırıklığına uğramazlar veya cesaretleri kırılmaz²⁷⁰.

²⁶⁴ Demirel ve Akbıyık, **a.g.e.**, s.34.

²⁶⁵ Daft, **a.g.e.**, p.177.

²⁶⁶ Ullah, Farooq and Ahmad, **a.y.**

²⁶⁷ Demirel ve Akbıyık, **a.g.e.**, s.34, 35.

²⁶⁸ Döm, **a.g.e.**, s.30,31.

²⁶⁹ Demirel ve Akbıyık, **a.g.e.**, s.35.

²⁷⁰ Boone and Kurtz, **a.g.e.**, p.211.

• **Bağımsız Olma:** Yapılan araştırmalar, kendi kendisinin patronu olma, bağımsız olma ve başkalarından emir almadan çalışma ihtiyacının, iş kurma sebepleri arasında olduğunu göstermektedir. Bağımsız olma, kendi sınırlarını ve hedeflerini tayin edebilme veya kontrol edebilme, kendi potansiyelini gerçekleştirebilme anlamını taşıyabilmektedir²⁷¹.

• **Hırs ve Kararlılık:** Girişimciler için kararlılık; karşılaştığı zorluklarla yılmadan mücadele edebilme gücü olarak tanımlanmaktadır. Hırs ise; direkt olarak kârı hedeflemek, düşündüklerine tutkuyla inanmak yönünde ortaya çıkan bir kavramdır. İş hayatında olabilecek engellerin, moral bozucu olayların, aksiliklerin, insanın duygularında kırıklığa yol açmaması gösterilecek kararlı ve hırslı tutumla mümkün olacaktır²⁷².

• **Belirsizliğe Tolerans:** Belirsizliğe tolerans, psikolojik bir özelliktir. Bu özellik, düzensizliğe ve belirsizliğe karşı kişinin huzurlu olmasını sağlar²⁷³.

• **Fırsatları Yakalama:** Girişimciler, potansiyel fırsatları diğerlerine göre daha hızlı gören ve değerlendirebilen bireylerdir. Gerçek girişimciler, karşısına çıkan fırsatları yenilikçi yaklaşımlarla aktif uygulamalara dönüştürebilen ve programlarına alan bireylerdir. Karşısına çıkan engelleri de yine yenilikçi yaklaşımlarla çözmeye çalışırlar²⁷⁴.

• **Problem Çözme Yeteneği:** Girişimcilerin, problemlili durumlar karşısında doğru bir çözüm bulmak için gereken yeteneğe sahip olmaları gerekmektedir. Bu kapsamda, problem çözme faaliyetlerinin anahtarı, karar verme işidir²⁷⁵.

²⁷¹ Döm, a.g.e., s.31.

²⁷² Demirel ve Akbıyık, a.g.e., s.36.

²⁷³ Daft, a.g.e., p.178.

²⁷⁴ Döm, a.g.e., s.28,29.

²⁷⁵ Demirel ve Akbıyık, a.g.e., s.40.

• **Paraya Olan Tutum:** Gerçek girişimciler, paraya saygı gösteren; ama, para elde etme hırsları olmayan bireylerdir. İşletme faaliyetlerinin sürdürülmesinde temel motivasyon, projelerin veya işletmenin başarısıdır, para değildir. Para, sadece girişimcinin faaliyetlerinin başarılı olduğunun bir göstergesi olarak nitelendirilmektedir²⁷⁶.

• **Esneklik:** Esneklik kavramıyla, “çalışma prensiplerinin ve plânların tolerans payları” ifade edilmektedir. Plânlar, dinamik çevrenin değişen koşullarına karşı hızlı tepki verebilmek için değişik alternatifler içermelidir. Bu durum, girişimcilerin ufuklarının açık olmasına yardımcı olarak, rekabet avantajı sağlar²⁷⁷.

• **Geçen Zamanın Farkındalığı:** Girişimciler, aceleci olma eğilimindedirler. Aciliyet duygusu hissederler. Yarın yokmuş gibi işleri ilerletmek isterler. Girişimciler “anı yakalayan” kişilerdir²⁷⁸.

• **Strese Karşı Dayanıklılık:** Amaçlarını başarma zorunluluğu ve isteği, girişimcilerin stresli olmalarına neden olabilmektedir. Bağımsız çalışma isteği, kariyer riskleri, mükemmeliyetçi olma, ailelerini geçindirme, fikirlerinin doğruluğunu çevrelerindekiyle ispatlama, stres seviyelerinde artışa neden olabilmektedir²⁷⁹. Girişimcileri iş hayatında, sinir bozukluğu, yorgunluk ve endişe içeren deneyimler beklemektedir. Bu durumda, girişimciler stresle başa çıkmak zorundadır²⁸⁰.

• **Yenilik:** Yenilik, “bir fikri, satılabilir yeni ya da geliştirilmiş bir ürün veya mal ve hizmete dönüştürmek” demektir²⁸¹. Girişimciliğin belirleyici unsurlarından biri olan yenilik, girişimci kişiliğin ayrılmaz parçasıdır. Ayrıca,

²⁷⁶ Döm, a.g.e., s.30.

²⁷⁷ Demirel ve Akbıyık, a.g.e., s.41.

²⁷⁸ Daft, a.y..

²⁷⁹ Karabulut, a.g.e., s.334.

²⁸⁰ Demirel ve Akbıyık, a.g.e., s.43.

²⁸¹ Mustafa Fedai Çavuş ve Tahir Akgemci, “İşletmelerde Personel Güçlendirmenin Örgüsel Yaratıcılık ve Yenilikçiliğe Etkisi: İmalat Sanayinde Bir Araştırma”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.20, 2008, s.234.

girişimci kişileri diğerlerinden ayıran bir içgüdüdür²⁸². Modern toplumlarda, sürekli bir biçimde yenilikleri gerçekleştirmek girişimcinin temel fonksiyonu olmaktadır²⁸³. Girişimci kişinin, beklenmeyen durumlarda meydana gelen problemleri çözebilme yeteneğini de kapsayan yenilikçilik, girişimci kişinin deneyim ve eğitim yoluyla kazanmış olduğu birikimlerden meydana gelmektedir²⁸⁴.

• **Hataları Kabul Etme:** Girişimci, hatayı kabul etmeli ve öncelikle kaynağını kendisinde aramalıdır. Hata yapma özgürlüğü olmayan ya da hatayı kabul edemeyen girişimcilerin, canlılıkları da çok kuvvetli olmaz. Girişimci, hata kavramını zihninde toplumsal ve bireysel nitelikleriyle bir yere oturtmalı, hatanın hayatın bir parçası olduğunu unutmamalı ve hata yapma özgürlüğü, işyerine hâkim olan iklimin parçası olmalıdır²⁸⁵.

Tarihsel süreç içerisinde öne çıkan bazı girişimci özellikleri, yapılan literatür çalışması ile aşağıda Tablo 13'te sunulmaktadır.

²⁸² Demirel ve Akbıyık, **a.g.e.**, s.34.

²⁸³ Cengiz Duran ve Metin Saraçoğlu, “Yeniliğin Yaratıcılıkla Olan İlişkisi ve Yeniliği Geliştirme Süreci”, **Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi**, C.16, S.1, 2009, s.60.

²⁸⁴ Şule Özkan v.d., “Türkiye’de Girişimcilik ve Belirleyicileri: Marmara ve Doğu Anadolu Bölgesi Üzerine Bir Uygulama”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.58, S.4, 2003, s.148.

²⁸⁵ Demirel ve Akbıyık, **a.g.e.**, s.42.

Tablo 13: Girişimcilerin Özellikleri

Tarih	Yazar(lar)	Özellik(ler)	Normatif	Ampirik
1848	Mill	Riske katlanabilen	X	
1917	Weber	Resmi otoritenin kaynağı	X	
1934	Schumpeter	Yenilik, inisiyatif	X	
1954	Sutton	Sorumluluk arzusu	X	
1959	Hartmann	Resmi otoritenin kaynağı	X	
1961	McClelland	Riske katlanabilen, başarı ihtiyacı		X
1963	Davids	Hırs; bağımsızlık arzusu; sorumluluk; özgüven.		X
1964	Pickle	Mental; beşeri ilişkiler; iletişim yeteneği; teknik bilgi.		X
1971	Palmer	Risk ölçümü		X
1971	Hornaday&Aboud	Başarı ihtiyacı; özerklik; saldırı; güç, tanınma; yenilikçi/bağımsız		X
1973	Winter	Güç ihtiyacı	X	
1974	Borland	İçsel kontrol odağı		X
1974	Liles	Başarı ihtiyacı		X
1977	Gasse	Kişisel değer eğilimi		X
1978	Timmons	Özgüven; hedef odaklı ölçülü risk alan; içsel kontrol odağı; yaratıcılık/yenilik.	X	X
1980	Sexton	Enerjik/hırslı; tersliklere pozitif reaksiyon		X
1981	Welsh&White	Kontrol ihtiyacı; sorumluluk arayan; özgüven; zorlu ve fırsatlarla dolu (meydan okuma) iş alan; ölçülü risk alan		X
1982	Dunkelberg&Cooper	Büyüme odaklı; bağımsızlık odaklı; usta odaklı		X

Kaynak: James W. Carland et al., "Differentiating Entrepreneurs from Small: Business Owners: A Conceptualization", **Academy of Management-The Academy of Management Review (pre-1986)**, 9, 000002, 1984, p.356.

Literatürde görülen girişimci özelliklerinin bir örnekleme ortaya koyan tabloda, normatif olanlar yazarın kişisel izlenimleri ya da okuduğu kitaplardan çıkardığı sonuçlar neticesinde tanımlanmıştır. Ampirik çalışmalar ise, tamamen muhtelif örneklerden alınmıştır²⁸⁶.

²⁸⁶ James W. Carland et al., "Differentiating Entrepreneurs from Small: Business Owners: A Conceptualization", **Academy of Management-The Academy of Management Review (pre-1986)**, 9, 000002, 1984, pp.355,356.

Bir girişimcinin veya girişimin başarılı olmasındaki temel etkenler, bahsedilen kişisel özelliklerle yakından ilgili olduğu kadar, sahip olunan bakış açılarıyla da yakından ilgilidir. Bunlar, girişimcinin veya girişimciliğin başlıca özelliklerini oluşturmaktadır. Başarılı bir girişimcinin de sahip olmak zorunda olduğu temel nitelikte bazı özellikler vardır²⁸⁷. Bu özellikler, en temel yönleriyle Tablo 14’te görülmektedir. Buna göre; üretim aşamasına ve yöneticilik yeteneklerine sahip olma, her şeyi ölçebilir kriterlere indirgeme, hedef belirleme, motivasyon yeteneği, örgüt ortamını ortak hedeflere uygun hale getirme ve zaman plânlaması yapma gibi temel özelliklerin girişimcide bulunması gerekmektedir.

²⁸⁷ Uğur Dolgun, **Girişimcilik**, 1.Baskı, İstanbul, Alfa Basım Yayın, 2003, s.5.

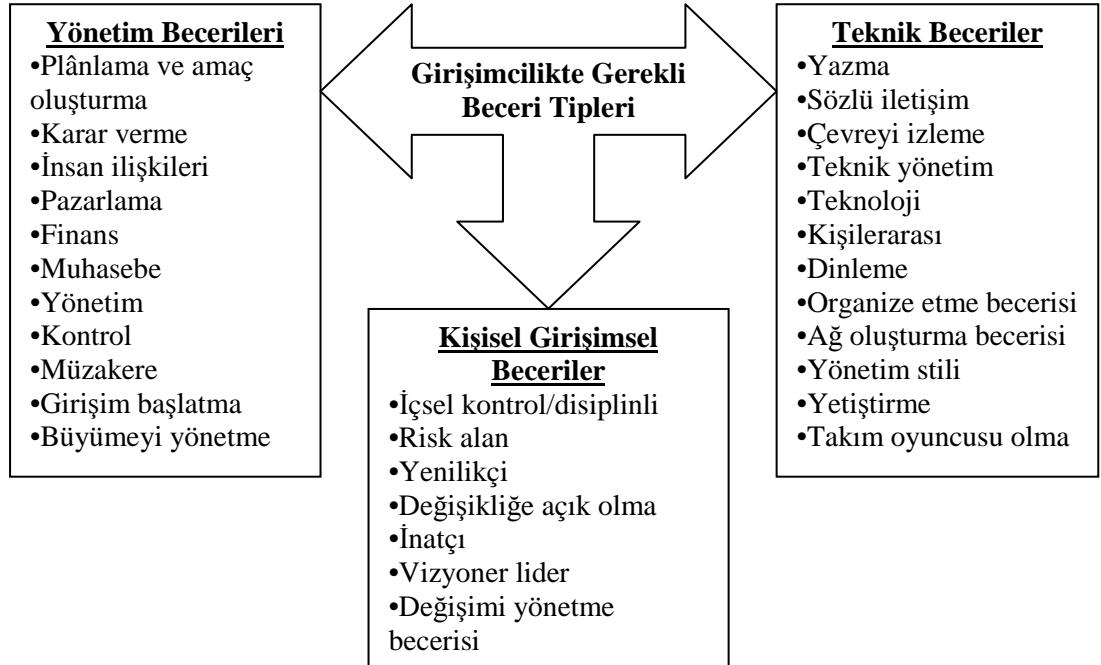
Tablo 14: Bir Girişimcide Bulunması Gereken En Temel Bazı Özellikler

Bir Girişimcide Bulunması Gereken En Temel Bazı Özellikler	
•	Üretim Aşamasına ve Yöneticilik Yeteneklerine Sahip Olma
	Girişimcilerin, üretimini yapacakları ürünün ya da hizmetin teknik yönleri hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bunun dışında yöneticilik yeteneklerine de sahip olmaları gerekmektedir. Ayrıca, girişimcinin, yöneticiler ve çalışanlar üzerinde motivasyon yaratabilme, pazarlama stratejileri geliştirebilme, müşteri gereksinimlerini belirleme ve müşteri tatminini en üst seviyede sağlama, girişimle alakalı yasal mevzuata hâkim olma gibi özelliklere de sahip olması gerekmektedir. Girişimci, daha çok pazarlara yönelmelidir. Girişimin üretim ve iç yapısıyla ilgilenen teknisyenler olmalıdır.
•	Herşeyi Ölçebilir Kriterlere İndirgeme
	Başarılı bir girişimcinin, soyut nitelikli yöntemlerin (yaratıcılık gibi) yanı sıra, somut nitelikteki bilgilere de sahip olması gereklidir. Bunun temel aracı da, “ölçülebilirlik ilkesi”dir ve başarı için, rakam ve istatistiklere dayalı ölçülebilirlik kriterlerine dikkat edilmesi gerekmektedir.
•	Hedef Belirleme
	İlk olarak, girişimcilerin hedeflerini açıkça tanımlamaları gerekir. Ancak, somut ve ulaşılabilir kriterler üzerinde yoğunlaşılmalı, zaman zaman değerlendirmeler yapılmalı, hedeflerin ne ölçüde gerçekleştirildiği ve girişimin hangi noktasında bulunduğu görülmelidir. İş yaşamında bir girişimcinin bazı öncelikli hedefleri şunlardır: - Güvenilir ve saygın bir marka ortaya çıkarmak. - Pazar payı içerisinde en büyük dilimi almak. - Ekonomik krize rağmen, krizden etkilenmeden üretime veya pazarlama işlemlerine devam etmek. - En fazla kazancı en düşük maliyetle elde etmek. - Mümkün olduğunca çok müşteriye ulaşmak. - Diğer girişimler tarafından korkuyla söz edilen rakip durumuna gelmek. - Sektörde yeniliklerin öncüsü sayılmak. Bunların hepsi aynı anda yapılamasa da girişimci, belli bir sistemlilik içinde sıralama yapmalı ve hedeflerini o yönde belirlemelidir.
•	Motivasyon Yeteneği
	Girişimin başarısı, çalışanların organizasyonun amaçlarını gerçekleştirecek biçimde hareket etmeleri ve eyleme geçmeleriyle mümkün olmaktadır. Bu nedenle, başarılı bir girişimci, çalışanlarını girişimin amaçları yönünde motive etmesini bilmeli, çalışanların davranışlarını okuyabilmeli, motivasyon eksikliğinin sebeplerini ortaya çıkarabilmeli ve bunu gidermeye yönelik çözümler üretebilmelidir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, çalışanlardan birini motive eden şey diğer çalışanı motive etmeyebilir.
•	Örgüt Ortamını Ortak Hedeflere Uygun Hale Getirme
	Çalışma ortamı, çalışanların ve girişimcilerin aynı amaçları/hedefleri paylaşmaları doğrultusunda oluşmuşsa, sorun çıkmayacaktır. Bu nedenle, girişimciler, yaptıkları işi ve çalışanlarını ciddiye alıp bunu da göstermek zorundadırlar.
•	Zaman Plânlaması Yapma
	Zaman, “bir daha yerine getirilmesi mümkün olmayan tek unsurdur”. Telifisi ve ikamesi olmayan bir güç olması nedeniyle, girişimci, zaman yönetimini ve zaman plânlamasını en etkin şekilde yapabilmelidir.

Kaynak: Uğur Dolgun, **Girişimcilik**, 1.Baskı, İstanbul, Alfa Basım Yayın, 2003, s.5-7’den yararlanılarak hazırlanmıştır.

2.3.3. Girişimcilikte Beceri Tipleri

Girişimcilikte girişimcinin kişilik özellikleri önemli olduğu gibi, girişimcinin becerileri de önemli ve gereklidir. Bu kapsamda, Şekil 7’de de grldğu üzere, girişimcilerin gereksinim duydukları beceriler üç ana alanda sınıflandırılabilir. Bunlar; yönetim becerileri, teknik beceriler ve kişisel girişimsel becerilerdir²⁸⁸. Girişimcinin bu beceri ve yetenekleri fırsatların kullanılmasında ana determinanttır²⁸⁹.

Şekil 7: Girişimcilikte Gerekli Beceri Tipleri

Kaynak: Robert D. Hisrich and Michael P. Peters, **Entrepreneurship**, 4th Edition, U.S.A, Irwin McGraw-Hill, 1998, p.20’den yararlanılarak düzenlenmiştir.

Teknik beceriler; yazma, dinleme, sözlü iletişim, organize edebilme, yetiştirme (koçluk), takım oyuncusu olma ve teknik bilgi gibi hususları içermektedir.

²⁸⁸Robert D. Hisrich and Michael P. Peters, **Entrepreneurship**, 4th Edition, U.S.A, Irwin McGraw-Hill, 1998, p.19.

²⁸⁹ Ullah, Farooq and Ahmad, **a.y.**.

Yönetim becerileri; herhangi bir girişimin başlama, geliştirme ve yönetme ile ilgili alanlarını kapsamaktadır. Karar verme, pazarlama, yönetim, finans, muhasebe, üretim, kontrol ve müzakere becerileri yeni bir girişimin kurulmasında ve büyümesinde gereklidir. Kişisel girişimsel becerilerden bazıları, girişimciyi yöneticiden ayırmaktadır. Bu sınıflandırmaya ait beceriler; içsel kontrol (disiplin), risk alma, yenilikçi olma, değişikliğe açık olma, inatçı ve vizyoner lider olma şeklindedir²⁹⁰.

2.4. GİRİŞİMCİ KİŞİLİĞİN OLUŞMASINDAKİ ETKENLER

Girişimcinin art yetişimine yönelik birçok bakış açısı olmasına rağmen, girişimci kişiliğin oluşmasında bazı temel etkenler bulunmaktadır. Bu kapsamda; çocukluk ve aile çevresi, ailede girişimci olup olmaması, rol modeller, kişisel özellikler, yaş, eğitim, cinsiyet, kişisel değerler, çalışma hayatının geçmişi, girişimcilikten önceki iş tecrübesi gibi unsurlar, kişide girişimcilik eğilimi oluşturması ve geliştirmesi açısından önemli görülen etkenler olmaktadır²⁹¹. Bu etkenler kısaca şu şekilde açıklanabilir:

2.4.1. Çocukluk ve Aile Çevresi

Bireyin aile içinde aldığı görgü, eğitim, ailesinin içinde yer aldığı toplumsal ve ekonomik sınıf ile değerler bireyi hayatı boyunca direkt olarak etkilemektedir. Dolayısıyla bireyin henüz çocukken üretken alanlarda faaliyet göstermesi yönünde teşvik edilmesi girişimci olabilmesi bakımından olumlu bir etki yaratmış olacaktır²⁹². Ayrıca, bir iş kurma kararı, bir kişinin yaşam seyrinin sonucu ve/veya zaman içinde meydana gelen kümülatif olayların (çocukluk deneyimleri ve sonraki iş deneyimleri gibi) sonucu olabilir²⁹³.

²⁹⁰ Hisrich and Peters, 4th Edition, **a.y.**

²⁹¹ Güler, **a.g.e.**, s.10; Hisrich and Peters, 4th Edition, **a.g.e.**, p.70.

²⁹² Müftüoğlu ve Durukan, **a.g.e.**, s.20.

²⁹³ Drennan, Kennedy and Renfrow, **a.y.**

Belirli araştırma başlıklarını içeren girişimcinin çocukluk ve aile çevresi, doğum sırası, ebeveynlerin meslekleri ve sosyal statüsü, ebeveynlerle ilişki gibi unsurları içermektedir²⁹⁴. Bu unsurlar kısaca şu şekilde açıklanabilir:

2.4.1.1. Bireyin Dünyaya Geliş Sırası

İlk doğan ya da tek çocuk olma, çocuğun özel ilgi görmesi neticesinde daha özgüvenli olması varsayımına dayanmaktadır. Örneğin, 408 kadın girişimciyi kapsayan ulusal bir örnekleme, Hisrich ve Brush, yüzde ellisinin ilk doğan olduğu sonucunu bulmuşlardır. Buna karşılık, erkek ve kadın girişimcilerle ilgili birçok çalışmada ilk doğan etkisi görülmemiştir. Dolayısıyla, eğer gerçekten bireyin girişimci olması üzerinde bir etkiye sahipse, ilk doğan etkisi üzerine daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir²⁹⁵.

2.4.1.2. Ebeveynlerin Meslekleri ve Sosyal Statüsü

Literatürde dikkat çeken önemli bir değişken de ailenin iş deneyimidir²⁹⁶. Girişimcilerin ebeveynlerinin meslekleriyle ilgili olarak, girişimcilerin serbest meslek sahibi olma eğilimi ya da girişimci babaya sahip olma açısından güçlü bir kanıt bulunmaktadır. Serbest meslek sahibi bir babaya sahip olmak, girişimci için güçlü bir esin kaynağı oluşturmaktadır²⁹⁷. Bununla birlikte, girişimciliğe adım atmaya çalışan bir kişi için ailenin rolünün olumlu yönde baskın bir özelliği bulunmaktadır. Özellikle kişiye, girişimsel bir geleneğin miras bırakılmasında bir etkendir. Ayrıca, güçlü bir ahlâkî ve dînî inancın aşılmasında; kişinin kendi girişimsel çabasının onaylanmasında ve iş kurması adına kaynakların oluşturulmasında da ailenin rolü bulunmaktadır. Buna ilaveten, yaygın bir şekilde

²⁹⁴ Hisrich and Peters, 4th Edition, **a.g.e.**, p.71.

²⁹⁵ **A.e.**

²⁹⁶ Drennan, Kennedy and Renfrow, **a.y.**

²⁹⁷ Hisrich and Peters, 4th Edition, **a.y.**

ailenin yerleşik sosyal sınıf ve etnik ağları da önceki iş bağlantılarının ilerletilmesinde kullanıldığı görülebilmektedir²⁹⁸.

2.4.1.3. Ebeveynlerle İlişkinin Rolü

Girişimcilerin ebeveynlerinin destekleyici ve bağımsızlığı teşvik edici, başarı ve sorumluluk sahibi olmaya ihtiyaç duyarlar. Ebeveynlerin bu destekleyici ilişkisi (özellikle babanın), kadın girişimciler için en önemli husus olduğu görülmektedir. Kadın girişimciler, “orta-üst sınıf çevrelerde” yetişmektedir ki bu aileler nispeten “çocuk odaklı” olmakta ve kişilikte babalarına benzer olmaktadır²⁹⁹.

2.4.2. Kişisel Özellikler

Daha önce de değinildiği gibi, girişimci bireyi diğerlerinden ayıran özellikler bulunmaktadır. Belirli bir vizyona sahip olarak girişimciliğe başlayan birey, tükenmeyen bir başarıma arzusuna ve girişimcilik tutkusuna sahip kişilik özelliklerinde, analitik düşünme yeteneğine sahip, yaratıcı, hızlı karar alabilen ve atak kişiler olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, risk almaya yatkın ve iş yaşamının zorluklarına katlanabilecek güce sahip kişiler olan girişimci kişiler, belirsizliğe tolerans, kendine güven, başarıma ihtiyacı, yenilikçilik ve kontrol odağı vs. özelliklere de sahiptir³⁰⁰.

2.4.3. Cinsiyet

Yıllar itibarıyla kadın girişimciliği gittikçe artan oranda gelişse de cinsiyet ile ilgili yapılan çalışmalarda, genellikle erkek egemen örneklerin olduğu görülmektedir. Ancak, girişimci özellikleri ile ilgili çalışmalar, kadınlara ait

²⁹⁸ Alison Morrison, “Entrepreneurs Transcend Time: A Biographical Analysis”, **Management Decision**, Vol.39, Iss.9, 2001, p.787.

²⁹⁹ Hisrich and Peters, 4th Edition, **a.y.**.

³⁰⁰ Öznur Bozkurt, “Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.1, S.2, Aralık 2006, s.99-101.

özellikler üzerinde durmadıkları zaman, önemli görülen bazı hususlar noksan kalmaktadır³⁰¹.

Bu kapsamda, kadın girişimcileri erkek girişimcilerden ayıran özellikler Tablo 15’te belirtilmiştir. Buna göre; erkek girişimciler inatçı ve ikna edici, yenilikçi ve idealist, yüksek seviyede özgüven, kendi patronu olma isteği şeklindeki kişisel özellikleri ile kadın girişimcilerden farklılık gösterirken, erkek girişimcilerde iş kurma yaşı 25-35 iken bu rakam kadın girişimcilerde 35-45 yaş aralığı olmaktadır.

³⁰¹ Güler, a.g.e., s.11.

Tablo 15: Erkek ve Kadın Girişimciler Arasında Kıyaslama

Özellik	Erkek Girişimciler	Kadın Girişimciler
Motivasyon	Başarı-bir şeyler yapma çabası Kişisel bağımsızlık-statüye bağlı benlik imajı İş doyumu kontrol isteğinden doğmaktadır.	Başarı-bir hedefi gerçekleştirme Bağımsızlık-yalnız yapma
Çıkış Noktası	Mevcut işten doyumсуzluk İşten çıkarılma veya zorunlu işsizlik Üniversite, mevcut işin dışında başka bir uğraş alanı veya mevcut işin doğal olarak gelişmesi Edinme fırsatı	İşte hayâl kırıklığı Fırsatı tanıma ve ilgilenme Kişisel durumlarda değişim
Fon Kaynakları	Kişisel varlıklar ve tasarruflar Banka finansmanı Yatırımcılar Arkadaşlardan veya aileden borç alma	Kişisel varlıklar ve tasarruflar Kişisel borçlar
Mesleki Deneyim	İşle paralel deneyim Tanınmış uzman veya alanında yüksek başarı düzeyi kazanmış biri Çeşitli işletme fonksiyonlarında yetkin	İş alanında deneyim Orta-yönetim seviyesi veya idari seviye alanında deneyim Hizmet-ilişkili mesleki deneyim
Kişisel Özellikler	İnatçı ve ikna edici Hedef yönelimli Yenilikçi ve idealist Yüksek seviyede özgüven Coşkulu ve enerjik Kendi patronu olma isteği	Esnek ve toleranslı Hedef yönelimli Yaratıcı ve realistlik Orta seviyede özgüven Coşkulu ve enerjik Sosyal ve ekonomik çevre ile ilişki kurma yeteneği
Geçmiş	İş kurma yaşı: 25-35 Babaları serbest çalışan İşletme ya da teknik alanda (genellikle mühendislik) ön lisans ya da lisans derecesine sahip İlk doğan çocuk	İş kurma yaşı: 35-45 Babaları serbest çalışan Güzel sanatlar alanında ön lisans ya da lisans derecesine sahip İlk doğan çocuk
Destek Grupları	Arkadaşlar Profesyonel tanıdıklar (avukatlar, muhasebeciler) İş ortakları Eş	Yakın arkadaşlar Eş Aile Kadınlar için meslek kuruluşları Ticaret ortakları
Başlatılan İşin Tipi	İmalât veya inşaat sektörü	Hizmet-ilişkili-eğitim hizmetleri, danışmanlık ya da halkla ilişkiler

Kaynak: Robert D. Hisrich and Michael P. Peters, **Entrepreneurship**, 4th Edition, U.S.A., Irwin McGraw-Hill, 1998, p.79.

2.4.4. Yaş

Kronolojik yaş yönünden girişimcilerin çoğu, girişimsel kariyerlerine 22 ila 45 yaşları arasında başlamaktadır. Kariyer söz konusu yıllardan önce ya da sonra başlayabilse de, o kadar olası değildir. Çünkü girişimci, başarılı bir şekilde yeni bir girişim başlatmak ve yönetmek için deneyime, finansal desteğe ve yüksek enerji

seviyesine gereksinim duyar. Ortalama yaşın çok az bir anlamı olsa da, önce başlayan girişimsel kariyer sonra başlayandan daha iyidir. Ayrıca, birey girişimsel kariyere başlamada daha eğilimli olduğunda, her beş yılın (25, 30, 35, 40 ve 45) kilometre taşları vardır³⁰².

2.4.5. Girişimcilikten Önceki İş Tecrübesi

Girişimcilikten önceki iş tecrübesi, “*girişimcilerin iş kurmadan bağımlı çalışma adı altında edindikleri deneyimleri*” daha çok akla getirmekte; ama girişimcilerin başarılı şekilde bir iş kurmadan önceki tecrübesi de yine bir iş kurma geçmişi olabilir. Dolayısıyla bu perspektiften bakıldığında, yeni bağımsız bir iş kurmuş olanların büyük çoğunluğunun geçmişte bir iş kurma tecrübesine sahip olduğu görülmüştür. Konu ile ilgili yapılan araştırmaların iddia ettiği gibi, “koridor prensibi” gereği girişimcilik yoluna bir kere girildiği zaman, başka işletmeler kurma oranı artmaktadır³⁰³. Koridor prensibi ise kısaca, “girişimcilerin bir faaliyete girişmeden önce, kendilerine gözükmeyen girişim fırsatlarını görebilme yeteneğini” içermektedir. Yani, koridor prensibi, birçok girişimcinin görebileceği, onlar faaliyete girmeden önce göremedikleri ve/veya yararlanamadıkları yeni girişim fırsatlarını doğurabilen koridorları vurgulamaktadır³⁰⁴.

Bununla birlikte, tecrübe, özellikle şu alanlarda önemlidir: Finans; ürün ya da hizmet gelişimi; imalât; dağıtım kanallarının gelişimi ve pazarlama plânının gelişimi. Girişim kurulmaya ve büyümeye başladığı zaman, yönetsel tecrübe ve beceriler gittikçe önemli hale gelmektedir. Yönetsel tecrübeye ek olarak, girişimsel tecrübe de giderek önem kazanmıştır. Girişimcilerin çoğunda, önemli girişimin ilk girişimleri olmadığı görülmektedir³⁰⁵.

³⁰² Hisrich and Peters, 4th Edition, **a.g.e.**, p.72.

³⁰³ Güler, **a.g.e.**, s.16.

³⁰⁴ Delaney J. Kirk and James D. Powell, “The Corridor Principle: A Study to Determine Which Variables Predict Number of New Ventures Started by Women Entrepreneurs”, University of Central Arkansas, Small Business Institute Director’s Association, (Çevrimiçi) <http://www.sbaer.uca.edu/Research/sbida/1988/PDF/50.pdf>, 13 Aralık 2012.

³⁰⁵ Hisrich and Peters, 4th Edition, **a.g.e.**, pp.73,74.

2.4.6. Eğitim

Psikoloji literatüründe, girişimci kişiliğin doğası ile ilgili olarak girişimci kişilik doğuştan mıdır ya da sonradan kazanılır mı tartışması hala mevcuttur. İlk görüşe göre; girişimci kişilik, durumsal şartlar ve çevre ne olursa olsun, davranışları etkileyen önceden belirlenmiş bir yapıdır. İkincisine göre ise; girişimcilik, kültürel çevrenin ve eğitimin özel bir sonucu olmakla birlikte, doğuştan gelen özellikler anlamsız görülmektedir. Ancak, görüşlerin ikisi de eğitimin girişimsel davranışın gelişiminden sorumlu olduğunu kabul etmektedir³⁰⁶. Girişimcilik eğitimi, kapasitesi olan herkesin yenilikçi yolla iş sahibi olması, yeni bir iş kurması ya da işsiz kaldıklarında bireysel olarak işletme açması yönünde güç vermektedir. Eğitim sistemi, faydalı beceriler ve yetkinlikler geliştirmek ve dolayısıyla, ülkenin ekonomik gelişimine katkıda bulunmak için tüm seviyelerde girişimcilik eğitimini yeniden gözden geçirebilir ve geçirmelidir de³⁰⁷.

Eğitimin kendisi yatırımdır ve gelişme sağlar. Ayrıca, iş gücünü ülkenin ihtiyaçlarına göre hazırlamak, ekonominin yapısında değişim yapmak, ekonomik performansını geliştirmek ve daha iyi istihdam fırsatları yaratmak gibi fonksiyonları vardır³⁰⁸. Bununla birlikte, gerek istihdam sağlamada gerekse ekonomik büyümenin desteklenmesi anlamında gerekli bir faktör olan girişimcilik eğitimi³⁰⁹, öğrencilerin farkındalıklarının ve algılarının üzerinde bir etkiye sahip olabilir. Öğrencinin girişimciliğe yönelik algılarını etkileyen faktörleri daha detaylı bir şekilde anlamayı sağlamada yardımcı olmak amacıyla, ilk olarak öğrenci eğilimi üzerindeki bulguların incelenmesi gerekmektedir. Öğrenci eğilimi alanındaki çalışmalar, dar kişilik özelliği

³⁰⁶ M. R. Luca and L. T. David, "University-Enterprise Partnership in Training Entrepreneurship", **Bulletin of the Transilvania University of Braşov**, Vol.4(53), No.1-2011, Series VII:Social Sciences, pp.61,62.

³⁰⁷ A.e., p.62.

³⁰⁸ Hasan İbicioğlu, Hatice Baysal ve Ahmet Sait Özkul, "The Role of High Education in Entrepreneurship Training in Respect of Transition Economies Albania Sample", Epoka University, **Center for European Studies**, (Çevrimiçi) http://ces.epoka.edu.al/icme/Role_High_Education_Entrepreneurship_Albania_HI_HB_ASO.pdf, 26 Ekim 2011, p.94.

³⁰⁹ Robert E. Nelson, "Entrepreneurship Education in Developing Countries", **Asian Survey**, Vol.17, No.9, Sep.,1977, p.880.

perspektifiyle sosyal ve çevresel etkileri içine alan geniş perspektifler arasında önemli bir alanı kapsamaktadır³¹⁰.

Bulgular Tablo 16’da, “Öğrencilerde Niyet ve Eğilim Üzerine Bulgular” başlığı altında bazı çalışmalar özetlenmiştir. 2000’li yıllarda yapılan bu çalışmalarda; üniversite öğrencilerinin girişimciliğe yönelik tutumlarını belirleyen unsurlar, öğrenciler arasında girişimsel niyetin nedenleri, kadın ve erkek girişimciler arasındaki motivasyon farklılıkları, iş kurma arzusu ve bunun uygulanabildiği konusundaki algılamalar üzerinde girişimcilik eğitim programına katılımın etkisi ve öğrenciler üzerinde yapılan girişimcilik araştırmasında tutumlar ve algılar incelenerek, bulgular ortaya konulmuştur.

³¹⁰ Luke Pittaway and Jason Cope, “Entrepreneurship Education: A Systematic Review of the Evidence”, **International Small Business Journal**, Vol.25(5), 2007, p.490.

Tablo 16: Öğrencilerde Niyet ve Eğilim Üzerine Bulgular

Yazarlar	Çalışmada Kullanılan Veri	Tarih	Çalışmanın Yeri	Özet
Wang ve Wong	Araştırma, Singapur National Üniversitesi'nde teknik alanlarda öğrenim gören 5326 üniversite öğrencisini kapsamaktadır.	2004	Singapur	Makale, üniversite öğrencilerinin girişimciliğe yönelik tutumlarını nelerin belirlediğini incelemektedir. Arka planda yer alan üç faktörün etkisinin olduğu bulunmuştur. Bunlar: Cinsiyet, aile deneyimi ve eğitim seviyesi şeklindedir. Yetersiz işletme bilgisinin, girişimsel faaliyete ilgi duyan mühendislik ve fen öğrencileri için temel bir engel oluşturduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Makalede, lisans düzeyinde girişimsel ilginin yüksek; ancak, temel engellerin işletme bilgisizliği ve risk alma konusunda hazırlıklı olma, gibi unsurlar olduğu sonucuna varılmıştır.
Luthje ve Franke	Araştırma, MIT Mühendislik Okulu'nun 512 öğrencisini kapsamaktadır.	2003	ABD	Çalışmada, mühendislik öğrencileri arasında girişimsel niyetin nedenlerini belirlemeye ve test etmeye yönelik olarak, kovaryans yapı modeli kullanılmıştır. Çalışma, kişilik özelliklerinin serbest meslek tutumu üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğunu ve yeni bir girişimde bulunma niyeti ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, girişimsel niyetin, algılanan engeller ve destek faktörleri tarafından da doğrudan etkilendiği görülmektedir.
De Martino ve Barbato	Araştırma, ABD'de İşletme Okulu'ndan mezun olan 1763 mezunu kapsamaktadır. (1978 yılı sonrası)	2003	ABD	Makale, MBA yapan kadın ve erkek girişimciler arasındaki motivasyonel farklılıkları açıklamaktadır. Kariyer motivasyonları ve cinsiyet arasındaki ilişkinin ölçüldüğü çalışmada, çeşitli farklılıklar bulunmuştur. Kadın girişimciler, kendilerine esneklik sağlayabilecek ve kendi kariyerleri ile aile yükümlülüklerini dengeleyebilecekleri bir kariyer tercih etmektedirler. Diğer yandan erkek girişimciler, kendilerine servet yaratmalarına imkân verecek kariyerle en çok motive olmaktadır. Evli kadınlarla ve çocuğa bağımlı erkek girişimciler arasında kıyaslama yapıldığında, söz konusu farklılıklar daha da genişlemektedir.

Peterman ve Kennedy	Araştırma, kontrol grubu kullanılarak, <i>Young Achievement Australia</i> programında olan 117 öğrenciyi kapsamaktadır.	2003	Avustralya	Makalede, bir iş kurmaya yönelik arzu ve bunun olası uygulanabilirliği konusundaki algılamalar üzerinde bir girişimcilik eğitim programına katılımın etkisi incelenmektedir. Bir ön-test ve son-test kontrol grubu kullanılarak, <i>Young Achievement Australia</i> girişimcilik programına kayıtlı öğrencilerin algılarındaki değişiklik ölçülmektedir. Kontrol grubu ile karşılaştırıldığında, öğrencilerin programa katılımlarından sonra, önemli ölçüde algılarının (arzu edilirlilik ve olurluluk) yükseldiği görülmüştür.
Carayannis, Evans ve Hanson	Ön-test ve son-test kısımları ile çok bölümlü araştırma.	2003	ABD ve Fransa	Girişimcilik araştırması, Fransa ve ABD'deki, lisans, (mezun ve eğitimi devam eden) öğrencilerine yapılmıştır. ABD'deki öğrencilerle kıyaslandığında Fransız tarafında, tutumlar ve algıların daha az pozitif olduğu görülmüştür. Makale, girişimcilik eğitiminin kültürel duyarlılığına da ışık tutmuştur.

Kaynak: Luke Pittaway and Jason Cope, "Entrepreneurship Education: A Systematic Review of the Evidence", **International Small Business Journal**, Vol.25(5), 2007, pp.491,492.

Sistematik literatür taraması (The systematic literature review) ile değerlendirilen bu çalışmada, girişimciliğe yönelik olarak, öğrenci eğilimi (veya niyetliliği) üzerine çeşitli etkiler olduğu ve girişimcilik eğitiminin öğrenci niyeti üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Buna göre³¹¹:

- Kişilik özelliklerinin, kendi işinin sahibi olma tutumu ile bağlantılı olduğu bulunmuş ve bundan ötürü de, girişim oluşturma niyeti ile dolaylı bağlantısı bulunmaktadır.

- Girişimsel niyet, faaliyetin ortaya çıkacağı belirli bir çerçeve içerisinde, doğrudan algılanan engeller ve destek faktörleriyle bağlantılıdır.

- Yetersiz işletme bilgisi ve algılanan risklerin, öğrenciler için önemli caydırıcılar olduğu bulunmuştur.

- Cinsiyet, girişimcilikte aile deneyimi, eğitim seviyesi ve yaşın, niyet üzerinde doğrudan etkisi bulunmuştur. Özellikle erkek ve daha genç öğrencilerin aile deneyimi görülenlerde niyet daha fazladır.

- Girişimcilik eğitim programları, bir girişime başlamadaki istenirlik ve olabilirlik ile ilgili olarak, niyet ve algıları kaydırabilir.

- Geniş çaplı kültürel, politik ve makro ekonomik faktörlerin farklı ülkelerde, öğrencinin niyet seviyesi üzerinde derin bir etkisi olabilir.

Geniş anlamda girişimcilik, daha iyi bir toplum, daha iyi bir ulus ve daha iyi bir dünya yaratmak için gerekli olan yaratıcılığı ve yeniliği harekete geçirmek olarak tanımlanabilir. Bu hedefi başarmak için hükümet politikalarının girişimcilik için her toplumda mevcut büyük insan potansiyelinin eğitici yönlerine odaklanması

³¹¹ Pittaway and Cope, **a.g.e.**, pp.490,493.

gerekmektedir³¹². Bundan dolayı, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki çeşitli araştırmacılar tarafından da öneminin vurgulandığı girişimcilik eğitimi³¹³, öğrencinin gelişiminde etkili yıllar olan ilkokul ve ortaokul dönemi boyunca başlamalı, evde ve toplumda aktivitelerle genişletilmelidir. Girişimsel motivasyon, kişinin formal ve informal eğitim ve öğretim boyunca entegre edilmesi gereken gelişim sürecini kapsar. Hem erkekler hem de kadınlar, kendi girişimsel yeteneklerini geliştirmeleri açısından cesaretlendirilmelidir. Sadece bu yol, toplumun beşeri kaynaklarını etkili biçimde kullanabilir³¹⁴.

Üniversite açısından, girişimcilik eğitimini geliştirmeyi amaçlamanın, mezunların ekonomik girişim ve istihdam edilebilirliğini artırmanın bir yolu olduğu daha da belirgin hale gelmektedir. Avrupa üniversitelerinin çoğu, lisans veya yüksek lisans düzeyinde girişimsel yetkinliklerin gelişimini hedefleyen eğitim programları başlatmıştır. Özel eğitim programları tarafından ya da müfredat programlarına eklenmiş diğer programlarla girişimcilik öğretimi, mezunların kendi işlerinde yenilik yapma ya da yeni bir iş kurmada yeterliliğini geliştirmek demektir³¹⁵.

2.4.7. Rol Modeller

Kariyer seçimlerinde girişimcileri etkileyen en önemli faktörlerden biri rol modellerdir. Rol modeller ebeveynler, erkek ya da kız kardeşler, diğer akrabalar ya da diğer girişimciler olabilir. Başarılı girişimciler, potansiyel girişimciler tarafından sıklıkla katalizör olarak görülürler. Bununla birlikte, girişimciler yeni bir girişimin her aşamasında güçlü bir destek ve danışmanlık sistemine ihtiyaç duyarlar. Her girişimci için aile ve arkadaşlarla “moral-destek ağı” oluşturmak önemlidir. Girişimcilerin çoğu, en büyük destekçilerinin eşleri olduğunu ve eşlerinin yeni bir girişim için, gerekli miktarda zamanın çoğunu adamalarına izin verdiklerini belirtmişlerdir. Moral-destek ağında önemli bir yere sahip olan arkadaşların yanı sıra

³¹² Nelson, **a.g.e.**, p.885.

³¹³J. F. Obisanya, C. A. O. Akinbami and A. O. Fayomi, “Entrepreneurship Education and Undergraduates’ Attitude to Self-Employment: A Case Study of A Nigerian University”, **Ifè PsychologIA**, Vol.18, No.2, 2010, p.90.

³¹⁴ Nelson, **a.y.**.

³¹⁵ Luca and David, **a.g.e.**, p.62.

akrabalar, özellikle de bu kişiler aynı zamanda girişimci iseler, güçlü bir moral destek kaynağı olabilirler. Bunlara ek olarak, girişimci yeni bir girişimin kurulumu boyunca tavsiye ve danışmaya ihtiyaç duyar. Bu tavsiye de “profesyonel-destek ağı”nın farklı üyelerinden (danışman, iş ortakları, ticari ortaklıklar ya da kişisel bağlantılar gibi) elde edilebilir³¹⁶.

2.4.8. Sosyal Ortamın Etkisi

Aileden farklı olarak kişi, içinde yer aldığı sosyal çevreye ve sosyal ortama göre belli konulara eğilim göstermektedir. Buna göre; girişimci olma konusunda kişinin sadece kararlarının, istek ve niyetlerinin etkili olmadığı, ayrıca etrafında yer alan diğer insanların da girişimci olma oranına göre hareket ettiği belirtilmektedir³¹⁷.

2.4.9. Kişisel Değerler

Kişisel değerlerin girişimciler için önemli olduğunu gösteren çok sayıda çalışmalar olsa da, sıklıkla bu çalışmalar girişimcilerin bu değerleriyle yöneticilerden, başarısız girişimcilerden ya da hatta genel halktan farklılaşabileceğini göstermekte başarısız olmaktadır. Örneğin, girişimciler etkili liderler olmaya eğilimli olmalarına rağmen, bu onları başarılı yöneticilerden farklı kılmaz. Kişisel değerlere diğer bir bakış açısı da, girişimciler için çok önemli olan etik ve etik davranıştır³¹⁸.

2.4.10. Motivasyon

İş kurmak isteyen kişilerin sahip olması gereken en önemli güç, girişimcilik motivasyonudur. Hiçbir etken (finansman dâhil) güçlü bir motivasyondan daha anlamlı olmamaktadır³¹⁹. Özellikle erkekler için, yeni bir

³¹⁶ Hisrich and Peters, 4th Edition, **a.g.e.**, pp.74,75.

³¹⁷ Güler, **a.g.e.**, s.23.

³¹⁸ Hisrich and Peters, 4th Edition, **a.g.e.**, p.72.

³¹⁹ Özkan v.d., **a.g.e.**, s.148,149.

girişim başlatmada para, ikinci nedendir. Oysa kadınlar için neden sıralaması; iş tatmini, başarı, fırsat ve para şeklindedir³²⁰.

2.4.11. Kültür

“*Bir toplumdaki bireylerin paylaştıkları ortak değerler ve davranışlar bütünü*” olarak tanımlanan kültürün yapılan çalışmalarda, girişimcilik davranışlarını ve ruhunu etkileyen bir unsur olduğu ve ayrıca, diğer yapısal etmenlerin arasında arabulucu rol üstlendiği görülmektedir. Bununla birlikte, girişimciliğin yüksek seviyede olabilmesinin toplum kültürüyle yakından bir ilgisi bulunmaktadır³²¹. Girişimciliğin, kültürü oluşturan gelenek, görenek ve ahlaki değerlerden etkilenmemesi söz konusu değildir. Girişimci davranış biçimini görmüş olduğu eğitimden ve yaşadığı çevreden almaktadır³²². Dolayısıyla toplumsal kültür önemli bir rol oynamaktadır. Örnek olarak, ataerkil aile yapısının görüldüğü az gelişmiş toplumlarda ailenin etkisi, anne ve babanın sıkı bir denetim ve itaatin belirginleştiği bir ortamda gerçekleşmektedir. Bu nedenle de kişisel başarıyı hedefleyen, üretken, yenilikler açık, risk alabilen ve dinamik bir girişimci tipinin oluşması daha zor olmaktadır³²³.

³²⁰ Hisrich and Peters, 4th Edition, **a.g.e.**, p.74.

³²¹ Semra Güney, Öykü Yalçın ve Aysun Çetin, “Girişimcilik ve Kültür”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.1, S.2, Aralık 2006, s.74.

³²² Semra Güney ve Arman Nurmakhmatuly, “Kültürün Girişimciliğe Etkisi: Kazakistan ve Türkiye Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Kültürlerarası Araştırma”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.10, S.18, Aralık 2007, s.69.

³²³ Müftüoğlu ve Durukan, **a.y.**.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK VE EĞİLİMİ

3.1. TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ

3.1.1. Osmanlı Devleti Dönemi

Türklerin göçebe toplum düzeninden yerleşik toplum düzenine geçmeleriyle birlikte, sanatkârlık ve ticari konulara giriştikleri görülmektedir³²⁴. Türkler Anadolu'da Selçuklu medeniyetini kurmasıyla birlikte, Anadolu'yu ticaret merkezi haline getirme çalışmasını sürdürmüş ve her bir yanı kervansaraylar ile donatmışlardır. Loncalar, bu dönemin önemli girişimleri olmuştur. Anadolu Selçuklu Devleti, hem girişimcileri hem de tüccarları korumak amacı ile sigorta kurumunu kurmuştur. Osmanlı Devleti zamanında da Anadolu Selçuklu Devleti'nden bazı ilkeler devralınmış ve lonca teşkilâtı, ahî teşkilâtı olarak görevine devam etmiştir³²⁵. Dolayısıyla, hem Selçuklu Devleti döneminde hem de Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde Ahî/Ahîlik Teşkilâtı'nın son derece başarılı ve etkin olduğu görülmektedir³²⁶.

Kurucusu Ahî Evran olarak bilinen Ahîlik Teşkilâtı³²⁷ Anadolu Selçuklu Devleti döneminde kökleşmiş olan ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda önemli rol oynamış bir teşkilâttir³²⁸. Ahîlik, *“binlerce yıldan beri süregelen eski Türk uygarlığının, Anadolu'nun fethiyle birlikte yakın temasa geçtiği İslam kültürü ile uyum içerisinde kaynaşmasından doğan bir iktisadi üretim ve kültür kuruluşu”*

³²⁴ Müftüoğlu ve Durukan, **a.g.e.**, s.9.

³²⁵ Sudi Apak, Kamer Hagop Taşçıyan, Muzaffer Aksoy, **Girişimcilik ve Sermaye Tedarik Yöntemleri**, 1.Basım, İstanbul, Papatya Yayıncılık, 2010, s.17.

³²⁶ Müftüoğlu ve Durukan, **a.y.**

³²⁷ Cengiz Şeker, “Ortaçağ Batı Avrupa Esnaf Loncaları ve Ahi Teşkilatı -Kökenler ve Özerklik-“, **Ahîlik**, Ed. Baki Çakır ve İskender Gümüş, Kırklareli Üniversitesi Yayınları: 1, 1.Basım, Kırklareli, Ekim 2011, (Çevrimiçi) <http://www.kirklareli.edu.tr/download/files/69691661/01-cengiz-seker.pdf>, 12 Şubat 2013, s.10.

³²⁸ Galip Demir, **Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ve Ahîlik**, Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı Yayınları No:10, 2.Basım, İstanbul, Sade Ofset Matbaası, 2000, s.317.

şeklinde tanımlanmaktadır³²⁹. Amacı “sosyal adaleti” sağlamak olan Ahîlik, başta ekonomik ve sosyal alanlarda olmak üzere siyasal, ahlakî ve askerî alanlarda da oldukça etkili bir teşkilâttir³³⁰.

19. yüzyıl ile beraber Batı’da köklü değişimlerin yaşanması ve Osmanlı pazarına Avrupa sanayi ürünlerinin girmesiyle, Osmanlı üretim ilişkileri bozulmuştur. Bunun neticesinde, Ahîlik Teşkilâtı da fonksiyonlarını kaybetmiştir. Ahîlik Teşkilâtının kaldırılmasıyla beraber, yerini doldurabilecek bir kuruluş geliştirilememiş olsa da benzer fonksiyonları karşılamak üzere bazı kurumlar oluşturulmuştur. Bu kurumlar şunlardır: Sendikalar, Vakıflar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Türkiye Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Konfederasyonu, Ticaret ve Sanayi Odaları, Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği (TOBB), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Mesleki Yeterlilik Kurumu³³¹.

Türklerin Osmanlı Devleti zamanında topraklarını doğudan batıya doğru genişletmeye başlatmaları stratejik olarak Osmanlı Devleti’ni önemli bir konuma getirmiş; ancak, Osmanlı Devleti’nin Ümit Burnu’nun keşfi ile mekânsal olarak ticari önemi azalmış ve özellikle esnaf ve sanatkârlar açısından da zor bir süreç başlamıştır. Sanayi Devrimi’nin Osmanlı Devleti’nin gerileme devrine denk gelmesi sebebiyle, gerileme hem askeri alanı hem de ticari alanı olumsuz etkilemiştir. Yaşanan bu süreçte ekonomik girişimciler, Batı ile bilgi alışverişinde bulunmakla beraber³³², Yahudi, Rum ve Ermeni gibi azınlıkların tekelinde kalırken, Türkler genellikle devlet memurluğu, askerlik, çiftçilik ve esnaflık yapmışlardır. Girişimcilik faaliyetlerinin devlet içinde yer alan azınlıklar ya da bunların işbirliği içinde oldukları dışarıdaki yabancılar tarafından gerçekleştirilmesi, Türk asıllı sanayicilerin sayısının oldukça az

³²⁹ Galip Demir, **Ahîlik ve Demokrasi**, Ahi Kültürünü Araştırma Yayınları, İstanbul, Sade Ofset Matbaası, 2003, s.43.

³³⁰ Nurettin Öztürk, “Ahîlik Teşkilâtı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.7, Aralık 2002, (Çevrimiçi) <http://sbe.dumlupinar.edu.tr/7/43.pdf>, 12 Şubat 2013, s.1.

³³¹ Fahri Solak, **Ahîlik (Kuruluşu, İlkeleri ve Fonksiyonları)**, İstanbul Ticaret Odası, 2.Baskı, İstanbul, 2010, s.23,25.

³³² Apak, Taşçıyan ve Aksoy, **a.g.e.**, s.17,18.

olmasına neden olmuştur³³³. Bu nedenle, Türk toplumu çok uzun yıllar ticaretin dışında kalmış ve hem etik açılardan hem de sosyo-kültürel açılardan Türk toplumunda istenilen düzeyde bir ticaret kültürü ve ticaret alt yapısı oluşturulamamıştır³³⁴.

19. yüzyılın sonlarına doğru, zayıf olan girişimci sınıfın zararları da görülmüştür. Bu kapsamda, Türkiye’de girişimci bir sınıf yaratmak istenmiş ve girişimci sınıfı güçlendirmek amacıyla bir takım faaliyetlerde bulunulmuştur. İktisadî uyanışın başladığı dönem olan II. Meşrutiyet Dönemi’nde, girişimci sınıfın yaratılmasıyla millî ekonominin geliştirilmesi özdeş kabul edilmiş ve sanayicilere Teşvik-i Sanayi Kanunu (1913) ile önemli muafiyetler ve imtiyazlar tanınmıştır. Bu dönemde uygulanan politikalar (I. Dünya Savaşı sırasında ekonominin gümrüklerle korunması, millî bankaların kurulmasının teşvik edilmesi, yabancılara verilen imtiyazların kaldırılması gibi) olumlu sonuçlar doğurmuştur. Bu dönem ile geçmiş dönem kıyaslandığında, sanayi ve ticarete atılan Müslüman-Türk unsurunun sayısı artış göstermiştir³³⁵. Ancak, Osmanlı Devleti’nin 19.yüzyılın sonunda ve 20.yüzyılın başında katılmış olduğu savaşlar neticesinde ekonomisi, başta sanayi ve milli üretim olmak üzere insan gücü, ulaşım, tarım, dış borçlar açısından da kötü bir durumdaydı³³⁶.

1920’li yıllarda ülkenin içinde bulunduğu bu kötü durumda bile hâkim olan iktisadi düşünce, piyasa mekânizması esas alınıp özel sektör aracılığı ile sermaye birikiminin gerçekleştirilmesi yönünde olmuştur³³⁷.

³³³ Rıfat İraz, **Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve KOBİ’ler**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2005, s.157.

³³⁴ Müftüoğlu ve Durukan, **a.g.e.**, s.9,10.

³³⁵ Aytakin Altıparmak, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlk Yıllarında Mütessesib Sınıfının Gelişimi”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.1, S.1, Ocak 1998, (Çevrimiçi) <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c1s1/makale/c1s1m5.pdf>, 13.12.1012, s.66.

³³⁶ Ali Coşkun, “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye Ekonomisi”, **Atatürkçü Düşünce Dergisi**, S.4, Kasım 2003, (Çevrimiçi) <http://www.alicoskun.net/Publications/ADD-2003-4-72.pdf>, 14 Aralık 2012.

³³⁷ Özer Çelik ve Güner Tuncer, “Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Çevrimiçi) <http://www.aku.edu.tr/aku/dosyayonetimi/sosyalbilens/makale/c9s1m15.pdf>, 14 Aralık 2012, s.254.

3.1.2. 1923-1950 Dönemi

1923 yılında yapılan I. Türkiye İktisat Kongresi'nde, iktisadi gelişmenin devlet desteği ile oluşturulacak olan bir Türk müteşebbis (girişimci) sınıfına dayandırılacağı netleşmiştir. Kongrede kabul edilen esaslar; “Misak-ı iktisadî” ve “Çiftçi, tüccar, sanayici ve işçi gruplarının iktisadî esasları” başlığı altında iki kategoride ele alınmıştır³³⁸.

Kongrede alınan kararlar kısaca Tablo 17'de gösterilmektedir. Buna göre; yabancı sermayeye izin verilmesi, lüks ithalattan kaçınma ve yerli üretimin geliştirilmesi çabaları gibi hususlar ilk bölüme giren kararları oluşturmaktadır. Bir ticaret bankasının kurulması, Ziraat Bankası'nın yeniden düzenlenmesi, Deniz Ticaret Bankalarının kurulması, sanayicilere kredi verecek bir sanayi bankasının kurulması, Türk sanayi şirketlerinde sermayenin en az yüzde 75'inin Türklerin elinde olması, iç sanayi dış rekabetten koruyucu yeni bir gümrük tarifesinin düzenlenmesi, sınaî teçhizat ve makine ithalatından gümrük alınmaması, aşar vergisinin kaldırılması, milli sanayinin geliştirilmesi ve bu kapsamda, sanayi, ticaret ve tarım kesimini geliştirecek bir gümrük politikasının uygulanması gibi hususlar da ikinci bölüme giren kararlar arasında yer almıştır.

³³⁸ Altıparmak, a.g.e., s.68.

Tablo 17: I. Türkiye İktisat Kongresi Kararları

• Birinci Bölüme Giren Kararlar
- Yabancı sermayeye, iktisadi gelişmeye katkı sağlamak şartı ile izin verilmesi
- Yerli üretimin geliştirilmesine çalışılması
- Lüks ithalattan kaçınılması
• İkinci Bölüme Giren Kararlar
- Bir ticaret bankasının kurulması
- Armatörlere sermaye temin etme amacıyla deniz ticaret bankalarının kurulması
- Teşvik'i Sanayi Kanunu'nun 25 yıl daha yürürlükte kalması
- Reji idaresi ve yönetiminin kaldırılması
- Kendi limanlarımızda kendi bayrağımızdan başkasının ticaret yapmaması ve kabotaj hakkının Türklere verilmesi
- Tütün ticaretinin ve tarımın serbest olması; İhraç edilen tütünün işlenmiş olması ve vergilerin tüketiciden alınması
- Askerlerin ve devlet memurlarının gereksinimlerinin yerli üretimle karşılanması
- "Amele" kavramının yerine "işçi" kavramının kullanılması
- Türk sanayi şirketlerinde sermayenin en az %75'nin Türklerin elinde olması
- Temettü vergisinin gelir vergisine dönüştürülmesi
- İç sanayi dışa karşı koruma amacı ile yeni bir gümrük tarifesinin düzenlenmesi
- Yerli sanayi ürünlerinin ucuz taşınması
- Sınaî teçhizat ve makine ithalatından gümrük alınmaması
- Sınaî gelişmeye yardımcı olacak biçimde yeniden Teşvik'i Sanayi Kanunu'nun düzenlenmesi
- Aşarın kaldırılıp yerine uygun bir verginin konulması
- Ziraat Bankası yeniden düzenlenecektir
- İşletilmeyen madenlerin işler hale getirilmesi ve işletme hakkının Türklere verilmesi
- Şirketlere yönelik kuralların günün koşullarına uygun hale getirilmesi ve şirket işletmenin - kurmanın kolaylaştırılması
- Tüm işgücüne sendika hakkının tanınması
- Sanayicilere kredi vermek amacıyla bir Sanayi Bankası kurulacaktır
- Ticaret ve sanayi odalarının yaygınlaştırılması ve yeniden tanzim edilmesi
- İşçilerin çalışma saatlerinin düzenlenmesi; 18 yaşından küçüklerin çalıştırılması ve çalışanlara haftada 1 gün tatil olanağının verilmesi
- Milli sanayinin geliştirilmesi; sanayi, ticaret ve tarım kesimlerini geliştirecek bir gümrük politikasının uygulanması

Kaynak: Aytekin Altıparmak, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlk Yıllarında Müteşebbis Sınıfının Gelişimi", **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.1, S.1, Ocak 1998, (Çevrimiçi) <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c1s1/makale/c1s1m5.pdf>, 13 Aralık 2012, s.68,69; Özer Çelik ve Güner Tuncer, "Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları", **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Çevrimiçi) <http://www.aku.edu.tr/aku/dosyayonetimi/sosyalbilens/makale/c9s1m15.pdf>, 14 Aralık 2012, s.255,256'dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bu kararlar da göstermiştir ki, özel girişime öncelik tanıyan ve onu koruyan, yerli sanayi ve ticareti geliştirmeyi amaçlayan, yasal çerçevesiyle ve kurumlarıyla mülkiyet haklarına saygılı bir iktisadi düzeni oluşturmak, Cumhuriyet

dönemi iktisat politikalarını önemli bir şekilde etkileyen I. Türkiye İktisat Kongresi'nin üzerinde anlaşmış olduğu politikalar³³⁹. Dolayısıyla, bir bütün olarak Kongre kararları incelendiğinde, “*kalkınmayı özel girişime dayanarak başaracak, himayeci ve milliyetçi bir iktisat politikası*” öngörülmüştür³⁴⁰.

1923-1929 yıllarında özel girişime dayalı sanayileşme politikası benimsenmiştir. Sanayileşmenin ve buna bağlı olarak kalkınmanın özel girişimin çabaları ile gerçekleşeceği beklenmiş; ama uygulamalar neticesinde beklentilerin gerisinde sonuçlar gerçekleşmiştir. Bu nedenle, özel girişimciler tarafından gerçekleştirilen sanayileşme yapısından ve hızından hükümet memnun kalmamıştır³⁴¹. Ayrıca, yerli sanayi üzerinde ithal mallarının da negatif etkileri olmakla beraber, bir yandan yeni firmalar kurulurken bir yandan da ithal mallarının rekabetine dayanamayan eski firmalar iflas etmiştir. 1929 Dünya Buhranı neticesinde de ithalat ve ihracat değerleri azalmakla birlikte, dış ticaret hadleri Türkiye aleyhinde gelişmiştir. Ayrıca, Türk Lirası değer kaybetmiş, dış ticaret hacmi küçülmüş ve GSMH'de önemli düşüşler olmuştur. Dolayısıyla, bütün bu faktörlerin yatırım malları ithalatını güçleştirmesi ve yatırım yapma olanaklarını kısıtlamasından ötürü şirketleşme, dolaylı olarak da girişimciler üzerinde negatif etkilere neden olduğu söylenebilir³⁴².

Özel girişimin bu süreçte yeterli sonuç vermemesinden dolayı, 1930'lü yıllarda devletçi ekonomi politikaları şekillenmeye başlamıştır. Bunda etkili olan faktörler şunlar olmuştur³⁴³: - Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'de uygulanan plânlı ekonomi politikalarının ilk sonuçlarının başarılı olması. - 1923-1929 döneminde izlenen liberal ekonomi politikalarından istenilen sonuçların elde edilememesi. - 1929 Buhranı'nın dünya ölçeğinde tüm ekonomileri olumsuz bir şekilde etkilemesi. - 1929 Buhranı'na klasik ekonomi politikalarının çözüm

³³⁹ Altıparmak, **a.g.e.**, s.69.

³⁴⁰ Kadir Şeker, “Tek Parti Dönemi Ekonomik Politikaları ve Özel Teşebbüs Yatırımlarına Bir Örnek: Nuri Demirağ Tayyare Atölyesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.23, Mayıs 2011, s.130.

³⁴¹ Çelik ve Tuncer, **a.g.e.**, s.259.

³⁴² Altıparmak, **a.g.e.**, s.73.

³⁴³ Çelik ve Tuncer, **a.y.**.

bulamaması ve bunun üzerine devletin ekonomiye müdahale etmesini savunan görüşlerin popülerlik kazanması. Bunun üzerine 1930 yılı sonrasında, kapalı bir ekonomik politika izlenmeye ve devletçiliğe yönelmeye başlanılmıştır³⁴⁴.

1932 yılı sonrasında devletin öncülüğünde başarılı bir sanayileşme hareketi gerçekleşmiştir. II. Dünya Savaşı'na girmeyen Türkiye'nin olası bir savaş tehlikesine karşı önlem olarak genç nüfusu askere alması, üretimin aniden düşmesine neden olmuştur. Bu nedenle, savaş öncesi başlayan plânlı kalkınma ve sanayileşme hazırlıkları, bütçe gelirlerinin çoğunun savunma harcamalarına ayrılmasıyla ertelenmiştir. Üretimin düşüş göstermesiyle birlikte, artan para arzı enflasyona neden olmuştur. Sermaye sınıfının fırsatçı, karaborsacı, istifçi tutumu nedeniyle de fiyat artışları beş kat artış göstermiş ve bu koşullar, özel sermayenin birikim sürecine ivme kazandırmıştır. Savaş yılları süresince ihracat fazlası oluşmuş ve Türkiye önemli bir döviz ve altın birikimiyle 1940'ların ikinci yarısına giriş yapmıştır. Sonuçta, iç faktörler (ülkenin Kurtuluş Savaşı'ndan yeni çıkmış olması, alt yapı yetersizliği ve nüfus hareketleri vs.) ve dış faktörler (Türkiye'nin ihracata yönelik olarak madencilik ve tarımda uzmanlaşmasını öngören uluslararası iş bölümü ve II. Dünya Savaşı'nın etkisi vs.) nedeniyle istenilen düzeyde sanayileşmede gelişme yaşanmamıştır³⁴⁵.

3.1.3. 1950-1980 Dönemi

1950'li yıllarda sonra ekonomide özel sektörün ağırlığının giderek arttığı görülmektedir³⁴⁶. 1950 yılında Sınaî Kalkınma Bankası'nın kurulması ile sağlanılacak olan kredilerle, özel sektörün geliştirilmesi hedeflenmiştir. Her ne kadar uygulamada bazı sıkıntılar yaşanmış olsa da, bu olayın girişimcilik tarihimizin önemli adımlarından biri olduğu kabul edilmektedir. Ancak, devletin özel sektörle ilgili stratejik bir plânlamadan uzak durması ve sistematik olmaktan uzak müdahaleler getirici faaliyetler için uygun ortamın oluşturulmuş olması sonucunda "girişimci ruh" yerine yine "vurgunculuk" ortaya çıkmıştır. Girişimcilik tarihimizde

³⁴⁴ Coşkun, a.g.e.

³⁴⁵ İraz, a.g.e., s.161,162.

³⁴⁶ Akpınar, a.g.e., s.23.

öne çıkan unsurlardan birisi de 1971'de Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD)'nin kurulması olmuştur. TÜSİAD'ın kurulması girişimcilik tarihinde öne çıkan durumlardan birisi olmuştur. Buna göre, TÜSİAD'ın kurulmasındaki temel amaç; içeride kaynak kullandırmaya dayalı, dışarıda ise, korumacılığı ön plana çıkartan ithal ikameci modelde kaynak kapma ve devletin korumasına erişme bağlamında daha örgütlü bir mücadele etmektir³⁴⁷. 1970'li yıllara bakıldığında girişimcilerin bazı temel özelliklere sahip olduğu görülmüştür. Bu özellikler şunlardır³⁴⁸: - Yatırımın diğer boyutları olan verimlilik, kalite, yönetim felsefesi ve uygun fiyat ilkelerini pek düşünmemekle beraber üretme hırsına sahip kişilerdir. - Çoğu yurt dışında ve yurt içinde yüksek öğrenim görmüş kişilerdir. - Mevcut geleneksel mal üretimini bir ileri aşamaya götürmek amacıyla olan kişilerdir. - Mevcut geleneksel tüccar zihniyetini aşmaya çalışan kişilerdir.

1980 yılından itibaren, Türkiye'de girişimcilik konusunun önemli gelişmeler kaydetmeye başladığı görülmektedir. Türkiye, 24 Ocak 1980 Kararları ile ithal ikamesine yönelik kalkınma stratejisini terk etmiştir. Bunun sonucu olarak, serbest piyasa ekonomisi çerçevesinde ihracata yönelik kalkınma stratejisine geçmeye karar vermiştir. Bu duruma paralel olarak serbest piyasa ekonomisi sistemini, sistemin en önemli aktörleri olan girişimciliği (özellikle ihracata yönelik girişimcilik) destekleme politikaları devreye sokulmuştur³⁴⁹.

Serbest piyasa ekonomisinin işlerlik kazanması ve dünyaya açılmasıyla birlikte artan rekabet neticesinde yeni bir girişimci tipi ortaya çıkmış, sadece kârını düşünen, fırsatları değerlendirme amacıyla hareket eden, eğitim düzeyi düşük, vizyonu ve misyonu olmayan, profesyonel davranmayan girişimci tipi terk edilmeye başlanmıştır. Yeni girişimci tipinin de; profesyonel yönetim kurallarına göre hareket eden, dinamik, yüksek öğrenim görmüş, değişime ve gelişmeye açık, öncelikle kaliteli mal ve hizmet üretmeyi düşünen, müşteri mutluluğunu hedefleyen, piyasanın

³⁴⁷ İbrahim Öztürk, **a.g.e.**, s.31,32.

³⁴⁸ İraz, **a.g.e.**, s.162,163.

³⁴⁹ Güney, **a.g.e.**, s.20,21.

beklentilerini karşılayan özellikler ortaya çıkmaktadır. Girişimci profilindeki bu gelişmeler neticesinde, piyasaya yeni ve güçlü işletmeler ortaya çıkmıştır³⁵⁰.

3.1.4. 1980 ve Sonrası Dönem

1980 yılı sonrası dönemde uygulanmış olan dışa açık ekonomi programı, KOBİ'leri destekleyen politikalar, girişimciliği geliştirmeye yönelik çalışmalarla yoğun piyasa ekonomisi ve buna bağlı olarak gelişen girişimcilik ortamlarında Türk insanının çok başarılı olabileceği düşüncesi kabul görmeye başlamıştır. Bununla birlikte, Türkiye'nin var olan sosyo-kültürel ve ekonomik koşullarının girişimciliğe zemin hazırlamaktan uzak olması, bireylerin genellikle kamu sektörüne yönelmesine neden olmuştur. Dolayısıyla, hem girişimci hem de özel sektörde yönetici olarak çalışmanın bireylerde kendilerini ya da sermayelerini riske atmak olduğu fikri hâkim olmuştur³⁵¹.

1929 Dünya Buhranı'ndan sonra benimsenmiş olan Keynezyen ekonomi politikalarının etkisi ile kamu girişimleri gerek nitelik gerekse nicelik olarak artış göstermiştir. Küreselleşme sürecinde, 1980 sonrası süreçte değişen iktisadi anlayışa paralel olarak; özelleştirme, dışa açık sanayileşme stratejileri ve serbest piyasa ekonomisiyle beraber kamu girişimlerinin önemi azalmaya başlamıştır³⁵². 1990 yılında daha çok Anadolu sermayesi üzerine kurulmuş olan Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD)'ın öne çıkan bir diğer önemli gelişmedir. MÜSİAD, devletin ekonomik etkinlikler açısından ayrıcalıklı gruplar yaratmış olmasını ve bunların bağımsızlık yapısını kaybederek büyük sanayinin yönlendirmesine tabi hale gelmesini eleştirmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde yaşanan ekonomik kriz ülkede ekonomik ve politik anlamda sıkıntılı bir süreç yaşanmasına neden olmuştur. Bu yıllar aynı zamanda, girişimciler tarafından istikrar ve bu istikrarın sağlamış olduğu

³⁵⁰ Akpınar, **a.g.e.**, s.25,26.

³⁵¹ Orhan Küçük, **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi**, Geliştirilmiş 4.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010, s.47.

³⁵² Esra Siverekli Demircan, "Girişimci Sıfatıyla Devlet: 1980 Sonrası Türkiye Analizi", Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Dr. H. İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.3, S.1, Haziran 2008, (Çevrimiçi) <http://girisim.comu.edu.tr/dergi/3in1/demircan.pdf>, 11 Ocak 2013, s.35.

güven ortamının bir gelişimi olarak kabul edilen üst kurulların yaygınlaşmış olduğu yıllardır. Oluşan bu istikrar ve güven ortamı, ülkeye yabancı sermayenin girişini kolaylaştırmış ve bunun neticesinde yatırım anlamında önemli bir katkı sağlamıştır³⁵³.

2007-2013 dönemini kapsayan 9. Kalkınma Planı'nda, aktif işgücü politikalarının geliştirilmesi başlığı altında girişimcilik politikalarının desteklenmesine önem verilmekte, girişimcilik ve istihdam garantili programlar, mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile işletmelerde işgücü yetiştirme ve mesleki eğitim kursları aracılığıyla aktif işgücü politikalarının yaygınlaştırılması öngörülmektedir. Özellikle, kırsal kesimde ve az gelişmiş bölgelerde girişimciliğin özendirilmesi hedeflenmiştir³⁵⁴.

Özellikle girişimciliğin geliştirilmesi ve desteklenmesi, 2011-2013 KOBİ Stratejisi Eylem Planı'nın öncelikli stratejik alanlarından biri durumunda olmuştur. Bu alanda zayıf veya geliştirilmesi gereken yönler ve odaklanması gereken konular şu şekilde belirlenmiştir³⁵⁵:

- Potansiyel girişimcilerin başarılı ve iş planına dayalı iş kurma konusundaki bilgi ve bilinç düzeylerinin yeterli seviyede olmaması
- Girişimcilik alanında yapılan faaliyetlerin bütüncül olmaması
- Örgün ve yaygın eğitimde girişimcilik konusuna yeterli düzeyde yer verilmemesi.
- Girişimciliğe dikkat çekecek, teşvik edecek etkinliklerin yeterli olmaması.
- Özel hedef gruplarının girişimcilik konusunda yeteri kadar özendirilmemesi.
- İşini yeni kurmuş girişimcilerin başlangıç dönemlerinde kararsız/cesaretsiz davranış sergilemeleri.

³⁵³ Hakan Candan, "Osmanlı'dan Günümüze Türk Topraklarında Girişimcilik Serüvenine Dair Bir Değerlendirme", **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, S.2, 2011, (Çevrimiçi) http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/Imagesimages/files/9_uni_0.pdf, 10 Mart 2013, s.167,168.

³⁵⁴ Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), "Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)", Ankara, 2007, <http://www.dpt.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterim.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FCA4AC267A17F0C0F5>, 16 Mart 2013, s.85,89.

³⁵⁵ Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), "2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı", Ankara, Nisan 2011, <http://kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=23>, 16 Mart 2013, s.53.

- İşletmelerin başlangıç döneminde mekân bulmada ve maliyetleri karşılamada zorlanmaları.

Bu hususlardan hareketle çeşitli hedefler belirlenmiştir. Bu hedefler ve öngörülen stratejiler şunlar olmuştur³⁵⁶:

- Girişimcilik kültürünün topluma yayılmasının sağlanarak, girişimcilik ortamının gelişmiş ülkeler ile karşılaştırılabilir seviyede iyileştirilmesi.

Stratejiler:

-Potansiyel girişimci adaylarına eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması.

-Girişimciliği özendirmek için yarışma, ödül vb. aktivitelerin gerçekleştirilmesi.

-Girişimcilik konusunda eğitim müfredatında sarf edilen ağırlığın artırılması.

-Kurumlararası koordinasyon için, Girişimcilik Konseyi gibi oluşumların gerçekleştirilmesidir.

- Girişimcilerin kuracakları yeni işletmeler için mekân, ofis hizmetleri, eğitim ve danışmanlık vb. hizmetler arz ederek, söz konusu işletmelerin büyümelerinin sağlanması.

Stratejiler:

-İşini yeni kuran girişimcilere yönelik eğitim, danışmanlık ve yönlendirme aktivitelerinin gerçekleştirilmesi.

-Başlangıç aşaması desteklerinin ve inkübasyon hizmetlerinin yaygınlaştırılıp geliştirilmesi.

- Özel hedef gruplarının iş kurma sürecinde karşılaştıkları engelleri geçmeleri ve yeni iş kurmaları için destekler sağlanması.

Strateji:

-Özel hedef grupları için eğitim, danışmanlık ve yönlendirme aktivitelerinin gerçekleştirilmesi.

³⁵⁶ A.e., s.58,59.

Söz konusu stratejilerle öngörülen hedeflere ulaşılması, önümüzdeki yıllarda Türkiye’de girişimcilik faaliyetlerinin ve bunun odak noktasında yer alan girişimcilerin, ekonomik ve sosyal kalkınmadaki rolünü daha da önemli kılacaktır.

3.2. TÜRKİYE’DE GİRİŞİMCİLİĞİN GELİŞMESİNE KATKI SAĞLAYAN BAZI KURUM VE KURULUŞLAR

Her girişimci, bir iş fikrini uygulamaya geçirmek istediği zaman finansal ve yapısal zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Karşılaşılan bu zorlukların girişimciyi, girişim düşüncesinden vazgeçirmemesi için çeşitli meslek ve kamu kuruluşları, girişimcilere destek vermek amaçlı kurum ve kuruluşlar kurmuşlardır³⁵⁷. Ayrıca, girişimciliğin yenilikçilik ve ekonomik büyüme üzerindeki etkileri de çeşitli kurumların girişimcilik destekleri vermesini sağlamıştır³⁵⁸. Bu kurum ve kuruluşlar kısaca şu şekilde açıklanabilir:

• Ticaret ve Sanayi Odaları

Esnaf ve küçük sanatkârların sicilini tutmak, üyelerinin meslekî ilerlemelerinde yardımcı olmak ve meslekî, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak, problemlerin çözümü için araştırmalar yapmak, yayınlamak, eğitim seminerleri düzenlemek gibi fonksiyonları vardır. Ayrıca, üyelerini ilgilendiren yasal düzenlemelerin yapılması sırasında, hükümete görüş bildirerek danışmanlık hizmetinde de bulunmaktadır³⁵⁹.

³⁵⁷ İrfan Dilsiz ve Nihat Kölük, **Meslek Yüksekokulları İçin Girişimcilik**, 2.Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık, 2005, s.97.

³⁵⁸ Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA), “Girişimcilik Kavramı ve Türkiye’de Girişimcilik”, (Çevrimiçi) <http://www.oka.org.tr/ContentDownload/GirisimcilikRaporu.pdf>, 10 Ocak 2013, s.7.

³⁵⁹ Güney, **a.g.e.**, s.41.

• Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

1950 yılında kurulan TOBB, özel sektörün Türkiye’deki meslekî üst kuruluşu ve kanunî temsilcisidir³⁶⁰. Birliğin amaçları; üyelerinin meslekî faaliyetlerinin menfaatlere uygun bir şekilde gelişmesini sağlamak, odalar ve borsalar arasında dayanışma ve birliği sağlamak şeklindedir. En temel görevleri ise; özel sektörün ihtiyaçları yönünde siyasî güce çözüm ve görüşlerini iletmek, KOBİ’lerin ekonomiden hak ettiğini alabilmesi için, oda ve borsalar aracılığı ile bilgi ve danışmanlık gibi hizmetler sunmak, Türk girişimcisinin çalışmalarına liderlik ve öncülük etmek şeklindedir³⁶¹. Ayrıca, girişimciliği desteklemek için çeşitli faaliyetler yürüten TOBB, bünyesinde Kadın Girişimciler Kurulu kurarak kadın girişimciliği hususunda görüş oluşturulmasına katkıda bulunmakta ve genel politikalar geliştirmektedir. Bununla birlikte, ulusal ve yerel seviyede genç girişimciliğin desteklenmesi amacıyla, TOBB Genç Girişimciler Kurulu kurulmuştur³⁶².

• Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

KOSGEB, “ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli işletmelerin payını ve etkinliğini artırmak, rekâbet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek amacıyla” kurulmuştur. KOSGEB’in yürütmüş olduğu programlardan biri de Girişimcilik Destek Programı’dır. Programın amacı; yeni dinamiklere dayalı girişimciliğin desteklenmesi, istihdamın artırılması ve girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması, başarılı ve sürdürülebilir işletmelerin ve iş geliştirme merkezlerinin kurulması yoluyla girişimciliğin geliştirilmesi şeklindedir.

³⁶⁰Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), “Tarihçe”, (Çevrimiçi) <http://www.tobb.gov.tr/Sayfalar/Tarihce.aspx>, 06 Şubat 2012.

³⁶¹Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), “Amacı ve Yapısı”, (Çevrimiçi) <http://www.tobb.gov.tr/Sayfalar/AmaciveYapisi.aspx>, 06 Şubat 2012.

³⁶²Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA), a.y..

Program üç alt programdan oluşmaktadır. Bunlar: Uygulamalı girişimcilik eğitimi, yeni girişimci desteği ve iş geliştirme merkezi (İŞGEM) desteğidir³⁶³.

• Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı (KÜSGET)

1983 yılında, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde bir genel müdürlük olarak faaliyet gösteren KÜSGET, sermaye ve mesleki becerileri hareketlendirmek, girişimciliği geliştirmek, verimliliği artırmak, eğitim programları düzenlemek, istihdam yaratmak, gelir yaratmaya katkıda bulunmak, geri kalmış bölgeleri kalkındırmak, küçük sanayi işletmelerini büyük sanayiye yan sanayi olabilecek birimler haline dönüştürmek gibi amaçlarla kurulmuştur³⁶⁴.

• Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu - Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TÜBİTAK- TEYDEB)

TEYDEB, “teknolojinin toplumsal faydaya dönüşme sürecini hızlandırmak amacıyla, ülkemiz özel sektör kuruluşlarının araştırma-teknoloji geliştirme ve yenilik faaliyetlerini desteklemek” amacıyla kurulmuştur. Bu şekilde kuruluşların araştırma-teknoloji geliştirme yeteneğinin, yenilikçilik kültürünün ve rekabet gücünün artırılması hedeflenmekte ve bu hedefler doğrultusunda TEYDEB, destek programları tasarlamakta ve yürütmektedir³⁶⁵.

• Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası (TSKB)

Türkiye'nin ilk özel yatırım ve kalkınma bankası olan Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası, 1950 yılında Dünya Bankası'nın desteği ve T.C. Merkez Bankası, T.C. Hükümeti ve ticaret bankalarının işbirliğiyle kurulmuştur. TSKB'nin kuruluş amacı; Türkiye'de sermaye piyasasının gelişmesine yardım etmek, başta

³⁶³ Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), “KOSGEB Kanunu”, (Çevrimiçi) <http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=2>, 06 Aralık 2011.

³⁶⁴ Güney, **a.g.e.**, s.50.

³⁶⁵ Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TÜBİTAK-TEYDEB), (Çevrimiçi) <http://www.tubitak.gov.tr/home.do?sid=478&pid=478>, 06 Aralık 2011.

sanayi olmak üzere tüm ekonomik sektörlerdeki girişimlere ait yatırımları desteklemek ve yerli ve yabancı sermayenin Türkiye’de kurulmuş ya da kurulacak şirketlere iştirakine yardımcı olmaktır. Bu bağlamda TSKB, ekonomik sektörlerin geliştirilmesi amacını; teknik yardım, danışmanlık ve finansal aracılık hizmetleri sunmak ve uygun biçimde malî destek sağlamak suretiyle gerçekleştirmeye çalışmaktadır³⁶⁶.

• **Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı (MEKSA)**

1985 yılında özel hukuk hükümlerine göre kurulmuş, kamuya faydalı bir vakıf olan MEKSA, Türkiye’de işgücü piyasasının ihtiyaç ve standartlarını dikkate alan, uygulamalı bir meslek eğitimi modelinin benimsenmesi ve yayılması için çaba harcamaktadır. Hedef ise, istihdam ile mesleki eğitim arasında bağ kurulmasıdır. Bu amaçla, “işletmeler üstü eğitim merkezleri” kurulmakta, donatılmakta ve işletilmektedir³⁶⁷.

• **Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)**

Ülke çapında faaliyet gösteren ve kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum örgütü olan KAGİDER, 2002 yılında kurulmuştur. Temel amacı, Türkiye’de kadın girişimciliği ve liderliğini geliştirmek olan KAGİDER, iş kurma ve geliştirme süreçlerinde kadın girişimcilere kapsamlı eğitimler sağlamaktadır. Bu kapsamda KAGİDER, girişimcilik eğitimleriyle kadınların güçlenmesine hizmet etmekle beraber, ekonomik ve sosyal alanlarda etkinliğinin artmasını sağlamıştır³⁶⁸.

³⁶⁶ Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), “TSKB Tarihi”, (Çevrimiçi) http://www.tskb.com.tr/sirket_profil/detail_tarihce.aspx?SectionID, 09 Aralık 2011.

³⁶⁷ Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı (MEKSA), “Hakkımızda”, (Çevrimiçi) <http://www.meksa.org.tr/tr/?p=hakkimizda>, 09 Aralık 2011.

³⁶⁸ Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), “Hakkımızda” (Çevrimiçi) <http://www.kagider.org/?Dil=0&SID=325>, 11 Ocak 2012.

• Fuarçılık ve Geliştirme A.Ş. (FORUM)

1993 yılında, KOBİ'lerin ihracatta bulunmalarını ve özellikle de fuarlara katılmalarını kolaylaştırmak ve teşvik amacıyla MEKSA, FORUM Fuarçılık ve Geliştirme A.Ş.'yi kurdu. Sağlıklı bir ekonomik yapının oluşması ve sürdürülebilmesi için, dış ticaretin ve ihracatın çok önemli olduğu temel düşüncesiyle oluşturulan misyon; ihracatın arttırılmasında, Türkiye'nin dış ticaretinin geliştirilmesinde, Türk firmalarının yurt dışına açılmalarında destekleyici hizmetler sağlamak ve bunun için gerekli olan; ekonomik raporlardan piyasa analizlerine, pazar araştırmalarından sosyo-kültürel incelemelere kadar tüm danışmanlık hizmetlerini sunmak şeklinde belirlenmiştir³⁶⁹.

• İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME)

Türkiye ihracatının sağlıklı bir yapıya kavuşturulması ve geliştirilmesi amacıyla 1960 yılında kurulmuş bir kamu kuruluşu olan İGEME, iş imkânları ve yeni pazarlar yaratmak amacıyla araştırma geliştirme faaliyetleri yürütmektedir³⁷⁰. Özellikle dış pazarlara açılmayı isteyen girişimciler için önemli destekleri olan bir kuruluştur. Desteklerinden bazıları şunlardır: İhracatçılarımızın, yabancı ithalatçılarla direkt temasını sağlamak ve düzenlenen gezi, fuar vb. faaliyetlere katkı sağlamak; ihracatçı firmalara dış ticaret konusunda seminer, kurs vb. eğitim hizmetleri vermek; dış pazarlar ve buralardaki mevzuatlar konusunda ihracatçıya doğru ve hızlı bilgi akışı sağlamak; Türk ihracatçısına, ihracat mevzuatı ve prosedürlerini en son şekliyle duyurmak ve bu amaçla yayınlar hazırlamak³⁷¹.

³⁶⁹ Fuarçılık ve Geliştirme A.Ş. (FORUM), "Firma Profili", (Çevrimiçi) <http://www.forumfuar.com/Icerik.aspx?contentDefID=59>, 09 Aralık 2011.

³⁷⁰ İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME), (Çevrimiçi) <http://www.ekodialog.com/Konular/igeme.html>, 09 Aralık 2011.

³⁷¹ T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi 2010 Yılı İdare Faaliyet Raporu, Nisan 2011, (Çevrimiçi) <http://www.ibp.gov.tr/igeme/section-igeme-faalrap.cfm>, 15 Aralık 2011, s.6.

- **Vakıf Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş.**

Ülkemizde ilk risk sermayesi yatırımı yapan Vakıf Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş., Vakıf Bankası'nın yan kuruluşu olarak 1996 yılında kurulmuştur. Bankadan bağımsız olarak özerk bir yapıda yönetilen Vakıf Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. tarafından, teknik, sektörel ve finansal analiz sonucunda yatırım yapılan şirketler belirlenmektedir. Bu noktada, bio-teknoloji, yazılım, kompozit malzeme ve makine imalat sektörleri öncelikli sektör olarak tercih edilmektedir³⁷².

- **Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV)**

1989 yılında KOBİ'lere hizmet sunmak amacı ile kurulan TOSYÖV, KOBİ'lerin problemlerini ortaya koymakta ve bu problemlere çözüm yolları bulmaya çalışmaktadır. TOSYÖV'ün diğer amaçları; rekâbet ve üretim gücünü arttırmak, KOBİ'lerin büyümesini sağlamak, genç ve kadın girişimcilerin ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin yolunu açmak şeklindedir. Bu kapsamda TOSYÖV, ülke genelinde konferans, eğitim, seminer vb. etkinlikler düzenlemektedir³⁷³.

- **Zonguldak İş Geliştirme Merkezi (ZİGEM)**

ZİGEM, yeni işletmeler oluşturmak ve geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Bünyesinde bulunan küçük işletmeleri bir çatıda toplayarak; belirli süreler için, uygun şartlarda işyeri imkânı, ortak kullanıma yönelik ofis ekipmanı, sekreteryaya desteği, finansal destek mekanizmalarına erişim ve bilgi temini vb. konularda hizmet vermektedir³⁷⁴.

³⁷² Güney, **a.g.e.**, s.44.

³⁷³ Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı, (TOSYÖV), "Hakkımızda", (Çevrimiçi) http://www.tosyov.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=56&Itemid=27, 15 Şubat 2012.

³⁷⁴ Güney, **a.g.e.**, s.43.

• Bilişim Teknolojileri Araştırma Enstitüsü

Enformasyon teknolojileri başkan yardımcılığı altında 1991 yılında kurulmuştur. Yapay zekâ, yazılım mühendisliği, bilgisayar destekli tasarım ve robotik bölümleri 1995 yılında yapılandırılmıştır. Marmara Araştırma Merkezi'nin (MAM) iletişim ve bilgi alanlarında uygulamalı araştırmalar ve projeler yapan bir enstitü haline getirilmiştir. Adını da Bilişim Teknolojileri Enstitüsü (BTE) olarak almıştır. 2010 yılında da, TÜBİTAK Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Araştırma Enstitüsü (UEKAE) ile bir araya gelip yeni kurulan TÜBİTAK Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi (BİLGEM) çatısında görev ve sorumluluklarını yerine getirmektedir. Kurulduğu günden bu yana özel kesim, kamu kesimi, üniversiteler ve araştırma enstitüleriyle beraber çok sayıda projeye imza atmıştır. Çalışma alanında da önemli birikimler edinmiştir³⁷⁵.

• Müteşebbisler Kulübü Derneği

Müteşebbisler Kulübü Derneği'nin hedefi, "Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel hedeflerine erişmesinde kullanılan araçlar içerisinde girişimciliğin olabildiğince en yüksek düzeyde yer alması ile demokratik sistemin çeşitli teminatları içinde girişimciliğin yerinin pekiştirilmesidir"³⁷⁶.

• Kredi Garanti Fonu (KGF)

KGF, 1991 yılında kurulmuştur³⁷⁷. Amacı, küçük ve orta ölçekli işletmeler için sağladığı kefâletle bu işletmelere destek vermek ve ayrıca yatırımlarının ve işletmelerinin finansmanında söz konusu banka kredisi kullanmalarını mümkün hale getirmektir. KGF, KOBİ'lere vermiş olduğu kefâlet ve üstlendiği riskle, işletmelerin daha çok banka kredisi kullanabilmelerini sağlamaktadır. Özellikle, uzun vadeli ve

³⁷⁵ Bilişim Teknolojileri Enstitüsü, (Çevrimiçi) <http://www.uekae.tubitak.gov.tr/home.do?rt=9&ot=1&pid=o&sid=78>, 09 Aralık 2011.

³⁷⁶ Güney, **a.g.e.**, s.44.

³⁷⁷ Kredi Garanti Fonu (KGF), "Kredi Garanti Fonu'nun Kuruluşundan Bugüne", (Çevrimiçi) <http://www.kgf.com.tr/2tarihce.htm>, 09 Aralık 2011.

uygun maliyetli kredilerden küçük işletmelerin de faydalanmasını olanaklı hale getirmektedir. Bu şekilde, KOBİ'ler lehine ilave bir kredilendirme oluşturarak kalkınmaya ve ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. KGF'nin temel amaçlarından biri, bu kefaletlerle kadın ve genç girişimciliğin geliştirilmesidir. KGF kefaletlerinde öncelikli olarak değerlendirilen diğer konular; ileri teknoloji içeren küçük girişimler, yenilikçi yatırımların gerçekleştirilmesi, istihdam artışı sağlayacak ve bölgesel kalkınma amaçlı yatırımlar, ihracatın desteklenmesi vb³⁷⁸.

• GAP Bölgesi Girişim Destekleme ve Yönlendirme Merkezi (GAP-GİDEM)

1997 GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından başlatılan GİDEM Projesi'nin amacı; "GAP Bölgesi'nde yatırım yapmak isteyen yerli ve yabancı yatırımcılara danışmanlık, eğitim ve bilgilendirme hizmeti sunmak" şeklinde belirlenmiştir. Proje, Mart 2002'de tamamlanmıştır. Projenin birinci aşamasında GAP-GİDEM büroları oluşturulmuştur. Yatırım danışmanlık merkezleri olarak bu bürolar, girişimcilere, düşünce aşamasından gerçekleştirilme aşamasına kadar geçen süreçte yatırımcıya tüm hizmetleri verebilecek donanıma sahip bir şekilde hizmet vermişlerdir. Bölgesel gelişmeye büyük katkı sağlaması beklenen bazı projeleri de GAP-GİDEM başlatmıştır. Bu projeler, kamu ve sivil toplum örgütlerinin ve yerel yönetimin katılımıyla gerçekleşmiştir. Bu durum sürdürülebilirliğin sağlanması açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir³⁷⁹.

Bunların dışında, diğer kurum ve kuruluşlar da kısaca şu şekildedir³⁸⁰: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Küçük Sanayi ve El Sanatları Genel Müdürlüğü, Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Maliye Bakanlığı Milli Emlâk Genel Müdürlüğü, İhracatı Geliştirme Merkezi, Teşebbüs Destekleme Ajansı, Küçük Sanayi Kooperatifleri,

³⁷⁸ Kredi Garanti Fonu (KGF), "Amaç", (Çevrimiçi) <http://www.kgf.com.tr/2amac.htm>, 09.12.2011.

³⁷⁹ GAP Bölgesi Girişim Destekleme ve Yönlendirme Merkezi (GAP-GİDEM), "GAP-GİDEM Projesi 1 Faz", (Çevrimiçi) <http://www.gap.gov.tr/gap/gap-in-bilesenleri/gap-ve-sanayi/gap-girisimci-destekleme-merkezleri/gap-gidem-projesi-1.faz>, 15 Aralık 2011.

³⁸⁰ Güney, **a.g.e.**, s.50,51.

Esnaf Kefalet Kooperatifleri, Meslek Kuruluşları, Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Derneği, Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Konfederasyonu, Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Federasyonu, Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Birliği, Üniversiteler, Vakıfların bazıları vb.

3.3. TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

3.3.1. Türkiye'de Girişimcilik Eğilimine İlişkin Araştırmalar ve Bulguları

Türkiye'de girişimcilik eğilimi ile ilgili olarak son yıllarda literatürde çok sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalar Tablo 18'de görülmektedir. Buna göre, Türkiye'de girişimcilik eğilimi üzerine yapılan makalelerin 2000'li yıllarda artış gösterdiği açıkça ortadadır. Bu çalışmalar kısaca şu şekilde özetlenebilir:

Tablo 18: Türkiye’de Girişimcilik Eğilimi ile İlgili Araştırmalar

Yazar/lar	Yayın Yılı	Araştırmanın Başlığı
Ayşe İrmiş	2003	Kırgızistan Bişkek’teki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Yapılan Bir Çalışma
Öznur Bozkurt	2006	Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi
Deniz Börü	2006	Girişimcilik Eğilimi-Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma
Edip Örucü Recep Kılıç Özer Yılmaz	2007	Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinde Ailesel Faktörlerin Etkisi Üzerine Bir Uygulama
Çetin Bektaş Mehmet Ali Köseoğlu	2007	Aile İşletmecilik Kültürünün Girişimcilik Eğilimine Etkileri ve Bir Alan Araştırması
Özlem Balaban Yasemin Özdemir	2008	Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F. Örneği
A. Tuğba Karabulut	2009	Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini ve Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma
Mustafa Doğaner Ali Ender Altunoğlu	2010	Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri
Ömer Faruk İşcan Erdoğan Kaygın	2011	Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma
Hürriyet Bilge Vedat Bal	2012	Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma
Melahat Öneren	2012	İç Anadolu Bölgesindeki Genç Nüfusun Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma
Mutlu Uygun Sinan Mete Ebru Güner	2012	Genç Girişimci Adaylarının Girişimcilik Eğilimi ve Girişimcilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler
Sebahattin Yıldız Hüsnü Kapu	2012	Üniversite Öğrencilerinin Bireysel Değerleri ile Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişki: Kafkas Üniversitesinde Bir Araştırma
Recep Kılıç Belma Keklik Nevzat Çalış	2012	Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Örneği

İrmiş (2003)’in “Kırgızistan Bişkek’teki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Yapılan Bir Çalışma” adlı çalışmasında, Kırgızistan-Bişkek’te üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi 3. ve 4. sınıf öğrencilerinde mesleki eğilimler ve girişimcilik eğilimlerini belirlemek amacıyla bir anket çalışması yapılmıştır. Buna göre; mesleklerine göre tercih açısından

öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi işletmesini kurmayı tercih ederek, girişimcilik eğilimi göstermiş olmaktadır. Yine bir meslek olarak bankacılık da ikinci sırada yer almaktadır. Bununla birlikte, öğrencilerin büyük oranda “belirli bir süre işgören olarak çalıştıktan sonra gelecekte kendi işletmelerini muhakkak kurma” fikrine çoğunlukla ve tamamen katıldığı; sermaye eksikliği ve devlet politikaları da gelecekte kendi işletmelerini kurmaları durumunda karşılaşılabilecek engeller olarak görülmektedir. Sonuç olarak, gerek öğrencilerin kendi işini ve işletmesini kurma alternatifini yüksek oranda seçmeleri, gerekse girişimciliğin gerektirdiği faktörleri kısmen algılamaları, gelecekte bu öğrencilerin girişimde bulunma eğilimine sahip oldukları öne sürülmektedir³⁸¹.

Bozkurt (2006) tarafından yapılan “Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi” adlı çalışmada Sakarya Üniversitesi İşletme, İktisat ve Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü son sınıf öğrencilerine yönelik olarak bir anket çalışması yapılmıştır. Çalışmanın amacı, kişilik özelliklerinin ve demografik özelliklerin girişimcilik eğilimine ne tür etki yaptığını belirlemektir. Bu kapsamda, kullanılan anketler faktör analizine tabi tutulmuş ve kişilik özellikleri ile ilgili altı faktör (kendine güven, belirsizlik toleransı, risk alma, yenilikçilik, kontrol odağı, yüksek başarıya ihtiyacı duyma) belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler literatürde yer alan başarılı girişimcileri tanımlayan girişimci kişilik özelliklerini taşımaları açısından düşük seviyededir. Ancak, ileride kendi işlerini kurma eğilimi göstermektedirler. Kişisel birikimleriyle kendi işlerini kurmazlar ise, özel sektörde prestijli bir işte çalışmayı istedikleri de ortaya çıkmıştır³⁸².

Börü (2006)’nın “Girişimcilik Eğilimi-Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında, üniversitede eğitim gören gençlerin aile yapısı, kişilik özellikleri ve girişimcilik eğilimleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın evrenini Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari

³⁸¹ Ayşe İrmış, “Kırgızistan Bişkek’teki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Yapılan bir Çalışma”, **Manas Sosyal Bilimler Dergisi**, C.3, S.5, 2003, (Çevrimiçi) <http://edergi.manas.edu.kg/index.php/sbd/article/viewFile/328/278>, 25.04.2013, s.136-152.

³⁸² Öznur Bozkurt, “Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi”, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.1, S.2, Aralık 2006, s.93-111.

Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Ölçüm aracı olarak anket kullanılmış ve SPSS paket programından yararlanılmıştır. Genel olarak araştırma neticesinde, öğrencilerin çoğunluğunun ve özellikle de kendi işini kurmak isteyenlerin, girişimcilik özelliklerini taşıdığı ve girişimcilik eğilimine sahip oldukları belirlenmiştir³⁸³.

Örücü, Kılıç ve Yılmaz (2007)'in "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinde Ailesel Faktörlerin Etkisi Üzerine Bir Uygulama" adlı çalışmasında, Balıkesir Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde okuyan son sınıf öğrencilerine yönelik bir alan araştırması yer almaktadır. Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın amacı; aile geliri, yetiştiriliş tarzı ve girişimci bir aileye sahip olma gibi ailesel faktörlerle öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma neticesinde, öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin aile gelirinden etkilendiği ve bayan öğrencilere nazaran erkek öğrencilerin daha çok girişimcilik eğiliminde oldukları ortaya çıkmıştır³⁸⁴.

Bektaş ve Köseoğlu (2007)'nin "Aile İşletmecilik Kültürünün Girişimcilik Eğilimine Etkileri ve Bir Alan Araştırması" adlı çalışmasında, aile işletmelerinin sahip olduğu örgüt kültürüyle işletmenin girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma, Uşak'ta üretim faaliyetlerinde bulunan aile işletmelerinin girişimcilik eğilimlerine ilişkin tutumları anket yöntemi ile tespit edilmiş ve elde edilen veriler SPSS paket programında değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, örgüt kültürüyle girişimcilik eğilimi arasında kuvvetli bir ilişki olduğu saptanmıştır³⁸⁵.

Balaban ve Özdemir (2008)'in "Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F. Örneği" adlı çalışmasında, işletme öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini etkileyen faktörler ve bu eğilimleriyle

³⁸³ Deniz Börü, **a.g.e.**, s.1-76.

³⁸⁴ Edip Örücü, Recep Kılıç ve Özer Yılmaz, "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinde Ailesel Faktörlerin Etkisi Üzerine Bir Uygulama", **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.2, S.2, Aralık 2007, s.27-47.

³⁸⁵ Çetin Bektaş ve Mehmet Ali Köseoğlu, "Aile İşletmecilik Kültürünün Girişimcilik Eğilimine Etkileri ve Bir Alan Araştırması", **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Aralık 2007, s.297-317.

girişimcilik eğitimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı araştırmanın örneklemini Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F. 2005-2006 öğretim yılı 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma anket yardımıyla yapılmış ve SPSS paket programı kullanılarak veriler incelenmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde; girişimcilik eğitimi, girişimcilik eğiliminin ortaya çıkmasında gerek şart olmasına karşılık yeter şart olarak değerlendirilmemektedir³⁸⁶.

Karabulut (2009)'un "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini ve Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma" adlı çalışmasında, İstanbul'da yer alan bir vakıf üniversitesinde işletme alanında lisans eğitimi alan 164 öğrenci üzerinde bir araştırma yer almaktadır. Araştırmada öğrencilerin, strese tahammül, yaratıcılık ve girişimcilik motivasyonu özelliklerinin bulunma düzeyinin belirlenmesi ve bu özelliklerin de öğrencilerin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Düzenlenen anket neticesinde, bulgular frekans dağılımı ve ki-kare gibi analizlere tabii tutulmuştur. Sonuç olarak; öğrencilerin, strese tahammül, yaratıcılık ve girişimcilik motivasyonu özelliklerinin girişimcilik eğilimlerini kısmen etkilediği gözlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin çoğunun, girişimcilik eğitimi almalarına rağmen, yeni kurulmuş bir işte çalışmadığı, kendi işini kurmadığı, mezun olunca kendi işini kurup, girişimci olmak istemediği ortaya çıkmıştır³⁸⁷.

Doğaner ve Altunoğlu (2010)'nun "Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri" adlı çalışmasında yer alan araştırma 1. ve 4. sınıf öğrencilerine yönelik olmuştur. Araştırmanın amacı, diğer bölümlere nazaran daha yoğun girişimcilik eğitimi alan üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini etkileyen faktörleri belirlemek olmuştur. Araştırma sonucuna göre; öğrencilerin girişimcilik eğilimi ile kişilik faktörlerinden başarıya ihtiyacı ve yaratıcı olma faktörleri arasında anlamlı

³⁸⁶ Özlem Balaban ve Yasemin Özdemir, "Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği", **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.3, S.2, Aralık 2008, (Çevrimiçi) <http://girisim.comu.edu.tr/dergi/all/eskiyilr/3in2/o.balaban,y.o.>, 25 Nisan 2013, s.134-147.

³⁸⁷ A. Tuğba Karabulut, "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini ve Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, C.XXVI, S.1, 2009, s.331-356.

ilişkiler olduğu görülmekle birlikte, kız öğrencilere göre erkek öğrencilerin daha fazla girişimcilik eğilimine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, 1. ve 4. sınıflar karşılaştırıldığında, eğitimin girişimcilik düzeyi açısından bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır³⁸⁸.

İşcan ve Kaygın (2011)'in "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma" adlı çalışmasında, Kırıkkale Üniversitesi ve Kafkas Üniversitesi İ.İ.B.F. son sınıf öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma yer almaktadır. Anket yöntemi kullanılan çalışmada, veriler SPSS paket programıyla analiz edilmiş ve faktör analizi, t-testi ve tek yönlü varyans analizine tabii tutulmuştur. Analiz neticesinde, altı faktör elde edilmiştir. Faktörlere yönelik standart sapmalar ve ortalamalar hesaplanmış ve öğrencilerin yenilik, kendine güven, kontrol odağı, risk alma ve başarıya ihtiyacı eğilimlerinin yüksek; ancak, belirsizliğe karşı toleranslarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. T-testi sonuçlarına göre ise; Kars'ta öğrenim gören öğrencilerin yenilik, kendine güven, kontrol odağına sahip olma, risk alma ve başarıya ihtiyacı konularında Kırıkkale'de öğrenim gören öğrencilerle kıyaslandığında, anlamlı derecede daha başarılı oldukları; belirsizliğe tolerans gösterme konusunda ise Kırıkkale'de öğrenim gören öğrencilerin anlamlı derecede daha başarılı oldukları görülmüştür. Bununla birlikte, genel olarak kız öğrencilerle kıyaslandığında belirsizliğe tolerans gösterme ve başarıya ihtiyaç duyma konularında, erkek öğrencilerin daha başarılı oldukları belirlenmiştir. Kırıkkale'de öğrenim gören, daha önce girişimcilik faaliyetinde bulunmuş öğrencilerin, belirsizliğe karşı tolerans gösterme ve kendine güven konusunda daha önce girişimcilik faaliyetinde bulunmamış öğrencilerden anlamlı derecede daha başarılı oldukları görülmüştür. Kars'ta öğrenim gören, daha önce girişimcilik faaliyetinde bulunmuş öğrencilerin ise belirsizliğe karşı tolerans gösterme konusunda, daha önce

³⁸⁸ Mustafa Doğaner ve Ali Ender Altunoğlu, "Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri", **Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, C.2, S.2, 2010, s.103-110.

girişimcilik faaliyetinde bulunmamış öğrencilere nazaran anlamlı derecede daha başarılı oldukları bulgusuna ulaşılmıştır³⁸⁹.

Bilge ve Bal (2012)'ın "Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmasında, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Salihli Meslek Yüksek Okulu, Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu ve Fen-Edebiyat Fakültesi'nden sadece Matematik Bölümü öğrencilerine yönelik olarak, öğrencilerin girişimcilik konusunda yeterliliklerini ve ilgi seviyesini belirlemek amacı ile araştırma yapılmıştır. Daha çok ön lisans ve lisans öğrencilerinin cinsiyet ve eğitim seviyesi açısından karşılaştırmaların yapıldığı araştırmada, veriler anket yoluyla elde edilmiş ve uygulanan açıklayıcı faktör analizi neticesinde; fırsatları değerlendirme, gelecek odaklı, risk alma, liderlik yönlü, kararlılık ve dış etkenlere karşı bireysel güç olarak altı boyut oluşmuştur. Cinsiyetin girişimciliğin alt boyutları üzerindeki etkisi anlamlı bulunurken; okulların girişimciliğin alt boyutları üzerindeki etkisi, sadece "liderlik yönlü" ve "gelecek odaklı" alt boyutlar açısından anlamlı bulunmuştur. Genel anlamda bulgulara bakıldığında; özellikle fırsatçılık, risk alma ve dış etkilere karşı bireysel güç gibi girişimciliğin alt boyutları yönünden, öğrencilerin girişimcilik ilgilerinin düşük çıktığı belirlenmiştir³⁹⁰.

Öneren (2012)'nin "İç Anadolu Bölgesi'ndeki Genç Nüfusun Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmasında, İç Anadolu Bölgesi'ndeki genç nüfusun girişimciliğe bakışını, genel olarak kendi işini kurmasının önündeki engelleri, girişimcilik algısını ve girişimcilik eğilimini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. İnternet yoluyla anket uygulanmış ve veriler frekans analizi ile sınıflanmış, yorumlanmış ve ardından ki-kare analiziyle çapraz tablolar oluşturulmuş ve değerlendirilmiştir. Sonuçta, İç Anadolu Bölgesi'ndeki gençlerin girişimcilik

³⁸⁹ Ömer Faruk İşcan ve Erdoğan Kaygın, "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (2), 2011, s.443-462.

³⁹⁰ Hürriyet Bilge ve Vedat Bal, "Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.16, 2012/2, s.131-148.

eğilimlerinin zayıf olduğu ve gençlerin kendi işlerini kurmalarının önündeki en büyük engelin sermaye sorunları olduğu ortaya çıkmıştır³⁹¹.

Uygun, Mete ve Güner (2012)'in “Genç Girişimci Adayların Girişimcilik Eğilimi ve Girişimcilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler” adlı çalışmalarının temel amacı; genç girişimci adayların girişimcilik eğilimi ile girişimci kişilik özellikleri, kişisel ve özgeçmiş özellikleri arasındaki ilişkileri incelemek olmuştur. Buna göre, Aksaray Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerden kolayda örnekleme yöntemi ile 2011-2012 öğretim yılı bahar döneminde veri toplanmıştır. Veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Sonuçta; kendi işini kurma eğilimlerinin, herhangi bir sosyal kuruma üye olanların olmayanlara göre, büyük yerlerde büyüyenlerin görece küçük yerlerde büyüyenlere, batı bölgelerinde büyüyenlerin diğer bölgelerde büyüyenlere, daha önce bir işte çalışmış olanların çalışmamış olanlara oranla daha yüksek olduğu; kendi işini kurma eğiliminin, mühendislik fakültesinde okuyanların diğerlerine, aile geliri yüksek olanların görece düşük olanlara ve erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, kişilik özelliklerinden sadece özgüven ve risk alma özelliği ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur³⁹².

Yıldız ve Kapu (2012)'nin “Üniversite Öğrencilerinin Bireysel Değerleri ile Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişki: Kafkas Üniversitesi'nde Bir Araştırma” adlı çalışmasının temel amacı, hangi bireysel değere sahip kişilerin girişimcilik eğilimlerinin daha yüksek olduğunun belirlenmesi olmuştur. Bu kapsamda, Kafkas Üniversitesi İ.İ.B.F'de okuyan öğrencilere yönelik bir araştırma yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin yüksek seviyede girişimcilik eğilimi gösterdiği ortaya çıkmakla birlikte; öğrenciler arasında paylaşılan değerler olarak, güvenlik, yardımseverlik, evrensellik, geleneksellik, hazcılık, güç ve başarının öne çıktığı görülmektedir. Ayrıca, girişimcilik eğilimi ile pozitif yönde en yüksek seviyede

³⁹¹ Melahat Öneren, “İç Anadolu Bölgesindeki Genç Nüfusun Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma”, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.7, S.2, 2012, s.7-28.

³⁹² Mutlu Uygun, Sinan Mete ve Ebru Güner, “Genç Girişimci Adayların Girişimcilik Eğilimi ve Girişimcilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler”, **Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, C.4, S.2, 2012, s.145-156.

ilişkide olan bireysel değerın “güç ve başarı”, negatif yönde ilişkide olan bireysel değerın ise “geleneksellik” olduğu sonucuna varılmıřtır³⁹³.

Kılıç, Keklik ve Çalış (2012)’ın “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Örneği” adlı çalışmalarının temel amacı, üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini belirlemek olmuştur. SPSS programı kullanılarak, öğrencilerin girişimcilik özellikleri ile demografik özellikleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak, öğrencilerin cinsiyetleriyle yenilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş ve kız öğrencilere nazaran erkek öğrencilerin daha yenilikçi bir yapıda olduğu; öğrencilerin fırsatçılık özelliği ile aylık gelirleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuřtur³⁹⁴.

Özellikle Yüksek Lisans düzeyinde son yıllarda girişimcilik eğilimi üzerine yapılan tez çalışmalarının da arttığı görölmektedir. Bu çalışmaları kısaca şu şekilde özetlenebilir:

Gözek (2006)’in “Girişimci Adayının Özellikleri, Girişimcilik Eğilimleri ve Girişimci Adaylarına Sağlanan Destekler” adlı yüksek lisans tez çalışmasının amacı; girişimci adaylarının sahip olması gereken özellikleri, destek alabilecekleri yerleri ve mevcut durumlarını belirlemek olmuştur. Bu kapsamda; İzmir, şanlıurfa ve Diyarbakır’da Özelleştirme Sosyal Destek Projesi kapsamında yapılan Küçük Ölçekli İş Kurma Danışmanlık Desteği programlarına katılan girişimci adaylarına anket uygulanmıştır. SPSS programı kullanılmış ve verilerin analizinde frekans tablolarından ve tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde; adayların çoğunluğunun erkek olduğu, üniversite mezunu ve genel yaş ortalamasının 34 olduğu ortaya çıkmakla birlikte, eğitim ile girişimciliğin doğru orantılı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, adaylar, girişimciliğin

³⁹³ Sebahattin Yıldız ve Hüsnü Kapu, “Üniversite Öğrencilerinin Bireysel Değerleri İle Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişi: Kafkas Üniversitesi’nde Bir Araştırma”, **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi**, C.3, S.3, 2012, s.39-66.

³⁹⁴ Recep Kılıç, Belma Keklik ve Nevzat çalış, “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İ.İ.B.F İşletme Bölümü Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi**, C.17, S.2, 2012, s.423-435.

temelini risk almanın oluşturduğunu, çoğunluğunun bir iş fikrine sahip olduğunu ve kendi işlerini kurabilmek için gereken özelliklere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, iş kurma sürecinde bürokrasinin bir engel olarak öne çıktığı, kadın girişimciliğini destekledikleri, iş kurmayla ilgili girişimcilerin kredi ve sermaye temini hususunda teminat sorunu yaşadıkları, yeterli düzeyde destek alamamaları ve destek alabilecekleri yerler konusunda bilgi sahibi olmadıkları, ailenin girişimcilik kültürünün oluşmasında etkili olduğu sonuçları ortaya çıkmıştır³⁹⁵.

Güven (2007)'in "İnşaat Sektörü'nde Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasının amacı, inşaat sektöründe girişimcilik kavramının nasıl algılandığının ve konu ile ilgili eğilimlerin nasıl oluştuğunun anket yolu ile belirlenmesi olmuştur. Ankete, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat ve Mimarlık Fakültesi öğrencileri ile inşaat sektöründe faal olarak çalışan mühendis, mimar, inşaat teknikerleri ve inşaat sektöründeki işverenler katılmışlardır. Öne çıkan sonuçlara göre; üniversite öğrencileri ile çalışanlar arasında kendi işini kurmak isteyenlerin oranı %90 gibi yüksek bir oran çıkmıştır; kendine güven, cesaret ve risk almaktan korkmamak gibi özellikler girişimcinin sahip olması gereken en önemli özellikler olarak görülmüştür; sektörde bir girişim oluşturulmaya çalışılırken maddi engellerin önemli olduğu görüşü hâkim olmuştur; inşaat sektörü, zorluklarına karşın girişimcilik için cazip bir sektör olarak görülmüştür; inşaat sektöründe en önemli iş kurma ihtiyacı olarak sermaye, iş çevresi ve iş deneyimi öne çıkmıştır; eğitim ve iş fikrinin öncelikli gereklilikler arasında görülmediği belirlenmiştir³⁹⁶.

Avşar (2007)'in "Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması ve Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama" adlı çalışmasında amaç, üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemek; farklı fakültelerde yer alan öğrencilerin, farklı seviyelerde girişimcilik eğilimlerine

³⁹⁵ Sadık Gözek, "Girişimci Adayının Özellikleri, Girişimcilik Eğilimleri ve Girişimci Adaylarına Sağlanan Destekler", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2006, s.1-72.

³⁹⁶ Mahmut Güven, "İnşaat Sektörü'nde Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi", İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s.1-160.

sahip olup olmadıklarını ortaya çıkarmak; eğer varsa bu farklılıkların girişimcilik eğilimini belirleyen faktörlerden hangilerinde daha anlamlı farklılık yarattığını incelemek; ayrıca, cinsiyet, fakülte farkı, anne ve babanın girişimci olup olmaması vb. demografik değişkenlerin, öğrencilerin girişimcilik eğilimini ne oranda etkilediğini ortaya çıkarmak olmuştur. Bu kapsamda, Çukurova Üniversitesi'nin değişik fakültelerine mensup öğrencilere yönelik bir anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak tanımlayıcı analizlere tabi tutulmuş ve varyans analiziyle istatistiksel sonuçlar test edilmiştir. Sonuç olarak, demografik değişkenlerin girişimcilik eğilimini etkilediği ortaya çıkmıştır. Genel olarak da, öğrencilerin girişimcilik seviyesinin orta seviyede bir seyir gösterdiği, İ.İ.B.F. için bu seviyenin üniversite ortalamasından yüksek düzeyde olduğu ve girişimcilik özellikleri açısından yenilikçilik ve içsel kontrol özelliklerinin İ.İ.B.F.'de öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır³⁹⁷.

Erbatu (2008)'nin "Kültürel Boyutları İçerisinde Girişimcilik Eğilimi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Marmara Üniversitesi Göztepe Kampüsünde bulunan öğrencilerin aile yapısı, eğitimi, kültürü, kişilik özellikleri ve girişimcilik konusundaki eğilimi belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca, sonuçların cinsiyet, sınıf ve ailede kendi işini yapan kişilerin bulunması gibi değişkenlerce değişim gösterip göstermediği incelenmiştir. Öğrencilerin kendi işlerini yapma konusundaki istekleri, girişimcilik özellikleriyle literatürde bulunan kişilik özelliklerini ne derece taşıyıp taşımadıkları, girişimcilik konusundaki eğilimleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Uygulanan anketlerin değerlendirilmesinde SPSS programı kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; katılımcıların çoğunluğunun erkek olduğu, babalarına göre annelerinin eğitim seviyelerinin düşük olduğu ve girişimcilikle ilgili bir ders almamalarına rağmen, öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, öğrencilerin çoğunluğunun yüksek güç mesafesi, dışıl özellikler, bireyci özellikler ve yüksek oranda belirsizlikten kaçınma eğilimi

³⁹⁷ Mustafa Avşar, "Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması ve Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Adana, 2007, s.1-89.

gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Neticede, bireylerin bireycilik-toplumculuk özelliği hariç, diğer tüm boyutlarla benzer özellikler gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır³⁹⁸.

Tek (2008)'in “Kadınlarda Girişimcilik Eğilimleri ve Dumlupınar Üniversitesi Bayan Lisansüstü Öğrencilerinde Bir Uygulama” adlı Yüksek Lisans tez çalışmasında, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitüsü'nde halen lisansüstü düzeyde eğitime devam eden ya da mezun olmuş bayanlara yönelik anket uygulaması yapılmıştır. Veriler SPSS programında değerlendirilmiştir. Uygulamanın amacı, kadınların girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesi, girişimcilik hisleri ve potansiyellerine sahip olup olmadıklarının incelenmesi olmuştur. Çeşitli sonuçların ortaya çıktığı çalışmada genel olarak, girişimcilik hislerinin girişimcilik potansiyellerini doğrudan etkilediği görülmüştür. Bununla birlikte, kadınların gelir düzeyinin, aldıkları lisans eğitiminin ve çalıştıkları sektörün girişimcilik hisleri ve potansiyellerine etkileri olduğu saptanmıştır³⁹⁹.

Yüzüak (2010)'ın “Üniversitelerde Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerini Etkileyen Faktörler: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Örneği” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, üniversitede öğrenim gören kız öğrencilerin eğitim ve cinsiyet faktörünün girişimcilik eğilimlerinde ne derece etkili olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F.'de öğrenim gören kız öğrencilere yönelik bir anket uygulaması yapılmıştır. Buna göre, kız öğrencilerin almış oldukları girişimcilik eğitimiyle girişimciliğe yöneldikleri ve bu yönelimde ailelerinde girişimci olmasının, (özellikle annelerinin girişimci olmasının) önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır⁴⁰⁰.

³⁹⁸ Göknil Erbatu, “Kültürel Boyutları İçerisinde Girişimcilik Eğilimi”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi Bilim Dalı, İstanbul, 2008, s.1-97.

³⁹⁹ Tuba Tek, “Kadınlarda Girişimcilik Eğilimleri ve Dumlupınar Üniversitesi Bayan Lisansüstü Öğrencilerinde Bir Uygulama”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2008, s.1-89.

⁴⁰⁰ Elif Yüzüak, “Üniversitelerde Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerini Etkileyen Faktörler: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Örneği”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2010, s.1-94.

Çesteneçi (2012)'nin “Göçmenlik Olgusunun Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkileri” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, göçmen girişimcilik örneği olarak Balkan kökenli girişimcilerin, kendilerini girişimciliğe iten ve teşvik eden temel nedenlerin; göçmenliğin işletmecilik faaliyetlerinde belirleyici ve girişimciliğe karar almalarında caydırıcı tercih edici bir etkiye sahip olup olmamasının araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni Ankara, Sakarya ve İstanbul'da faaliyet gösteren göçmen girişimcilerden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak mülakat soru formu kullanılmıştır. Bulgular göz önüne alındığında; Türkiye'ye geldiklerinde Balkan göçmenlerinin sahip oldukları özelliklerin ve kaynakların Türkiye'deki o dönem ki mevcut ortamla birleşince başarılı bir girişimci faaliyeti sergileme için bir mekanizma oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır⁴⁰¹.

3.3.2. Türkiye'de Girişimcilik Eğiliminin Görünümü

Çağımızın sosyal ve ekonomik açıdan en önemli güçlerinden birisi olan girişimcilik, aynı zamanda gelişme hızının ve gelişmişliğin en önemli göstergelerinden de birisidir. Gelişme hızının artırılması ve gelişmişlik düzeyinin korunmasıyla toplumda yer alan girişimcilerin sayısı ve toplumu oluşturan bireylerin girişimcilik eğilimleri arasında paralellik bulunmaktadır. Açıkça görülmektedir ki, toplumumuzda girişimcilik potansiyeli gelişmekte olan diğer ülkelere oranla daha yüksektir. Dolayısıyla, girişimcilerin sayısı, gelişme yolunda ne kadar çok olursa büyüme ve çağı yakalama hatta çağı geçme hususundaki başarı seviyesi de o kadar yüksek olacaktır. Nüfus içerisinde girişimci sınıfın oranı arttıkça ülkenin teknoloji birikimi, gelişmişlik seviyesi ve sermaye birikimi de doğru orantılı bir biçimde artacaktır⁴⁰².

⁴⁰¹ Yusuf Çesteneçi, “Göçmenlik Olgusunun Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkileri”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2012, s.1-72.

⁴⁰² Erkan T. Demirel ve Nihat Akbıyık, “Girişimcilik Kavramı ve Ortaya Çıkışı”, **Girişimcilik ve Küçük İşletmeler**, Ed. Mehmet Tikici ve Ali Aksoy, 1.Basım, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2009, s.5.

Dış çevre bakımından, bir ülkede daha çok girişimci oluşturmak ya da girişimciliği ön plana çıkartmak oldukça önemlidir. Bunun için; makroekonomik istikrar ve dengenin sağlanması, finansmana erişim kolaylığı, girişimcinin kapasitesinin artırılması, vergilendirmenin adil, basit, tabana yayılmış ve düşük olması, piyasa esnekliklerinin temini, risk ve ödül arasında denge kurulması gereği, rekabet ve iyi yönetim ortamının temini gibi hususlar önemli olmaktadır. Bu unsurlarla birlikte firmalararası işbirliğinin kurulması, düzenleyici ortamın kalitesinin yükseltilmesi, nitelikli işgücüne erişim, piyasaya giriş ve çıkış serbestisinin temini gibi hususların da önemli olduğu vurgulanabilir⁴⁰³. Bununla birlikte, başta gelişmekte olan ekonomiler olmak üzere girişimcilerin sayılarını artırmak her ekonomi için önemli olsa da, girişimcilerin kurmuş oldukları işletmelerin devamlılıklarının sağlanması, sadece girişimcilik faaliyetleriyle kazanç sağlayacakları ve sektörlerinde başarıyı devamlı takip edecekleri bir atmosferin oluşturulması da oldukça önemlidir⁴⁰⁴.

Ülkelerin girişimcilik performansı da bu noktada oldukça önem kazanmaktadır. Bu kapsamda, Global Entrepreneurship Monitor (GEM) olarak bilinen Küresel Girişimcilik İzleme Raporu, ülkelerin girişimcilik performansları hakkında bilgi vermektedir.

GEM, 1997 yılında, London Business School (LBS) ve Babson College tarafından ortak bir araştırma girişimi olarak tasarlanmıştır. Temel odak noktası, girişimcilik alanında dünyanın en iyi bilim adamları bir araya getirerek, girişimcilik ve ekonomik büyüme arasındaki karmaşık ilişki üzerinde çalışmaktır. Proje başından beri, uzun dönemli çokuluslu bir girişim olarak tasarlanmıştır. Güvenilir ve karşılaştırılabilir veri elde etmek amacıyla GEM, G7 ülkelerine (Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Birleşik Krallık ve Birleşik Devletler) odaklanmıştır. İlk yıl üç ülke daha (Danimarka, Finlandiya, İsrail) eklenmiştir. Bunun nedeni, bu

⁴⁰³ İbrahim Öztürk, **a.g.e.**, s.23-25.

⁴⁰⁴ Demirel ve Akbıyık, **a.y.**.

ülkelerdeki seçilmiş bilim adamlarının projeye uygun olarak belirli bir uzmanlığa sahip olmalarından dolayıdır⁴⁰⁵.

İlk GEM çalışması 1999 yılında baş araştırmacı Paul Reynolds ile birlikte on ulusal takım bu çalışmayı yürütmüştür. GEM üç temel hedef üzerine odaklanmaktadır: Bunlardan birincisi; ekonomiler arasındaki girişimsel tutumlar, aktivite ve gayeler açısından farklılıkları ölçmek, ikincisi; ulusal girişimsel aktivitenin seviyesini ve doğasını belirleyen faktörleri açığa çıkarmak, üçüncüsü de; bir ekonomideki girişimciliği geliştirmek için siyasi uygulamaları belirlemek şeklindedir⁴⁰⁶.

Tablolarda yer alan bazı ifadelerin açıklamaları şu şekildedir⁴⁰⁷:

- *Doğmakta Olan Girişimcilik Oranı (Nascent Entrepreneurship Rate)*: 18-64 yaş arasında yer alan yeni girişimci (henüz olgunlaşmamış) nüfusun yüzdesel ifadesidir.

- *Yeni İşletme Sahipliği Oranı (New Business Ownership Rate)*: 18-64 yaş arasında yer alan henüz yeni bir işletmenin sahip-yöneticisi durumunda olan nüfusun yüzdesel ifadesidir.

- *Kurulmuş İşletme Sahipliği Oranı (Established Business Ownership Rate)*: 18-64 yaş arasında yer alan hâlihazırda kurulmuş bir işletmenin sahip-yöneticisi durumunda olan nüfusun yüzdesel ifadesidir.

⁴⁰⁵ Paul D. Reynolds, Michael Hay and S. Michael Camp, **Global Entrepreneurship Monitor 1999**, Executive Report, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/221>, 10 Eylül 2012, p.3.

⁴⁰⁶ Niels Bosma, Sander Wenckers and Jose Ernesto Amoros, **Global Entrepreneurship Monitor 2011**, Extended Report: Entrepreneurs and Entrepreneurial Employees Across the Globe, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/2200>, 10 Eylül 2012, p.8.

⁴⁰⁷ Niels Bosma et al., **Global Entrepreneurship Monitor 2007**, Executive Report, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/263>, 10 Eylül 2012, p.11.

- *İş Bırakma Oranı (Business Discontinuation Rate)*: 18-64 yaş arasında yer alan, son 12 ay içerisinde iş bırakan nüfusun yüzdesel ifadesidir. Yalnız bu oran, başarısızlık oranlarının ölçüsü değildir.

- *Algılanan Fırsatlar (Perceived Opportunities)*: 18-64 yaş arasında yer alan, yaşadığı yerde bir firma kurmak için iyi fırsatlar gören nüfusun yüzdesel ifadesidir.

- *Algılanan Yetenekler (Perceived Capabilities)*: 18-64 yaş arasında yer alan, bir işletme kurmada gerekli beceri ve bilgiye sahip olduklarına inanan nüfusun yüzdesel ifadesidir.

- *Girişimsel Niyet (Entrepreneurial Intention)*: 18-64 yaş arasında yer alan, gizli girişimciler ve 3 yıl içinde bir iş başlatma niyetinde olan nüfusun yüzdesel ifadesidir.

- *Başarısızlık Korkusu (Fear of Failure Rate)*: 18-64 yaş arasında yer alan, başarısızlık korkusunun bir iş kurmayı engellediği düşüncesinde olan nüfusun yüzdesel ifadesidir.

Tablo 19: 2006 Yılı Seçili Ülkelerde Girişimsel Faaliyet Yaygınlık Oranları (18-64 Yaş Yetişkin Nüfus Yüzdeleriyle)

	Doğmakta Olan Girişimcilik Faaliyeti	Yeni İşletme Sahipleri	Erken Evre Girişimcilik Faaliyeti *	Kurulmuş İşletme Sahipleri	Katılımcıların Sayısı 18-64 yaş
Arjantin	6.4	4.1	10.2	7.0	1,755
Belçika	1.8	1.1	2.7	2.1	2,001
Brezilya	3.5	8.6	11.7	12.1	2,000
Kanada	4.1	3.2	7.1	5.1	1,697
Çin	6.7	10.5	16.2	9.0	2,399
Fransa	3.8	0.7	4.4	1.3	1,519
Almanya	2.9	1.7	4.2	3.0	4,049
Yunanistan	5.7	2.3	7.9	8.2	2,000
Macaristan	3.2	3.0	6.0	6.7	2,500
Hindistan	5.4	5.3	10.4	5.6	1,916
Endonezya	9.6	11.5	19.3	17.6	1,998
İtalya	2.2	1.4	3.5	3.0	1,626
Japonya	1.6	1.4	2.9	4.8	1,923
Malezya	4.9	6.2	11.1	7.3	2,005
Meksika	4.1	1.2	5.3	2.3	1,839
Norveç	5.3	4.3	9.1	6.0	1,503
Rusya	3.5	1.7	4.9	1.2	1,894
İspanya	3.0	4.4	7.3	5.5	28,306
İsveç	2.2	1.4	3.5	5.0	1,747
Türkiye	2.2	4.0	6.1	11.5	2,417
Birleşik Krallık	3.2	2.8	5.8	5.4	34,896
Birleşik Devletler	7.5	3.3	10.0	5.4	2,325

* Erken Evre Girişimcilik Faaliyeti (Early-Stage Entrepreneurial Activity), doğmakta olan girişimcilik faaliyetini ve yeni işletme sahipliğini kapsamaktadır. Bazı katılımcılar hem doğmakta olan girişimcilik faaliyetinde hem de yeni işletme sahipliği içerisinde yer almalarından dolayı, erken evre girişimcilik faaliyeti oranlarının sonucu da, genellikle her iki bileşenin toplamından düşük olmaktadır.

Kaynak: Niels Bosma and Rebecca Harding, **Global Entrepreneurship Monitor 2006**, Summary Results, (Çevrimiçi) http://www.gemconsortium.org/docs/download/262_10_Eylül_2012_p.7.

Tablo 19’da görüldüğü üzere, 2006 yılında Türkiye’nin de bulunduğu GEM araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’de doğmakta olan girişimcilik faaliyet oranı %2.2, yeni işletme sahipliği oranı %4.0, erken evre girişimcilik faaliyet oranı %6.1, kurulmuş işletme sahipliği oranı %11.5 olarak belirlenmiştir. Buna göre; erken evre girişimcilik faaliyet oranları açısından Türkiye, özellikle Brezilya, Çin, Endonezya ve Malezya gibi ülkelerin gerisinde kalsa da Belçika, İtalya, Japonya, İsveç gibi ülkelerin de ilerisinde yer almaktadır.

Tablo 20: 2007 Yılı Seçili Ülkelerde Girişimsel Faaliyetlerin ve İş Sahipleri-Yöneticilerin Yaygınlık Oranları (18-64 Yaş Yüzdeleriyle)

	Doğmakta Olan Girişimcilik Faaliyeti	Yeni İşletme Sahipleri-Yöneticiler	Erken Evre Girişimcilik Faaliyeti	Kurulmuş İşletme Sahipleri-Yöneticiler	Genel Girişimcilik Faaliyeti	Gözlem Sayısı
<i>Yüksek Gelirli Ülkeler</i>						
Belçika	2.7	0.4	3.2	1.4	4.6	2,028
Fransa	2.3	0.9	3.2	1.7	4.8	1,576
Yunanistan	4.6	1.1	5.7	13.3	18.7	2,000
İsrail	3.6	2.0	5.4	2.4	7.4	1,885
İtalya	3.6	1.5	5.0	5.6	10.4	2,000
Japonya	2.2	2.2	4.3	8.7	12.6	1,569
Norveç	3.9	2.8	6.5	5.9	12.0	1,503
İspanya	3.5	4.3	7.6	6.4	13.4	27,880
İsveç	1.9	2.4	4.2	4.7	8.8	1,712
Birleşik Krallık	2.9	2.7	5.5	5.1	10.5	39,582
Birleşik Devletler	6.5	3.4	9.6	5.0	14.1	1,583
<i>Orta & Düşük Avrupa ve Asya</i>						
Çin	6.9	10.0	16.4	8.4	24.6	2,666
Macaristan	3.8	3.1	6.9	4.8	11.7	1,500
Hindistan	6.0	2.6	8.5	5.5	13.9	1,601
Rusya	1.3	1.3	2.7	1.7	4.3	1,939
Türkiye	1.9	3.7	5.6	5.5	10.8	2,400
<i>Orta & Düşük Latin Amerika ve Karayipler</i>						
Arjantin	7.8	7.1	14.4	10.0	24.1	1,719
Brezilya	4.3	8.7	12.7	9.9	22.4	2,000

Kaynak: Niels Bosma, Kent Jones, Erko Autio, Jonathan Levie, **Global Entrepreneurship Monitor 2007**, Executive Report, (Çevrimiçi)
<http://www.gemconsortium.org/docs/download/263>, 10 Eylül 2012, p.16.

Tablo 20’de görüldüğü üzere, 2007 yılı GEM raporuna göre, araştırma kapsamındaki ülkeler, “yüksek gelirli ülkeler”, “orta ve düşük gelirli ülkeler (Avrupa ve Asya)” ve “orta ve düşük gelirli ülkeler (Latin Amerika ve Karayipler)” olarak üç ayrı gruba ayrılmıştır. Türkiye “orta ve düşük gelirli ülkeler (Avrupa ve Asya)” grubunda yer almaktadır⁴⁰⁸. Buna göre, Türkiye’de doğmakta olan girişimcilik faaliyet oranı %1.9, yeni işletme sahipliği oranı %3.7, erken evre girişimcilik faaliyet oranı %5.6, kurulmuş işletme sahipliği oranı %5.5 ve genel girişimcilik faaliyet oranı da %10.8 olarak belirlenmiştir. Genel olarak Türkiye, Çin, Arjantin ve Brezilya’nın oldukça gerisinde yer almakla birlikte Belçika, Fransa, Japonya ve Rusya gibi ülkelerin de oldukça ilerisindedir.

⁴⁰⁸ A.e., pp.13,14.

Tablo 21: Ekonomik Gelişme Evreleriyle 2008 yılı Seçili Ülkelerde Girişimsel Faaliyetlerin ve İş Sahipleri-Yöneticilerin Yaygınlık Oranları (18-64 Yaş Yüzdeleriyle)

	Doğmakta Olan Girişimsel Faaliyeti	Yeni İşletme Sahipleri-Yöneticiler	Erken Evre Girişimsel Faaliyeti	Kurulmuş İşletme Sahipleri-Yöneticiler	Genel Girişimsel Faaliyeti	İş Burakma Oranı	Örneklem Büyüklüğü 18-64 Yaş
<i>Faktör Odaklı Ekonomiler</i>							
Bosna Hersek	6.4	2.7	9.0	8.7	17.1	5.0	1,586
Mısır	7.9	5.5	13.1	8.0	20.2	6.3	2,603
Hindistan	6.9	4.9	11.5	16.5	27.6	10.1	1,919
İran	5.9	3.4	9.2	6.8	15.7	5.2	3,119
<i>Verimlilik Odaklı Ekonomiler</i>							
Arjantin	8.5	8.5	16.5	13.5	29.6	10.2	1,731
Brezilya	2.9	9.3	12.0	14.6	26.4	3.5	2,000
Macaristan	3.8	2.8	6.6	5.3	11.8	1.1	1,994
Meksika	9.3	4.0	13.1	4.9	17.8	13.6	2,433
Romanya	2.5	1.6	4.0	2.1	5.9	2.2	1,667
Rusya	1.7	2.0	3.5	1.1	4.4	1.1	1,660
Güney Afrika	5.7	2.1	7.8	2.3	9.9	5.8	2,719
Türkiye	3.2	3.0	6.0	4.8	10.7	3.9	2.400
<i>Yenilik Odaklı Ekonomiler</i>							
Belçika	2.0	0.9	2.9	2.6	5.3	1.5	1,997
Fransa	3.8	1.9	5.6	2.8	8.2	2.2	1,573
Almanya	2.4	1.5	3.8	4.0	7.7	1.8	4,751
Yunanistan	5.3	4.6	9.9	12.6	22.0	2.9	1,962
İsrail	3.5	3.1	6.4	4.5	10.6	3.2	1,778
İtalya	2.0	2.7	4.6	6.5	11.0	1.8	2,970
Japonya	3.2	2.3	5.4	7.9	12.7	1.0	1,879
Kore Cumhuriyeti	3.5	6.5	10.0	12.8	22.6	4.7	2,000
Hollanda	2.1	3.2	5.2	7.2	12.3	1.6	2,534
Norveç	5.0	4.0	8.7	7.7	15.8	3.4	1,614
İspanya	3.3	3.9	7.0	9.1	14.8	1.3	30,879
Birleşik Krallık	3.1	2.9	5.9	6.0	11.7	2.1	5,892
Birleşik Devletler	5.9	5.0	10.8	8.3	18.7	4.4	3,441

Kaynak: Niels Bosma, Zoltan J. Acs, Erkko Autio, Alicia Coduras, Jonathan Levie, **Global Entrepreneurship Monitor 2008**, Executive Report, (Çevrimiçi)
<http://www.gemconsortium.org/docs/download/264>, 10 Eylül 2012, p.20.

2008 yılı GEM raporunda araştırmaya katılan ülkeler faktör odaklı ekonomiler, verimlilik odaklı ekonomiler ve yenilik odaklı ekonomiler olarak üç gruba ayrılmıştır. Buna göre, Türkiye'nin verimlilik odaklı ekonomiler arasında yer aldığı görülmektedir. Ayrıca Tablo 21'de görüldüğü üzere, Türkiye'de yeni doğmakta

olan girişimcilik faaliyet oranı %3.2, erken evre girişimcilik faaliyet oranı %6.0, genel girişimcilik faaliyet oranı da %10.7 olarak belirlenmiştir.

Tablo 22: Ekonomik Gelişme Evreleriyle 2010 yılı Seçili Ülkelerde Girişimci Tutum ve Algılamaları

	Algılanan Fırsatlar	Algılanan Yetenekler	Başarısızlık Korkusu*	İyi Bir Kariyer Seçimi Olarak Girişimcilik	Başarılı Girişimciler İçin Yüksek Statü	Girişimciğe Yönelik Medya İlgisi	Girişimsel Niyetler**
<i>Faktör Odaklı Ekonomiler</i>							
Mısır	38.8	63.4	25.3	77.7	89.5	70.5	24.3
Gana	75.7	74.6	10.4	91.1	90.7	78.6	68.8
İran	41.6	65.7	30.1	63.6	84.6	62.3	31.4
Pakistan	51.9	56.2	34.3	76.3	80.7	61.0	32.4
Suudi Arabistan	75.8	69.3	39.0	86.8	92.3	78.0	1.0
<i>Verimlilik Odaklı Ekonomiler</i>							
Arjantin	50.3	63.5	21.3	74.3	67.1	61.7	21.0
Bosna Hersek	38.3	62.5	27.4	76.0	63.0	47.6	16.8
Brezilya	48.1	57.9	33.2	78.0	79.0	81.1	26.5
Çin	36.2	42.3	32.0	70.0	76.9	77.0	26.9
Macaristan	33.3	43.4	42.4	55.0	73.7	47.4	13.8
Meksika	55.6	64.6	33.4	69.4	62.8	54.0	22.3
Romanya	17.5	38.2	41.1	66.5	65.5	46.9	8.6
Rusya	21.7	22.7	41.7	65.4	63.7	46.6	2.6
Güney Afrika	40.9	44.3	29.0	77.5	77.6	78.6	16.7
Türkiye	36.1	54.2	25.0	71.2	76.4	61.7	19.4
<i>Yenilik Odaklı Ekonomiler</i>							
Belçika	39.6	44.9	35.1	60.0	51.2	45.7	8.2
Fransa	33.9	37.3	40.5	65.2	67.9	44.7	14.2
Almanya	28.5	41.6	33.7	53.1	77.1	49.0	6.4
Yunanistan	15.9	52.2	50.9	65.6	70.2	34.5	12.8
İsrail	35.2	41.6	46.0	61.3	73.0	56.3	14.1
İtalya	24.7	42.4	36.8	69.1	69.3	37.7	4.0
Japonya	5.9	13.7	32.6	28.4	52.0	58.5	2.9
Kore Cumhuriyeti	13.0	29.0	32.5	67.6	71.3	61.4	10.1
Hollanda	44.8	45.5	23.8	85.4	68.6	60.9	5.5
Norveç	49.8	40.4	26.6	57.8	70.7	67.2	7.6
İspanya	18.8	50.2	36.4	65.4	62.5	40.7	5.8
İsveç	66.1	42.4	28.9	56.9	71.6	60.8	8.5
Birleşik Krallık	29.2	51.8	30.3	51.0	76.7	52.2	5.1
Birleşik Devletler	34.8	59.5	26.7	65.4	75.9	67.8	7.7

*Payda: Bir işe başlamada iyi fırsatları algılayan 18-64 yaş grubu.

** Payda: Yaş grubu girişimcilik faaliyeti içinde bulunmayan 18-64 yaş grubu.

Kaynak: Donna Kelley, Niels Bosma and Jose Ernesto Amoros, **Global Entrepreneurship Monitor 2010**, Global Report, (Çevrimiçi)

<http://www.gemconsortium.org/docs/download/266>, 10 Eylül 2012, pp.17,18.

Tablo 22’de görüldüğü üzere, 2010 yılı Türkiye’de girişimci tutum ve algılamalarına bakıldığında, algılanan fırsatlar %36.1, algılanan yetenekler %54.2, başarısızlık korkusu %25.0, iyi bir kariyer seçimi olarak girişimciliğin oranı %71.2, girişimciliğe yönelik medya ilgisi %61.7, girişimsel niyetlerin oranı da %19.4 olarak belirlenmiştir.

Tablo 23: Ekonomik Gelişme Evreleriyle 2010 yılı Seçili Ülkelerde Girişimcilik Faaliyeti

	Doğmakta Olan Girişimcilik Oranı	Yeni İşletme Sahipliği Oranı	Toplam Erken Evre Girişimcilik Faaliyeti (TEA)	Kurulmuş İşletme Sahipliği Oranı	Sona Eren İşletmeler	İhtiyaca Dayalı Girişimcilik (TEA’nın yüzdesi)	İlerlemeye Dayalı Fırsat Girişimciliği (TEA’nın yüzdesi)
<i>Faktör Odaklı Ekonomiler</i>							
Mısır	2.1	4.9	7.0	4.5	3.8	53	25
Gana	10.7	24.6	33.9	35.5	25.7	37	35
İran	4.8	7.8	12.4	12.2	7.3	38	39
Pakistan	6.6	2.7	9.1	4.7	2.6	41	39
Suudi Arabistan	5.9	3.5	9.4	3.9	3.8	10	75
<i>Verimlilik Odaklı Ekonomiler</i>							
Arjantin	7.0	7.4	14.2	12.4	3.8	36	43
Bosna Hersek	4.1	4.1	7.7	6.6	4.7	47	30
Brezilya	5.8	11.8	17.5	15.3	5.3	31	46
Çin	4.6	10.0	14.4	13.8	5.6	42	34
Macaristan	4.6	2.6	7.1	5.4	2.9	20	43
Meksika	*	*	*	*	5.9	*	*
Romanya	3.3	1.1	4.3	2.1	2.6	31	47
Rusya	2.1	1.9	3.9	2.8	0.8	32	30
Güney Afrika	5.1	3.9	8.9	2.1	4.8	36	31
Türkiye	3.7	5.1	8.6	10.7	4.6	37	47
<i>Yenilik Odaklı Ekonomiler</i>							
Belçika	2.3	1.4	3.7	2.7	2.0	10	54
Fransa	3.7	2.3	5.8	2.4	2.5	25	56
Almanya	2.5	1.8	4.2	5.7	1.5	26	48
Yunanistan	2.0	3.5	5.5	14.8	3.4	28	39
İsrail	3.2	2.6	5.7	3.1	3.8	29	54
İtalya	1.3	1.0	2.3	3.7	1.6	13	55
Japonya	1.5	1.8	3.3	7.4	1.5	36	47
Kore Cumhuriyeti	1.8	4.8	6.6	11.2	1.6	39	49
Hollanda	4.0	3.4	7.2	9.0	1.4	8	64
Norveç	4.4	3.4	7.7	6.7	2.6	15	74
İspanya	2.2	2.1	4.3	7.7	1.9	25	42
İsveç	2.3	2.6	4.9	6.4	2.9	13	72
Birleşik Krallık	3.2	3.3	6.4	6.4	1.8	11	43

Birleşik Devletler	4.8	2.8	7.6	7.7	3.8	28	51
--------------------	-----	-----	-----	-----	-----	----	----

*Veri mevcut değil.

Kaynak: Donna Kelley, Niels Bosma and Jose Ernesto Amoros, **Global Entrepreneurship Monitor 2010**, Global Report, (Çevrimiçi)

<http://www.gemconsortium.org/docs/download/266>, 10 Eylül 2012, pp.22,23.

Tablo 23’de Türkiye’de 2010 yılı girişimcilik faaliyet oranlarına bakıldığında, doğmakta olan girişimcilik oranı %3.7, yeni işletme sahipliği oranı %5.1, toplam erken evre girişimcilik faaliyet oranı %8.6, kurulmuş işletme sahipliği oranı %10.7, sona eren işletmelerin oranı da %4.6 olarak belirtilmiştir.

Tablo 24: Ekonomik Gelişme Evreleri ile Birlikte 2011 Yılı Seçili Ülkelerde Girişimci Tutum ve Algılamaları, (18-64 Yaş Nüfusun Yüzdesi)

	Algılanan Fırsatlar	Algılanan Yetenekler	Başarısızlık Korkusu *	Girişimsel Niyetler **	İyi Bir Kariyer Seçeneği Olarak Girişimcilik	Başarılı Girişimciler için Yüksek Statü ***	Girişimcilik için Medya İlgişi ****
<i>Faktör Odaklı Ekonomiler</i>							
Cezayir	54	60	43	42	80	82	51
İran	32	46	33	30	61	73	58
Pakistan	40	43	35	23	74	73	48
<i>Verimlilik Odaklı Ekonomiler</i>							
Arjantin	56	64	28	30	76	69	66
Bosna Hersek	21	49	30	17	82	71	43
Brezilya	43	53	31	28	86	86	82
Çin	49	44	36	43	73	73	76
Macaristan	14	40	35	20	54	78	34
Meksika	43	61	27	24	57	58	48
Romanya	36	42	36	25	68	69	57
Rusya	27	33	43	4	65	65	55
Güney Afrika	41	43	24	14	73	72	74
Tayland	40	43	55	26	77	79	84
Türkiye	32	42	22	9	-	-	-
<i>Yenilik Odaklı Ekonomiler</i>							
Belçika	43	44	41	11	64	55	47
Fransa	35	38	37	18	66	68	47
Almanya	35	37	42	5	55	78	50
Yunanistan	11	50	38	10	61	69	32
Japonya	6	14	42	4	26	55	57
Kore Cumhuriyeti	11	27	45	16	61	67	62
Hollanda	48	42	35	9	83	67	62
Norveç	67	33	41	9	53	80	60
Portekiz	17	47	40	12			
Singapur	21	24	39	12	54	63	77
İspanya	14	51	39	8	65	66	45
İsveç	71	40	35	10	52	71	62

İsviçre	47	42	31	10			
Tayvan	39	29	40	28	69	63	86
Birleşik Arap Emirliği	44	62	51	2	71	73	63
Birleşik Krallık	33	42	36	9	52	81	47
Birleşik Devletler	36	56	31	11			

* **Payda:** İş kurmanın iyi fırsat olduğunu algılayan 18-64 yaş grubu.

** Cevaplayıcı 3 yıl içerisinde iş kurmayı ümit etmektedir. Payda: Şu anda 18-64 yaş grubu girişimsel aktiviteye dâhil değil (erken evre ve kurulu girişimcilik katılımını içerir).

*** GEM 2011 Yetişkin nüfus araştırmasında opsiyonlu bir öğedir.

Kaynak: Niels Bosma, Sander Wennekers, José Ernesto Amorós,

Global Entrepreneurship Monitor 2011, Extended Report:

Entrepreneurs and Entrepreneurial Employees Across The

Globe, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/2409>,

10 Eylül 2012, p.17.

Tablo 24'de görüldüğü üzere, 2011 yılı Türkiye'de girişimci tutum ve algılamalarına bakıldığında, algılanan fırsatlar %32, algılanan yetenekler %42, başarısızlık korkusu %22, girişimsel niyetlerin oranı da %9 olarak belirlenmiştir.

Tablo 25: Ekonomik Gelişme Evreleri ile Birlikte 2011 Yılı Seçili Ülkelerde Girişimsel Faaliyetlerin Aşamaları

	Doğmakta Olan Girişimcilik Oranı	Yeni İşletme Sahipliği Oranı	Erken Evre Girişimcilik Faaliyeti	Kurulmuş İşletme Sahipliği Oranı	Sona Eren İşletmeler
<i>Faktör Odaklı Ekonomiler</i>					
Cezayir	5.3	4.0	9.3	3.1	9.5
İran	10.8	3.9	14.5	11.2	6.4
Pakistan	7.5	1.7	9.1	4.1	1.6
<i>Verimlilik Odaklı Ekonomiler</i>					
Arjantin	11.8	9.2	20.8	11.8	4.3
Bosna Hersek	5.4	2.8	8.1	5.0	6.7
Brezilya	4.1	11.0	14.9	12.2	3.8
Çin	10.1	14.2	24.0	12.7	5.3
Macaristan	4.8	1.6	6.3	2.0	2.3
Meksika	5.7	4.0	9.6	3.0	5.0
Romanya	5.6	4.5	9.9	4.6	3.9
Rusya	2.4	2.3	4.6	2.8	1.5
Güney Afrika	5.2	4.0	9.1	2.3	5.6
Tayland	8.3	12.2	19.5	30.1	4.5
Türkiye	6.3	6.0	11.9	8.0	3.9
<i>Yenilik Odaklı Ekonomiler</i>					
Belçika	2.7	3.0	5.7	6.8	1.4
Fransa	4.1	1.7	5.7	2.4	2.2
Almanya	3.4	2.4	5.6	5.6	1.8
Yunanistan	4.4	3.7	8.0	15.8	3.0
Japonya	3.3	2.0	5.2	8.3	0.7
Kore Cumhuriyeti	2.9	5.1	7.8	10.9	3.2
Hollanda	4.3	4.1	8.2	8.7	2.0

Norveç	3.7	3.3	6.9	6.6	2.5
Portekiz	4.6	3.0	7.5	5.7	2.9
Singapur	3.8	2.8	6.6	3.3	2.1
İspanya	3.3	2.5	5.8	8.9	2.2
İsveç	3.5	2.3	5.8	7.0	3.2
İsviçre	3.7	2.9	6.6	10.1	2.9
Tayvan	3.6	4.4	7.9	6.3	4.9
Birleşik Arap Emirliği	3.7	2.6	6.2	2.7	4.8
Birleşik Krallık	4.7	2.6	7.3	7.2	2.0
Birleşik Devletler	8.3	4.3	12.3	9.1	4.4

Kaynak: Niels Bomsa, Sander Wennekers and Jose Ernesto Amoros, **Global Entrepreneurship Monitor 2011**, Extended Report: Entrepreneurs and Entrepreneurial Employees Across the Globe, (Çevrimiçi)
<http://www.gemconsortium.org/docs/download/2200>, 10 Eylül 2012, p.20.

Tablo 25’de görüldüğü üzere, Türkiye’nin 2011 yılında, doğmakta olan girişimcilik oranı %6.3, yeni işletme sahipliği oranı %6.0, erken evre girişimcilik faaliyet oranı %11.9, kurulmuş işletme sahipliği oranı %8.0, sona eren işletmelerin oranı da %3.9 olarak belirtilmiştir.

Toplam erken evre girişimcilik faaliyeti, 2010 yılında %8.6’dan 2011 yılında %11.9 olarak önemli bir şekilde artış kaydedilmiştir. Bu artışın temel nedeni, henüz olgunlaşmamış firma katılım oranındaki keskin yükseliştir. Gerçekten de, 2010 yılından bu yana kesintisiz büyüme ve siyasi istikrar olarak, Türk ekonomisinin dinamikleri, erken evre girişimcilik aktivitesini olumlu etkilemiştir. Türkiye’deki girişimcilik ekosistemi, yeni girişimlerin teşvik edilmesiyle geçmiş birkaç yılda gelişme göstermiştir. Doğmakta olan girişimciler için fırsat arttıran diğer benzer ülkelere kıyasla, Türkiye, nispeten iç piyasada daha dinamiktir. Buna ilaveten, girişimcilikle ilgili olarak, kültürel ve toplum desteği, finans çevresi ve hükümet programları geçmiş yıllarda geliştirilmiştir⁴⁰⁹.

⁴⁰⁹ Niels Bomsa, Sander Wennekers and Jose Ernesto Amoros, **a.g.e.**, pp.188,189.

Tablo 26: Coğrafi Bölgeye Göre 2012 Yılı Seçili Ülkelerde Girişimsel Tutumlar ve Algılamalar

	Algılanan Fırsatlar	Algılanan Yetenekler	Başarısızlık Korkusu *	Girişimsel Niyetler **	İyi Bir Kariyer Seçeneği Olarak Girişimcilik	Başarılı Girişimciler için Yüksek Statü +	Girişimciliğe Yönelik Medya İlgi +
<i>Latin Amerika & Karayipler</i>							
Arjantin	50	63	27	29	74	67	63
Brezilya	52	54	31	36	89	86	86
Meksika	45	62	26	18	56	54	38
<i>Orta Doğu & Kuzey Afrika</i>							
Cezayir	46	54	35	21	79	81	47
Mısır	54	59	33	42	83	87	64
İran	39	54	41	23	60	73	61
İsrail	31	29	47	13	59	72	47
<i>Sahra Altı Afrika</i>							
Gana	79	86	18	60	84	91	82
Nijerya	82	88	21	44	82	76	78
Güney Afrika	35	39	31	12	74	74	73
<i>Asya Pasifik & Güney Asya</i>							
Çin	32	38	36	20	72	76	80
Japonya	6	9	53	2	30	55	53
Kore Cumhuriyeti	13	27	43	13	59	70	68
Malezya	36	31	36	13	46	51	62
Pakistan	46	49	31	25	66	68	51
Singapur	23	27	42	16	50	63	77
Tayvan	39	26	38	25	70	63	83
Tayland	45	46	50	19	76	79	84
<i>Avrupa Birliği</i>							
Avusturya	49	50	36	9	46	76	
Belçika	33	37	41	9	62	57	54
Danimarka	44	31	39	7			
Estonya	45	43	34	16	55	63	41
Finlandiya	55	34	37	8	45	83	68
Fransa	38	36	43	17	65	77	41
Almanya	36	37	42	6	49	76	49
Yunanistan	13	50	61	10	64	68	33
Macaristan	11	40	34	13	41	74	29
İrlanda	26	45	35	5	45	81	61
İtalya	20	30	58	11	67	70	51
Letonya	33	44	37	22	60	53	53
Litvanya	30	40	36	18	63	53	37
Hollanda	34	42	30	9	79	65	58
Polonya	20	54	43	22	68	57	56
Portekiz	16	47	42	14			
Romanya	37	38	41	27	71	74	55
Slovakya	18	50	38	12	50	74	59
Slovenya	20	51	27	13	53	71	51
İspanya	14	50	42	11	64	64	47

İsveç	66	37	33	11	-	-	-
Birleşik Krallık	33	47	36	10	50	77	47
<i>Avrupa Birliği Üyesi Olmayanlar</i>							
Bosna Hersek	20	49	27	22	81	72	39
Norveç	64	34	39	5	50	80	59
Rusya	20	24	47	2	60	63	45
İsviçre	36	37	32	7	44	63	57
Türkiye	40	49	30	15	67	76	57
<i>Birleşik Devletler</i>							
Birleşik Devletler	43	56	32	13	-	-	-

*Başarısızlık korkusu görülen fırsatlarda değerlendirilmektedir.

**Niyetler girişimci olmayan nüfus arasında değerlendirilmektedir.

+Bu sorular opsiyoneldir ve bu nedenle tüm ekonomileri kapsamamaktadır.

Kaynak: Siri Roland Xavier et al., **Global Entrepreneurship Monitor 2012**, Global Report, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/2645>, 15 Şubat 2013, pp.20,21.

Tablo 26’da görüldüğü üzere, 2012 yılı Türkiye’de girişimci tutum ve algılamalarına bakıldığında, algılanan fırsatlar %40, algılanan yetenekler %49, başarısızlık korkusu %30, girişimsel niyetlerin oranı %15, iyi bir kariyer seçeneği olarak girişimciliğin oranı %67, girişimciliğe yönelik medya ilgisinin oranı da %57 olarak belirlenmiştir.

Tablo 27: Coğrafi Bölgeye Göre 2012 Yılı Seçili Ülkelerde Girişimsel Faaliyet

	Doğmakta Olan Girişimcilik Oranı	Yeni İşletme Sahipliği	Erken Evre Girişimcilik Faaliyeti	Kurulmuş İşletme Sahipliği Oranı	Sona Eren İşletmeler	İhtiyaca Dayalı Girişimcilik (TEA'nın yüzdesi)	İlerlemeye Dayalı Fırsat Girişimcilik (TEA'nın yüzdesi)
<i>Latin Amerika & Karayipler</i>							
Arjantin	12	7	19	10	5	35	47
Brezilya	4	11	15	15	5	30	59
Meksika	8	4	12	5	4	13	52
<i>Orta Doğu & Kuzey Afrika</i>							
Cezayir	2	7	9	3	7	30	47
Mısır	3	5	8	4	5	34	23
İran	4	6	11	10	5	42	36
İsrail	3	3	7	4	4	19	46
<i>Sahra Altı Afrika</i>							
Gana	15	23	37	38	16	28	51
Nijerya	22	14	35	16	8	35	53
Güney Afrika	4	3	7	2	5	32	40
<i>Asya Pasifik & Güney Asya</i>							
Çin	5	7	13	12	4	37	39
Japonya	2	2	4	6	1	21	66
Kore Cumhuriyeti	3	4	7	10	3	35	46
Malezya	3	4	7	7	2	13	61
Pakistan	8	3	12	4	3	53	24
Singapur	8	4	12	3	4	15	54
Tayvan	3	4	8	10	6	18	43
Tayland	9	11	19	30	3	17	67
<i>Avrupa Birliği</i>							
Belçika	3	2	5	5	2	18	62
Fransa	4	2	5	3	2	18	59
Almanya	4	2	5	5	2	22	51
Yunanistan	4	3	7	12	4	30	32
Macaristan	6	4	9	8	4	31	35
İtalya	2	2	4	3	2	16	22
Hollanda	4	6	10	9	2	8	66
Polonya	5	5	9	6	4	41	30
Portekiz	4	4	8	6	3	18	53
Romanya	6	4	9	4	4	24	38
İspanya	3	2	6	9	2	26	33
İsveç	5	2	6	5	2	7	49
Birleşik Krallık	5	4	9	6	2	18	43
<i>Avrupa Birliği Üyesi Olmayanlar</i>							
Bosna Hersek	5	3	8	6	7	58	20
Norveç	4	3	7	6	1	7	70
Rusya	3	2	4	2	1	36	31
İsviçre	3	3	6	8	2	18	57
Türkiye	7	5	12	9	5	31	55
<i>Birleşik Devletler</i>							

Birleşik Devletler	9	4	13	9	4	21	59
--------------------	---	---	----	---	---	----	----

Kaynak: Siri Roland Xavier et al., **Global Entrepreneurship Monitor 2012**, Global Report, (Çevrimiçi) http://www.gemconsortium.org/docs/download/2645_15_Şubat_2013_pp.24.25.

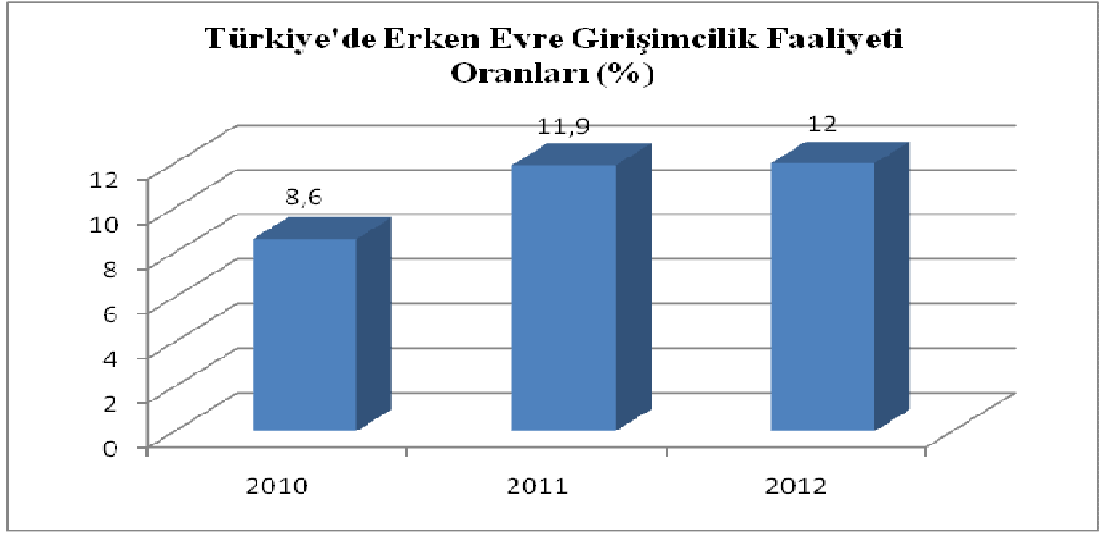
Tablo 27’de görüldüğü gibi Türkiye’de doğmakta olan girişimcilik oranı %7, yeni işletme sahipliği oranı %5, erken evre girişimcilik faaliyeti %12, kurulmuş işletme sahipliği oranı %9, sona eren işletmelerin oranı da %5 olarak belirtilmiştir.

GEM 2012 Raporu’na göre, erken evre girişimcilik faaliyeti indeksi açısından bakıldığında, son 12 aydır girişimcilik faaliyeti yapmayı planlayan veya yeni bir girişimcilik faaliyetine başlamış kişilerin 18-64 yaş arası yetişkin nüfusa oranı, 2006 yılında %6.1 iken, 2012 yılında bu oran %12’lere yükselmiştir. Bununla birlikte, kuruluş aşamasında olan girişimcilerin, 18-64 yaş arasındaki yetişkin nüfusa olan oranı, Türkiye’de 2006 yılında %2.2 iken, 2012 yılında bu oran %7’e yükselmiştir. Kısacası, 2012 yılında daha fazla kişi, son bir yıldır, yapmayı düşündüğü bir iş için para biriktirmeye başlamak, yer aramak, bir kuruluş kadrosu oluşturmak, iş planı üzerinde çalışmak gibi hazırlıklar yapmış denilebilmektedir. Erken dönem girişimcilik endeksimiz 2007 yılında sadece %5.6 iken, 2012 yılında %12’ye yükselmesi girişimcilik tablosunun daha dengeli bir hale geldiği ve eğitim düzeyi yüksek kesimlerde de girişimciliğin arttığını göstermektedir⁴¹⁰.

Türkiye’nin küresel girişimcilik performansı göstergeleri açısından mevcut yerini ve gelişim düzeyini gösteren son yıllardaki GEM raporları dikkate alındığında:

- Doğmakta olan girişimcilik faaliyetini ve yeni işletme sahipliğini kapsayan erken evre girişimcilik faaliyeti 2010 yılında %8.6, 2011 yılında %11.9, 2012 yılında ise %12 olarak gerçekleşmiştir. (Grafik 1) 2012’deki söz konusu oran Estonya ve Letonya dışındaki tüm Avrupa Birliği ülkelerinden daha yüksek bir oran olup Amerika Birleşik Devletleri’nin %13 olan oranına yaklaşmaktadır.

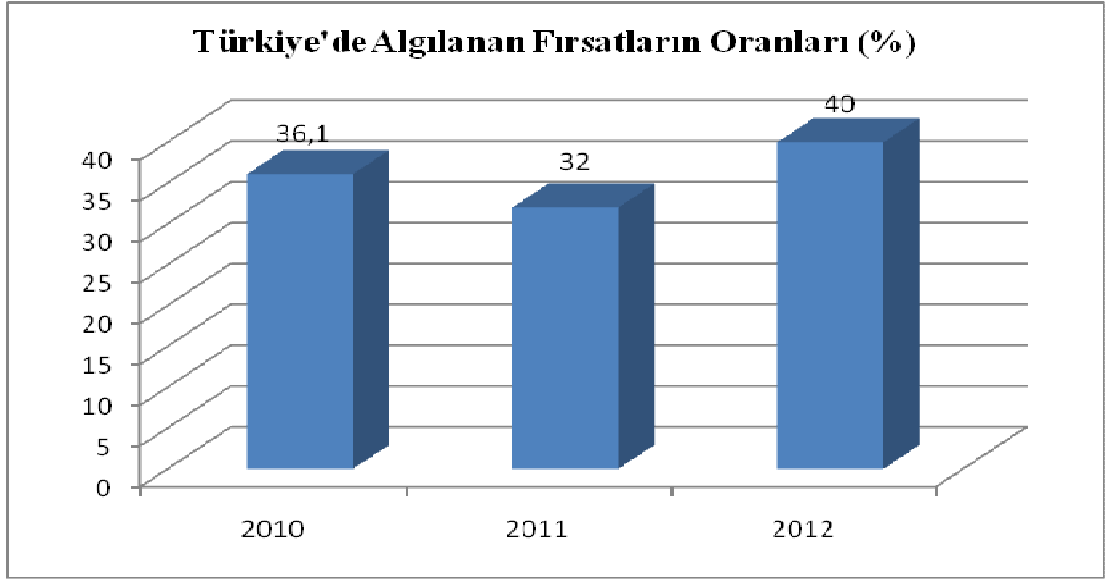
⁴¹⁰ Mustafa Kaplan, “Türkiye’nin Girişimcilik Ruhu Artıyor”, KOSGEB, (Çevrimiçi) <http://kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Haberler.aspx?ref=647>, 02 Mart 2013.

Grafik 1: Türkiye'de Erken Evre Girişimcilik Faaliyeti Oranları (%) 2010-2012

Kaynak: Donna Kelley, Niels Bosma and Jose Ernesto Amoros, **Global Entrepreneurship Monitor 2010**, Global Report, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/266>, 10 Eylül 2012, p.23; Niels Bomsa, Sander Wennekers and Jose Ernesto Amoros, **Global Entrepreneurship Monitor 2011**, Extended Report: Entrepreneurs and Entrepreneurial Employees Across the Globe, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/2200>, 10 Eylül 2012, p.20; Siri Roland Xavier et al., **Global Entrepreneurship Monitor 2012**, Global Report, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/2645>, 15 Şubat 2013, p.25'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

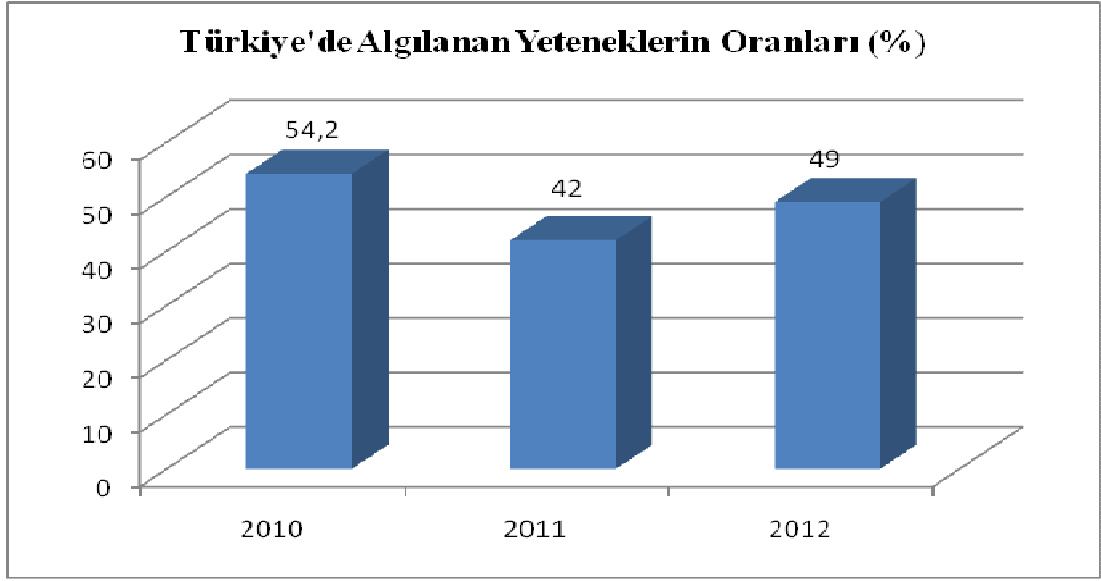
- Algılanan fırsatlar olarak 2010 yılında %36.1, 2011 yılında %32 ve 2012 yılında %40 olarak gerçekleşmiştir. %40'lık oranla Türkiye Avusturya (%49), Danimarka (%44), Estonya (%45), ve İsveç (%66) dışındaki AB ülkelerinden daha iyi konumda yer alırken ABD'nin %43 gerisinde kalmıştır.

Grafik 2: Türkiye’de Algılanan Fırsatların Oranları (%) 2010-2012

Kaynak: Donna Kelley, Niels Bosma and Jose Ernesto Amoros, **Global Entrepreneurship Monitor 2010**, Global Report, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/266>, 10 Eylül 2012, p.18; Niels Bomsa, Sander Wennekers and Jose Ernesto Amoros, **Global Entrepreneurship Monitor 2011**, Extended Report: Entrepreneurs and Entrepreneurial Employees Across the Globe, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/2200>, 10 Eylül 2012, p.17; Siri Roland Xavier et al., **Global Entrepreneurship Monitor 2012**, Global Report, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/2645>, 15 Şubat 2013, p.21’den yararlanılarak hazırlanmıştır.

- Algılanan yetenekler 2010 yılında %54,2, 2011 yılında % 42, 2012 yılında ise %49 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 3). Türkiye %49’luk oranla Avusturya %50, Yunanistan %50, Polonya %54, Slovakya %50, Slovenya %51 ve İspanya %50 dışındaki AB ülkelerinden daha iyi konumda yer alırken, ABD’nin %56 gerisinde kalmıştır.

Grafik 3: Türkiye’de Algılanan Yeteneklerin Oranları (%) 2010-2012

Kaynak: Donna Kelley, Niels Bosma and Jose Ernesto Amoros, **Global Entrepreneurship Monitor 2010**, Global Report, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/266>, 10 Eylül 2012, p.18; Niels Bomsa, Sander Wennekers and Jose Ernesto Amoros, **Global Entrepreneurship Monitor 2011**, Extended Report: Entrepreneurs and Entrepreneurial Employees Across the Globe, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/2200>, 10 Eylül 2012, p.17; Siri Roland Xavier et al. **Global Entrepreneurship Monitor 2012**, Global Report, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/2645>, 15 Şubat 2013, p.21’den yararlanılarak hazırlanmıştır.

- Bu göstergelerin yanı sıra, girişimsel niyet 2011 yılına (%9) göre 2012 yılında (%15) artış gösterirken; 2011 yılında %8 olan kurulmuş işletme sahipliği oranı 2012 yılında %9’a ulaşmıştır. Buna karşılık, iş kurmayı engelleyen bir faktör olan başarısızlık korkusunun, yaşanan küresel ekonomik kriz sürecinde istenilen düzeye gerilemediği görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Bu çalışmanın temel amacı; seçilmiş üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini etkileyen faktörleri tespit etmek ve öne çıkan demografik özelliklerin bu faktörlere etkisini araştırmaktır.

Bu araştırma Türkiye’de yeterince araştırmasının yapılmadığı bir konu olan üniversiteli gençlerin girişimcilik eğilimini etkileyen unsurların tespit edilmesi açısından oldukça önemlidir. Araştırmanın kapsamını İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nin ortak olan İktisat, İşletme, Maliye ile Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümleri oluşturmuştur.

4.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE KISITLARI

Araştırmada veri toplama aracı olarak yüz yüze anket uygulamasından yararlanılmış ve SPSS programı kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Anketin hedef kitlesini, araştırma kapsamındaki fakültelerde yer alan bölümlerin son sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Bu öğrencilerin iş hayatına atılmalarının yakın olması böyle bir hedef kitle seçilmesinde rol oynamıştır. Araştırma İstanbul Üniversite İktisat Fakültesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde yer alan ortak bölümlerde (İktisat, İşletme, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Maliye) yapılmıştır. Bu bölümlerde yer alan son sınıf öğrencilerine anket formu uygulaması yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönemde derse katılmayan, hastalık ya da farklı nedenlerle araştırmaya katılmayı kabul etmeyen öğrenciler kapsam dışı sayılmışlardır.

4.3. ANAKÜTLE VE ÖRNEKLEM

Çalışmanın ana kütlelerini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ne bağlı olan ortak bölümlerde öğrenim gören son sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Aşağıdaki tablolarda da 2011-2012 Eğitim-Öğretim Dönemi'nde bu bölümlerde okuyan örgün öğretim dördüncü sınıf öğrenci sayıları bulunmaktadır.

Tablo 28: 2011-2012 Eğitim-Öğretim Dönemi İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Örgün Öğretim Dördüncü Sınıf Öğrenci Sayıları

Bölümler	Öğrenci Sayısı
İktisat	306
İşletme	167
Maliye	142
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	122
Toplam	737

Kaynak: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'ndan 01.03.2012 itibarıyla elde edilmiştir.

Tablo 29: 2011-2012 Eğitim-Öğretim Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örgün Öğretim Dördüncü Sınıf Öğrenci Sayıları

Bölümler	Öğrenci Sayısı
İktisat	82
İşletme	84
Maliye	76
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	83
Toplam	325

Kaynak: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'ndan 02.05.2012 itibarıyla elde edilmiştir.

Tablo 30: 2011-2012 Eğitim-Öğretim Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örgün Öğretim Dördüncü Son Sınıf Öğrenci Sayıları

Bölümler	Öğrenci Sayısı
İktisat	68
İşletme	66
Maliye	49
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	60
Toplam	243

Kaynak: Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'ndan 27.04.2012 itibarıyla elde edilmiştir.

Yapılan yüz yüze anket sonucunda anket geri dönüş oranı, İstanbul Üniversite İktisat Fakültesi için %85,3; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi için %65,5 ve Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi için ise %78,6 olup, tüm üniversiteler genel olarak değerlendirildiğinde anket geri dönüş oranı, %79,1 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 31).

Tablo 31: Anket Geri Dönüş Oranı

Üniversite/Fakülte	Anket Uygulanan Bölümler	Geri Dönen Anket Sayısı	Geri Dönüş Oranı (%)
İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi	İktisat	253	0.826
	İşletme	151	0.904
	Maliye	109	0.767
	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	115	0.942
Toplam		628	0.852
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	İktisat	55	0.670
	İşletme	47	0.559
	Maliye	58	0.763
	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	53	0.638
Toplam		213	0.655
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	İktisat	52	0.764
	İşletme	54	0.818
	Maliye	35	0.714
	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	50	0.833
Toplam		191	0.786
Genel Toplam		1032	0.791

4.4. ANALİZLER VE BULGULAR

4.4.1. Üniversite Öğrencilerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Tabloları

Tablo 32: Üniversitelere Göre Cinsiyet Dağılımı

			Cinsiyet		Toplam
			Kadın	Erkek	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	347	281	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	55,3%	44,7%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	134	79	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	62,9%	37,1%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	116	75	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	60,7%	39,3%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	597	435	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	57,8%	42,2%	100,0%

Araştırmaya katılan öğrencilerden, İstanbul Üniversitesinde okuyanların %55.3 ü kadın %44.7 si erkek, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyanların %62.9' u kadın, %37.1'i erkek, Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde okuyanların %60.7' si kadın, %39.3'ü erkek; tüm üniversitelerin birlikte durumları göz önüne alındığında ise %57.8'i kadın, %42.2'si erkektir. Tüm bu sonuçlar incelendiğinde, kadınların sayısal olarak erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 33: Üniversitelere Göre Yaş Dağılımı

			Yaşınız?											Toplam	
			18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	29		30
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	0	0	0	1	244	217	126	19	10	6	4	1	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	0 %	0 %	0 %	0,2 %	38,9%	34,6%	20,1%	3,0%	1,6%	1,0%	0,6%	0,2%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	1	2	3	11	97	62	26	8	1	1	1	0	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	0,5%	0,9%	1,4%	5,2 %	45,5%	29,1%	12,2%	3,8%	0,5%	0,5%	0,5%	0 %	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	0	0	4	23	63	67	24	8	2	0	0	0	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	0 %	0 %	2,1%	12,0%	33,0%	35,1%	12,6%	4,2%	1,0%	0 %	0 %	0 %	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	1	2	7	35	404	346	176	35	13	7	5	1	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	0,1%	0,2%	0,7%	3,4 %	39,1%	33,5%	17,1%	3,4%	1,3%	0,7%	0,5%	0,1%	100,0%

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları 18 ile 30 yaş arası değişmektedir. Tüm üniversiteler için genel yoğunluğun 22-24 yaşları arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 34: Üniversitelere Göre Yabancı Dil Dağılımı

			Yabancı Dil Biliyor musunuz? Hangi Yabancı Dili Biliyorsunuz?					Toplam
			,00	İngilizce	Almanca	Fransızca	İspanyolca	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	12	611	3	1	1	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	1,9%	97,3%	0,5%	0,2%	0,2%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	3	208	0	2	0	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	1,4%	97,7%	0,0%	0,9%	0%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	0	190	1	0	0	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	0%	99,5%	0,5%	0%	0%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	15	1009	4	3	1	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	1,5%	97,8%	0,4%	0,3%	0,1%	100,0%

Araştırmaya katılan öğrencilerden, İstanbul Üniversitesinde okuyanların %1.9'u yabancı dil bilmemekte, %97.3'ü İngilizce, %0.5'i Almanca, %0.2'si Fransızca, %0.2'si İspanyolca; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyanların %1.4'ü yabancı dil bilmemekte, %97.7'si İngilizce, %0.9'u Fransızca; Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde okuyanların %99.5'i İngilizce, %0.5'i Almanca; tüm üniversitelerin birlikte durumları göz önüne alındığında ise öğrencilerden %1.5'inin yabancı dil bilmediği, %97.8'i İngilizce, %0.4'ü Almanca, %0.3'ü Fransızca, %0.1'i İspanyolca dillerini bilmektedir. Genel olarak üniversite öğrencilerinin çoğunlukla İngilizce bildiği görülmektedir.

Tablo 35: Üniversitelere Göre Yabancı Dil Bilgisi Seviyesi Dağılımı

			Yabancı Dil Seviyeniz Nedir?					Toplam
			,00	Çok İyi	İyi	Orta	Temel	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	12	80	205	230	101	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	1,9%	12,7%	32,6%	36,6%	16,1%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	3	6	55	111	38	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	1,4%	2,8%	25,8%	52,1%	17,8%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	0	8	32	94	57	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	0%	4,2%	16,8%	49,2%	29,8%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	15	94	292	435	196	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	1,5%	9,1%	28,3%	42,2%	19,0%	100,0%

Araştırmaya katılan öğrencilerden İstanbul Üniversitesinde okuyanların %12.7'si Çok iyi, %32.6'sı iyi, %36.6'sı orta, %16.1'i Temel düzey yabancı dil bilgisine; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyanların, %2.8'i Çok iyi, %25.8'i iyi, %52.1'i orta, %17.8'i temel düzey yabancı dil bilgisine, Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde okuyanların, %4.2'si çok iyi, %16.8'i iyi, %49.2'si orta, %29.8'i temel düzey yabancı dil bilgisine sahiptirler. Tüm üniversiteler göz önüne alındığında öğrencilerin %9.1'i çok iyi, %28.3'ü iyi, %42.2' si orta, %19,0'u temel düzey yabancı dil bilgisine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 36: Üniversitelere Göre Kaç Kardeş Olma Durumu Dağılımı

			Kaç kardeşiniz?														Toplam
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	72	280	171	62	20	9	1	3	2	3	2	3	0	0	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	11,5%	44,6%	27,2%	9,9%	3,2%	1,4%	0,2%	0,5%	0,3%	0,5%	0,3%	0,5%	0 %	0 %	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	14	78	59	37	10	7	3	1	1	1	2	0	0	0	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	6,6%	36,6%	27,7%	17,4%	4,7%	3,3%	1,4%	0,5%	,5%	,5%	,9%	0 %	0 %	0 %	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	2	46	53	37	17	17	9	6	1	1	0	0	1	1	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	1,0%	24,1%	27,7%	19,4%	8,9%	8,9%	4,7%	3,1%	0,5%	0,5%	0 %	0 %	0,5%	0,5%	100,0%
Toplam	Gözlem Sayısı	88	404	283	136	47	33	13	10	4	5	4	3	1	1	1032	
	Üniversitedeki Yüzdesi	8,5%	39,1%	27,4%	13,2%	4,6%	3,2%	1,3%	1,0%	0,4%	0,5%	0,4%	0,3%	0,1%	0,1%	100,0%	

Öğrencilerin kardeş sayıları incelendiğinde önemli bir kısmının (%79.7) 2-3 ya da 4 kardeşe sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu oran üniversite bazında büyük farklılıklar göstermemektedir.

Tablo 37: Üniversitelere Göre Kaçınıcı Kardeş Olduğu Durumunun Dağılımı

			Siz kaçınıcı çocuksunuz?										Toplam	
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	11.		12.
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	299	217	66	30	5	3	3	1	2	2	0	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	47,6%	34,6%	10,5%	4,8%	0,8%	0,5%	0,5%	0,2%	0,3%	0,3%	0 %	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	93	70	30	8	5	4	1	1	1	0	0	213
Üniversitedeki Yüzdesi		43,7%	32,9%	14,1%	3,8%	2,3%	1,9%	0,5%	0,5%	0,5%	0 %	0 %	100,0%	
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Count	69	54	30	18	5	7	3	2	2	0	1	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	36,1%	28,3%	15,7%	9,4%	2,6%	3,7%	1,6%	1,0%	1,0%	0 %	,5%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	461	341	126	56	15	14	7	4	5	2	1	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	44,7%	33,0%	12,2%	5,4%	1,5%	1,4%	0,7%	0,4%	0,5%	0,2%	,1%	100,0%

Öğrencilerin kaçınıcı çocuk olma durumları incelendiğinde büyük bir çoğunluğun (%89.9) 1., 2., ya da 3. çocuk olduğu gözlenmekte ve bu oran üniversitelere göre büyük farklılıklar içermemektedir.

Tablo 38: Üniversitelere Göre Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumu Dağılımı

			Annenizin Eğitim Durumu?					Toplam
			İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	218	100	186	118	6	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	34,7%	15,9%	29,6%	18,8%	1,0%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	134	38	28	13	0	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	62,9%	17,8%	13,1%	6,1%	0%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	135	23	23	10	0	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	70,7%	12,0%	12,0%	5,2%	0%	100,0%
Toplam	Gözlem Sayısı	487	161	237	141	6	1032	
	Üniversitedeki Yüzdesi	47,2%	15,6%	23,0%	13,7%	0,6%	100,0%	

İstanbul Üniversitesinde okuyan öğrencilerin annelerinin %34.7'sinin ilkokul, %15.9'unun Ortaokul, %29.6'sının Lise, %18.8'inin Üniversite %1'inin Lisansüstü eğitimi aldığı; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyan öğrencilerin %62.9'unun İlkokul, %17.8'inin Ortaokul, %13.1'i Lise, %6.1'inin Üniversite mezunu olduğu; Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde okuyan öğrencilerin annelerinin %70.7'sinin İlkokul, %12'sinin ortaokul, %12'sinin Lise, %5.2'sinin Üniversite mezunu oldukları gözlenmektedir. Tüm üniversiteler birlikte dikkate alındığında ise öğrencilerin annelerinin çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 39: Üniversitelere Göre Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Alanlarının Dağılımı

			Annelerin Çalıştığı Alan?					Toplam	
			Çalışmıyor	Kamu	Özel Sektör - Türk	Yabancı Sermayeli Şirket	Kendi İşi (Serbest Meslek)		Tarım (Çiftçilik)
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	408	105	86	4	22	3	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	65,0%	16,7%	13,7%	0,6%	3,5%	0,5%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Üniversitesi	Gözlem Sayısı	177	14	16	0	5	1	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	83,1%	6,6%	7,5%	0%	2,3%	0,5%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	176	5	6	0	1	3	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	92,1%	2,6%	3,1%	0%	0,5%	1,6%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	761	124	108	4	28	7	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	73,7%	12,0%	10,5%	0,4%	2,7%	0,7%	100,0%

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin çalıştıkları alanlar göz önüne alındığında İstanbul Üniversitesinde okuyan öğrencilerden %65'inin annesinin çalışmadığı, %16.7'sinin annesinin kamu sektöründe çalıştığı, %13.7'sinin annesinin özel sektörde çalıştığı, %0.6'sının annesinin yabancı sermayeli şirkette çalıştığı %3.5'inin annesinin kendi işinde çalıştığı, %0.5'inin annesinin tarım ile ilgilendiği; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyan öğrencilerin %83.1'inin annesinin çalışmıyor olduğu, %6.6'sının annesinin Kamu sektöründe çalıştığı, %7.5'sinin annesinin özel sektörde çalıştığı, %2.3'ünün annesinin kendi işinde çalıştığı, %0.5'inin tarım sektöründe çalıştığı; Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde okuyan öğrencilerin, %92.1'inin çalışmadığı, %2.6'sının kamu sektöründe çalıştığı, %3.1'inin özel sektörde çalıştığı, %0.5'inin kendi işinde çalıştığı, %1.6'sının tarım sektöründe çalıştığı gözlenmektedir.

Tüm üniversiteler bir arada değerlendirildiğinde öğrencilerin annelerinin %73.7'sinin çalışmıyor olduğu, %12'sinin kamu sektöründe çalıştığı, %10.5'inin özel sektörde çalıştığı, %0.4'ünün yabancı sermayeli şirketlerde çalıştığı, %2.7'sinin kendi işinde çalıştığı, %0.7'sinin tarım sektöründe çalıştığı görülmektedir.

Tablo 40: Üniversitelere Göre Öğrencilerin Annelerinin Çalıştığı Pozisyona Göre Dağılımı

			Annelerin Çalıştığı Pozisyon?					Toplam
			Üst ve Orta Kademe Yönetici	Alt Kademe Yönetici	Memur / İşçi	İşletme Sahibi / Ortağı	Diğer	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	32	12	149	24	6	223
		Üniversitedeki Yüzdesi	14,35%	5,38%	66,82%	10,76%	2,69%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	4	5	18	7	0	34
		Üniversitedeki Yüzdesi	11,76%	14,71%	52,94%	20,59%	0%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	2	1	8	4	0	15
		Üniversitedeki Yüzdesi	13,33%	6,67%	53,33%	26,67%	0%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	38	18	175	35	6	272
		Üniversitedeki Yüzdesi	13,97%	6,62%	64,34%	12,87%	2,21%	100,0%

İstanbul Üniversitesinde okuyan öğrencilerin annelerinin %14.35'i üst ve orta kademe yönetici, %5.38'i alt kademe yönetici, %66.82'si memur/işçi, %10.76'sı işletme sahibi/ortağı, %2.69'u diğer, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyan öğrencilerin annelerinin %11.76'sı üst ve orta kademe yönetici, %14.71'i alt kademe yönetici, %52.94'ü memur/işçi, %20.59'u işletme sahibi/ortağı; Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde okuyan öğrencilerin annelerinin %13.33'ü üst ve orta kademe yönetici, %6.67'si alt kademe yönetici, %53.33'ü memur/işçi, %26.67'si işletme sahibi/ortağı pozisyonunda çalışmaktadır.

Tablo 41: Üniversitelere Göre Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumu Dağılımı

			Babanızın Eğitim Durumu?					Toplam
			İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	130	81	195	200	22	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	20,7%	12,9%	31,1%	31,8%	3,5%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	87	45	49	30	2	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	40,8%	21,1%	23,0%	14,1%	0,9%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	63	41	48	39	0	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	33,0%	21,5%	25,1%	20,4%	0%	100,0%
Toplam	Gözlem Sayısı	280	167	292	269	24	1032	
	Üniversitedeki Yüzdesi	27,1%	16,2%	28,3%	26,1%	2,3%	100,0%	

İstanbul Üniversitesinde okuyan öğrencilerin babalarının %20.7'si ilkokul, %12.9'u ortaokul, %31.1'i lise, %31.8'i üniversite, %3.5'i lisansüstü; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyan öğrencilerin babalarının %40.8'i ilkokul, %21.1'i ortaokul, %23'ü lise, %14.1'i üniversite, %0.9'u lisansüstü; Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde okuyan öğrencilerin babalarının %33'ü ilkokul, %21.5'i ortaokul, %25.1'i lise, %20.4'ü üniversite mezunu olduğu gözlenmektedir. Dağılımlar genel olarak incelendiğinde öğrencilerin babalarının çoğunluğunun lise mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 42: Öğrencilerin Babalarının Çalışma Alanlarının Üniversitelere Göre Dağılımı

			Babanızın Çalıştığı Alan?					Toplam	
			Çalışmıyor	Kamu	Özel Sektör - Türk	Yabancı Sermayeli Şirket	Kendi İşi (Serbest Meslek)		Tarım (Çiftçilik)
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	36	190	197	12	172	21	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	5,7%	30,3%	31,4%	1,9%	27,4%	3,3%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	36	55	48	2	52	20	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	16,9%	25,8%	22,5%	0,9%	24,4%	9,4%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	38	53	35	3	41	21	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	19,9%	27,7%	18,3%	1,6%	21,5%	11,0%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	110	298	280	17	265	62	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	10,7%	28,9%	27,1%	1,6%	25,7%	6,0%	100,0%

Öğrencilerin babalarının çalışma durumu incelendiğinde İstanbul Üniversitesinde okuyan öğrencilerin babalarının %30.3'ü kamu sektöründe, %31.4'ü özel sektörde, %1.9'u yabancı sermayeli şirkette, %27.4'ü kendi işinde, %3.3'ü tarım sektöründe; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyan öğrencilerin babalarının %25.8'i kamu sektöründe, %22.5'i özel sektörde, %0.9'u yabancı sermayeli şirkette, %24.4'ü kendi işinde, %9.4'ü tarım sektöründe; Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde okuyan öğrencilerin babalarının %27.7'si kamu sektöründe, %18.3'ü özel sektörde, %1.6'sı özel sermayeli şirkette, %21.5'i kendi işinde, %11'i tarım sektöründe çalışmaktadır.

Tablo 43: Öğrencilerin Babalarının Çalıştığı Pozisyonun Üniversitelere Göre Dağılımı

			Babanızın Çalıştığı Pozisyon?					Toplam
			Üst ve Orta Kademe Yönetici	Alt Kademe Yönetici	Memur / İşçi	İşletme Sahibi / Ortağı	Diğer	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı Üniversitedeki Yüzdesi	102 17,68%	54 9,36%	255 44,19%	163 28,25%	3 0,52%	577 100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı Üniversitedeki Yüzdesi	10 6,41%	14 8,97%	88 56,41%	43 27,56%	1 0,64%	156 100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı Üniversitedeki Yüzdesi	18 11,76%	9 5,88%	67 43,76%	59 38,56%	0 0%	153 100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı Üniversitedeki Yüzdesi	130 14,67%	77 8,69%	410 46,28%	265 29,91%	4 0,45%	886 100,0%

Öğrencilerin babalarının çalıştığı pozisyonların üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde İstanbul Üniversitesinde okuyan öğrencilerin babalarının %17.68'i üst ve orta kademeli yönetici, %9.36'sı alt kademe yönetici, %44.19'u memur/işçi, %28.25'i işletme sahibi/ortağı, %0.52'si diğer pozisyonlarda çalışmakta; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyan öğrencilerin babalarının %6.41'i üst ve orta kademe yönetici, %8.97'si alt kademe yönetici, %56.41'i memur/işçi, %27.56'sı işletme sahibi/ortağı, %0.64'ü diğer sektörlerde, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin babalarının %11.76'sı üst ve orta kademeli yönetici, %5.88'i alt kademeli yönetici, %43.76'sı memur/işçi, %38.56'sı işletme sahibi/ortağı olarak görülmektedir.

Tablo 44: Üniversitelere Göre Aile Gelir Dağılımı

			Ailenizin geliri nedir (TL)?									Toplam
			0-500 TL	501-1000 TL	1001-1500 TL	1501-2000 TL	2001-2500 TL	2501-3000 TL	3001-3500 TL	3501-4000 TL	4001 TL ve üzeri	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	10	38	106	85	111	60	50	62	106	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	1,6%	6,1%	16,9%	13,5%	17,7%	9,6%	8,0%	9,9%	16,9%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	10	21	68	30	45	15	13	4	7	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	4,7%	9,9%	31,9%	14,1%	21,1%	7,0%	6,1%	1,9%	3,3%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	13	46	48	30	26	11	8	3	6	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	6,8%	24,1%	25,1%	15,7%	13,6%	5,8%	4,2%	1,6%	3,1%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	33	105	222	145	182	86	71	69	119	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	3,2%	10,2%	21,5%	14,1%	17,6%	8,3%	6,9%	6,7%	11,5%	100,0%

Öğrencilerin ailelerinin gelir durumları incelendiğinde gelirin önemli bir miktarının (63,4) 500-2500 TL aralığında gerçekleştiği ve bu oranın üniversitelere göre fazla farklılık göstermediği gözlenmektedir.

Tablo 45: Üniversitelere Ailede Kendi İşini Kuran 1.Derecede Yakını Olma Durumuna Göre Dağılım

			Ailenizde kendi işini kuran 1. derece yakınınız var mı?		Toplam
			Evet	Hayır	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	257	371	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	40,9%	59,1%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	97	116	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	45,5%	54,5%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	60	131	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	31,4%	68,6%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	414	618	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	40,1%	59,9%	100,0%

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin %40.9'unun, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyan öğrencilerin %45.5'inin, Sivas Üniversitesinde okuyan öğrencilerin %31.4'ünün bu soruya evet yanıtı verdiği görülmektedir. Bu bulgular çerçevesinde çoğunlukla öğrencilerin ailesinde kendi işini kuran 1.derece yakınları olmadığı görülmektedir.

Tablo 46: Üniversitelere Göre Girişimcilik veya Küçük İşletmelerle İlgili Bir Ders Alma Durumunun Dağılımı

			Fakülte eğitiminiz süresince Girişimcilik veya Küçük İşletmelerle ilgili bir ders aldınız mı?/alıyor musunuz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	151	477	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	24,0%	76,0%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	161	52	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	75,6%	24,4%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	89	102	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	46,6%	53,4%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	401	631	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	38,9%	61,1%	100,0%

İstanbul Üniversitesinde okuyanların %24'ünün; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyanların %75.6'sının; Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde okuyanların %46.6'sının ders aldığı gözlenirken bu oran bütün üniversitelerde %38.9 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre, öğrencilerin çoğunlukla girişimcilik veya küçük işletmelerle ilgili bir ders almadığı görülmektedir.

Tablo 47: Üniversitelere Göre Burs Alma Durumu Dağılımı

			Fakülte eğitiminiz süresince burs aldınız mı?/alıyor musunuz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	229	399	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	36,5%	63,5%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	83	130	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	39,0%	61,0%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	87	104	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	45,5%	54,5%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	399	633	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	38,7%	61,3%	100,0%

İstanbul Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin %36.5'inin, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin %39,0'unun, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin %45.5'inin burs aldığı görülmektedir. Buna göre, genel olarak öğrencilerin çoğunluğunun Fakülte eğitimi süresince burs almadığı görülmektedir.

Tablo 48: Üniversitelere Göre Fakülte Eğitimi Süresince Bir İşte Çalışma Durumunun Dağılımı

			Fakülte eğitiminiz süresince bir işte çalıştınız mı?/çalışıyor musunuz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	193	435	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	30,7%	69,3%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	60	153	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	28,2%	71,8%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	27	164	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	14,1%	85,9%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	280	752	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	27,1%	72,9%	100,0%

Fakülte eğitimi süresince bir işte çalışma durumunun üniversitelere göre dağılımları incelendiğinde İstanbul Üniversitesinde okuyan öğrencilerin %30.7'si, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyan öğrencilerin %28.2'si, Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde okuyan öğrencilerin %14.1'inin bir işte çalıştığı anlaşılmaktadır. Genel sonuçlar dikkate alındığında, öğrencilerin çoğunluğunun Fakülte eğitimi süresince bir işte çalışmadığı sonucu çıkmıştır.

Tablo 49: Üniversitelere Göre Fakültede Aldığınız Eğitimin Kendi İşini Kurmada Belirleyici Olduğunu Düşünme/Düşünmeme Durumunun Dağılımı

			Fakülteden aldığımız eğitimin kendi işinizi kurma ya da başka bir işte çalışma konusunda belirleyici bir etkisi oldu mu?/olacağını düşünüyor musunuz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	423	205	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	67,4%	32,6%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	122	91	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	57,3%	42,7%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	97	94	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	50,8%	49,2%	100,0%
Toplam	Gözlem Sayısı	642	390	1032	
	Üniversitedeki Yüzdesi	62,2%	37,8%	100,0%	

Fakültede aldığınız eğitimin kendi işini kurmada belirleyici olduğunu düşünme/düşünmeme durumunu gösteren soruya verilen cevaplar incelendiğinde, İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin %67.4'ü, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde okuyan öğrencilerin %57.3'ü, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin %50.8'i fakültede aldığı eğitimin kendi işini kurmada ya da başka bir işte çalışma konusunda belirleyici bir etkisi olduğunu düşünmektedir. Tüm üniversiteler göz önüne alındığında, çoğunlukla öğrencilerin Fakültede aldıkları eğitimin kendi işlerini kurmada belirleyici olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 50: Üniversitelere Göre Fakültede Aldığınız Eğitimin Kendi İşini Kurmada Belirleyici Olduğunu Düşünenlerin Etki Seviyesi Durumunun Dağılımı

			Cevabınız Evet ise, hangi seviyede etkisi olduğunu/olacağını düşünüyorsunuz?										Toplam	
			Hayır, etkisi olacağını düşünmüyorum	1	2	3	4	5	6	7	8	9		10
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	212	8	7	6	14	94	64	74	86	32	31	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	33,8 %	1,3%	1,1%	1,0%	2,2%	15,0%	10,2%	11,8%	13,7%	5,1%	4,9%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	91	0	2	6	9	39	19	22	16	3	6	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	42,7 %	0 %	0,9%	2,8%	4,2%	18,3%	8,9%	10,3%	7,5%	1,4%	2,8%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	94	2	2	7	8	30	22	11	12	1	2	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	49,2 %	1,0%	1,0%	3,7%	4,2%	15,7%	11,5%	5,8%	6,3%	0,5%	1,0%	100,0%
Toplam	Gözlem Sayısı	397	10	11	19	31	163	105	107	114	36	39	1032	
	Üniversitedeki Yüzdesi	38,5 %	1,0%	1,1%	1,8%	3,0%	15,8%	10,2%	10,4%	11,0%	3,5%	3,8%	100,0%	

Fakültede aldığınız eğitimin kendi işini kurmada belirleyici olduğunu düşünenlerin etki seviyesi incelendiğinde genel olarak orta düzeyde etkili olduğunun düşünüldüğü gözlenmiştir.

Tablo 51: Üniversitelere Göre Kariyer Hedefi Olarak Okulu Bitirdikten Sonra Yapılması Düşünülen İş Durumunun Dağılımı

			Kariyer hedefi olarak okulu bitirdikten sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?					Toplam
			Fikrim yok	Kendi işimi kurmak	Kamu kesiminde çalışmak	Özel bir şirkette üst düzey yönetici olmak	Üniversite de kalıp akademisyen olmak	
Okuduğunuz Üniversite	İstanbul Üniversitesi	Gözlem Sayısı	8	175	148	181	116	628
		Üniversitedeki Yüzdesi	1,3%	27,9%	23,6%	28,8%	18,5%	100,0%
	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Gözlem Sayısı	0	37	98	63	15	213
		Üniversitedeki Yüzdesi	0%	17,4%	46,0%	29,6%	7,0%	100,0%
	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Gözlem Sayısı	2	42	95	27	25	191
		Üniversitedeki Yüzdesi	1,0%	22,0%	49,7%	14,1%	13,1%	100,0%
Toplam		Gözlem Sayısı	10	254	341	271	156	1032
		Üniversitedeki Yüzdesi	1,0%	24,6%	33,0%	26,3%	15,1%	100,0%

İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin, kariyer hedefi olarak okulu bitirdikten sonra, %27.9'unun kendi işini kurmak, %23.6'sının kamu kesiminde çalışmak, %28.8'inin özel bir şirkette üst düzey yönetici olmak, %18.5'inin akademisyen olmak istediği; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi öğrencilerinin %17.4'ünün kendi işini kurmak, %46,0'sının kamu kesiminde çalışmak, %29.6'sının özel bir

şirkette üst düzey yönetici olmak, %7,0'sinin akademisyen olmak istediği; Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin %22'sinin kendi işini kurmak, %49.7'sinin kamu kesiminde çalışmak, %14.1'inin özel sektörde üst düzey yönetici olarak çalışmak, %13.1'inin akademisyen olmak istediği görülmektedir. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde, öğrencilerin çoğunluğunun kariyer hedefinin okulu bitirdikten sonra kamuda çalışmak olduğu sonucu çıkmıştır. Bununla birlikte, kariyer hedefi olarak, özel bir şirkette üst düzey yönetici olmak ikinci sırada yer alırken, kendi işini kurmak ise üçüncü sırada yer almaktadır.

4.4.2. Faktör Analizi

4.4.2.1. Faktör Analizi Tanımı ve Genel Amaçları

1904 yılında bir istatistiksel yöntem olarak Charles Spearman tarafından tanımlanan Faktör analizi⁴¹¹; “birbirleri ile ilişkili veri yapılarını birbirinden bağımsız ve daha az sayıda yeni veri yapılarına dönüştürmek, bir oluşumu ya da olayı açıkladıkları varsayılan değişkenleri gruplayarak ortak faktörleri ortaya koymak, bir oluşumu etkileyen değişkenleri gruplamak, majör ve minör faktörleri tanımlamak” amacıyla başvurulan bir yöntem olarak tanımlanmaktadır. Faktör analizinin; değişken sayısını azaltmak ve değişkenler arasındaki ilişkiden faydalanılarak bazı yeni yapılar meydana çıkartmak gibi iki temel amacı bulunmaktadır⁴¹².

4.4.2.2. Faktör Analizi Türleri ve Aşamaları

Çeşitli türleri bulunan faktör analizinde, çoğunlukla öne çıkan iki tür bulunmaktadır. Bunlardan ilki “Açıklayıcı (Exploratory) Faktör Analizi”dir. Açıklayıcı faktör analizi, değişkenler arasındaki ilişkilerden yola çıkarak faktör bulmaya ve teori üretmeye yönelik bir işlemdir. Diğeri ise “Doğrulamalı

⁴¹¹ Megan Norris and Luc Lecavalier, “Evaluating the Use of Exploratory Factor Analysis in Developmental Disability Psychological Research”, **Journal of Autism and Developmental Disorders (J Autism Dev Disord)**, 40, 2010, p.8.

⁴¹² Sait Patır, “Faktör Analizi ile Öğretim Üyesi Değerleme Çalışması”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.23, S.4, 2009, s.70.

(*Confirmatory*) *Faktör Analizi*”dir. Doğrulamalı faktör analizinde değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik olarak daha önceden saptanan hipotezin test edilmesi söz konusudur⁴¹³. Bu çalışmada ampirik çalışmalarda sıklıkla kullanılan açıklayıcı faktör analizi kullanılmıştır.

Faktör analizi temel olarak dört aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar; verilerin faktör analizi için uygunluğunun değerlendirilmesi, faktörlerin elde edilmesi, faktörlerin rotasyonu ve faktörlerin isimlendirilmesi olarak sıralanabilir. Veri setlerinin uygun olup olmasının değerlendirilmesine yönelik olarak da üç yöntem kullanılmaktadır. Bunlar: Korelasyon matrisinin oluşturulması, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve Barlett testidir. Korelasyon matrisinin hesaplanmasında, değişkenler arasında yüksek korelasyon ilişkisi aranmaktadır. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi, basit korelasyon katsayılarının kısmi korelasyon katsayılarıyla karşılaştırılması ile hesaplanmaktadır. KMO testinde bulunan değer 0,50'nin altında olursa kabul edilemez. Barlett testi ise, korelasyon matrisinin, bütün diyagonal terimleri 1, diyagonal dışındaki terimleri 0 olan birim matris olup olmadıklarını test etme amacıyla kullanılmaktadır⁴¹⁴. Çalışmada faktör sayısının belirlenmesinde ise Kaiser kriteri (Özdeğer Belirleme) kullanılmıştır.

4.4.2.3. Faktör Döndürülmesi (Rotasyon)

Faktör analizinde döndürme, “*maddelerin hangi bileşene ait olduğuna karar vermenin zorlaştığı durumlarda açıklanan varyansı bozmadan; daha okunabilir veya daha uygun bir faktör yapısı bulabilmek*” amacı ile kullanılan bir yöntemdir⁴¹⁵.

⁴¹³ Şener Büyüköztürk, “Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, S.32, Güz 2002, s.472.

⁴¹⁴ Şenol Çelik, “Türkiye’de İllerin Bitkisel Üretiminin Faktör Analizi İle İncelenmesi”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi (YYÜ TAR BİL DERG)**, 22(2), 2012, s.71.

⁴¹⁵ M. Sabri Kocakülah ve Erkan Duran, “Ticaret Meslek Liseleri Öğrencilerinin İşletme Meslek Eğitimlerine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi”, **Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.2, 2007, s.146.

Kısacası, kavramsal anlamlılığın sağlanmasında, faktör döndürme yöntemlerinden faydalanılmaktadır⁴¹⁶.

Eksenlerin döndürülmesinin sonrasında maddelerin bir faktördeki yükü artarken diğer faktörlerdeki yükleri azalmaktadır. Dolayısıyla faktörler, kendileri ile yüksek ilişki veren maddeleri bulurlar ve bu sayede faktörler daha kolay bir şekilde yorumlanabilir⁴¹⁷. Bu yöntemler içerisinde sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri Varimax rotasyonudur. Buna göre, Varimax rotasyonunda, daha az değişken ile faktör varyanslarının maksimum olması sağlanacak bir biçimde döndürme yapılmaktadır⁴¹⁸.

4.4.3. Analiz Sonuçları

Araştırma neticesinde, verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla, Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Testi [Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Measure of Sampling Adequacy] ve Bartlett'in Küresellik Testi (Bartlett's Test of Sphericity); güvenilirliğe kanıt sağlamak amacıyla da Cronbach's Alpha katsayıları kullanılmıştır. Çalışma kapsamına alınan örneklemin yeterliliğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre; KMO değeri 0,901 ve 0,858 olarak bulunmuştur. KMO testinin 1'e yakın olması anketin ana kütleyi temsil ettiğini göstermektedir. Bartlett testinin de anlamlılığının 0,000 olması, örneklemin yeterliliğini göstermekle birlikte, araştırma verilerinden anlamlı faktörler elde edilebileceğini ifade etmektedir.

Araştırmada yer alan üç üniversitenin fakülteler ve her fakültenin bölümler bazında ayrı ayrı yapılan faktör analizi sonuçları ile üniversitelerin fakülteler toplamı bazında yapılan faktör analizi sonuçları arasında istikrarlı ve benzer faktörler elde edilmiştir. Bu bakımdan, tüm ana kütleyi temsil etmesi açısından üç üniversitenin

⁴¹⁶ Z. Berna Aydın, "Faktör Analizi Yardımıyla Performans Ölçütlerinin Boyutlarının Ortaya Konulması", 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, 24-25 Mayıs 2007, İnönü Üniversitesi, Malatya, (Çevrimiçi) <http://web.inonu.edu.tr/~eisemp8/bildiri-pdf/aydin.pdf>, 20.03.2013, s.5.

⁴¹⁷ Büyüköztürk, **a.g.e.**, s.476.

⁴¹⁸ Kocakülah ve Duran, **a.y.**

fakülteler toplamı bazında faktör analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda elde edilen faktörler Tablo 52 ve Tablo 53’de gösterilmiştir.

Tablo 52: Girişimcilik Eğilimine Etki Eden Özelliklerin Faktör Analizi Sonuçları

Değişkenler	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	Faktör Adı
T12	,676	,372	,109	-,043	,065	,018	-,021	Güvenilir ve Sorumluluk Sahipliği Faktörü
T29	,668	,109	,180	,030	-,008	,084	,098	
T17	,605	,102	,145	,144	,150	,056	,080	
T18	,586	,261	-,010	,210	,107	-,147	,021	
T23	,561	-,146	,235	,333	,072	,220	,219	
T14	,543	,087	-,172	,188	,224	,076	-,034	
T6	,490	,358	,191	,044	,000	,083	-,082	
T19	,479	,033	,160	,155	,278	,116	-,165	
T4	,435	,234	,419	,014	-,117	-,004	,121	
T11	,146	,748	,100	,011	-,012	,163	,066	Risk Alma ve Yaratıcılık Faktörü
T15	,107	,668	,187	,124	,054	,143	,071	
T1	,217	,548	,340	,209	-,067	-,042	,084	
T13	,428	,479	,049	-,056	,011	,017	-,069	
T2	-,037	,439	,338	,365	-,105	-,001	,192	
T27	,253	,400	,059	,199	,199	-,005	-,249	
T16	,191	,368	,318	,295	-,086	,199	,079	
T28	,208	,288	,142	,192	,155	-,144	-,011	
T9	,078	,240	,690	,050	-,035	,171	-,018	Dışa Açıklık Faktörü
T3	,130	,156	,643	-,034	,070	-,031	,039	
T8	,006	-,001	-,613	,019	,216	,193	,386	
T34	,225	,386	,562	,117	,028	,023	-,015	
T20	,242	,337	,403	,301	,145	,053	,027	
T24	,400	-,104	,400	,359	-,011	,163	,246	
T22	,132	,179	-,229	,631	-,039	-,006	-,017	Eleştiriye Açıklık Faktörü
T21	,254	-,026	,147	,624	,084	,079	-,011	
T26	,037	,239	,122	,586	,142	-,112	-,056	Muhafazakârlık ve Uysallık Faktörü
T32	,077	,074	-,030	,083	,807	,075	,027	
T31	,328	-,086	-,005	,079	,701	,188	-,005	
T5	-,054	,278	-,233	,028	,431	-,279	,392	Duygusallık ve Hayâlcilik Faktörü
T10	-,056	,187	-,028	,084	-,046	,715	,061	
T33	,184	,104	,085	-,016	,196	,639	,005	
T30	,210	-,099	-,020	-,179	,419	,522	,159	Gergin ve Kestirmecilik Faktörü
T7	-,018	,085	-,193	-,187	,005	,203	,676	
T25	,132	,004	,258	,162	,037	-,032	,550	

Tablo 52 devamı: Girişimcilik Eğilimine Etki Eden Özelliklerin Faktör Analizi Sonuçları

Faktör Adı	Faktörde Yer Alan Değişkenler
Güvenilir ve Sorumluluk Sahipliği Faktörü	<i>12. Sorumluluk sahibi</i> <i>29. Güvenilir</i> <i>17. Sağduyu sahibi</i> <i>18. Tutarlı</i> <i>23. Paylaşımçı</i> <i>14. Mütevazı</i> <i>6. Öğrenmeye istekli/açık</i> <i>19. İnsanları seven</i> <i>4. Algulama yeteneği yüksek</i>
Risk Alma ve Yaratıcılık Faktörü	<i>11. Hırslı</i> <i>15. Rekabetçi</i> <i>1. Zorluklar karşısında yılmayan</i> <i>13. Azimli</i> <i>2. Risk almaktan kaçınmayan</i> <i>27. Çalışmaktan zevk duyan</i> <i>16. Yaratıcı</i> <i>28. Analitik</i>
Dışa Açıklık Faktörü	<i>9. Sosyal/Dışa dönük</i> <i>3. İletişim becerisine sahip</i> <i>8. Çekingen</i> <i>34. Özgüven sahibi</i> <i>20. Vizyon sahibi</i> <i>24. Açık</i>
Eleştiriye Açıklık Faktörü	<i>22. Dedikodu yapmayan</i> <i>21. Eleştiri kaldırabilen</i> <i>26. Demoralize olmayan</i>
Muhafazakârlık ve Uysallık Faktörü	<i>32. İtaatkâr</i> <i>31. Uysal</i> <i>5. Muhafazakâr/Tutucu</i>
Duygusalılık ve Hayalcilik Faktörü	<i>10. Hayalci</i> <i>33. Heyecanlı</i> <i>30. Duygusal (duygularından çok etkilenen)</i>
Gergin ve Kestirmecilik Faktörü	<i>7. Gergin</i> <i>25. Kestirmeci (olaylar hakkında tahmine dayalı uygulamalarda bulunan)</i>

KMO and Bartlett's Test	
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	,901
Bartlett's Test of Sphericity	15911,049
Approx. Chi-Square	561
df	
Sig.	,000

Araştırmanın girişimcilik eğilimine etki eden özelliklerine ilişkin incelenen soruların ölçeğine göre güvenilirlik analizi Cronbach's Alpha değeri 0,86 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Girişimcilik eğilimine ilişkin ifadelerle ilişkin incelenen soruların ölçeğine göre güvenilirlik analizi Cronbach's Alpha değeri ise 0,817 olarak hesaplanmıştır. Bu değer de ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 53: Girişimcilik Eğilimine İlişkin İfadelerin Faktör Analiz Sonuçları

Değişkenler	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	Faktör Adı
T2_4	,794	-,042	,056	-,023	,051	,078	,128	Azimli ve Rekabetçi Olma Faktörü
T2_2	,781	,022	,040	-,006	-,013	,099	,039	
T2_1	,774	-,010	,075	-,041	,025	,111	,044	
T2_3	,660	,000	,167	-,061	,008	,117	-,033	
T2_11	,562	,029	,177	-,045	,057	,113	,061	
T2_5	,533	-,039	,334	,037	,143	,101	,185	
T2_6	,402	-,063	,237	,029	,227	,031	,166	
T2_10	,402	-,039	,220	-,061	,036	,124	,297	
T2_22	-,016	,717	,016	,200	,056	,025	-,009	Yeni İş Kurma Güçlüğü Faktörü
T2_24	-,028	,696	-,104	,374	,058	-,114	-,040	
T2_13	,091	,629	,169	,081	-,095	,047	,136	
T2_30	-,178	,557	-,087	,242	,311	,003	,002	
T2_18	,326	-,001	,768	,042	,145	,035	,047	Yenilik Yaratma Faktörü
T2_17	,169	,048	,766	,015	,070	-,069	-,025	
T2_15	,257	-,023	,715	-,015	,124	,076	,063	
T2_21	-,083	,225	-,044	,725	-,040	,010	,156	Riskten Kaçınma Faktörü
T2_16	,194	,210	-,100	,673	-,160	-,095	,045	
T2_20	-,235	,061	,063	,633	,033	,128	-,068	
T2_23	-,035	,453	-,261	,505	,116	-,215	-,161	
T2_19	,024	,134	,248	,502	,060	,002	-,156	
T2_29	-,040	-,131	,194	-,095	,681	,182	,052	Kendi İşini Kurma Fırsatı ve Çalışma Faktörü
T2_26	,020	,128	,043	,053	,652	-,036	-,059	
T2_28	,054	-,483	-,022	,165	,590	,025	,118	
T2_25	,122	,242	,027	-,092	,554	-,035	,034	
T2_27	,347	-,024	,113	,086	,360	-,237	,050	
T2_14	,264	,027	,145	-,059	,318	,061	,038	Aile Desteği Faktörü
T2_12	,322	-,030	,037	-,005	,072	,844	,131	
T2_7	,364	-,014	,017	,031	,017	,824	,122	
T2_9	,095	,128	,079	-,141	,055	,130	,732	Hümanizm Faktörü
T2_8	,204	-,058	-,027	,091	,026	,040	,716	

Tablo 53 devamı: Girişimcilik Eğilimine İlişkin İfadelerin Faktör Analiz Sonuçları

Faktör Adı	Faktörde Yer Alan Değişkenler
Azimli ve Rekabetçi Olma Faktörü	<p>4. Sorumluluk almaktan kaçmam ve sorumluluklarımı baştan sona izlerim.</p> <p>2. Üstüme aldığım görevleri zamanında bitiririm.</p> <p>1. İstedğim şeyler için çok çalışmaktan kaçınmam/vazgeçmem.</p> <p>3. Eğer bir şeyi yapmayı aklıma koyarsam, hiçbir şeyin beni durdurmasına izin vermem.</p> <p>11. Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur, her işimi kendi başıma yaparım.</p> <p>5. Bir şeye/işe başladığım zaman, çevremdeki birçok insanı benimle birlikte harekete geçiririm.</p> <p>6. Rekabetten hoşlanırım.</p> <p>10. İstedğim şeyleri yapabilecek kadar yeterli enerjiye sahibim.</p>
Yeni İş Kurma Güçlüğü Faktörü	<p>22. Ekonomik ortamın kendi işini kurmak isteyenler için uygun olmadığını düşünüyorum.</p> <p>24. Karmaşık ve idari süreçler nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum.</p> <p>13. Yetersiz finansman desteği nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum.</p> <p>30. Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmanın zor olduğunu düşünüyorum.</p>
Yenilik Yaratma Faktörü	<p>18. Yenilik yaratma ve özellikle bunları uygulama konusunda başarılı olduğumu düşünüyorum.</p> <p>17. Daha önceden sorulmamış sorular sorup, kimsenin aklına gelmemiş şeyleri düşünürüm.</p> <p>15. Başkalarının aklına gelmeyen birçok şeyi düşünür ve hayata geçirebilirim.</p>
Riskten Kaçınma Faktörü	<p>21. Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm.</p> <p>16. Kendi işimi kurmaktansa bir şirkette yönetici olmayı tercih ederim.</p> <p>20. Hayatımın sonuna kadar yetecek paraya sahip olsaydım, kendi işimi kurmaktansa bankaya yatırır faiziyle yaşardım.</p> <p>23. Kendi işini kurmaya cesaret edecek kadar riski göze alma özelliğinin kendimde olmadığını düşünüyorum.</p> <p>19. Başarısızlık riski olduğunda yeni bir işe başlanmaması gerektiğini düşünüyorum.</p>
Kendi İşini Kurma Fırsatı ve Çalışma Faktörü	<p>29. Geleceği garanti altına almanın, insanın kendi işini kurmasından geçtiğini düşünüyorum.</p> <p>26. Tüm birikimimi kaybetsem de yine de aynı işte çalışmaya devam ederdim.</p> <p>28. İnsanların kendi işlerini kurmak için yeterli fırsatlara sahip olduklarını düşünüyorum.</p> <p>25. Bir işin fırsatlar sunmasının, emniyetli ve garantili olmasından daha önemli olduğunu düşünüyorum.</p> <p>27. Ortak çalışmalarda işleri sıraya koymak benim için planlanmamış; ancak, doğal bir görev niteliğindedir.</p> <p>14. Günde 12-16 saat çalışmayı göze alabilirim.</p>
Aile Desteği Faktörü	<p>12. Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yüreklendirir.</p> <p>7. Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler.</p>
Hümanizm Faktörü	<p>9. Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum.</p> <p>8. İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşılabilir ve iyi geçinirim.</p>

KMO and Bartlett's Test	
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	,858
Bartlett's Test of Sphericity	14657,262
Approx. Chi-square df	435
Sig.	,000

4.4.4. Hipotez Testleri

Girişimcilik eğilimine ilişkin ifadelerin faktör analizi sonuçlarına göre tespit edilen faktörleri temsil eden değişkenler açısından üniversite öğrencilerinin cinsiyetinin, ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının ve Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir ders almasının etkisine ilişkin test edilecek temel hipotezler şunlardır:

1) **H₀**: Girişimcilik eğilimini etkileyen “azimli ve rekabetçi olma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “azimli ve rekabetçi olma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi vardır.

Tablo 54: Azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Cinsiyet		Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hatası
Sorumluluk almaktan kaçmam ve sorumluluklarımı baştan sona izlerim.	Kadın	597	81,7806	17,26036	,70642
	Erkek	435	78,4529	17,30013	,82948
Üstüme aldığım görevleri zamanında bitiririm.	Kadın	597	85,7236	15,07628	,61703
	Erkek	435	79,7632	16,93445	,81194
İstediğim şeyler için çok çalışmaktan kaçınmam/vazgeçmem.	Kadın	597	85,1558	14,31832	,58601
	Erkek	435	81,0230	16,73814	,80253
Eğer bir şeyi yapmayı aklıma koyarsam, hiçbir şeyin beni durdurmasına izin vermem.	Kadın	597	82,2663	25,78163	1,05517
	Erkek	435	77,3747	18,84254	,90343
Bir şeye/işe başladığım zaman, çevremdeki birçok insanı benimle birlikte harekete geçiririm.	Kadın	597	69,1993	20,59213	,84278
	Erkek	435	67,8782	21,40947	1,02651
Rekabetten hoşlanırım.	Kadın	597	66,1173	23,59110	,96552
	Erkek	435	69,1563	23,39647	1,12177
Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur, her işimi kendi başıma yaparım.	Kadın	597	79,6868	18,24049	,74653
	Erkek	435	74,0046	20,50503	,98314
İstediğim şeyleri yapabilecek kadar yeterli enerjiye sahibim.	Kadın	597	82,4489	16,51416	,67588
	Erkek	435	81,4713	38,25986	1,83442

Tablo 55: Azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin t testi sonuçları

	t istatistik	serbestlik derecesi	anlamlılık derecesi	ortalama fark
Sorumluluk almaktan kaçmam ve sorumluluklarımı baştan sona izlerim.(T2_4)	3,055	1030	0,002	3,32770
Üstüme aldığım görevleri zamanında bitiririm. .(T2_2)	5,845	868,983	0,000	5,96040
İstediğim şeyler için çok çalışmaktan kaçınmam/vazgeçmem. .(T2_1)	4,159	845,218	0,000	4,13279
Eğer bir şeyi yapmayı aklıma koyarsam, hiçbir şeyin beni durdurmasına izin vermem. .(T2_3)	3,357	1030	0,001	4,89162
Bir şeye/işe başladığım zaman, çevremdeki birçok insanı benimle birlikte harekete geçiririm. .(T2_5)	1,001	1030	0,317	1,32117
Rekabetten hoşlanırım. .(T2_6)	-2,051	1030	0,041	- 3,03907
Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur, her işimi kendi başıma yaparım. .(T2_11)	4,688	1030	0,000	5,68217
İstediğim şeyleri yapabilecek kadar yeterli enerjiye sahibim. .(T2_10)	0,557	1030	0,577	0,97765

Girişimcilik eğilimini etkileyen *azimli ve rekabetçi olma* faktörünü temsil eden “Bir şeye/işe başladığım zaman, çevremdeki birçok insanı benimle birlikte harekete geçiririm. (T2_5)” ile “İstediğim şeyleri yapabilecek kadar yeterli enerjiye sahibim. (T2_10)” değişkenleri açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur. Diğer değişkenler açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “azimli ve rekabetçi olma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “azimli ve rekabetçi olma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi vardır.

Tablo 56: Azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Ailenizde kendi işini kuran 1. derece yakınınız var mı?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hatası	
Sorumluluk almaktan kaçmam ve sorumluluklarımı baştan sona izlerim.	Evet Hayır	414 618	80,9783 79,9757	18,78648 16,31490	,92330 ,65628
Üstüme aldığım görevleri zamanında bitiririm.	Evet Hayır	414 618	84,1546 82,5793	16,62156 15,80629	,81691 ,63582
İstediğim şeyler için çok çalışmaktan kaçınmam/vazgeçmem.	Evet Hayır	414 618	84,1522 82,9191	16,29684 14,95612	,80095 ,60162
Eğer bir şeyi yapmayı aklıma koyarsam, hiçbir şeyin beni durdurmasına izin vermem.	Evet Hayır	414 618	82,2005 78,8673	29,46276 17,77790	1,44802 ,71513
Bir şeye/işe başladığım zaman, çevremdeki birçok insanı benimle birlikte harekete geçiririm.	Evet Hayır	414 618	70,2319 67,5777	20,73911 21,02375	1,01927 ,84570
Rekabetten hoşlanırım.	Evet Hayır	414 618	68,9662 66,3479	23,86319 23,29113	1,17281 ,93691
Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur, her işimi kendi başıma yaparım.	Evet Hayır	414 618	77,5411 77,1246	20,40194 18,75161	1,00270 ,75430
İstediğim şeyleri yapabilecek kadar yeterli enerjiye sahibim.	Evet Hayır	414 618	81,9058 82,1246	18,23902 32,72288	,89640 1,31631

Tablo 57: Azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	serbestlik derecesi	anlamlılık derecesi	ortalama fark
Sorumluluk almaktan kaçmam ve sorumluluklarımı baştan sona izlerim.(T2_4)	0,885	799,191	0,376	1,00253
Üstüme aldığım görevleri zamanında bitiririm. (T2_2)	1,537	1030	0,125	1,57530
İstediğim şeyler için çok çalışmaktan kaçınmam/vazgeçmem. (T2_1)	1,252	1030	0,211	1,23308
Eğer bir şeyi yapmayı aklıma koyarsam, hiçbir şeyin beni durdurmasına izin vermem. (T2_3)	2,264	1030	0,024	3,33317
Bir şeye/işe başladığım zaman, çevremdeki birçok insanı benimle birlikte harekete geçiririm. (T2_5)	1,999	1030	0,046	2,65421
Rekabetten hoşlanırım. (T2_6)	1,753	1030	0,080	2,61829
Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur, her işimi kendi başıma yaparım. (T2_11)	0,337	1030	0,736	0,41647
İstediğim şeyleri yapabilecek kadar yeterli enerjiye sahibim. (T2_10)	-0,124	1030	0,902	- 0,21880

Girişimcilik eğilimini etkileyen *azimli ve rekabetçi olma* faktörünü temsil eden “Sorumluluk almaktan kaçmam ve sorumluluklarımı baştan sona izlerim. (T2_4)”, “Üstüme aldığım görevleri zamanında bitiririm. (T2_2)”, “İstediğim şeyler için çok çalışmaktan kaçınmam/vazgeçmem. (T2_1)”, “Rekabetten hoşlanırım. (T2_6)”, “Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur, her işimi kendi başıma yaparım. (T2_11)” ile “İstediğim şeyleri yapabilecek kadar yeterli enerjiye sahibim. (T2_10) değişkenleri açısından *ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olma durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur. Diğer değişkenler açısından *ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olma durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “azimli ve rekabetçi olma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “azimli ve rekabetçi olma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi vardır.

Tablo 58: Azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Fakülte eğitiminiz süresince Girişimcilik veya Küçük İşletmelerle ilgili bir ders aldınız mı?/alıyor musunuz?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Sorumluluk almaktan kaçmam ve sorumluluklarımı baştan sona izlerim.	Evet 401 Hayır 631	82,7207	15,56990	,77752
Üstüme aldığım görevleri zamanında bitiririm.	Evet 401 Hayır 631	84,3017	15,42988	,77053
İstediğim şeyler için çok çalışmaktan kaçınmam/vazgeçmem.	Evet 401 Hayır 631	84,9052	14,59250	,72871
Eğer bir şeyi yapmayı aklıma koyarsam, hiçbir şeyin beni durdurmasına izin vermem.	Evet 401 Hayır 631	82,7257	29,40178	1,46825
Bir şeye/işe başladığım zaman, çevremdeki birçok insanı benimle birlikte harekete geçiririm.	Evet 401 Hayır 631	72,1297	21,16656	1,05701
Rekabetten hoşlanırım.	Evet 401 Hayır 631	72,8329	21,31595	1,06447
Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur, her işimi kendi başıma yaparım.	Evet 401 Hayır 631	78,4888	19,82550	,99004
İstediğim şeyleri yapabilecek kadar yeterli enerjiye sahibim.	Evet 401 Hayır 631	85,4938	38,26265	1,91075
		79,8399	18,02233	,71746

Tablo 59: Azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
Sorumluluk almaktan kaçmam ve sorumluluklarımı baştan sona izlerim.(T2_4)	3,601	945,492	0,000	3,83163
Üstüme aldığım görevleri zamanında bitiririm. .(T2_2)	1,731	1030	0,084	1,78352
İstediğim şeyler için çok çalışmaktan kaçınmam/vazgeçmem. .(T2_1)	2,468	1030	0,014	2,43931
Eğer bir şeyi yapmayı aklıma koyarsam, hiçbir şeyin beni durdurmasına izin vermem. .(T2_3)	2,789	1030	0,005	4,12347
Bir şeye/işe başladığım zaman, çevremdeki birçok insanı benimle birlikte harekete geçiririm. .(T2_5)	4,301	1030	0,000	5,70337
Rekabetten hoşlanırım. .(T2_6)	6,185	929,391	0,000	8,88839
Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur, her işimi kendi başıma yaparım. .(T2_11)	1,580	1030	0,114	1,95787
İstediğim şeyleri yapabilecek kadar yeterli enerjiye sahibim. .(T2_10)	3,196	1030	0,001	5,65383

Girişimcilik eğilimini etkileyen *azimli ve rekabetçi olma* faktörünü temsil eden “Üstüme aldığım görevleri zamanında bitiririm. (T2_2)” ile “Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur, her işimi kendi başıma yaparım. (T2_11)” değişkenleri açısından *Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur. Diğer değişkenler açısından *Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

2) **H₀:** Girişimcilik eğilimini etkileyen “yeni iş kurma güçlüğü” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yeni iş kurma güçlüğü” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi vardır.

Tablo 60: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yeni iş kurma güçlüğü” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Cinsiyet?		Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Yetersiz finansman desteği nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum.	Kadın	597	69,6449	26,57782	1,08776
	Erkek	435	64,4828	27,57823	1,32228
Ekonomik ortamın kendi işini kurmak isteyenler için uygun olmadığını düşünüyorum.	Kadın	597	62,3702	26,69594	1,09259
	Erkek	435	58,3586	27,54184	1,32053
Karmaşık ve idari süreçler nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum.	Kadın	597	54,1658	27,37677	1,12046
	Erkek	435	50,2414	27,87404	1,33646
Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmanın zor olduğunu düşünüyorum.	Kadın	597	39,5427	27,56165	1,12802
	Erkek	435	40,7931	27,58253	1,32248

Tablo 61: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yeni iş kurma güçlüğü” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
Yetersiz finansman desteği nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum..(T2_13)	3,032	1030	0,002	5,16213
Ekonomik ortamın kendi işini kurmak isteyenler için uygun olmadığını düşünüyorum..(T2_22)	2,352	1030	0,019	4,01156
Karmaşık ve idari süreçler nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum..(T2_24)	2,257	1030	0,024	3,92445
Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmanın zor olduğunu düşünüyorum. .(T2_30)	-0,719	1030	0,472	-1,25039

Girişimcilik eğilimini etkileyen *yeni iş kurma güçlüğü* faktörünü temsil eden “Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmanın zor olduğunu düşünüyorum. (T2_30)” değişkeni açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak

fark yoktur. Diğer değişkenler açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yeni iş kurma güçlüğü” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yeni iş kurma güçlüğü” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi vardır.

Tablo 62: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yeni iş kurma güçlüğü” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Ailenizde kendi işini kuran 1. derece yakınınız var mı?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Yetersiz finansman desteği nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum.	Evet 414 Hayır 618	63,6256	28,95095	1,42286
Ekonomik ortamın kendi işini kurmak isteyenler için uygun olmadığını düşünüyorum.	Evet 414 Hayır 618	58,7101	28,65353	1,40824
Karmaşık ve idari süreçler nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum.	Evet 414 Hayır 618	49,1618	29,14563	1,43243
Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmanın zor olduğunu düşünüyorum.	Evet 414 Hayır 618	38,2536	27,28153	1,34081
		41,2864	27,70703	1,11454

Tablo 63: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yeni iş kurma güçlüğü” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
Yetersiz finansman desteği nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum..(T2_13)	-3,659	807,955	0,000	-6,41809
Ekonomik ortamın kendi işini kurmak isteyenler için uygun olmadığını düşünüyorum..(T2_22)	-1,875	825,410	0,061	-3,28824
Karmaşık ve idari süreçler nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum..(T2_24)	-3,138	824,345	0,002	-5,59383
Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmanın zor olduğunu düşünüyorum. .(T2_30)	-1,734	1030	0,083	-3,03278

Girişimcilik eğilimini etkileyen *yeni iş kurma güçlüğü* faktörünü temsil eden “Ekonomik ortamın kendi işini kurmak isteyenler için uygun olmadığını düşünüyorum. (T2_22)” ile “Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmanın zor olduğunu düşünüyorum. (T2_30)” değişkenleri açısından *ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olma durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur. Diğer değişkenler açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yeni iş kurma güçlüğü” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yeni iş kurma güçlüğü” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi vardır.

Tablo 64: Yeni iş kurma güçlüğü faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Fakülte eğitiminiz süresince Girişimcilik veya Küçük İşletmelerle ilgili bir ders aldınız mı?/alıyor musunuz?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Yetersiz finansman desteği nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum.	Evet 401 Hayır 631	68,0524	26,83113	1,33988
Ekonomik ortamın kendi işini kurmak isteyenler için uygun olmadığını düşünüyorum.	Evet 401 Hayır 631	61,1496	27,69987	1,38327
Karmaşık ve idari süreçler nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum.	Evet 401 Hayır 631	49,9401	27,84908	1,39072
Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmanın zor olduğunu düşünüyorum.	Evet 401 Hayır 631	36,8130	27,99504	1,39801
		42,1395	27,10596	1,07907

Tablo 65: Yeni iş kurma güçlüğü faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
Yetersiz finansman desteği nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum..(T2_13)	0,551	1030	0,582	0,95411
Ekonomik ortamın kendi işini kurmak isteyenler için uygun olmadığını düşünüyorum..(T2_22)	0,444	1030	0,657	0,76928
Karmaşık ve idari süreçler nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum..(T2_24)	-2,388	1030	0,017	-4,20565
Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmanın zor olduğunu düşünüyorum. .(T2_30)	-3,038	1030	0,002	-5,32649

Girişimcilik eğilimini etkileyen *yeni iş kurma güçlüğü* faktörünü temsil eden “Yetersiz finansman desteği nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum. (T2_13)” ile “Ekonomik ortamın kendi işini kurmak isteyenler için uygun olmadığını düşünüyorum. (T2_22)” değişkenleri açısından *Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur. Diğer değişkenler açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

3) H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yenilik yaratma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yenilik yaratma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi vardır.

Tablo 66: Yenilik yaratma faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Cinsiyet?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata	
Başkalarının aklına gelmeyen birçok şeyi düşünür ve hayata geçirebilirim.	Kadın Erkek	597 435	62,8157 64,1287	29,90998 20,99620	1,22413 1,00669
Daha önceden sorulmamış sorular sorup, kimsenin aklına gelmemiş şeyleri düşünürüm.	Kadın Erkek	597 435	61,2278 63,8644	32,29943 22,11756	1,32193 1,06046
Yenilik yaratma ve özellikle bunları uygulama konusunda başarılı olduğumu düşünüyorum.	Kadın Erkek	597 435	64,5377 64,9103	21,62588 21,53047	,88509 1,03231

Tablo 67: Yenilik yaratma faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
Başkalarının aklına gelmeyen birçok şeyi düşünür ve hayata geçirebilirim..(T2_15)	-0,785	1030	0,432	-1,31299
Daha önceden sorulmamış sorular sorup, kimsenin aklına gelmemiş şeyleri düşünürüm..(T2_17)	-1,470	1030	0,142	-2,63656
Yenilik yaratma ve özellikle bunları uygulama konusunda başarılı olduğumu düşünüyorum. .(T2_18)	-0,274	1030	0,784	-0,37266

Girişimcilik eğilimini etkileyen *yenilik yaratma* faktörünü temsil eden “Başkalarının aklına gelmeyen birçok şeyi düşünür ve hayata geçirebilirim. (T2_15)”, “Daha önceden sorulmamış sorular sorup, kimsenin aklına gelmemiş şeyleri düşünürüm. (T2_17)” ile “Yenilik yaratma ve özellikle bunları uygulama konusunda başarılı olduğumu düşünüyorum. (T2_18)” değişkenleri açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yenilik yaratma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yenilik yaratma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi vardır.

Tablo 68: Yenilik yaratma faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Ailenizde kendi işini kuran 1. derece yakını var mı?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Başkalarının aklına gelmeyen Evet birçok şeyi düşünür ve hayata Hayır geçirebilirim.	414 618	66,1063 61,5356	31,95697 21,97648	1,57060 ,88402
Daha önceden sorulmamış Evet sorular sorup, kimsenin aklına Hayır gelmemiş şeyleri düşünürüm.	414 618	62,9130 61,9547	23,24534 31,50583	1,14245 1,26735
Yenilik yaratma ve özellikle Evet bunları uygulama konusunda Hayır başarılı olduğumu düşünüyorum.	414 618	66,0942 63,7573	21,56208 21,55200	1,05972 ,86695

Tablo 69: Yenilik yaratma faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
Başkalarının aklına gelmeyen birçok şeyi düşünür ve hayata geçirebilirim..(T2_15)	2,722	1030	0,007	4,57068
Daha önceden sorulmamış sorular sorup, kimsenin aklına gelmemiş şeyleri düşünürüm..(T2_17)	0,530	1030	0,596	,95835
Yenilik yaratma ve özellikle bunları uygulama konusunda başarılı olduğumu düşünüyorum. .(T2_18)	1,707	1030	0,088	2,33692

Girişimcilik eğilimini etkileyen *yenilik yaratma* faktörünü temsil eden “Daha önceden sorulmamış sorular sorup, kimsenin aklına gelmemiş şeyleri düşünürüm. (T2_17)” ile “Yenilik yaratma ve özellikle bunları uygulama konusunda başarılı olduğumu düşünüyorum. (T2_18)” değişkenleri açısından *ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur. “Başkalarının aklına gelmeyen birçok şeyi düşünür ve hayata geçirebilirim.(T2_15) değişkeni açısından ise *ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yenilik yaratma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “yenilik yaratma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi vardır.

Tablo 70: Yenilik yaratma faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Fakülte eğitiminiz süresince Girişimcilik veya Küçük İşletmelerle ilgili bir ders aldınız mı?/alıyor musunuz?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Başkalarının aklına gelmeyen Evet birçok şeyi düşünür ve hayata Hayır geçirebilirim.	401 631	66,1820 61,5816	32,72429 21,50687	1,63417 ,85617
Daha önceden sorulmamış Evet sorular sorup, kimsenin aklına Hayır gelmemiş şeyleri düşünürüm.	401 631	65,3766 60,4089	36,26390 21,95799	1,81093 ,87413
Yenilik yaratma ve özellikle Evet bunları uygulama konusunda Hayır başarılı olduğumu düşünüyorum.	401 631	66,8653 63,3154	21,44882 21,56004	1,07110 ,85829

Tablo 71: Yenilik yaratma faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
Başkalarının aklına gelmeyen birçok şeyi düşünür ve hayata geçirebilirim..(T2_15)	2,725	1030	0,007	4,60043
Daha önceden sorulmamış sorular sorup, kimsenin aklına gelmemiş şeyleri düşünürüm..(T2_17)	2,741	1030	0,006	4,96768
Yenilik yaratma ve özellikle bunları uygulama konusunda başarılı olduğumu düşünüyorum. .(T2_18)	2,583	1030	0,010	3,54996

Girişimcilik eğilimini etkileyen *yenilik yaratma* faktörünü temsil eden “Başkalarının aklına gelmeyen birçok şeyi düşünür ve hayata geçirebilirim. (T2_15)”, “Daha önceden sorulmamış sorular sorup, kimsenin aklına gelmemiş şeyleri düşünürüm. (T2_17)” ile “Yenilik yaratma ve özellikle bunları uygulama konusunda başarılı olduğumu düşünüyorum. (T2_18)” değişkenleri açısından *Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

4) **H₀**: Girişimcilik eğilimini etkileyen “riskten kaçınma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “riskten kaçınma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi vardır.

Tablo 72: Riskten kaçınma faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

	Cinsiyet?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Kendi işimi kurmaktansa bir şirkette yönetici olmayı tercih ederim.	Kadın	597	62,3183	28,84911	1,18072
	Erkek	435	53,9126	30,70338	1,47211
Başarısızlık riski olduğunda yeni bir işe başlanmaması gerektiğini düşünüyorum.	Kadın	597	44,5126	28,37539	1,16133
	Erkek	435	48,0460	27,80118	1,33296
Hayatımın sonuna kadar yetecek paraya sahip olsaydım, kendi işimi kurmaktansa bankaya yatırır faiziyle yaşadım.	Kadın	597	27,3065	31,47772	1,28830
	Erkek	435	31,4851	34,47241	1,65283
Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm.	Kadın	597	44,5997	31,56822	1,29200
	Erkek	435	45,0690	31,81629	1,52547
Kendi işini kurmaya cesaret edecek kadar riski göze alma özelliğinin kendimde olmadığını düşünüyorum.	Kadın	597	44,7856	28,52653	1,16751
	Erkek	435	39,2023	28,19731	1,35196

Tablo 73: Riskten kaçınma faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Serbestlik Derecesi	Ortalama Fark
Kendi işimi kurmaktansa bir şirkette yönetici olmayı tercih ederim..(T2_16)	4,498	1030	0,000	8,40561
Başarısızlık riski olduğunda yeni bir işe başlanmaması gerektiğini düşünüyorum..(T2_19)	-1,992	1030	0,047	-3,53341
Hayatımın sonuna kadar yetecek paraya sahip olsaydım, kendi işimi kurmaktansa bankaya yatırır faiziyle yaşırdım..(T2_20)	-1,994	883,952	0,046	-4,17852
Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm..(T2_21)	-0,235	1030	0,814	-0,46930
Kendi işini kurmaya cesaret edecek kadar riski göze alma özelliğinin kendimde olmadığını düşünüyorum. .(T2_23)	3,120	1030	0,002	5,58330

Girişimcilik eğilimini etkileyen *riskten kaçınma* faktörünü temsil eden “Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm. (T2_21)” değişkeni açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur. Diğer değişkenler açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “riskten kaçınma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “riskten kaçınma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi vardır.

Tablo 74: Riskten kaçınma faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Ailenizde kendi işini kuran 1. derece yakınınız var mı?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Kendi işimi kurmaktansa bir şirkette yönetici olmayı tercih ederim.	Evet 414 Hayır 618	55,5121	31,95727	1,57061
Başarısızlık riski olduğunda yeni bir işe başlanmaması gerektiğini düşünüyorum.	Evet 414 Hayır 618	45,0097	28,33225	1,39245
Hayatımın sonuna kadar yetecek paraya sahip olsaydım, kendi işimi kurmaktansa bankaya yatırır faiziyle yaşadım.	Evet 414 Hayır 618	27,2874	32,44578	1,59462
Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm.	Evet 414 Hayır 618	42,4179	33,30535	1,63687
Kendi işini kurmaya cesaret edecek kadar riski göze alma özelliğinin kendimde olmadığını düşünüyorum.	Evet 414 Hayır 618	38,1014	29,36082	1,44301
		45,3333	27,56808	1,10895

Tablo 75: Riskten kaçınma faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Serbestlik Derecesi	Ortalama Fark
Kendi işimi kurmaktansa bir şirkette yönetici olmayı tercih ederim..(T2_16)	-2,809	810,865	0,005	-5,44909
Başarısızlık riski olduğunda yeni bir işe başlanmaması gerektiğini düşünüyorum..(T2_19)	-0,926	1030	0,355	-1,65700
Hayatımın sonuna kadar yetecek paraya sahip olsaydım, kendi işimi kurmaktansa bankaya yatırır faiziyle yaşadım..(T2_20)	-1,427	1030	0,154	-2,97308
Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm..(T2_21)	-1,944	830,255	0,052	-3,97371
Kendi işini kurmaya cesaret edecek kadar riski göze alma özelliğinin kendimde olmadığını düşünüyorum. .(T2_23)	-3,974	847,106	0,000	-7,23188

Girişimcilik eğilimini etkileyen *riskten kaçınma* faktörünü temsil eden “Başarısızlık riski olduğunda yeni bir işe başlanmaması gerektiğini düşünüyorum. (T2_19)”, “Hayatımın sonuna kadar yetecek paraya sahip olsaydım, kendi işimi kurmaktansa bankaya yatırır faiziyle yaşadım. (T2_20)” ile “Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm. (T2_21)” değişkenleri açısından *ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur. Diğer değişkenler açısından *ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “riskten kaçınma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “riskten kaçınma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi vardır.

Tablo 76: Riskten kaçınma faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Fakülte eğitiminiz süresince Girişimcilik veya Küçük İşletmelerle ilgili bir ders aldınız mı?/alıyor musunuz?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata	
Kendi işimi kurmaktansa bir şirkette yönetici olmayı tercih ederim.	Evet	401	57,7357	29,75307	1,48580
	Hayır	631	59,4358	30,03007	1,19548
Başarısızlık riski olduğunda yeni bir işe başlanmaması gerektiğini düşünüyorum.	Evet	401	47,6085	28,98739	1,44756
	Hayır	631	44,9810	27,62159	1,09960
Hayatımın sonuna kadar yetecek paraya sahip olsaydım, kendi işimi kurmaktansa bankaya yatırır faiziyle yaşadım.	Evet	401	25,8603	31,85578	1,59080
	Hayır	631	31,1062	33,28611	1,32510

Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm.	Evet	401	43,5736	32,41366	1,61866
	Hayır	631	45,5753	31,16999	1,24086
Kendi işini kurmaya cesaret edecek kadar riski göze alma özelliğinin kendimde olmadığını düşünüyorum.	Evet	401	39,8753	29,18243	1,45730
	Hayır	631	44,0571	27,97340	1,11360

Tablo 77: Riskten kaçınma faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Serbestlik Derecesi	Ortalama Fark
Kendi işimi kurmaktansa bir şirkette yönetici olmayı tercih ederim..(T2_16)	-0,890	1030	0,374	-1,70016
Başarısızlık riski olduğunda yeni bir işe başlanmaması gerektiğini düşünüyorum..(T2_19)	1,461	1030	0,144	2,62750
Hayatımın sonuna kadar yetecek paraya sahip olsaydım, kendi işimi kurmaktansa bankaya yatırır faiziyle yaşardım..(T2_20)	-2,534	878,975	0,011	-5,24583
Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm..(T2_21)	-0,990	1030	0,322	-2,00171
Kendi işini kurmaya cesaret edecek kadar riski göze alma özelliğinin kendimde olmadığını düşünüyorum. .(T2_23)	-2,302	1030	0,022	-4,18174

Girişimcilik eğilimini etkileyen *riskten kaçınma* faktörünü temsil eden “Kendi işimi kurmaktansa bir şirkette yönetici olmayı tercih ederim. (T2_16)”, “Başarısızlık riski olduğunda yeni bir işe başlanmaması gerektiğini düşünüyorum. (T2_19)” ile “Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm. (T2_21)” değişkenleri açısından *Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur. Diğer değişkenler açısından *Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

5) **H₀**: Girişimcilik eğilimini etkileyen “kendi işini kurma ve çalışma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “kendi işini kurma ve çalışma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi vardır.

Tablo 78: Kendi işini kurma ve çalışma faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

	Cinsiyet?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Günde 12-16 saat çalışmayı göze alabilirim.	Kadın	597	50,5863	29,00025	1,18690
	Erkek	435	52,7126	29,33593	1,40655
Bir işin fırsatlar sunmasının, emniyetli ve garantili olmasından daha önemli olduğunu düşünüyorum.	Kadın	597	55,0017	25,70480	1,05203
	Erkek	435	60,3218	24,20996	1,16078
Tüm birikimimi kaybetsem de yine de aynı işte çalışmaya devam ederdim.	Kadın	597	30,2915	26,38440	1,07984
	Erkek	435	30,3241	27,53470	1,32019
Ortak çalışmalarda işleri sıraya koymak benim için planlanmamış; ancak, doğal bir görev niteliğindedir.	Kadın	597	67,1541	22,89888	,93719
	Erkek	435	64,1724	22,31106	1,06973
İnsanların kendi işlerini kurmak için yeterli fırsatlara sahip olduklarını düşünüyorum.	Kadın	597	44,9263	25,37202	1,03841
	Erkek	435	53,0000	26,17039	1,25477
Geleceği garanti altına almanın, insanın kendi işini kurmasından geçtiğini düşünüyorum.	Kadın	597	43,5310	26,36332	1,07898
	Erkek	435	51,3425	27,53046	1,31998

Tablo 79: Kendi işini kurma ve çalışma faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin t test sonuçları

	t İstatistik	Serbestlik Derecesi	Serbestlik Derecesi	Ortalama Fark
Günde 12-16 saat çalışmayı göze alabilirim..(T2_14)	-1,157	1030	0,247	-2,12638
Bir işin fırsatlar sunmasının, emniyetli ve garantili olmasından daha önemli olduğunu düşünüyorum..(T2_25)	-3,364	1030	0,001	-5,32016
Tüm birikimimi kaybetsem de yine de aynı işte çalışmaya devam ederdim..(T2_26)	-0,019	1030	0,985	-0,03268
Ortak çalışmalarda işleri sıraya koymak benim için planlanmamış; ancak, doğal bir görev niteliğindedir..(T2_27)	2,088	1030	0,037	2,98169
İnsanların kendi işlerini kurmak için yeterli fırsatlara sahip olduklarını düşünüyorum. .(T2_28)	-4,981	1030	0,000	-8,07370
Geleceği garanti altına almanın, insanın kendi işini kurmasından geçtiğini düşünüyorum. .(T2_29)	-4,613	1030	0,000	-7,81154

Girişimcilik eğilimini etkileyen *kendi işini kurma ve çalışma* faktörünü temsil eden “Günde 12-16 saat çalışmayı göze alabilirim. (T2_14)” ile “Tüm birikimimi kaybetsem de yine de aynı işte çalışmaya devam ederdim. (T2_26)” değişkenleri açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur. Diğer değişkenler açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “kendi işini kurma ve çalışma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “kendi işini kurma ve çalışma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi vardır.

Tablo 80: Kendi işini kurma ve çalışma faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Ailenizde kendi işini kuran 1. derece yakınınız var mı?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata	
Günde 12-16 saat çalışmayı göze alabilirim.	Evet Hayır	414 618	53,2995 50,2654	30,68866 28,02634	1,50827 1,12738
Bir işin fırsatlar sunmasının, emniyetli ve garantili olmasından daha önemli olduğunu düşünüyorum.	Evet Hayır	414 618	58,5121 56,3948	25,59498 24,93524	1,25792 1,00304
Tüm birikimimi kaybetsem de yine de aynı işte çalışmaya devam ederdim.	Evet Hayır	414 618	29,5145 30,8350	27,72423 26,27807	1,36257 1,05706
Ortak çalışmalarda işleri sıraya koymak benim için planlanmamış; ancak, doğal bir görev niteliğindedir.	Evet Hayır	414 618	66,4372 65,5356	23,18657 22,36270	1,13956 ,89956
İnsanların kendi işlerini kurmak için yeterli fırsatlara sahip olduklarını düşünüyorum.	Evet Hayır	414 618	50,0000 47,2104	25,32931 26,41198	1,24487 1,06245
Geleceği garanti altına almanın, insanın kendi işini kurmasından geçtiğini düşünüyorum.	Evet Hayır	414 618	48,9541 45,3964	26,60718 27,39388	1,30767 1,10194

Tablo 81: Kendi işini kurma ve çalışma faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
Günde 12-16 saat çalışmayı göze alabilirim..(T2_14)	1,611	829,992	0,107	3,03414
Bir işin fırsatlar sunmasının, emniyetli ve garantili olmasından daha önemli olduğunu düşünüyorum..(T2_25)	1,323	1030	0,186	2,11726
Tüm birikimimi kaybetsem de yine de aynı işte çalışmaya devam ederdim..(T2_26)	-0,774	1030	0,439	-1,32046
Ortak çalışmalarda işleri sıraya koymak benim için planlanmamış; ancak, doğal bir görev niteliğindedir..(T2_27)	0,625	1030	0,532	0,90160
İnsanların kendi işlerini kurmak için yeterli fırsatlara sahip olduklarını düşünüyorum. .(T2_28)	1,690	1030	0,091	2,78964
Geleceği garanti altına almanın, insanın kendi işini kurmasından geçtiğini düşünüyorum. .(T2_29)	2,068	1030	0,039	3,55767

Girişimcilik eğilimini etkileyen *kendi işini kurma ve çalışma* faktörünü temsil eden “Geleceği garanti altına almanın, insanın kendi işini kurmasından geçtiğini düşünüyorum. (T2_29)” değişkeni açısından *ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır. Diğer değişkenler açısından *ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “kendi işini kurma ve çalışma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “kendi işini kurma ve çalışma” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi vardır.

Tablo 82: Kendi işini kurma ve çalışma faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Fakülte eğitiminiz süresince Girişimcilik veya Küçük İşletmelerle ilgili bir ders aldınız mı?/alıyor musunuz?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata	
Günde 12-16 saat çalışmayı göze alabilirim.	Evet Hayır	401 631	55,4888 48,9366	28,57036 29,24580	1,42674 1,16426
Bir işin fırsatlar sunmasının, emniyetli ve garantili olmasından daha önemli olduğunu düşünüyorum.	Evet Hayır	401 631	59,3965 55,8764	25,81162 24,74519	1,28897 ,98509
Tüm birikimimi kaybetsem de yine de aynı işte çalışmaya devam ederdim.	Evet Hayır	401 631	32,1297 29,1458	28,58895 25,66031	1,42766 1,02152
Ortak çalışmalarda işleri sıraya koymak benim için planlanmamış; ancak, doğal bir görev niteliğindedir.	Evet Hayır	401 631	66,2369 65,6815	23,92971 21,88226	1,19499 ,87112
İnsanların kendi işlerini kurmak için yeterli fırsatlara sahip olduklarını düşünüyorum.	Evet Hayır	401 631	51,6384 46,2266	26,70780 25,34870	1,33372 1,00912
Geleceği garanti altına almanın, insanın kendi işini kurmasından geçtiğini düşünüyorum.	Evet Hayır	401 631	49,6608 45,0206	27,15676 26,97014	1,35614 1,07366

Tablo 83: Kendi işini kurma ve çalışma faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları

	t İstatistik	Serbestlik Derecesi	Serbestlik Derecesi	Ortalama Fark
Günde 12-16 saat çalışmayı göze alabilirim..(T2_14)	3,540	1030	0,000	6,55217
Bir işin fırsatlar sunmasının, emniyetli ve garantili olmasından daha önemli olduğunu düşünüyorum..(T2_25)	2,190	1030	0,029	3,52012
Tüm birikimimi kaybetsem de yine de aynı işte çalışmaya devam ederdim..(T2_26)	1,700	783,953	0,090	2,98388
Ortak çalışmalarda işleri sıraya koymak benim için planlanmamış; ancak, doğal bir görev niteliğindedir..(T2_27)	0,383	1030	0,702	0,55545
İnsanların kendi işlerini kurmak için yeterli fırsatlara sahip olduklarını düşünüyorum. .(T2_28)	3,274	1030	0,001	5,41178
Geleceği garanti altına almanın, insanın kendi işini kurmasından geçtiğini düşünüyorum. .(T2_29)	2,687	1030	0,007	4,64025

Girişimcilik eğilimini etkileyen *kendi işini kurma ve çalışma* faktörünü temsil eden “Tüm birikimimi kaybetsem de yine de aynı işte çalışmaya devam ederdim. (T2_26)” ile “Ortak çalışmalarda işleri sıraya koymak benim için planlanmamış; ancak, doğal bir görev niteliğindedir. (T2_27)” değişkenleri açısından *Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur. Diğer değişkenler açısından *Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

6) **H₀:** Girişimcilik eğilimini etkileyen “aile desteği” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “aile desteği” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi vardır.

Tablo 84: Aile desteği faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Cinsiyet?		Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler.	Kadın	597	79,8275	21,68758	,88761
	Erkek	435	75,7977	22,03078	1,05630
Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yüreklendirir.	Kadın	597	78,9464	21,03115	,86075
	Erkek	435	73,3126	22,34983	1,07159

Tablo 85: Aile desteği faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Serbestlik Derecesi	Ortalama Fark
Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler.(T2_7)	2,928	1030	0,003	4,02977
Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yüreklendirir. (T2_12)	4,138	1030	0,000	5,63375

Girişimcilik eğilimini etkileyen *aile desteği* faktörünü temsil eden “Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler. (T2_7)” ile “Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yüreklendirir. (T2_12)” değişkenleri açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “aile desteği” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “aile desteği” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi vardır.

Tablo 86: Aile desteği faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Ailenizde kendi işini kuran 1. derece yakını var mı?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler. Evet	414	80,1546	20,70794	1,01774
Hayır	618	76,7718	22,59935	,90908
Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yürekendirir. Evet	414	78,2271	21,37120	1,05034
Hayır	618	75,4628	21,97205	,88385

Tablo 87: Aile desteği faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları

	t İstatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler.(T2_7)	2,479	936,075	0,013	3,38274
Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yürekendirir. (T2_12)	2,003	1030	0,045	2,76427

Girişimcilik eğilimini etkileyen *aile desteği* faktörünü temsil eden “Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler. (T2_7)” ile “Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yürekendirir. (T2_12)” değişkenleri açısından *ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “aile desteği” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “aile desteği” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi vardır.

Tablo 88: Aile desteği faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Fakülte eğitiminiz süresince Girişimcilik veya Küçük İşletmelerle ilgili bir ders aldınız mı?/alıyor musunuz?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler. Evet	401	78,8404	21,87566	1,09242
Hayır	631	77,6767	21,94184	,87349
Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yöreklendirir. Evet	401	77,7382	21,50590	1,07395
Hayır	631	75,8304	21,91248	,87232

Tablo 89: Aile desteği faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler.(T2_7)	0,831	1030	0,406	1,16370
Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yöreklendirir. (T2_12)	1,373	1030	0,170	1,90773

Girişimcilik eğilimini etkileyen *aile desteği* faktörünü temsil eden “Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler. (T2_7)” ile “Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yöreklendirir. (T2_12)” değişkenleri açısından *Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur.

7) **H₀:** Girişimcilik eğilimini etkileyen “hümanizm” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “hümanizm” faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisi vardır.

Tablo 90: Hümanizm faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Cinsiyet?	Gözlem	Ortalama	Standart Sapma	Standart	
	Sayısı			Ortalama Hata	
İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşılabilir ve iyi geçinirim.	Kadın	597	80,3735	19,19232	,78549
	Erkek	435	79,6529	17,15278	,82241
Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum.	Kadın	597	81,8174	19,58055	,80138
	Erkek	435	79,3471	20,72580	,99373

Tablo 91: Hümanizm faktörünü temsil eden değişkenler açısından cinsiyetin etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşılabilir ve iyi geçinirim..(T2_8)	0,634	988,169	0,526	0,72066
Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum..(T2_9)	1,952	1030	0,051	2,47029

Girişimcilik eğilimini etkileyen *hümanizm* faktörünü temsil eden “İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşılabilir ve iyi geçinirim. (T2_8)” ile “Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (T2_9)” değişkenleri açısından *cinsiyet* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “hümanizm” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “hümanizm” faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisi vardır.

Tablo 92: Hümanizm faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Ailenizde kendi işini kuran 1. derece yakını var mı?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata
İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşılabilir ve iyi geçinirim.	Evet 414 Hayır 618	80,5266 79,7638	18,16878 18,48726	,89295 ,74367
Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum.	Evet 414 Hayır 618	80,5797 80,9078	20,32287 19,96211	,99881 ,80299

Tablo 93: Hümanizm faktörünü temsil eden değişkenler açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olmasının etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşılabilir ve iyi geçinirim..(T2_8)	0,654	1030	0,513	0,76282
Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum..(T2_9)	-0,257	1030	0,797	-0,32806

Girişimcilik eğilimini etkileyen *hümanizm* faktörünü temsil eden “İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşılabilir ve iyi geçinirim. (T2_8)” ile “Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (T2_9)” değişkenleri açısından *ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur.

H₀: Girişimcilik eğilimini etkileyen “hümanizm” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi yoktur.

H₁: Girişimcilik eğilimini etkileyen “hümanizm” faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisi vardır.

Tablo 94: Hümanizm faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin tanımlayıcı istatistikleri

Fakülte eğitiminiz süresince Girişimcilik veya Küçük İşletmelerle ilgili bir ders aldınız mı?/alıyor musunuz?	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Ortalama Hata	
İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşılabilir ve iyi geçinirim.	Evet	401	82,4963	18,26309	,91202
	Hayır	631	78,5277	18,26078	,72695
Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum.	Evet	401	82,0848	18,89611	,94363
	Hayır	631	79,9445	20,79839	,82797

Tablo 95: Hümanizm faktörünü temsil eden değişkenler açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınmasının etkisinin t test sonuçları

	t istatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Derecesi	Ortalama Fark
İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşılabilir ve iyi geçinirim..(T2_8)	3,403	1030	0,001	3,96853
Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum..(T2_9)	1,669	1030	0,095	2,14026

Girişimcilik eğilimini etkileyen *hümanizm* faktörünü temsil eden “İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşılabilir ve iyi geçinirim. (T2_8)” değişkeni açısından *Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark vardır. “Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (T2_9)” değişkeni açısından ise *Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu* itibarıyla istatistiksel olarak fark yoktur.

SONUÇ

Küreselleşme süreciyle birlikte ekonomide artan rekabet şartları, girişimciliği daha da önemli kılarken, aynı zamanda bu durum girişimci için verimli bir alan da oluşturmaktadır. Ekonomide yaşanan değişimin süreklilik arz etmesi, yeni işler için fırsatlar da sunmaktadır. Dolayısıyla, gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde girişimciliğin gelişimi, iktisadi gelişme ve refahın ayrılmaz bir parçası olmaktadır.

Girişimcilik özellikle; kaynakların etkin kullanılması, teknolojik gelişmelerin hayata yansması, özelleştirme, sosyal istihdamın önlenmesi, gelir artışının sağlanması, işsizliğin önlenmesi ve istihdam hacminin yükselmesi, toplumsal hareketliliğin hızlanması, refah düzeyinin ve sosyal gelişme düzeyinin gelişmesi hususlarında ön planda yer almaktadır.

Araştırmalar, girişimciliğin ekonomik büyümeye pozitif katkısı olduğunu, ekonominin büyümesiyle ilgili yaklaşımlar ise ülkenin gelişimi için girişimciliğin her zaman kullanılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bununla beraber, işsizlik oranının artması, potansiyel girişimcilik üzerinde pozitif etki yaratmaktadır. Piyasaya katılan her yeni şirket, işsizlik oranında düşüş ve söz konusu ekonomide çok sayıda fırsat/yeni iş anlamına gelmektedir. Bu nedenle de ekonomilerde daha çok girişimci çıkartmak oldukça önemlidir.

Daha çok girişimcinin çıkması için; makroekonomik istikrar ve dengenin temini, finansmana erişim kolaylığı, girişimcinin kapasitesinin artırılması, vergilendirmenin adil, basit, tabana yayılmış ve düşük olması, piyasa esnekliklerinin temini, risk ve ödül arasında denge kurulması gereği, rekabet ve iyi yönetim ortamının sağlanması gibi unsurlar önemli olmaktadır. Bununla beraber, firmalar arası işbirliğinin tesisi, düzenleyici ortamın kalitesinin artırılması, nitelikli işgücüne erişim, piyasaya giriş ve çıkış serbestîsinin sağlanması gibi hususlar da öne çıkmaktadır. Ayrıca, her ekonomi için girişimcilerin sayılarını artırmak kadar, girişimcilerin kurmuş oldukları işletmelerin devamlılıklarının sağlanması, sadece

girişimcilik faaliyetleriyle kazanç sağlayacakları ve sektörlerinde başarıyı devamlı takip edecekleri bir atmosferin oluşturulması hususları da göz ardı edilememelidir.

Son dönemde daha istikrarlı bir büyüme ve gelişme trendinde olan Türkiye’de, 2012 yılı verileri itibarıyla doğmakta olan girişimcilik oranı % 7, yeni işletme sahipliği oranı % 5, erken evre girişimcilik faaliyeti % 12, kurulmuş işletme sahipliği oranı % 9, sona eren işletmelerin oranı da % 5 olarak belirtilmiştir. GEM 2012 Raporu’na göre, erken evre girişimcilik faaliyeti indeksi açısından bakıldığında, son 12 aydır girişimcilik faaliyeti yapmayı planlayan veya yeni bir girişimcilik faaliyetine başlamış kişilerin 18-64 yaş arası yetişkin nüfusa oranı, 2006 yılında % 6,1 iken, 2012 yılında bu oran % 12’lere yükselmiştir. Bununla birlikte, kuruluş aşamasında olan girişimcilerin, 18-64 yaş arasındaki yetişkin nüfusa olan oranı, Türkiye’de 2006 yılında % 2,2 iken, 2012 yılında bu oran % 7’e yükselmiştir. Kısacası, 2012 yılında daha fazla kişi, son bir yıldır, yapmayı düşündüğü bir iş için para biriktirmeye başlamak, yer aramak, bir kuruluş kadrosu oluşturmak, iş planı üzerinde çalışmak gibi hazırlıklar yapmış denilebilmektedir. Erken dönem girişimcilik endeksimiz 2007 yılında sadece % 5,6 iken, 2012 yılında % 12’ye yükselmesi girişimcilik tablosunun daha dengeli bir hale geldiği ve eğitim düzeyi yüksek kesimlerde de girişimciliğin arttığını göstermektedir.

Nüfus yapısında girişimcilerin oranı arttıkça, ülkenin sermaye ve teknoloji birikimi de doğru orantılı olarak artacaktır. Bu bakımdan, ülkelerin girişimcilik potansiyelinin yüksek olmasının, bu kapsamda da gençlerin, özellikle de üniversite eğitimi sürecindeki gençlerin girişimcilik eğilimlerinin arttırılmasının önemi açıktır.

Bundan dolayı, son dönemde Türkiye’de girişimcilik eğilimi üzerine yapılan araştırmalarda artış gözlenmiştir. Literatürde yer alan bu araştırmalar incelendiğinde; öğrencilerin kendi işini kurma eğilimine sahip oldukları; ancak, kendi işini kurmada en büyük engelin sermaye yetersizliği olduğu; girişimcinin sahip olması gereken kişilik özellikleri olarak kendine güven, cesaret, risk almaktan korkmamak, yaratıcı olmak, yenilik, içsel kontrol ve başarıya ihtiyacı öne çıkarken; girişimcilik eğilimine

cinsiyet, aile geliri, örgüt kültürü, girişimcilik eğitimi ve ailede girişimci birey olması faktörlerinin etki ettiği bulgularına ulaşılmıştır.

Seçilmiş üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini etkileyen faktörleri tespit etmeyi ve öne çıkan demografik özelliklerin bu faktörlere etkisini araştırmayı amaçlayan bu çalışmada ise, Türkiye’de üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimi üzerine araştırma yapılmış ve bu kapsamda üç üniversitenin son sınıf öğrencilerine yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır.

Elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda; girişimcilik eğilimine etki eden özelliklere yedi faktörün etki ettiği tespit edilmiştir. Bu faktörler; güvenilir ve sorumluluk sahipliği, risk alma ve yaratıcılık, dışa açıklık, eleştiriye açıklık, muhafazakârlık ve uysallık, duygusallık ve hayâlcilik, gergin ve kestirmecilik faktörleridir. Bununla beraber, azimli ve rekabetçi olma, yeni iş kurma güçlüğü, yenilik yaratma, riskten kaçınma, kendi işini kurma ve çalışma, aile desteği, hümanizm faktörlerinin girişimcilik eğilimine ilişkin ifadeler etki ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca, girişimcilik eğilimine ilişkin ifadeler kapsamında; cinsiyet, ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması, fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumuna ilişkin hipotezler oluşturulup test edilmiştir.

Yapılan analizler cinsiyet itibarıyla incelendiğinde; girişimcilik eğilimini etkileyen azimli ve rekâbetçi olma faktörünü temsil eden “Bir şeye/işe başladığım zaman, çevremdeki birçok insanı benimle birlikte harekete geçiririm” ile “İstediğim şeyleri yapabilecek kadar yeterli enerjiye sahibim” değişkenleri açısından istatistiksel olarak fark olmadığı; girişimcilik eğilimini etkileyen yeni iş kurma güçlüğü faktörünü temsil eden “Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmanın zor olduğunu düşünüyorum” değişkeni açısından cinsiyet itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı, girişimcilik eğilimini etkileyen yenilik yaratma faktörünü temsil eden “Başkalarının aklına gelmeyen birçok şeyi düşünür ve hayata geçirebilirim”, “Daha önceden sorulmamış sorular sorup, kimsenin aklına gelmemiş şeyleri düşünürüm” ile “Yenilik yaratma ve özellikle bunları uygulama konusunda başarılı olduğumu

düşünüyorum” değişkenleri açısından cinsiyet itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı; girişimcilik eğilimini etkileyen riskten kaçınma faktörünü temsil eden “Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm” değişkeni açısından cinsiyet itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı; girişimcilik eğilimini etkileyen kendi işini kurma ve çalışma faktörünü temsil eden “Günde 12-16 saat çalışmayı göze alabilirim” ile “Tüm birikimimi kaybetsem de yine de aynı işte çalışmaya devam ederdim” değişkenleri açısından cinsiyet itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı; girişimcilik eğilimini etkileyen aile desteği faktörünü temsil eden “Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler ” ile “Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yüreklendirir” değişkenleri açısından cinsiyet itibarıyla istatistiksel olarak fark olduğu; girişimcilik eğilimini etkileyen hümanizm faktörünü temsil eden “İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşabilir ve iyi geçinirim” ile “Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum” değişkenleri açısından cinsiyet itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı sonuçlarına varılmıştır.

Yapılan analizler ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olma durumu itibarıyla incelendiğinde; girişimcilik eğilimini etkileyen azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden “Sorumluluk almaktan kaçmam ve sorumluluklarımı baştan sona izlerim”, “Üstüme aldığım görevleri zamanında bitiririm”, “İstediğim şeyler için çok çalışmaktan kaçınmam/vazgeçmem”, “Rekabetten hoşlanırım”, “Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur, her işimi kendi başıma yaparım” ile “İstediğim şeyleri yapabilecek kadar yeterli enerjiye sahibim” değişkenleri açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olma durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı; girişimcilik eğilimini etkileyen yeni iş kurma güçlüğü faktörünü temsil eden “Ekonomik ortamın kendi işini kurmak isteyenler için uygun olmadığını düşünüyorum” ile “Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmanın zor olduğunu düşünüyorum” değişkenleri açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olma durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı; girişimcilik eğilimini etkileyen yenilik yaratma faktörünü temsil eden “Daha önceden sorulmamış sorular sorup, kimsenin aklına gelmemiş şeyleri düşünürüm” ile “Yenilik yaratma ve özellikle bunları uygulama konusunda başarılı olduğumu düşünüyorum” değişkenleri

açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı; girişimcilik eğilimini etkileyen riskten kaçınma faktörünü temsil eden “Başarısızlık riski olduğunda yeni bir işe başlanmaması gerektiğini düşünüyorum”, “Hayatımın sonuna kadar yetecek paraya sahip olsaydım, kendi işimi kurmaktansa bankaya yatırır faiziyle yaşardım” ile “Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm” değişkenleri açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı; girişimcilik eğilimini etkileyen kendi işini kurma ve çalışma faktörünü temsil eden “Geleceği garanti altına almanın, insanın kendi işini kurmasından geçtiğini düşünüyorum” değişkeni açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olduğu; girişimcilik eğilimini etkileyen aile desteği faktörünü temsil eden “Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler” ile “Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yüreklendirir.” değişkenleri açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olduğu; girişimcilik eğilimini etkileyen hümanizm faktörünü temsil eden “İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşılabilir ve iyi geçiririm” ile “Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum” değişkenleri açısından ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olması durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı sonuçlarına varılmıştır.

Yapılan analizler Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu itibarıyla incelendiğinde; girişimcilik eğilimini etkileyen azimli ve rekabetçi olma faktörünü temsil eden “Üstüme aldığım görevleri zamanında bitiririm” ile “Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur, her işimi kendi başıma yaparım” değişkenleri açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı; girişimcilik eğilimini etkileyen yeni iş kurma gücü faktörünü temsil eden “Yetersiz finansman desteği nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum” ile “Ekonomik ortamın kendi işini kurmak isteyenler için uygun olmadığını düşünüyorum” değişkenleri açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin

alınması durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı; girişimcilik eğilimini etkileyen yenilik yaratma faktörünü temsil eden “Başkalarının aklına gelmeyen birçok şeyi düşünür ve hayata geçirebilirim”, “Daha önceden sorulmamış sorular sorup, kimsenin aklına gelmemiş şeyleri düşünürüm” ile “Yenilik yaratma ve özellikle bunları uygulama konusunda başarılı olduğumu düşünüyorum” değişkenleri açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olduğu; girişimcilik eğilimini etkileyen riskten kaçınma faktörünü temsil eden “Kendi işimi kurmaktansa bir şirkette yönetici olmayı tercih ederim”, “Başarısızlık riski olduğunda yeni bir işe başlanmaması gerektiğini düşünüyorum” ile “Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm” değişkenleri açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı, girişimcilik eğilimini etkileyen kendi işini kurma ve çalışma faktörünü temsil eden “Tüm birikimimi kaybetsem de yine de aynı işte çalışmaya devam ederdim” ile “Ortak çalışmalarda işleri sıraya koymak benim için planlanmamış; ancak, doğal bir görev niteliğindedir” değişkenleri açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı, girişimcilik eğilimini etkileyen aile desteği faktörünü temsil eden “Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler” ile “Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yüreklendirir” değişkenleri açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olmadığı; girişimcilik eğilimini etkileyen hümanizm faktörünü temsil eden “İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşabilir ve iyi geçinirim” değişkeni açısından Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması durumu itibarıyla istatistiksel olarak fark olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Sonuç itibarıyla, Türkiye’de seçilmiş üniversitelerdeki öğrencilerin girişimcilik eğiliminin güvenilir ve sorumluluk sahipliği, risk alma ve yaratıcılık, dışa açıklık, eleştiriye açıklık, muhafazakârlık ve uysallık, duygusallık ve hayâlcilik, gergin ve kestirmecilik faktörleri tarafından etkilendiği; ayrıca azimli ve rekabetçi olma, yeni iş kurma güçlüğü, yenilik yaratma, riskten kaçınma, kendi işini kurma ve

Çalışma, aile desteği, humanizm faktörlerinin de girişimcilik üzerinde etkili olduğu, bunların yanında girişimcilik eğilimini etkileyen faktörlerin çoğunlukla cinsiyet, ailede kendi işini kuran 1. derece yakını olma ve Fakülte eğitimi süresince girişimcilik ya da küçük işletmelerle ilgili bir dersin alınması, durumları tarafından etkilenmediği sonuçlarına varmak mümkündür.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akpınar, Selma: **Girişimciliğin Temel Bilgileri**, 1.Basım, Kocaeli, Umuttepe Yayınları, 2009.
- Apak, Sudi, Kamer Hagop Taşçıyan ve Muzaffer Aksoy: **Girişimcilik ve Sermaye Tedarik Yöntemleri**, 1.Basım, İstanbul, Papatya Yayıncılık, 2010.
- Boone, Louis E. and David L.Kurtz: **Contemporary Business 2000**, U.S.A., Harcourt Inc., 2000.
- Börü, Deniz: **Girişimcilik Eğilimi - Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayın No.21, 2006.
- Burger, Jerry M.: **Kişilik**, Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, 1.Basım, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2006.
- Chicken, John C.: **Yönetim ve Girişimcilik**, Çev. Beyhan Kurt, 1.Baskı, Epsilon Yayıncılık, 2002.
- Daft, Richard L.: **Management**, 6th Edition, U.S.A., Thomson, South-Western West, 2003.
- Demir, Galip: **Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ve Ahilik**, Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı Yayınları No:10, 2.Basım, İstanbul, Sade Ofset Matbaası, 2000.
- Demir, Galip: **Ahilik ve Demokrasi**, Ahi Kültürünü Araştırma Yayınları, İstanbul, Sade Ofset Matbaası, 2003.

- Dilsiz, İrfan ve Nihat Kölük: **Meslek Yüksekokulları İçin Girişimcilik**, 2.Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık, 2005.
- Drucker, Peter F.: **Geleceğin Toplumunda Yönetim**, Çev. Mehmet Zaman, 1.Baskı, İstanbul, Hayat Yayıncılık, 2003.
- Doğan, Seyhun: **Avrupa Birliği'nin Girişimcilik Politikası -KOBİ Yaklaşımı ve Türkiye-**, Avrupa Birliği Araştırmaları Yayın No.2010-80, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2010.
- Dolgun, Uğur: **Girişimcilik**, 1.Baskı, İstanbul, Alfa Basım Yayın, 2003.
- Döm, Serpil: **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği**, 2.Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık, 2008.
- Erdoğan, İlhan: **İşletmelerde Davranış**, 7.Baskı, İstanbul, MİAD (Malatyalı İşadamları Derneği) Yönetim Yayınları Dizisi, 2007.
- Eren, Erol: **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**, 12. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2010.
- Erkan, Hüsnü: **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2.Baskı, Doğu Matbaacılık, 1994.
- Genç, Nurullah: **Yönetim ve Organizasyon-Çağdaş Sistemler ve Yaklaşımlar**, 2.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004.

- George, Jennifer M. and Gareth R. Jones: **Understanding and Managing Organizational Behaviour**, 4th Edition, New Jersey, Pearson Education Inc. 2005.
- Gerber, Michael E.: **Girişimcilik Tutkusu**, Çev. Tayfur Keskin, İstanbul, Sistem Yayıncılık, 2008.
- Güler, Burcu Kümbül: **Sosyal Girişimcilik**, 1.Basım, Ankara, Elif Yayınevi, 2010.
- Güney, Semra: **Girişimcilik-Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular**, Genişletilmiş 3.Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2008.
- Hisrich, Robert D. and Michael P.Peters: **Entrepreneurship: Starting, Developing and Managing A New Enterprise**, 2nd Edition, United States of America, Irwin Inc., 1989.
- Hisrich, Robert D. and Michael P. Peters: **Entrepreneurship**, 4th Edition, U.S.A, Irwin McGraw-Hill, 1998.
- İnanç, Banu Yazgan ve Esef Ercüment Yerlikaya: **Kişilik Kuramları**, 6.Baskı, Ankara, Pegem Akademi, 2012.
- İraz, Rifat: **Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve KOBİ'ler**, Konya, Çizgi Kitabevi, 2005.
- Kazgan, Gülten: **İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi**, 3.Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1984.
- Küçük, Orhan: **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi**, Geliştirilmiş 4.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010.

- Küçük, Orhan: **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi**, 5.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011.
- Müftüoğlu, M.Tamer ve Tülin Durukan: **Girişimcilik ve KOBİ'ler**, Ankara, Gazi Kitabevi, 2004.
- Özgüven, Ali: **İktisadi Düşünceler-Doktrinler ve Teoriler**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005.
- Öztürk, Mehmet: **Fonksiyonları Açısından İşletme ve Yönetim**, 1.Basım, İstanbul, Papatya Yayıncılık, 2003.
- Solak, Fahri: **Ahilik (Kuruluşu, İlkeleri ve Fonksiyonları)**, İstanbul Ticaret Odası, 2.Baskı, İstanbul, 2010.
- Tikici, Mehmet ve Ali Aksoy: **Girişimcilik ve Küçük İşletmeler**, 1.Basım, Ankara, Nobel Yayınları, 2009.
- Top, Seyfi: **Girişimcilik-Keşif Süreci**, 1.Baskı, İstanbul, Beta Basım, 2006.
- Tutar, Hasan: **Sosyal Psikoloji Kavramlar ve Kuramlar**, 1.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012.
- Ulutan, Burhan: **İktisadi Doktrinler Tarihi**, Kültür Serisi 17, Yayın No.125, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1978.

Makaleler

- Antoncic, Bostjan and Robert D. Hisrich: "Intrapreneurship: Construct Refinement and Cross-Cultural Validation", **Journal of Business Venturing**, 16, 2001, pp.495-527.

- Ağca, Veysel ve Mustafa Kurt: “İç Girişimcilik ve Temel Belirleyicileri: Kavramsal Bir Çerçeve”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.29, 2007, s.83-112.
- Ağca, Veysel ve Durmuş Yörük: “Bağımsız Girişimcilik ve İç Girişimcilik Arasındaki Farklar: Kavramsal Bir Çerçeve”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, C.VIII, S.2, 2006, s.155-173.
- Ajzen, İcek: “The Theory of Planned Behavior”, **Organizational Behavior and Human Decision Processes**, 50, 1991, pp. 179-211.
- Aslan, Selçuk: “Kişilik, Huy ve Psikopatoloji”, **RCHP (Reviews, Cases and Hypotheses in Psychiatry)**, Y.2, S.1-2, 2008, pp.1-18.
- Aytaç, Ömer: Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.15, 2006, s. 139-160.
- Balaban, Özlem ve Yasemin Özdemir: “Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği”, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.3, S.2, Aralık 2008, (Çevrimiçi)
<http://girisim.comu.edu.tr/dergi/1/1/3in2/o.balaban,y.o>, 25 Nisan 2013, s.134-147.
- Ballı, Fatma İnce: “Girişimciliğe Ekolojik Yaklaşım: Eko-Girişimcilik Teorik Çerçeve”, **Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.1, S.1, 2011, s.187-206.

Başar, Mehmet ve B. Tuğberk
Tosunoğlu:

“Değer Yaratımında İç Girişimciliğin Değişen Boyutu: Bilgi Girişimcilerinin Rolü”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Dr. H. İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.1, S.1, Haziran 2006, s.123-134.

Baumol, William J.:

“Entrepreneurship in Economic Theory”, **The American Economic Review**, Vol.58, No.2, Papers and Proceedings of the Eightieth Annual Meeting of the American Economic Association (May, 1968), pp.64-71.

Bektaş, Çetin ve Mehmet Ali
Köseoğlu:

“Aile İşletmecilik Kültürünün Girişimcilik Eğilimine Etkileri ve Bir Alan Araştırması”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Y.9, S.13, Aralık 2007, s. 297-317.

Berglund, Henrik and Karl Wennberg:

“Creativity Among Entrepreneurship Students: Comparing Engineering and Business Education”, **International Journal of Continuing Engineering Education and Lifelong Learning**, Vol.16, No.5, 2006, pp. 366-379.

Besler, Senem:

“Sosyal Girişimcilik”, **Sosyal Girişimcilik**, Ed. Senem Besler, 1.Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2010, s.3-28.

Bilge, Hürriyet ve Vedat Bal:

“Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.16, 2012/2, s.131-148.

- Bozkurt, Öznur: “Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.1, S.2, Aralık 2006, s.93-111.
- Bulduklu, Yasin: “Televizyonda Yayınlanan Sağlık Programları ve İzleyicileri”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 24, 2010, s.75-85.
- Büyüköztürk, Şener: “Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, S.32, Güz 2002, s.470-483.
- Carland, James W. v.d.: “Differentiating Entrepreneurs from Small: Business Owners: A Conceptualization”, **Academy of Management-The Academy of Management Review (pre-1986)**, 9, 000002, 1984, pp.354-359.
- Certo, S. Trevis and Toyah Miller: “Social Entrepreneurship: Key Issues and Concepts”, **Business Horizons**, 51, 2008, pp.267-271.
- Chegini, Mehrdad Goudarzvand and Behnaz Khoshtinat: “Study of Relationship between Entrepreneurial Skills and Organizational Entrepreneurship”, **Australian Journal of Basic and Applied Sciences**, 5(4), 2011, pp.165-172.
- Cloutier, Richard: “Ergenlik Psikolojisinde Kuramlar”, Çev. Bekir Onur, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C.27, S.2, 1994, s.875-904.

- Cope, Jason, Sarah Jack and Mary B. Rose: “Social Capital and Entrepreneurship: An Introduction”, **International Small Business Journal**, Vol.25(3), 2007, pp.213-219.
- Cunningham, J. Barton and Joe Lischeron: “Defining Entrepreneurship”, **Journal of Small Business Management**, 29, 1, January 1991, pp.45-61.
- Çavuş, Mustafa Fedai ve Tahir Akgemci: “İşletmelerde Personel Güçlendirmenin Örgüsel Yaratıcılık ve Yenilikçiliğe Etkisi: İmalat Sanayinde Bir Araştırma”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.20, 2008, s.229-244.
- Çelik, Şenol: “Türkiye’de İllerin Bitkisel Üretimine Faktör Analizi İle İncelenmesi”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi (YYÜ TAR BİL DERG)**, 22(2), 2012, s.69-76.
- Çiftçi, Münire: “Girişimci Üniversite ve Üçüncü Kuşak Üniversiteler”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.27, Ağustos 2010, s.341-348.
- Demirel, Erkan T. ve Nihat Akbıyık: “Girişimcilik Kavramı ve Ortaya Çıkışı”, **Girişimcilik ve Küçük İşletmeler**, Ed. Mehmet Tikici ve Ali Aksoy, 1.Basım, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2009, s.5-67.
- Deniz, Arzu ve Aysel Erciş: “Kişilik Özellikleri, Hedonik ve Rasyonel Fayda, Marka Duygusu ve Marka Bağlılığı Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.24, S.2, 2010, s.141-165.

- Doğaner, Mustafa ve Ali Ender Altunoğlu: “Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri”, **Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, C.2, S.2, 2010, s.103-110.
- Drennan, Judy, Jessica Kennedy and Patty Renfrow: “Impact of Childhood Experiences on The Development of Entrepreneurial Intentions”, **International Journal of Entrepreneurship and Innovation**, Vol.6, Issue.4, 2005, pp.231-238.
- Duran, Cengiz ve Metin Saraçoğlu: “Yeniliğin Yaratıcılıkla Olan İlişkisi ve Yeniliği Geliştirme Süreci”, **Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi**, C.16, S.1, 2009, s.57-71.
- Elkind, David: “Erik Erikson: İnsanda Gelişimin Sekiz Evresi”, Çev. Ali Dönmez, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C.12, S.1, 1979, s.27-38.
- Erten, Sinan: “Plânlanmış Davranış Teorisi ile Uygulamalı Öğretim Metodu”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi**, C.19, S.2, 2002, s.217-233.
- Erten, Sinan: “Kız ve Erkek Öğrencilerin Evde Enerji Tasarrufu Yapma Davranış Amaçlarının Plânlanmış Davranış Teorisi Yardımıyla Araştırılması”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 22, 2002, s.67-73.
- Fiş, Ahmet Murat ve S. Arzu Wasti: “Örgüt Kültürü ve Girişimcilik Yönelimi İlişkisi”, **ODTÜ Gelişme Dergisi**, 35 (Özel Sayı), 2009, s.127-164.

- Genç, Kurtuluş Yılmaz: “The Response of The Entrepreneurship to The Changing Business Environment: Strategic Entrepreneurship”, **International Journal of Economic and Administrative Studies**, No. 9, Year:5, Summer 2012, pp.71-84.
- Götz, Ignacio L.: “On Defining Creativity”, **The Journal of Aesthetics and Art Criticism**, Vol.39, No.3, 1981, pp.297-301.
- Guerrero, Maribel, Josep Rialp and David Urbano: “The Impact of Desirability and Feasibility on Entrepreneurial Intentions: A Structural Equation Model”, **International Entrepreneurship and Management Journal**, Vol.4, Issue.1, March 2008, pp.35-50.
- Gül, Hasan ve Kübra Şahin: “Bilgi Toplumunda Yeni Bir Liderlik Yaklaşımı Olarak Transformasyonel Liderlik ve Kamu Çalışanlarının Transformasyonel Liderlik Algısı” **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 25, 2011, s.237-249.
- Günel, Ö. Devrim: “İşletmelerde Yıldırma Olgusu ve Yıldırma Mağdurlarının Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.12, S.3, 2010, s.37-65.
- Güney, Semra ve Arman Nurmakhamatuly: “Kültürün Girişimciliğe Etkisi: Kazakistan ve Türkiye Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Kültürlerarası Araştırma”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.10, S.18, 2007, s.62-86.

- Güney, Semra, Öykü Yalçın ve Aysun Çetin: “Girişimcilik ve Kültür”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.1, S.2, Aralık 2006, s.53-77.
- Gürbüz, Ali Kemal: “Analitik Yaklaşımın Teori Üretme Kapasitesi: Girişimcilik ve Refah Teorisi Örneği”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.10, S.2, 2009, s.113-125.
- Hannafey, Francis T.: “Entrepreneurship and Ethics: A Literature Review”, **Journal of Business Ethics**, 46, 2003, pp.99-110.
- Hebert, Robert F. and Albert N. Link: “The Entrepreneur as Innovator”, **Journal of Technology Transfer**, 31, 2006, pp.589-597.
- İlbar, Zafer: “Kişiliğin Oluşmasındaki Kültürel Etmenler”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, C.31, S.1-2, 1987, s.201-211.
- İlhan, Süleyman: “Girişimcilik ve Sosyo-Ekonomik Süreçteki Rolü”, **Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları**, 2004, s.70-75.
- İrmiş, Ayşe: “Kırgızistan Bişkek’teki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Yapılan bir Çalışma”, **Manas Sosyal Bilimler Dergisi**, C.3, S.5, 2003, (Çevrimiçi)
<http://edergi.manas.edu.kg/index.php/sbd/article/viewFile/328/278>, 25 Nisan 2013, s.136-152.

İşcan, Ömer Faruk ve Erdoğan Kaygın:

“Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 15 (2), 2011, s.443-462.

Karabulut, A. Tuğba:

“Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini ve Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, C. XXVI, S.1, 2009, s.331-356.

Kılıç, Dilek Sultan:

“Biyoloji Öğretmen Adaylarının Evrim Öğretimi Niyetleri”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.42, 2012, s.250-261.

Kılıç, Recep, Belma Keklik ve Nevzat Çalış:

“Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İ.İ.B.F İşletme Bölümü Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.17, S.2, 2012, s.423-435.

Kızılkaya, Ertuğrul:

“Friedrich Nietzsche’nin Joseph A. Schumpeter’in İktisat Düşüncesi Üzerindeki Etkisine Dair Bir Not”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 5(2), 2004, s.197-212.

Kocagöz, Elif ve Yunus Dursun:

“Algılanan Davranışsal Kontrol, Ajzen’in Teorisinde Nasıl Konumlanır? Alternatif Model Analizleri”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 12 (19), 2010, s.139-152.

Kocakulah, M. Sabri ve Erkan Duran:

“Ticaret Meslek Liseleri Öğrencilerinin İşletme Meslek Eğitimlerine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi”, **Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.2, 2007, s.141-155.

- Koçak, Orhan: “Bilgi Teknolojilerini Kullanan Yeni Girişimcilik Modelinin İş Yaratma Etkisi”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S.57, 2009, s.381-405.
- Koolman, G.: “Say’s Conception of the Role of the Entrepreneur”, **Economica**, New Series, Vol.38, No.151, 1971, pp.269-286.
- Kozak, Meryem Akoğlan ve Esra Gül Yılmaz: “Otel Yöneticilerinin İç Girişimcilik Algılamaları: Frigya Bölgesi Örneği”, **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, C.21, S.1, 2010, s.85-97.
- Kraus, Sascha and Ilkka Kauranen: “Strategic Management and Entrepreneurship: Friends or Foes?”, **International Journal of Business Science and Applied Management**, Vol.4, Issue.1, 2009, pp.38-50.
- Kuzgun, Yıldız: “Psikolojide İnsancı Yaklaşım”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C.18, S.1, 1985, s.1-17.
- Luca, M. R. and L. T. David: “University-Enterprise Partnership in Training Entrepreneurship”, **Bulletin of the Transilvania University of Braşov**, Vol.4(53), No.1-2011, Series VII:Social Sciences, pp.61-70.
- Morrison, Alison: “Entrepreneurs Transcend Time: A Biographical Analysis”, **Management Decision**, Vol.39, Issue.9, 2001, pp.784-791.
- Naktiyok, Atılhan ve M. Kürşat Timuroğlu: “Öğrencilerin Motivasyonel Değerlerinin Girişimcilik Niyetleri Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.23, S.3, 2009, s.85-103.

Narin, Müslüme, Akın Marşap ve Mehmet Ali Gürol:

“Global Kadın Girişimciliğinin Maksimizasyonunu Hedefleme: Uluslar arası Arenada Örgütlenme ve Ağ Oluşturma”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.8, S.1, 2006, s.65-78.

Nelson, Robert E.:

“Entrepreneurship Education in Developing Countries”, **Asian Survey**, Vol.17, No.9, Sep.,1977, pp.880-885.

Norris, Megan and Luc Lecavalier:

“Evaluating the Use of Exploratory Factor Analysis in Developmental Disability Psychological Research”, **Journal of Autism and Developmental Disorders (J Autism Dev Disord)**, 40, 2010, pp.8-20.

Obisanya, J.F., C. A.O. Akinbami and A. O. Fayomi:

“Entrepreneurship Education and Undergraduates’ Attitude to Self-Employment: A Case Study of A Nigerian University”, **Ife Psychologia**, Vol.18, No.2, 2010, pp.87-107.

Onay, Meltem ve Selin Çavuşoğlu:

“İşletmelerde Girişimcilik Özelliğini Etkileyen Faktörler: İç Girişimcilik”, **Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi**, C.17, S.1, 2010, s.47-67.

Öneren, Melahat:

“İç Anadolu Bölgesindeki Genç Nüfusun Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma”, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.7, S.2, 2012, s.7-28.

Örücü, Edip, Recep Kılıç ve Özer Yılmaz:

“Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinde Ailesel Faktörlerin Etkisi Üzerine Bir Uygulama”, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.2, S.2, Aralık 2007, s.27-47.

- Özdemir, Aytül Ayşe: “Sosyal Girişimcilik Niyeti ve Girişimcilik-Davranış İlişkisi”, **Sosyal Girişimcilik**, Ed. Senem Besler, 1. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2010, s.139-157.
- Özdemir v.d.: “Kişilik Gelişimi”, **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 4(4), 2012, s.566-589.
- Özer, Pınar Süral ve Tayfun Topaloğlu: “Girişimci ve Yöneticilerin Öğrenilmiş Gereksinimleri İle Kontrol Odaklarının Kıyaslanmasına Yönelik Bir Araştırma”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.16, S.2, 2007, s.439-456.
- Özkan, Şule v.d.: “Türkiye’de Girişimcilik ve Belirleyicileri: Marmara ve Doğu Anadolu Bölgesi Üzerine Bir Uygulama”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.58, S.4, 2003, s.145-172.
- Özkul, Gökhan ve Murat Ali Dulupçu: “Kişisel Gelişimin Girişimci Tipleri Üzerine Etkisi: Antalya-Isparta İllerinde Bir İnceleme”, **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.2, S.2, Aralık 2007, s.67-92.
- Papanek, Gustav F.: “The Development of Entrepreneurship”, **The American Economic Review**, Vol.52, No.2, Papers and Proceedings of the Seventy-Fourth Annual Meeting of the American Economic Association (May, 1962), pp.46-58.
- Parihar, Poonam et al.: “Impact of Motivational Factors and Role Stress on Women Entrepreneurs in Jammu”, **Indian Research Journal of Extension Education**, Vol.8, No.2&3, May&September 2008, pp.73-74.

- Patır, Sait: “Faktör Analizi ile Öğretim Üyesi Değerleme Çalışması”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.23, S.4, 2009, s.69-86.
- Praag, C. Mirjam Van: “Some Classic Views on Entrepreneurship”, **De Economist**, 147, No.3, 1999, pp.311-335.
- Pittaway, Luke and Jason Cope: “Entrepreneurship Education: A Systematic Review of the Evidence”, **International Small Business Journal**, Vol.25(5), 2007, pp.479-510.
- Schultz, P. Wesley and Stuart Oskamp: “Effort as a Moderator of the Attitude-Behaviour Relationship: General Environmental Concern and Recycling”, **Social Psychology Quarterly**, Vol.59, No.4, 1996, pp.375-383.
- Segal, Gerry, Dan Borgia and Jerry Schoenfeld: “The Motivation To Become An Entrepreneur”, **International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research**, Vol.11, No.1, 2005, pp.42-57.
- Shane, Scott, Edwin A. Locke and Christopher J. Collins: “Entrepreneurial Motivation”, **Human Resource Management Review**, 13, 2003, pp.257-279.
- Soltow, James H.: “The Entrepreneur in Economic History”, **The American Economic Review**, Vol.58, No.2, Papers and Proceedings of the Eightieth Annual Meeting of the American Economic Association (May, 1968), pp.84-92.
- Soydan, Mehmet: “Girişimcilik Üzerine Temel Kavramlar”, **Girişimcilik ve Kobilere Teori ve Uygulama**, Ed. B. Zafer Erdoğan, 1.Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, 2008, s.1-34.

- Soysal, Abdullah: “Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C.65, S.1, 2010, s.84-114.
- Soysal, Abdullah: “Çalışma Yaşamında Kişilik Tipleri: Bir Literatür Taraması”, **Çimento İşveren Dergisi**, C.22, S.1, 2008, s.4-19.
- Şeker, Kadir: “Tek Parti Dönemi Ekonomik Politikaları ve Özel Teşebbüs Yatırımlarına Bir Örnek: Nuri Demirağ Tayyare Atölyesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.23, Mayıs 2011, s.129-143.
- Şeşen, Harun ve H. Nejat Basım: “Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, **Ege Akademik Bakış**, C.12, Özel Sayı, 2012, s.21-28.
- Tamizharasi, G. and N. Panchanatham: “An Empirical Study of Demographic Variables on Entrepreneurial Attitudes”, **International Journal of Trade, Economics and Finance**, Vol:1, No:2, 2010, pp.215-220.
- Taşkın, Ercan: “Girişimcilik ve Özgüven”, **Girişimcilik ve Kobiler-Teori ve Uygulama**, Ed. B.Zafer Erdoğan, Bursa, Ekin Yayınevi, 2008, s.35-62.
- Tatar, Arkun: “Beş Faktör Kişilik Modeline Dayalı Olarak Sporcu Kadın ve Erkeklerin Kişilik Profillerinin Karşılaştırılması”, **Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi**, C.20, S.2, 2009, s.70-79.

- Taymur, İbrahim ve M. Hakan Türkçapar: “Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi”, **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 4(2), 2012, s.154-177.
- Thornton, Patricia H.: “The Sociology of Entrepreneurship”, **Annual Review of Sociology**, Vol.25, 1999, pp.19-46.
- Trivedi, Chitvan and Daniel Stokols: “Social Enterprises and Corporate Enterprises: Fundamental Differences and Defining Features”, **Journal of Entrepreneurship**, 20, 1, 2011, pp.1-32.
- Ullah, Hafiz, Muhammad Azam Farooq, Zulqarnain Muhammad Ahmad: “A Study of Psychological and Non Psychological Factors of Owner Influencing Entrepreneurial Orientation: Evidence from Khyber Pakhtunkhwa-Pakistan”, **Management Science and Engineering**, Vol.6, No.1, 2012, pp.44-55.
- Uygun, Mutlu, Sinan Mete ve Ebru Güner: “Genç Girişimci Adayların Girişimcilik Eğilimi ve Girişimcilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler”, **Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, C.4, S.2, 2012, s.145-156.
- Valencia-DeLara, Pilar and Natividad Araque-Hontangas: “An Analysis of the Entrepreneur Figure in the Pre-Classical and Classical Economy”, **American Journal of Scientific Research**, Issue.33, 2011, pp.99-105.
- Wright, Bradley R. Entner: “Behavioral Intentions and Opportunities among Homeless Individuals: A Reinterpretation of the Theory of Reasoned Action”, **Social Psychology Quarterly**, Vol.61, No.4, 1998, pp.271-286.

- Yelboğa, Atilla: “Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **“İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, C.8, S.2, 2006, s.196-211.
- Yetim, Nalan: “Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği”, Ege Üniversitesi, **Ege Akademik Bakış, Ekonomi, İşletme, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Dergisi**, C.2, S.2, 2002, s.79-92.
- Yıldız, Sebahattin ve Hüsnü Kapu: “Üniversite Öğrencilerinin Bireysel Değerleri İle Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişki: Kafkas Üniversitesi’nde Bir Araştırma”, **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.3, S.3, 2012, s.39-66.
- Yıldız, Sebahattin, İlknur Taştan Boz ve Bahadır Fatih Yıldırım: “Kişilik Tipi İle Olumlu Sosyal Davranış Arasındaki İlişki: Marmara Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.26, S.1, 2012, s.215-233.
- Zain, Zahariah Mohd, Amalina Mohd Akram and Erlane K. Ghani: “Entrepreneurship Intention Among Malaysian Business Students”, **Canadian Social Science**, Vol.6, No.3, 2010, pp.34-44.

Elektronik Kaynaklar

- Anderson, Jon et al.: “Toward the Integration of Personality Theory and Decision Theory in the Explanation of Economic Behaviour”, University of Minnesota, Center for Cognitive Sciences, (Çevrimiçi) http://www.cogsci.umn.edu/colloquia/colloquia_S11/Aldo%20Rustichini.pdf, 19 Ocak 2012, pp.1-23.

- Aktan, Coşkun Can: “Stratejik Yönetim ve Stratejik Planlama”, **Çimento İşveren Dergisi**, Temmuz-Ağustos 2008, (Çevrimiçi) <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale132.pdf>, 03 Ocak 2012, s.4-21.
- Altıparmak, Aytekin: “Türkiye’de Cumhuriyetin İlk Yıllarında Mütешеbbis Sınıfının Gelişimi”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.1, S.1, Ocak 1998, (Çevrimiçi) <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c1s1/makale/c1s1m5.pdf>, 13 Aralık 1012, s.65-80.
- Argüden, Yılmaz: “Sosyal Girişimcilik”, (Çevrimiçi) <http://www.arguden.net/makale.aspx?id=522>, 01 Eylül 2012.
- Ajzen, Icek and Martin Fishbein: “The Influence of Attitudes on Behaviour”, University of Toronto Department of Psychology, **Required Readings Psychology 320**, Fall 2005, (Çevrimiçi) http://web.psych.utoronto.ca/psy320/Required%20readings_files/4-1.pdf, 20 Şubat 2013, pp.173-221.
- Aydın, Z. Berna: “Faktör Analizi Yardımıyla Performans Ölçütlerinin Boyutlarının Ortaya Konulması”, 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, 24-25 Mayıs 2007, İnönü Üniversitesi, Malatya, (Çevrimiçi) <http://web.inonu.edu.tr/~eisemp8/bildiri-pdf/aydin.pdf>, 20 Mart 2013, s.1-11.
- Bilişim Teknolojileri Enstitüsü: (Çevrimiçi) <http://www.uekae.tubitak.gov.tr/home.do?rt=9&ot=1&pid=o&sid=78>, 09 Aralık 2011.

- Bosma, Niels, Sander Wennekers and José Ernesto Amorós: **Global Entrepreneurship Monitor 2011, Extended Report: Entrepreneurs and Entrepreneurial Employees Across the Globe,** (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/2200>, 10 Eylül 2012, pp.1-237.
- Bosma, Niels et al.: **Global Entrepreneurship Monitor 2007, Executive Report,** (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/263>, 10 Eylül 2012, pp.1-64.
- Bosma, Niels and Rebecca Harding: **Global Entrepreneurship Monitor 2006, Summary Results,** (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/262>, 10 Eylül 2012, pp.1-31.
- Bosma, Niels, Zoltan J. Acs, Erkko Autio, Alicia Coduras, Jonathan Levie: **Global Entrepreneurship Monitor 2008, Executive Report,** (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/264>, 10 Eylül 2012, pp.1-66.
- Bwisa, Henry M. and Johnson Muthoka Ndolo: “Culture as a Factor in Entrepreneurship Development: A Case Study of the Kamba Culture of Kenya”, Centre for Promotion of Multidisciplinary Research (CPMR), **Opinion-Journal of Business Management**, Vol.1, Issue.1, December 2011, (Çevrimiçi) <http://www.cpmr.org.in/opinion/vol1/issue1/Articles/4.pdf>, 22 Kasım 2012, pp.20-29.
- Candan, Hakan: “Osmanlı’dan Günümüze Türk Topraklarında Girişimcilik Serüvenine Dair Bir Değerlendirme”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, S.2, 2011, (Çevrimiçi) http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/Imagesimages/files/9_uni_0.pdf, 10 Mart 2013, s.157-174.

- Coşkun, Ali: “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye Ekonomisi”, **Atatürkçü Düşünce Dergisi**, S.4, Kasım 2003, (Çevrimiçi) <http://www.alicoskun.net/Publications/ADD-2003-4-72.pdf>, 14 Aralık 2012, s.72-77.
- Çelik, Özer ve Güner Tuncer: “Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Çevrimiçi) <http://www.aku.edu.tr/aku/dosyayonetimi/sosyalbilens/makale/c9s1m15.pdf>, 14 Aralık 2012, s.253-266.
- Demircan, Esra Siverekli: “Girişimci Sıfatıyla Devlet: 1980 Sonrası Türkiye Analizi”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Dr. H. İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, C.3, S.1, Haziran 2008, (Çevrimiçi) <http://girisim.comu.edu.tr/dergi11/eskisyilr/3in1/demircan.pdf>, 11 Ocak 2013, s.35-58.
- Dervişoğlu, Sevilay ve Dilek Sultan Kılıç: “Plânlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde Geliştirilen Su Tasarrufu Davranışı Anketi”, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi, X.Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, 27-30 Haziran 2012, (Çevrimiçi) http://kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/dosyalar/tam_metin/pdf/2272-24_05_201214_00_39.pdf, 27 Şubat 2013, s.1-748.
- Dohse, Dirk and Sascha G. Walter: “The Role of Entrepreneurship Education and Regional Context in Forming Entrepreneurial Intentions”, IEB-Institut d’Economia de Barcelona, **Document de treball de l’IEB 2010/18**, (Çevrimiçi) <http://eventosempresariales.com/aplicacio/fixers/2010/5/Doc2010-18.pdf>, 23 Kasım 2012, pp.1-33.

- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT): “Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)”, Ankara, 2007, <http://www.dpt.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterim.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FCA4AC267A17F0C0F5>, 16 Mart 2013, s.85,89.
- Ekodialog - Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi: “Temel Kavramlar”, (Çevrimiçi) http://www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/temel_kavramlar.html, 11 Ekim 2011.
- Erdoğmuş, Nihat: **Aile İşletmeleri: İkinci Kuşağın Yetiştirilmesi**, İGİAD Yayınları:1, Girişim Kitapları:1, İstanbul, 2004, (Çevrimiçi) http://www.igiad.com/assets/content/files/aile_isletmel_file_8838_20121594724.pdf, 22 Kasım 2012, s.1-38.
- European Commission
Implementation of
Education&Training 2010 Work
Programme: “Entrepreneurship Education and Learning”, **Working Group B-Key Competences**, November 2004, (Çevrimiçi) <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc7basicpaper2004.pdf>, 15 Ekim 2011, pp.1-15.
- Fini, Riccardo et al.: “The Foundation of Entrepreneurial Intention”, **DRUID**, Summer Conference, Denmark, June 17-19, 2009, (Çevrimiçi) <http://www2.druid.dk/conferences/viewpaper.php?id=5955&cf=32>, 13 Kasım 2012, pp.1-36.
- Formaini, Robert L.: “The Engine of Capitalist Process: Entrepreneurs in Economic Theory”, **Economic and Financial Review**, Fourth Quarter 2001, Federal Reserve Bank of Dallas, (Çevrimiçi) <http://www.dallasfed.org/assets/documents/research/efr/2001/efr0104a.pdf>, 05 Ağustos 2012, pp.2-11.

- Foss, Nicolai J. and Jacob Lyngsie: “The Emerging Strategic Entrepreneurship Field: Origins, Key Tenets and Research Gaps”, Department of Strategic Management and Globalization Copenhagen Business School, **Working Paper**, No: 7/2011, January 2011, (Çevrimiçi)http://openarchive.cbs.dk/bitstream/handle/10398/8249/SMG%20WP%207_2011.pdf?sequence=1, 13 Eylül 2012, pp.1-24.
- Fuarçılık ve Geliştirme A.Ş. (FORUM): “Firma Profili”, (Çevrimiçi) <http://www.forumfuar.com/Icerik.aspx?contentDefID=59>, 09 Aralık 2011.
- GAP Bölgesi Girişim Destekleme ve Yönlendirme Merkezi (GAP-GİDEM): “GAP-GİDEM Projesi 1 Faz”, (Çevrimiçi) <http://www.gap.gov.tr/gap/gap-in-bilesenleri/gap-ve-sanayi/gap-girisimci-destekleme-merkezleri/gap-gidem-projesi1.faz>, 15 Aralık 2011.
- Henman, Linda D.: “Theories of Personality: Questions and Controversies”, (Çevrimiçi) <http://www.henmanperformancegroup.com/articles/THEORIES-OF-PERSONALITY.pdf>, 12 Ağustos 2012, pp.1-9.
- İbicioğlu, Hasan, Hatice Baysal ve Ahmet Sait Özkul: “The Role of High Education in Entrepreneurship Training in Respect of Transition Economies Albania Sample”, **Epoka University Center for European Studies**, (Çevrimiçi) http://ces.epoka.edu.al/icme/Role_High_Education_Entrepreneurship_Albania_HI_HB_ASO.pdf, 26 Ekim 2011, pp.91-108.
- İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME): (Çevrimiçi) <http://www.ekodialog.com/Konular/igeme.html>, 09 Aralık 2011.

- İktisat ve Dünya Hakkında: “Leon Walras (1834-1910)”, (Çevrimiçi)
<http://www.keynesyen.com/2012/08/leon-walras-1834-1910.html#!/2012/08/leon-walras-1834-1910.html>, 03 Ocak 2013.
- Kaplan, Mustafa: “Türkiye’nin Girişimcilik Ruhu Artıyor”,
KOSGEB, (Çevrimiçi)
<http://kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Haberler.aspx?ref=647>, 02 Mart 2013.
- Kelley, Donna, Niels Bosma and José Ernesto Amorós: **Global Entrepreneurship Monitor 2010, Global Report**, (Çevrimiçi)
<http://www.gemconsortium.org/docs/download/266>, 10 Eylül 2012, pp.1-83.
- Kirk, Delaney J. and James D. Powell: “The Corridor Principle: A Study to Determine Which Variables Predict Number of New Ventures Started by Women Entrepreneurs”, University of Central Arkansas, Small Business Institute Director’s Association, (Çevrimiçi)
<http://www.sbaer.uca.edu/Research/sbida/1988/PDF/50.pdf>, 13 Aralık 2012.
- Kredi Garanti Fonu (KGF): “Kredi Garanti Fonu’nun Kuruluşundan Bugüne”, (Çevrimiçi)
<http://www.kgf.com.tr/2tarihce.htm>, 09 Aralık 2011.
- Kredi Garanti Fonu (KGF): “Amaç”, (Çevrimiçi)
<http://www.kgf.com.tr/2amac.htm>, 09 Aralık 2011.
- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB): “KOSGEB Kanunu”, (Çevrimiçi)
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=2>, 06 Aralık 2011.

- KOSGEB: “2011-2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı”, Ankara, Nisan 2011, <http://kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=23>, 16 Mart 2013, s.53.
- Manuel, Eduardo G.: Entrepreneurship and Economics: **MPRA (Munich Personal RePEc Archive)**, Paper No.2136, November 2007, (Çevrimiçi) http://mpra.ub.uni-muenchen.de/2136/1/MPRA_paper_2136.pdf, 01 Eylül 2012, pp.1-19.
- Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı (MEKSA): “Hakkımızda”, (Çevrimiçi) <http://www.meksa.org.tr/tr/?p=hakkimizda>, 09 Aralık 2011.
- Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA): “Girişimcilik Kavramı ve Türkiye’de Girişimcilik”, (Çevrimiçi) <http://www.oka.org.tr/ContentDownload/GirisimcilikRaporu.pdf>, 10 Ocak 2013.
- Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi: “İyimser Klasik Fransız Okulu”, (Çevrimiçi) http://www.ekodialog.com/Konular/iktisatçılar/iyimser_klasik_fransız_okulu.html, 01 Eylül 2012.
- Öztürk, Nurettin: “Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.7, Aralık 2002, (Çevrimiçi) <http://sbe.dumlupinar.edu.tr/7/43.pdf>, 12 Şubat 2013, s.1-12.

- Pohja, Tuija-Liisa: “Searching for The Entrepreneur-The Role of Social Norms Among Entrepreneurs”, Universitat Autònoma de Barcelona, European Doctoral Programme in Entrepreneurship and Small&Medium Business Management (EDP), 4th EDP Workshop, Barcelona, April 2-3, 2009, (Çevrimiçi) <http://webs2002.uab.es/edp/workshop09/Papers%20Workshop/9Pohja.pdf>, 22 Ocak 2013, pp.1-18.
- Reynolds, Paul D., Michael Hay and S. Michael Camp: **Global Entrepreneurship Monitor 1999**, Executive Report, (Çevrimiçi) <http://www.gemconsortium.org/docs/download/221>, 10 Eylül 2012, pp.1-46.
- Richard Cantillon School 2010-A Pioneer in Modern Economic&Entrepreneurial Thinking: “Entrepreneur”, (Çevrimiçi) <http://www.richardcantillon.com/index.htm>, 05 Ağustos 2012.
- Schaltegger, Stefan: “A Framework for Ecopreneurship Leading Bioneers and Environmental Managers to Ecopreneurship”, **GMI 38**, Summer 2002, (Çevrimiçi) <http://www.greenprof.org/wpcontent/uploads/2010/06/AFrameworkforEcopreneurship.pdf>, 03 Ekim 2012, pp.45-58.
- Schaper, Michael: “Understanding the Green Entrepreneur”, (Çevrimiçi) <http://ic.ucsc.edu/~rlipsch/EE80S/Ecopreneur.pdf>, 03 Ekim 2012.
- Short Biographies: “Biography of Israel Kirzner-Economist”, (Çevrimiçi) <http://www.short-biographies.com/biographies/IsraelKirzner.html>, 03 Ocak 2013.

- Şeker, Cengiz: “Ortaçağ Batı Avrupa Esnaf Loncaları ve Ahi Teşkilatı -Kökenler ve Özerklik-“, **Ahilik**, Ed. Baki Çakır ve İskender Gümüş, Kırklareli Üniversitesi Yayınları: 1, 1.Basım, Kırklareli, Ekim 2011, (Çevrimiçi) <http://www.kirklareli.edu.tr/download/files/69691661/01-cengiz-seker.pdf>, 12 Şubat 2013, s.1-16.
- T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı: İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi 2010 Yılı İdare Faaliyet Raporu, Nisan 2011, (Çevrimiçi) <http://www.ibp.gov.tr/igeme/section-igeme-faalrap.cfm>, 15 Aralık 2011.
- Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TÜBİTAK-TEYDEB): (Çevrimiçi) <http://www.tubitak.gov.tr/home.do?sid=478&pid=478>, 06 Aralık 2011.
- Tiryaki, Ahmet: “Theories of Entrepreneurship: A Critical Overview”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.13, Aralık 2005, (Çevrimiçi) <http://sbe.dpu.edu.tr/13/31-42.pdf>, 10 Ekim 2012.
- Türk Dil Kurumu (TDK): (Çevrimiçi) <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 11 Ekim 2011.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB): “Tarihçe”, (Çevrimiçi) <http://www.tobb.gov.tr/Sayfalar/Tarihce.aspx>, 06 Şubat 2012.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB): “Amacı ve Yapısı”, (Çevrimiçi) <http://www.tobb.gov.tr/Sayfalar/AmaciveYapisi.aspx>, 06 Şubat 2012.
- Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası (TSKB): “TSKB Tarihi”, (Çevrimiçi) http://www.tskb.com.tr/sirket_profil/detail_tarihce.aspx?SectionID, 09 Aralık 2011.

Türkiye Kadın Girişimciler Derneği
(KAGİDER):

“Hakkımızda” (Çevrimiçi)
<http://www.kagider.org/?Dil=0&SID=325>,
11 Ocak 2012.

Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli
İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları
ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV):

“Hakkımızda”, (Çevrimiçi)
[http://www.tosyov.gov.tr/
index.php?option=com_content&view=artic
le&id=56&Itemid=27](http://www.tosyov.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=56&Itemid=27), 15 Şubat 2012.

Winkel, Doan, Jeff Vanevenhoven
and Kyle Ehrhardt:

“An Organizing Framework For
Entrepreneurial Intentions Research: An
Integration And Extension of Dominant
Intent-Based Models Using Social
Cognitive Career Theory”, University of
Central Arkansas Small Business
Advancement national Center, USASBE
(United States Association for Small
Business and Entrepreneurship)
Proceedings, 2011, (Çevrimiçi)
[http://sbaer.uca.edu/research/USASBE/2011
/PaperID72.pdf](http://sbaer.uca.edu/research/USASBE/2011/PaperID72.pdf), 20 Şubat 2013, pp.1163-
1185.

Wikipedia:

“Mark Casson”, (Çevrimiçi)
http://en.wikipedia.org/wiki/Mark_Casson,
03 Ocak 2013.

Wikipedia:

“David McClelland”, (Çevrimiçi)
[http://en.wikipedia.org/wiki/
David_McClelland](http://en.wikipedia.org/wiki/David_McClelland), 03 Ocak 2013.

Wikipedia:

“François Quesnay”, (Çevrimiçi)
[http://en.wikipedia.org/wiki/
Fran%C3%A7ois_Quesnay](http://en.wikipedia.org/wiki/Fran%C3%A7ois_Quesnay), 05 Ağustos
2012.

Wikipedia:

“Harvey Leibenstein”, (Çevrimiçi)
[http://en.wikipedia.org/wiki/Harvey_
Leibenstein](http://en.wikipedia.org/wiki/Harvey_Leibenstein), 01 Eylül 2012.

Xavier, Siri Roland et al.:

Global Entrepreneurship Monitor 2012,
Global Report, (Çevrimiçi)
<http://www.gemconsortium.org/docs/download/2645>, 15 Şubat 2013, pp.1-85.

4857 Sayılı İş Kanunu:

(Çevrimiçi)
<http://www.iskanunu.com/images/dokuman/4857-sayili-is-kanunu-guncel-tam-metin-2012.pdf>, 14 Aralık 2012.

Diğer Yayınlar

Avşar, Mustafa:

“Yüksek öğretimde öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması ve Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Adana, 2007, s.1-89.

Çesteneçi, Yusuf:

“Göçmenlik Olgusunun Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkileri”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2012, s.1-72.

Erbatu, Göknil:

“Kültürel Boyutları İçerisinde Girişimcilik Eğilimi”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi Bilim Dalı, İstanbul, 2008, s.1-97.

Gözek, Sadık:

“Girişimci Adayının Özellikleri, Girişimcilik Eğilimleri ve Girişimci Adaylarına Sağlanan Destekler”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2006, s.1-72.

- Güven, Mahmut: “İnşaat Sektörü’nde Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi”, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s.1-160.
- Müller, Susan: Encouraging Future Entrepreneurs: The Effect of Entrepreneurship Course Characteristics on Entrepreneurial Intention, DISSERTATION of the University of St. Gallen, Graduate School of Business Administration, Economics, Law and Social Sciences (HSG) to obtain the title of Doctor Oeconomiae, Dissertation no.3550, Irchel, Zurich 2008, (Çevrimiçi)
<http://www1.unisg.ch/www/edis.nsf/SysLkpByIdentifier/3550/SFILE/di3550.pdf>, 12 Kasım 2012, pp.1-291.
- Öztürk, İbrahim: İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği, **İGİAD 2008 Girişimcilik Raporu**, Yayın No:8, Raporlar:1, İstanbul, 2008, s.1-175.
- Tek, Tuba: “Kadınlarda Girişimcilik Eğilimleri ve Dumlupınar Üniversitesi Bayan Lisansüstü Öğrencilerinde Bir Uygulama”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2008, s.1-89.
- Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD): **Türkiye’de Girişimcilik**, Yayın No. TÜSİAD-T/2002-12/340), Aralık 2002, s.1-210.
- Yüziak, Elif: “Üniversitelerde Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerini Etkileyen Faktörler: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Örneği”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2010, s.1-94.

EKLER

EK 1: ANKET FORMU

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI

Değerli Katılımcı,

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Doktora Programı'nda Prof. Dr. Sedat Murat'ın danışmanlığında yürütülen bu araştırma, üniversite öğrencilerinin girişimcilikle ilgili düşünce, değer ve niyetlerini ortaya koymak amacıyla yapılmaktadır. Bu amaçla hazırlanmış olan bu anket formunda sizden istenilen soruları kendi fikrinizi ve yaklaşımınızı dikkate alarak doldurmanızdır. Lütfen cevaplarınızı anket formu üzerinde işaretlemeyen önce açıklamayı ve soruları dikkatlice okuyunuz.

Samimi ve değerli katkılarınız, bilimsel literatürde yer alacak özgün nitelikli bu çalışmanın uygulamasını oluşturacak ve kimliğiniz kesinlikle gizli tutulacaktır. Cevaplarınızın gizli tutulacağına dair güveninizi sağlamak için sizden isminizi ya da kimliğinizi açığa çıkartacak herhangi bir işaretlemeyi anket formu üzerine yapmamanızı önemle hatırlatırım.

İlginize teşekkür ederiz.

Nilhun DOĞAN
İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Anabilim Dalı

ANKET

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

- 1- Cinsiyetiniz : Kadın Erkek
 2- Yaşınız :
 3- Doğum yeriniz (İl olarak) :
 4- İkametgâh yeriniz (İl olarak) :
 5- Okuduğunuz Üniversite :
 6- Fakülte / Bölüm :
 7- Yabancı Dil Bilginiz

YABANCI DİLLER	ÇOK İYİ	İYİ	ORTA	TEMEL
İngilizce				
Almanca				
Fransızca				
Diğer (belirtiniz).....				

- 8- Kaç kardeşsiniz :
 9- Siz kaçınıcı çocuksunuz :
 10- Lütfen aşağıdaki soruları anne ve babanız için ayrı ayrı cevaplandırınız.

	ANNE	BABA
EĞİTİM DURUMU	☐ İlk ☐ Orta ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü	☐ İlk ☐ Orta ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü
ÇALIŞTIKLARI ALAN	☐ Kamu ☐ Özel sektör-Türk ☐ Yabancı sermayeli şirket ☐ Kendi işi (serbest meslek) ☐ Tarım (çiftçilik) ☐ Diğer.....	☐ Kamu ☐ Özel sektör-Türk ☐ Yabancı sermayeli şirket ☐ Kendi işi (serbest meslek) ☐ Tarım (çiftçilik) ☐ Diğer.....
ÇALIŞTIKLARI POZİSYON	☐ Üst ve Orta Kademe Yönetici (Genel müdür, bölüm müdürü ve yrd. gibi) ☐ Alt Kademe Yönetici (şef, nezaretçi gibi) ☐ Memur/İşçi (personel) ☐ İşletme sahibi/ortağı ☐ Diğer.....	☐ Üst ve Orta Kademe Yönetici (Genel müdür, bölüm müdürü ve yrd. gibi) ☐ Alt Kademe Yönetici (şef, nezaretçi gibi) ☐ Memur/İşçi (personel) ☐ İşletme sahibi/ortağı ☐ Diğer.....

- 10- Ailenizin geliri nedir (TL)?
 0-500 1001-1500 2001-2500 3001-3500 4001 ve üzeri
 501-1000 1501-2000 2501-3000 3501-4000

- 11- Ailenizde kendi işini kuran 1. derece yakınınız var mı? Evet Hayır

- 12- Fakülte eğitiminiz süresince Girişimcilik veya Küçük İşletmelerle ilgili bir ders aldınız mı?/alıyor musunuz? Evet Hayır

- 13- Fakülte eğitiminiz süresince burs aldınız mı?/alıyor musunuz? Evet Hayır

- 14- Fakülte eğitiminiz süresince bir işte çalıştınız mı?/çalışıyor musunuz? Evet Hayır

- 15- Çalıştınız ya da çalışıyorsanız (staj hariç) işin türünü yazınız. (Birden fazla yazabilirsiniz).....

- 16- Fakülteden aldığınız eğitimin kendi işinizi kurma ya da başka bir işte çalışma konusunda belirleyici bir etkisi oldu mu?/olacağını düşünüyor musunuz? Evet Hayır

- 17- Cevabınız Evet ise, hangi seviyede etkisi olduğunu/olacağını düşünüyorsunuz?

☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8	☐ 9	☐ 10
En düşük			Orta				En yüksek		

- 18- Kariyer hedefi olarak okulu bitirdikten sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?

- Kendi işimi kurmak Özel bir şirkette üst düzey yönetici olmak
 Kamu kesiminde çalışmak Üniversitede kalıp akademisyen olmak
 Diğer (lütfen belirtiniz).....

ANKET FORMU

Aşağıda yer alan tablolarda çeşitli ifadeler bulunmaktadır. Lütfen bu ifadelere ne ölçüde katıldığınızı, her ifadenin karşısındaki dört seçenekten belirlediğiniz **yalnızca bir seçeneği**, ilgili puan aralığına göre **PUAN OLARAK YAZINIZ**. Örneğin: “Tamamen Uygun” olduğunu düşünüyorsanız, 76-100 arasında ilgili kısma puan veriniz.

1- Aşağıdaki özelliklerin size ne derece uyduğunu lütfen ilgili ölçek üzerinde belirtiniz.

Özellikler	Tamamen Uygun (76-100)	Oldukça Uygun (51-75)	Biraz Uygun (26-50)	Hiç Uygun Değil (0-25)
1. Zorluklar karşısında yılmayan				
2. Risk almaktan kaçınmayan				
3. İletişim becerisine sahip				
4. Algılama yeteneği yüksek				
5. Muhafazakâr/Tutucu				
6. Öğrenmeye istekli/açık				
7. Gergin				
8. Çekingen				
9. Sosyal/Dışa dönük				
10. Hayalci				
11. Hırslı				
12. Sorumluluk sahibi				
13. Azimli				
14. Mütevazı				
15. Rekabetçi				
16. Yaratıcı				
17. Sağduyu sahibi				
18. Tutarlı				
19. İnsanları seven				
20. Vizyon sahibi				
21. Eleştiri kaldırabilen				
22. Dedikodu yapmayan				
23. Paylaşımçı				
24. Açık				
25. Kestirmeci (olaylar hakkında tahmine dayalı uygulamalarda bulunan)				
26. Demoralize olmayan				
27. Çalışmaktan zevk duyan				
28. Analitik				
29. Güvenilir				
30. Duygusal (duygularından çok etkilenen)				
31. Uysal				
32. İtaatkâr				
33. Heyecanlı				
34. Özgüven sahibi				

2- Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyunuz. Lütfen her bir ifadenin size ne derece uygun olduğunu ölçek üzerinde belirtiniz.

	Tamamen Katılıyorum (76-100)	Oldukça Katılıyorum (51-75)	Biraz Katılıyorum (26-50)	Hiç Katılmıyorum (0-25)
1. İstediğim şeyler için çok çalışmaktan kaçınmam/vazgeçmem.				
2. Üstüme aldığım görevleri zamanında bitiririm.				
3. Eğer bir şeyi yapmayı aklıma koyarsam, hiçbir şeyin beni durdurmasına izin vermem.				
4. Sorumluluk almaktan kaçmam ve sorumluluklarımı baştan sona izlerim.				
5. Bir şeye/işe başladığım zaman, çevremdeki birçok insanı benimle birlikte harekete geçiririm.				
6. Rekabetten hoşlanırım.				
7. Kendi başıma bir iş yapmak istersem ailem beni destekler.				
8. İnsanları severim. Hemen herkesle anlaşabilir ve iyi geçinirim.				
9. Kendi işini kuran ve başarısız olanlara, yeni bir şans verilmesi gerektiğini düşünüyorum.				
10. İstediğim şeyleri yapabilecek kadar yeterli enerjiye sahibim.				
11. Hiç kimsenin bana yapmamı söylemesine gerek yoktur, her işimi kendi başıma yaparım.				
12. Bir iş kurmak istesem, ailem beni bu konuda yüreklendirir.				
13. Yetersiz finansman desteği nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum.				
14. Günde 12-16 saat çalışmayı göze alabilirim.				
15. Başkalarının aklına gelmeyen birçok şeyi düşünür ve hayata geçirebilirim.				
16. Kendi işimi kurmaktansa bir şirkette yönetici olmayı tercih ederim.				
17. Daha önceden sorulmamış sorular sorup, kimsenin aklına gelmemiş şeyleri düşünürüm.				

18. Yenilik yaratma ve özellikle bunları uygulama konusunda başarılı olduğumu düşünüyorum.				
19. Başarısızlık riski olduğunda yeni bir işe başlanmaması gerektiğini düşünüyorum.				
20. Hayatımın sonuna kadar yetecek paraya sahip olsaydım, kendi işimi kurmaktansa bankaya yatırır faiziyle yaşardım.				
21. Bir iş kurmayı ancak iyi bir iş bulamadığımda düşünürüm.				
22. Ekonomik ortamın kendi işini kurmak isteyenler için uygun olmadığını düşünüyorum.				
23. Kendi işini kurmaya cesaret edecek kadar riski göze alma özelliğinin kendimde olmadığını düşünüyorum.				
24. Karmaşık ve idari süreçler nedeniyle kendi işini kurmanın zor olduğunu düşünüyorum.				
25. Bir işin fırsatlar sunmasının, emniyetli ve garantili olmasından daha önemli olduğunu düşünüyorum.				
26. Tüm birikimimi kaybetsem de yine de aynı işte çalışmaya devam ederdim.				
27. Ortak çalışmalarda işleri sıraya koymak benim için planlanmamış; ancak, doğal bir görev niteliğindedir.				
28. İnsanların kendi işlerini kurmak için yeterli fırsatlara sahip olduklarını düşünüyorum.				
29. Geleceği garanti altına almanın, insanın kendi işini kurmasından geçtiğini düşünüyorum.				
30. Yeni bir işin nasıl kurulacağı ile ilgili bilgiye ulaşmanın zor olduğunu düşünüyorum.				

SORULAR BURADA SONA ERMİŞTİR. KATKILARINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

EK 2: ANKET İZİN YAZISI

İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı
Başkanlığı'na

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayını olan "Girişimcilik Eğilimi" adlı çalışmada yer alan literatürü ve anket formunu, bölümünüzde doktora çalışmalarını yürütmekte olan Nilhun Doğan'ın kaynak göstermek şartıyla kullanabileceğini bildiririm.

26.09.2011

Doç. Dr. Deniz BÖRÜ

M.Ü. İ.İ.B.F. İşletme Bölümü
Yönetim ve organizasyon ABD

ÖZGEÇMİŞ

Nilhun DOĞAN

1983 yılında Kahramanmaraş'ta doğdu. İlköğrenimini 1989-1994 yılları arasında Ataköy İlkokulu'nda, hazırlık, orta ve lise öğrenimini ise 1994-2001 yılları arasında Özel Oğuzkaan Koleji'nde tamamladı. 2001-2005 yılları arasında Kadir Has Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme (İngilizce) Bölümü'nden mezun oldu. 2005-2007 yılları arasında ise Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı'ndan Yüksek Lisans derecesi alan Nilhun Doğan, 2008 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı'nda Doktora Programı'na kabul edildi.